

קובץ

והאר עינינו בתורתך

הארות כ"ק אדמו"ר

– מענות ושיחות –

על קובץ

הערות התמימים זאנ"ש

דישיבת

תומכי תמימים ליובאוויטש – מאריסטאון

יוצא לאור על ידי

ישיבת תומכי תמימים ליובאוויטש

מאריסטאון, נ.ד.

226 סאסעקס עוו.

שנת חמשת אלפים שבע מאות ששים וחמש לבריאה

Kovetz V'haer Eineinu B'Toratecha

Haoros HaRebbe al Kovetz
Heoros Hatmimim V'eanash Morristown

Published & Copyright 2005 by
Rabbinical College of America Press
226 Sussex Ave. Morristown, NJ 07960
heorosmorristown@gmail.com
(973) 401-1281

5765 – 2005
Printed in Israel

נסדר והוכן לדפוס ע"י
הת' דוד בן דבורה ליבא שיחי' לערנער

פתח דבר

הננו מוצאים לאור קובץ "והאר עינינו בתורתך", ליקוט תשובות ומענות כ"ק אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע למערכת "הערות התמימים ואנ"ש" – מאָריסטאון. והתייחסות הרבי לתוכן ההערות שהופיעו בקובץ.

בראש הקובץ מופיע מבוא, ובו סקירה על התייסדות הקובץ, התפתחותו ודרך עריכתו במשך השנים כשהוא מלווה בעידוד בלתי פוסק, ובהדרכות על כל צעד ושעל מאת כ"ק אדמו"ר נשיא דורינו.

הקובץ עצמו מחולק לשלשה חלקים:

א) **שער שיחות קודש:** ובו שיחות כ"ק אדמו"ר בהם דן בענינים שנדפסו בקובץ "הערות הת' ואנ"ש". וזאת למודעי, אשר השיחות נדפסו כפי שי"ל בשעתם, פעם באידית פעם בלה"ק.

ב) **שער כתבי יד קודש:** צילומי כתי"ק של הרבי על גליון הקובץ הנ"ל, מכו"כ שנים. לכתי"ק נלווים פיענוחים, (ובאיזהו מקומן, גם הסברה), פיענוחים אלו נערכו על ידי חברי המערכת והם על אחריותם בלבד.

ג) **שער מענות כלליות:** מענות [כללי-פרטי] שקיבלו חברי המערכת בשלחו את הקובץ לכ"ק אדמו"ר.

ועליהם נוסף:

ד) **שער מענות הוראות ומכתבים:** מענות והוראות כ"ק אדמו"ר שנדפסו לראשונה בקובץ הנ"ל, לפעמים עם ליווי צילום כתי"ק.

וזאת למודעי, שהדפסנו כאן הכל כפי שנדפסו בשעתם, בלי שום שינוי.

ויה"ר שע"י העיסוק והעיון בתורת כ"ק אדמו"ר, אשר "אנא נפשית כתבית יהבית", נזכה אשר במהרה בימינו ובעגלא דידן יגאל צאן מרעיתו מגלות הרוחני וגלות הגשמי גם יחד, וישמיענו נפלאות מתורתו, בגאולה האמיתית והשלמה תיכף ומיד ממש.

מערכת "הערות התמימים ואנ"ש"

ערב חג השבועות, ה'תשס"ה
מאָריסטאון, נ.ד.

מבוא..... י

שער שיחות קודש

הציווי ד"והלכת בדרכיו"

גליון קצא – מהתועדות ש"פ ויחי תשמ"א..... כה

יחס אדמוה"ו והרמ"מ האראדאקער בענין הנשיאות

גליון רא – מהתועדות ש"פ פקודי-שקלים תשמ"א..... לב

יחס אדמוה"ו והרמ"מ האראדאקער בענין הנשיאות (ב')

גליון רא – מהתועדות ש"פ שמיני תשמ"א..... לט

חיוב הרב במוזנות אשת העבד

גליון ריג – מהתועדות ש"פ בחוקותי תשמ"א..... מב

מענה לשאלה על ההערה במכתב כללי אודות מצב העולם

גליון רטו – מהתועדות ש"פ בהעלותך תשמ"א..... נד

ג' או ד' דברים מתחרט עליהם הקב"ה שבראם

גליון רכ – מהתועדות ש"פ בלק תשמ"א..... סב

המעקה דבית המקדש

גליון רכג – מהתועדות ש"פ מסעי תשמ"א..... סט

הטעם שכל השנה נקראת שנת הקהל

גליון רכה – מהתועדות ש"פ ואתחנן תשמ"א..... עב

מצות מינוי מלך ומלך המשיח

גליון רלד – מהתועדות ש"פ בראשית תשמ"ב..... עה

ישיבת תלמידים במקום שרבים מתפלל

גליון רלא – מהתועדות ש"פ לך לך תשמ"ב..... עט

ברכת שהחיינו לילדה שמתחילה לברך

גליון רנז – מהתועדות ש"פ ויקרא תשמ"ב..... פט

ציון שם פ' מצורע בפירש"י

גליון רנט – מהתועדות ש"פ תזו"מ תשמ"ב..... צב

הוי דן את כל האדם לכף זכות

גליון ערב – מהתועדות ש"פ דברים-חזון תשמ"ב..... צד

לידת עם ישראל ביציאת מצרים

גליון רסה – מהתועדות ש"פ דברים-חזון תשמ"ב..... צה

הסדר "שחרית ערבית ומנחה כו"מ באנה"ק סי' כד

גליון רפו – מהתועדות ש"פ ויצא תשמ"ג..... צח

משיחת מלך

גליון רפז – מהתועדות ש"פ וישלח תשמ"ג..... קה

עקודים נקודים וברודים – אין חלום בלי דברים במלים

גליון רפט – מהתועדות ש"פ וישב (א' דחנוכה) תשמ"ג..... קה

זמן נתינת שם ישראל – הלילה הזה כולו צלי	
גליון שו – מהתוועדות ש"פ שמיני תשמ"ג	קז
הטעם שחה"ש נקרא "עצרת"	
גליון שיג – מהתוועדות ש"פ נשא תשמ"ג	קח
נצחיות כל הענינים שבתורה	
גליון שיג – מהתוועדות ש"פ נשא תשמ"ג	קט
נשיאת כפים למעלה מן הראש	
גליון שכ – מהתוועדות ש"פ מטו"מ תשמ"ג	קיח
בענין הליכה לגן חיות	
גליון שלה – מהתוועדות ש"פ תולדות תשד"מ	קכ
את צמח דוד עבדך	
גליון שמג – מהתוועדות ש"פ וארא תשד"מ	קכב
פרש"י וכל העם רואים את הקולות	
גליון שמז – מהתוועדות ש"פ משפטים תשד"מ	קכג
ציון להירושלמי	
גליון קנד – מהתוועדות פורים תשד"מ	קכה
שלושים יום קודם החג דורשים בעניני החג	
גליון שנה – מהתוועדות ש"פ תזריע תשד"מ	קכו
בענין מלאכים מכירים את עצמן	
גליון שסב – מהתוועדות ש"פ אמור תשד"מ	קל
גיור בזמן הזה	
גליון שעו – מהתוועדות ש"פ דברים תשד"מ	קלא
צמצום לפני צמצום הראשון	
גליון תד – מהתוועדות ש"פ תצוה תשמ"ה	קלד
פירש"י והלכשת אותם	
גליון תו – מהתוועדות ש"פ כי תשא תשמ"ה	קלח
ביאור ב"שמונה נמלו אשכול בו"	
גליון תכב – מהתוועדות ש"פ חוקת תשמ"ה	קמא
שטר שיצא עליו ערעור	
גליון תכג-ד – מהתוועדות ש"פ פנחס תשמ"ה	קמז
תענית י"ז תמוז נדחה	
גליון תכג-ד – מהתוועדות ש"פ פנחס תשמ"ה	קמח
פירש"י ותצא דינה בת לאה	
גליון תמד – ש"פ וישב, ערב חנוכה תשמ"ו	קנ
פרש"י בנוגע ללידת זרח	
גליון תמה – ש"פ מקץ, שבת חנוכה תשמ"ו	קנב
פירש"י חיות (מצורע יד, ד)	
גליון תסג – ש"פ מצורע תשמ"ו	קנד

פירש"י בואת יבוא אהרן אל הקודש

גליון תסד – ש"פ אחרי תשמ"ו..... קנח

פירש"י כי לי בני ישראל עבדים

גליון תסז – מהתוועדות ש"פ בהר תשמ"ו..... קסא

שאלות בפירש"י ש"פ שלח תשמ"ז

גליון תעג – מהתוועדות ש"פ שלח תשמ"ו..... קסו

הנולה אינו יוצא מעיר מקלטו לעולם

גליון תצג – מהתוועדות ש"פ חיי שרה תשמ"ז..... קסט

רשימת שיחות בפרש"י מקובץ הערות הת' ואנ"ש – מאַריסטאון תשמ"ז-ח..... קעד

שער כתבי יד קודש

באם סדום ועמורה נענשו מדין עיר הנדחת..... קעט

הסדר באגה"ק פכ"ד: "שחרית ערבית ומנחה כו"..... קפב

באם הרד"ץ קיבל סמיכה מאדמו"ר הצ"צ..... קפה

הוספת מ"מ להתוועדות ש"פ וישלח תשמ"ג..... קפו

ברכות שכוונתן נמשכות גם לאחר עשייתן..... קפז

פעולת התפילות על הגאולה..... קפט

כתי"ק על שער ה"הערות"..... קצא

החילוק בין "ראדיו" למראות הצובאות..... קצב

חטא העגל קודם נדבת המשכן..... קצה

עיבור השנה בזמן ביאת משיח..... קצח

די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים..... קצט

מלאכים מכירים את עצמם..... רא

בדין האומרת איני יכול לקבל ריח הפה של היבם..... רג

תפקיד המערכת..... רז

מדור מענות כלליות..... רט

שער מענות הוראות ומכתבים

בענין ויתעבר הוי' בי למענכם..... רכא

תשובת כלב על טענת המרגלים..... רכב

האם לחגוג חגיגת בת מצוה..... רכג

זמן יציאת הנשמה יתירה..... רכד

כללי דברים..... רכה

למה יראו בני ישראל את מצרים כשהשיגום חונים על הים..... רכז

האם דרך הכתוב לכפול ענין בכדי להוסיף פרטים..... רכז

אמר ר"ש "אם הוא נמכר בניו מי מכרן"..... רכח

תורת השל"ה – "מאמר רז"ל"..... רכח

בענין "וישחטם במדבר"..... רכט

דיוק ברמב"ם בבחירת הקב"ה מקום המזבח רל
 פי' לא ישא פנים רלא
 בענין מה נשתנה רלא
 ס' אותיות בברכת כהנים רלב
 גאולת אדה"ז בנר ג' ובנר ה' דחנוכה רלג
 למה הקדים משה הציווי דפסח ומצה לפני הציווי דקידוש בכורות רלג
 נתינת טבעת לפני הקידושין רלד
 ענין הנסיונות רלה
 שם הוי' בקשר להעבודה דאפרים רלו
 משה הקדים נשים לבנים רלז
 מנהגי חתונה רלח
 חיצוניות הכתר רלט
 דיוק ברמב"ם בענין "המנורה מפורשת צורתה בתורה" רמ
 בענין הנ"ל רמא
 בענין צורת המנורה רמג
 אופן עשיית ציצית לפי מנהגנו רמד
 באם מוהל מתעטף בטלית רמה
 באם באות נשמות האבות מן העולם האמת גם בבר מצוה רמו
 זמן אמירת הרני מקבל והדפסת תניא בעיירות רמו
 לא יחרץ כלב לשונו – ביציאת מצרים רמו
 אין קדושה בתיבת HASHEM רמוח
 הר"ית של חג השבועות רמט
 באם מכבדים פעמיים בסנדקאות רמט
 מענה לחגיגת סיום לימוד מס' כתובות בע"פ [בישיבת תומכי תמימים מאָריסטאון] רנ
 ז' מצוות ב"נ עדיין צריכים תיקון רנ
 באם נוהגים שהמנחמים מבקשים רחמים על הנפטר רנא
 רשימה פרטית מחתן א' שנכנס ליחידות ביום י"ט שבט, תשי"א : רנא
 ר"ד מיחידות עם בחור א' שנכנס ליחידות רנג
 סיבת היות הרוגוצ'ובי נזיר רנה
 טעוה"ד בקוני' צ"א שי"ל לחה"פ תשי"א רנו
 בכיית הילד מחמת שיצא מתחת כסה"כ רנו
 קריאת שיחות במטה רנו
 אצל ב"נ אין חסרון ידיעה נחשב לשוגג רנו
 הוראה מצבא – קבלת עול רנח
 לימוד תלמידי הישיבה צ"ל ע"פ סדרי הישיבה רנט
 התחלת העבודה בביהמ"ק השלישי, כשיבנה בלילה רנט
 בענין חלל הימני, ג"ן סדרים ות"ק שנה רס
 לעי"ל יהיו לויים ל"כהנים" רסא
 ישראל שחטא קבל חלקו מהקליפה רסא

רסא	יש קונה עולמו בשעה אחת
רסב	להזכיר שם האם בתפלה
רסב	טרַאכט גוט וועט זיין גוט
רסג	לימוד הרמב"ם בתוכנית הישיבה
רסג	כתיבת "בי"ה" בראש המכתב
רסד	מקום ואופן החתונה
רסד	ונתת מהודך עליו, האם נתחסר אור ממשה
רסה	בענין שידוכים
רסו	בענין הנ"ל
רסז	השלמות לספר השליחות
רסח	הוצאת ספר תרגום אנגלי לספר יד החזקה
רסט	ע"ד אמירת תחנון בג' תמוז וח"י אלול
רסט	ליקוי לבנה בט"ו באב
רע	אות בספר תורה
רע	כלל שמביאים התחלת כתוב ומתכוונים (גם) על המשכו
רעא	הצעות שונות במוסדות חב"ד
רעב	אין חלום בלא דב"ט
רעג	חגירת אבנט בכניסה לביה"כ
רעג	גדולים מתורתם אומנתם
רעג	תנאי בנתינת שם ביהכנ"ס
רעד	ע"ד "הניגון הידוע"
רעד	ברכה ליום הולדת
רעה	ברכה לסיום הרמב"ם
רעה	בענין נתינת צדקה לרפואה
רעו	בענין רפואה
רעו	בענין הנ"ל
רעו	בנדון מקוה במאריסטאון
רעז	לשלוח לעוד נדבן
רעז	מסחר בחודש אלול
רעז	התפשטות במסחר
רעח	קופת צדקה בכל מכונית
רעח	גימי קארטער
רעח	מזוזה במעטפה תוך מעטפה
רעט	תנאי להו"ל ספר
רעט	נסיעה רק ביפוי כח מלא מהבעל
רעט	מגבית באניתו של מר דוד ש"י טשעיס
רעט	תנאי להו"ל ספר
רפ	פ"י והעמידו תלמידים הרבה
רפ	נתינת שם

רפ	ראיית ניסים.....
רפא	תנאי להתפלל באריכות.....
רפא	תורת החשבון.....
רפב	כתי"ק פרסום ראשון.....
רפב	התקנות על שתיית יי"ש.....
רפד	כתי"ק פרסום ראשון.....
רפד	מענות שונות – רובם בקשר למוסדות חב"ד בניו דזשערסי.....
רצא	אגרת קודש – פרסום ראשון.....
רצב	שביבי יחידויות.....
רצד	לימוד במקום שלבו חפץ.....
רצד	לעשות ניתוח ביעוץ עוד מומחה.....
רצה	תנאים להדפסת עיתון בעניני יהדות.....
רצה	בחורים נשלחו ללמוד תורה ולא לענינים אחרים.....
רצו	אגרות קודש – פרסום ראשון.....

נהגתי להערוותי בלקו"ש. בנוגע לשאלותיו בזה –
 הרי זוהי מטרת קובצי הערות אני"ש והתי' המו"ל
 בכ"מ – לרכז שם כל כיו"ב ושדונו רבים עדי"ז וכו'.¹

ולעתיד כדאי שישלח הערותיו לאי' הליקוטים
 היוצאים לאור כאן ובמאריסטאון וכו'.²

מבוא

ראשית חידושה של כתיבת והדפסת חידושי תורה והערות בתולדות ימי חב"ד
 היא בקובצי "התמים" שיצאו לאור בוארשא בשנות תרצ"ה-ח ע"י "איגוד תלמידי
 התמימים", וכפי שציין הרה"ת ר' שמואל ע"ה זאלמאנאו עורכה הכללי של התמים
 בהמעין הקדמה שכתב לרגל הדפסת מהדורה שני' של קובץ התמים – שעצם
 הופעת התמים הי' בהשראתו והסכמתו של כ"ק אדמו"ר הרי"ץ נ"ע – וכפי שכתב
 באגרת קדשו מה' כסליו תרצ"ה³ לועד הנהלת איגוד התמימים – שהצעתם להו"ל
 קובץ התמים נכונה במאוד "בטח יעזרו להם תלמידי השיבות תו"ת, תו"א יצ"ו,
 רבני אנ"ש ואנ"ש שי' במשלוח ביאורים בד"ת ודא"ח" – הי' בזמנו משום חידוש
 רב באשר היתה זו פעם ראשונה בתולדות ימי חב"ד להוצאת כתב עת בצורה תורנית
 ספרותית שבו משתתפים במאמריהם עשרות ת"ח מובהקים, בני ישיבה, משכילים
 ומעמיקים בתורת החב"ד ויודעי פרק בדברי ימי החסידים לתקופותיהם. ידוע גם
 הדבר שהרבי השתתף בעריכתו של קובץ התמים, ורק אחרי תיקונו ואישורו נמסר
 לדפוס.⁴

ובכל זאת, שימש קובץ התמים (גם ו) בעיקר כבמה לפרסום ראשון של אגרות

(1) מענה של הרבי להרה"ח ר' מ"מ שי' לאופר, נדפס בהערות התי' ואנ"ש – לוד, גליון יד.
 ובהיכל מנחם ח"ב שער האגרות קודש ס' קיד.

(2) מענה של הרבי – נדפס בגליון המאה של הערות התמימים ואנ"ש דמאריסטאון.

(3) אג"ק כ"ק אדמו"ר מוהרי"ץ נ"ע ח"ג ע' קנב.

(4) בשם הרה"ח ר' שמואל ע"ה זאלמאנאו. וראה ימי מלך ח"א ע' 429 ואילך. הוספה לאחר
 זמן: לאחרונה נדפסו פרטים רבים אודות התעסקותו של הרבי בעריכת התמים, ראה מכתב כ"ק
 אדמו"ר מהו"ר נ"ע לבתו הרבנית חי' מושקא ע"ה, נדפס בקונטרס שי"ל להתועדות ה' טבת
 תשנ"ח.

קודש וכתבי רבותינו נשיאנו, דברי ימי חסידים, ושלוש אחים וכדו', ועיקר התנופה של כתיבת והדפסת חידושי תורה והערות ע"י אנ"ש והתמימים התפתחה אחרי שהרבי קיבל את הנשיאות, והתחיל לתבוע שידפיסו קובצי חדו"ת⁵, ובמיוחד לאחר שנתקן הסדר של שבעת קני המנורה⁶ בשנת תשי"ט, שהתמימים "הקנים" הו"ל מהחדו"ת שאמרו או כתבו בשעת לימודם, בנגלה וחסידות בישיבה המרכזית – 770 ובאה"ק, ומאז הופיעו מאות קובצי חדו"ת מטעם הישיבות וריכוזי אנ"ש.

הוספה מיוחדת בתחום זה נהי' גם אחרי תקנת הרבי בסדר לימוד הרמב"ם בכל יום, שאז ביקש שידפיסו קובצי חדו"ת בדברי הנשר הגדול, הרמב"ם, ובמיוחד מהדברים⁷ שנאמרו בסיומי הרמב"ם שנערכו בכל העולם כולו, וראויים הדברים לקבוע ברכה בפני עצמם.

* * *

בחורף שנת תשל"ב – שנת השבעים להולדת הרבי, הותחל ע"י תלמידי התמימים בישיבה המרכזית בבית חיינו – בית רבנו שבבל, בין שאר הפעולות המיוחדות, גם סדר לימוד מיוחד של שבעים דקות אחרי זמן הסדרים בלקו"ש השבועיים, ושם נולד הרעיון להעלות עלי גיליון את כל השאלות והדיונים שהתפלפלו ביניהם תלמידי התמימים, את הקושיות ופירוקים למיניהם, וגם כהתעוררות לעשות "קאך" מיוחד בשיחותיו הק' של הרבי, וכך יצא לאור בערש"ק פ' תצוה י' אדר תשל"ב הגיליון הראשון של "הערות התמימים"⁸. לאחר כחצי שנה לקראת אלול תשל"ב לוקט מתוך ההערות האלה כו"כ ענינים מובחרים ונדפסו בחוברת "הערות הת' ואנ"ש ח"א"⁹. וכך אנו קוראים בפתח דבר של חוברת הנ"ל שהוגה ע"י הרבי: "כאמור ה"הערות" נכתבו ע"י אנ"ש והתמימים (ברובם –

(5) ראה גם בקובץ לכבודו של מלך ח"ב (קרית גת, תשנ"ה) ליקוט שיחות קודש אודות נחיצות הדפסת חדו"ת.

(6) ראה בפתח דבר לקובץ הראשון של פלפול התלמידים.

(7) ולדוגמא ראה שיחת ש"פ צו – פרשת פרה ה'תשמ"ו.

(8) תיבת "ואנ"ש" ניתוספה ע"י הרבי כשהגיי את הפתח דבר לחוברת הערות הת' ואנ"ש ח"א שי"ל לקראת ח"י אלול תשל"ב, וראה לקמן בפנים.

(9) לקראת סיום שנת תשל"ג, הו"ל חוברת שני', וגם הפתח דבר ההוא הגיה הרבי, אך לאחר מכן שוב לא הדפיסו ליקוטים כאלה, ע"פ הוראת הרבי: "בכלל אינו מדרכי החינוך לתלמידים להו"ל הערות עוה"פ ועוה"פ במהר"ב – כ"א "לאשפא לה" – אבל כיון שכבר התחילו – ימשיכו – ימשיכו ועב"פ [כאן סימן הרבי למילים שכתבו במכתבם] לתקן התוכן והסגנון ככל האפשר.

תלמידי הישיבות), ומוכן איפוא שכשמו – כן הוא: הערות . . ואין זה אלא באופן של שקו"ט ומו"מ בתורה, כתלמידים הלומדים דברי רבם ומשתדלים להבין ולכוון לדעתו הק' בדרך "יש לפרש", "אולי י"ל" וכי".

וע"פ השמועה¹⁰ מוסיפים שאולי א' מהסיבות שהרבי התחיל עוה"פ להגי' ולהו"ל את הליקוטי שיחות השבועי בתשל"ג, הוא מצד זה שהתחילו "קאכן זיך" בהלקו"ש מעל דפי ההערות.

באותם שנים, התייחס הרבי כמה פעמים להו"ל של הקובצים, ולדוגמא כשהתחילו להו"ל הערות בתו"ת מאנטריאל¹¹, כתב להם הרבי שלפני שמדפיסים יבדקו אצל המערכת בנ"י. כדי למנוע כפילות¹². וכן כשהדפיסו באחד הקובצים דהערות התמימים ואנ"ש ד-770 בנוגע ל"אין אדם אוסר דבר שאינו שלו", בהמשך להלקו"ש של ש"ק פ' תשא תשל"ג, ובאותו זמן נכנס הרה"ג הרה"ח הרא"א ע"ה יאללעס ליחידות אצל הרבי, ושאל בנוגע לענין הנ"ל והרבי נתן לו את הקובץ וא"ל שהתירוץ נמצא בתוכו¹³. וכך במשך הזמן בטלו הטענות – איך יכולים בחורי הישיבה להעיר על דברי הרבי, וכן, הרי הלקו"ש יצאו זה עתה לאור ואין ענין להתפלפל בהן מיד (כמובן), כי ראו שאעפ"כ הרבי קיבל ענין זה בתכלית. ויעידו ע"ז גם השיחות קודש הרבות שבהם מעורר הרבי על החיוב בהשתתפות בכתיבת ההערות. ובשיחת ש"פ ויק"פ תש"מ האריך בזה, וזלה"ק: "מכיוון שיש כמה קובצים שיו"ל (סטענסיל או באותיות דפוס) (נישט אום שבת גערעדט) הן מכאן, והן מעיירות הסמוכות, ובין ממדינות אחרות עד מארה"ק – שישלחו את הסברא שיש לכ"א בענין זה להקובצים ואחרי שהמערכת תבדוק את זה אם זה מתאים לדפוס – ידפיסו את זה וממילא זה יהי' תועלת ושקו"ט לרבים שער שאפי' כאלה שער אז לא שמעו אודות ענין זה גם יראו את זה ובמילא גם ישתתפו בהשקו"ט, וגם אלו שידועים ע"ז מקודם – ומכיון שזה שקו"ט שקשור עם אחרים – מיתוסף בזה המעלה של "דיבוק חברים" ו"פלפול התלמידים", שאז מצליחים יותר ממה שלומדים ביחיד¹⁴, וראה גם להלן במדור השיחות קודש¹⁵. ומאז הווסד מוסד¹⁶

(10) בשם הרה"ג הרה"ח הרב מרדכי מענטליק ע"ה.

(11) הגליון הראשון י"ל לקראת ש"פ בראשית ה'תשל"ג.

(12) מפי חבר המערכת דהערות התמימים – מאנטריאל, הרה"ת רא"א שי' צייטלין.

(13) מפי הרה"ת ר"נ שי' שפירא, מחברי המערכת דאז, וראה לקו"ש חל"ו הוספות פ' תשא.

(14) שיחות קודש תש"מ ח"ב ע' 439-440.

(15) שיחה א.

הערות התמימים ואנ"ש ועד היום (נכון לשעת כתיבת שורות אלו), יצאו לאור ע"י ישיבות (וכוללי) חב"ד¹⁷ ברחבי תבל למעלה משלשת אלפים גליונות, ועוד היד נטויה.

* * *

הגליון הראשון של הערות התמימים ואנ"ש שיו"ל ע"י תלמידי ישיבת תומכי תמימים – מאריסטאון (שהקובץ שלפנינו משחזר את תולדותה) יצא לאור בערש"ק פ' ויחי תשל"ג, וזכו להשלים את החזקה בהיותם המקום השלישי¹⁸ שהתחילו להו"ל קובצי הערות בלקו"ש – ויצוין שהפעם הראשונה שהרבי דיבר אודות א' מהענינים שנדפס בגליון ההערות דמאריסטאון, הי' בש"פ ויחי ה'תשמ"א¹⁹ לשנה השמינית בדיוק מאז הותחל להו"ל את ההערות.

עד סוף שנת תשל"ח, הי' הגליון יו"ל לערך פעם בשלוש שבועות, ומתשרי תשל"ט התחיל לצאת ביתר תכיפות ומיד אח"כ בחודש חשון זכו חברי המערכת לקבל מענה קדשו של הרבי "אשרי חלקם". קבלת מענה זה נתן חיזוק ועוז מיוחד להמשיך עבודתם בכוחות עוד יותר גדולים, וב"ה עד היום מתקיים והולך ומוסף ביתר, שאת ברכת הרבי למערכת "ויה"ר שיעלו מעלה מעלה בתומ"צ", כלול גם עלי' מעלה מעלה בהדפסת והפצת ההערות ברוב פאר והדר, וכן בכמות – זכו עד היום להדפיס שבע מאות ושמונים גליונות.

מתכונת הגליון התחיל רק כהערות בלקוטי שיחות, והלך והתרחב לכלול גם הערות בנגלה וחסידות, ובפרט בנושאים הנלמדים ע"י תלמידי התמימים בתקופות שונות. במשך הזמן נפתח מדור מיוחד לפשוטו של מקרא בהתאם ל"קאך" של הרבי בפש"מ ודרך לימודו הנפלאה עפ"ד רש"י: "ואני לא באתי אלא לפרש

(16) "מוסד" – עפ"ז שכשהוציאו לאור חוברת הראשונה דהערות התמימים ואנ"ש השתתף הרבי כספית בהוצאה מקופת ה"ע"א מוסדות".

(17) בין השאר ע"י: ישיבת אהלי תורה (מנחם) – קראון הייטס, ישיבת תות"ל: אושן פארקוויי, באסטאן, בני ברק, ברינוא, דעטראויט, כפר חב"ד, לאנדאן, לוד, מאנטריאל, מאנטשעסטער, מאריסטאון, מגדל העמק, מיאמי, מעלבוירן, נחלת הר חב"ד, סיאטל, סידיני, צפת, קאראקאס, קסבלנקה, קרית גת, ראשון לציון. תורת אמת. וכן כוללי חב"ד בארה"ק ובקראון הייטס.

(18) הראשונה, כאמור, ישיבת תו"ת המרכזית בני. והשני' היא ישיבת תו"ת במונטריאל, שהתחילו להו"ל קובצי הערות בש"פ בראשית תשל"ג, (כבפנים).

(19) ראה לקמן שער השיחות קודש, אות א.

פשוטו של מקרא²⁰. חידוש מיוחד התוסף במדור זה אחרי שיחת ש"פ ויקהל תשמ"ו שבהתחלת הביאור בפירוש"י השבועי אמר הרבי "כרגיל, יש להתחיל עם פסוק בפרשת השבוע עם פירוש רש"י, ובהזדמנות זו, נתעכב על פירוש רש"י שכבר העירו בא' הקובצים על כמה ענינים הדורשים ביאור בפירוש רש"י זה, כדלקמן. וכדאי ונכון שינהגו כך מכאן ולהבא – שלפני השבת תבוא הצעה (או כמה הצעות) מבין קהל השומעים להתעכב על פירוש רש"י בפסוק פלוני הדורש ביאור והסבר, וכמה מעלות בדבר: א) מכיוון שיציעו רק פירושי רש"י שעדיין לא דובר אודותם – יחסכו ממני את החיפוש על איזה פירוש רש"י לא דובר עדיין. ב) כשתבוא הצעה מבין קהל השומעים – אזי יתעכבו בהתוועדות על פירושי רש"י שאינם מובנים לקהל השומעים, שהן לולי זאת אינני יכול לדעת אילו פירושי רש"י שאצל קהל השומעים לא נראית כל קושיא ושאלה בדבר. ג) ועוד – ועיקר: ההצעות לפירוש רש"י מבין קהל השומעים – יוכיחו ויגבירו את ההתעניינות של קהל השומעים לשמיעת ביאור הדברים כפשוט²¹. ובשיחת ש"פ שמיני תשמ"ו "וכאן המקום להביע "יישר כח" לכל אלו שעוררו על ענינים הדורשים ביאור בפירוש רש"י, ויש לקוות שבודאי ימצאו גם כאלו שיתייגעו וימצאו ביאור והסבר על דיוקים ושאלות הנ"ל"²².

שוב נפתח מדור חדש מיוחד ברמב"ם מאחש"פ תשד"מ, שאז תיקן הרבי סדר לימוד הרמב"ם²³. כן התרחב הקובץ במדור חדש לשו"ע ונושאי כליו אחרי שיחות הרבי בשנת תשמ"ח²⁴, על התעוררות מיוחדת להוסיף בלימוד הבית יוסף ונושאי כליו, מכיוון שאז היה שנת החמש מאות להולדתו. והתעניינות רבה ניכרת גם במדור "שונות" שבו נתלבנו הרבה פרטים בנוגע להנהגות רבותינו נשיאנו, דברי ימי חיים, וכן דברי ימי החסידים, וכלשונו – שונות – דיונים במגוון רחב של נושאים.

דבר נדיר ביותר אירע בשנת תשמ"ה כאשר (לקראת י"ג תמוז תשמ"ה) הורה הרבי להדפיס מחדש את הליקוט שהדפיסו כבר לש"פ משפטים, בתור ביאור על שיעור הרמב"ם היומי דאז, וביחד עם הליקוט הורה הרבי להדפיס – בתור הוספה – כל הביאורים שנדפסו אודותיו בכל הערות הת' ואנ"ש.

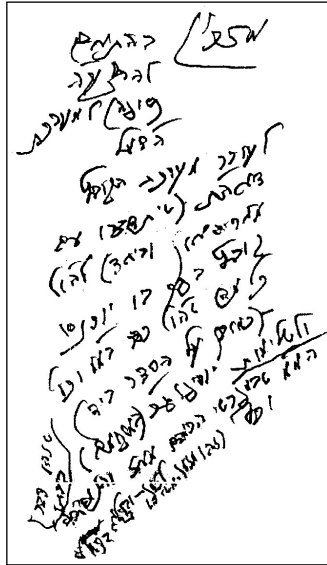
(20) וביאורו הדברים בהרחבה בספרי כללי רש"י וביאורים לפרש"י עה"ת.

(21) ספר התוועדויות תשמ"ו ח"ב ע' 675-678

(22) שם ע' 815

(23) ראה ספר התוועדויות תשד"מ ח"ג ע' 1545 ואילך, ובהנסמן שם.

(24) ראה ספר השיחות תשמ"ח ח"א ע' 189, וכן 219, 357 ועוד.

ויש לציין, שלכתחילה, הי' ברצון הרבי שעריכת הספר "מראי מקומות לספר משנה תורה" תיעשה ע"י מערכת הערות הת' ואנ"ש דמאריסטאון – ביחד עם מערכת הערות וביאורים דישיבת אהלי תורה – ולפנינו צילום כתי"ק.

פיענוח: מוכ' [ירות] בהתאם להצעה (סופה) למערכת הדמ"ל [הדרת מלך] לעורר מערכת הקובץ דאה"ת [דאהלי תורה] (שיתדברו עם מאריס[ט]און וביחד) להו"ל [להוציא-לאור] קובץ כפ"ע [בפני עצמו] בו יוכנסו כל מה שהו"ל כבר במ"מ [במראי-מקומות] וכו'. – (כמובן על הסדר ביד) ולשלימות יוסיפו ג"כ (במקומם) המ"מ שבמפרשי הרמב"ם מאז והנוספים וכו' (זהו מזמן לזמן – ובמילא ימשיכו בקובצים שזהו דבר בעתו.

[בסופו של דבר, הוטלה עריכת הספר על חברי הכולל שע"י מזכירות כ"ק אדמו"ר].

כמוכן, נפתח גם מדור לעניני גאולה ומשיח אשר ההתעסקות בתורת משיח וגאולה היא הדרך הישרה להביא ביאת משיח והתגלותו של משיח צדקינו תומ"י ממש²⁵.

וב"ה זכה הקובץ הערות התמימים ואנ"ש דמאריסטאון לעלות הרבה על שלחן מלכים, כשהרבי מתרץ את השאלות ודיוקים שהועלו בגיליון.

* * *

הקובץ דמאריסטאון זכה לעידוד רב מאת הרבי לאורך כל שלבי התפתחותו, והיה הדבר זמן מועט אחרי שהקובץ התחיל לצאת לאור, ונפוצו שמועות שאין הרבי כ"כ מרוצה מהרמה של הקובצים, ולכן הפסיקו להו"ל את גיליון ההערות.

(25) וראה שיחת ש"פ תז"מ תנש"א.

ואחרי זמן קצר, התקשר א' מחברי המזכירות של הרבי²⁶, ושאל למה ההערות הפסיקו לצאת לאור²⁷ וכמובן ששוב התחילו הקובצים להופיע, אבל עדיין היה שמץ של ספק אצל המתעסקים בזה וכשנכנס א' מחברי הנהלת הישיבה²⁸ לקודש פנימה וסיפר לרבי את הטעם שהפסיקו להו"ל מפני השמועות הנ"ל. וענה לו הרבי שלהיפך הוא מרוצה מההערות, ואף סיפר שרבי א' שאל לו שאלה על אחת השיחות, והרבי שלח לו את ההערות שבו נדפס שאלה הנ"ל וגם תירוץ, ובלשון קדשו: "דא האסטו דיין שאלה און דא האסטו דיין ענטפער" [כאן יש לך שאלתך וכאן יש לך התירוץ]. וכן העידו כמה מאלו שזכו להיכנס ליחידות, שראו את קובץ ההערות דמאריסטאון מונח על שולחנו הק²⁹. באותה תקופה קיבלו חברי הכולל אברכים שע"י מזכירות הרבי (כולל מנחם) "חלק" מהרבי על שאינם מו"ל חידושי תורה, והביא דוגמא מהערות התמימים דמאריסטאון שהם צעירים הרבה מהם, ובכל זאת מו"ל חידושי תורה³⁰.

בתקופה מאוחרת יותר, כשא' מהתמימים³¹ שהרבי הורה לו לעשות מסגרת של שיעורי תורה בישיבת תות"ל – 770, ובהמשך לזה רצה הנ"ל להו"ל קובץ הערות, וכתב לו הרבי שהרי יש כבר כו"כ קובצים.

בשנת תשמ"ב זכה הקובץ דהערות במאריסטאון לגילוי אור חדש, והוא הערות וביאורים שהואיל הרבי לרשום בעצם כתי"ק על גליון הקובץ שהכניסה המערכת לקודש פנימה – על כמה מהשאלות שהעלו הכותבים בעיקר בשיחות קודש וזכו לכו"כ מענות להעיר וללבן את דברי קדשו – בהערות וביאורים אלה רואים עד כמה טרח והשתדל הרבי לדקדק בכל מילה בין בתוכנה ובין בסגנונה, וכמענת ק' למערכת הערות דמאנטריאל כשכתבו בראשית הווסדס, שעדיין אין להם מישוהו שיגיה את הלשון אם נכתב וסוגגן כראוי: "כיון שמוכרח הדבר פשוט הוא שנמצא"³², וכן במפתח שערכו המערכת במאריסטאון לקובצי חורף תשמ"ב, ובין הערכים היו שתי הערכים: "ביקור הקב"ה אצל אברהם", ו"ברכתו של יצחק ליעקב

(26) הרה"ח ר' ירחמיאל בנימין הלוי שיחי' קליין.

(27) כן סיפר הריב"ק שי' שהרבה פעמים כשהערות לא היו מופיעים בערש"ק, היה הרבי שואל בליל שבת באם הגיעו ההערות.

(28) הרה"ח ר' אלימלך שי' צוויבל, משפיע ראשי בישיבה.
(29) מפי הנ"ל.

(30) בשם א' החברי הכולל דאז.

(31) הרה"ח ר' אברהם שי' קאנעלסקי, שנתן לו הרבי בקבוק יי"ש עם ההוראה הנ"ל.

(32) מפי הרה"ח ר' א"א שי' צייטלין.

תחת עשיו", העיר הרבי לא' מחברי המזכירות³³ שהכניס את הכרך של ההערות יחד עם מפתח הנ"ל, שלא מתאים לכתוב "אצל, וכן המילה "תחת" אינה מתאימה לכאן³⁴. וכפי שיבחין המעיין בספר שלפנינו, את גודל דיוקו של הרבי באורך רוחב ועומק, שאין אף מילה מיותרת, ועל כמה מילין קצרין דרוש הסבר ארוך לאנשים כערכנו, ועד כמה ששכלנו הדל משיג בזה כבר נכתב בכ"כ מקומות³⁵.

וגם לאחרונה³⁶, ראו את גודל החשיבות של הו"ל של הקובצים, כשא' מחברי המערכת³⁷ שערך את הקובץ שאל את הרבי באם להפסיק לעבוד על הקובץ מכיון שזה מפריע לו בלימודיו או שאעפ"כ ימשיך, וענה לו הרבי שימשיך³⁸.

כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו גם עודד הרבה את הכותבים שימשיכו לכתוב בהערות. בהקשר זה מענין לציין: בחלוקת הדולרים בכ"ו אדר א' תשנ"ב, עברו בחלוקה הרב אברהם העכט שליט"א בליווי נכדו הת' מ"מ שיחי', שלמד באותו עת במאריסטאון. כשהזכיר הסבא שנכדו לומד בישיבה במאריסטאון, פנה הרבי לנכד ואמר לו: אתה יודע שבמאריסטאון מוציאים גליונות של הערות, תראה להשתתף בהם!

זכה וזוכה קובץ הערות התמימים ואנ"ש – מאריסטאון לגרום נח"ר לאבינו רוענו, וב"ה ממשיך בדרך זו. קובץ זה מהווה שלב חשוב בהפצת המעינות ובהכנת העולם לקבלת פני משיח צדקנו.

* * *

"מצוה לפרסם עושי מצוה", בראש ובראשונה על הטוב יזכר מנהל ישיבת תו"ת ומוסדות חב"ד בניו דזערזי, הרה"ח הרה"ת ר' משה הערסאן שיחי', ששם ימים ולילות למען הצלחת המוסדות, כולל הדפסת ההערות במשך כל השנים. וגם השתדלנו עד כמה שדינינו מגעת ללקט את שמות חברי המערכת דהערות התמימים ואנ"ש – מאריסטאון, במשך השנים³⁹, שעסקו בעבודת קודש הזאת, וזכו להיות

(33) הרה"ת רי"ל שי' גרונר.

(34) מפי הרה"ת ר' ש"ז שי' ליבעראוו ששמע מהריל"ג.

(35) ראה לדוגמא את ההקדמות לקובצי חידושים וביאורים בש"ס וברמב"ם, וכן בספר קרנות צדיק – מדור דרך המלך.

(36) קיץ תשנ"ב.

(37) הת' משה יהודה שי' ליבעראוו, מחברי המערכת דאו.

(38) מפי בעל המעשה.

(39) והסליחה עם אלו ששמם נשמט מאיתנו, ובהוצאות הבאות נמלא בעזהי"ת.

מהעושים והמעשים במלאכת הקודש, ישלם השי"ת שכרם בהצלחה מופלגה בכל עניניהם בגו"ר:

הרה"ח ר' אלימלך שיחי' צוויבל – משפיע בישיבה
הרה"ח ר' שלום שיחי' שפאלטר – ר"מ ומשגיח בישיבה

תשל"ט

הת' גבריאל שיחי' אלאשווילי
הת' אלטער פישל שיחי' בוקיעט
הת' לוי יצחק שיחי' גרליק
הת' חיים שיחי' דלפין
*

תש"מ

הת' גבריאל שיחי' אלאשווילי
הת' אהרן שיחי' ביגון
הת' חיים שיחי' דלפין
*

תשמ"א

הת' גבריאל שיחי' אלאשווילי
הת' אהרן שיחי' ביגון
הת' ברוך שיחי' יעקבסאהן
*

תשמ"ב

הת' שניאור זלמן שיחי' ליבעראוו
*

תשמ"ג

הת' שניאור זלמן שיחי' ליבעראוו
*

תשד"מ

הת' שלמה דוב פנחס שיחי' לאזאר
הת' שניאור זלמן שיחי' ליבעראוו
הת' אליעזר יצחק ע"ה ליווי

תשל"ג

הת' משה מאיר שיחי' גלוצאווסקי
הת' דוד לייב שיחי' גראָסבוים
הת' יהושע הכהן שיחי' ראָזענפלד
*

תשל"ד

הת' יוסף יהושע שי' העכט
*

תשל"ה

הת' יוסף יצחק הכהן שיחי' דערען
הת' סימון שיחי' יעקבסאהן
הת' לייב שיחי' שוחאט
הת' אלי שיחי' שפירא
*

תשל"ו

הת' מאיר יצחק שיחי' אסי
הת' סימון שיחי' יעקבסאהן
*

תשל"ז

הת' מאיר יצחק שיחי' אסי
הת' אלטער שיחי' טענענבוים
*

תשל"ח

הת' שמשון אהרן שיחי' יורקאוויטש
*

תנש"א

הת' יהודה שיחי' הולצבערג

הת' יעקב שיחי' טייטלבוים

הת' אסף חנוך שיחי' פרומער

*

תשנ"ב

הת' יהודה שיחי' הולצבערג

הת' יעקב שיחי' טייטלבוים

הת' משה יהודה שיחי' ליבעראוו

*

תשנ"ג

הת' שלום דובער שיחי' גולדשמיד

הת' בועז שיחי' טופול

הת' משה יהודה שיחי' ליבעראוו

*

תשנ"ד

הת' שלום דובער שיחי' גולדשמיד

הת' יעקב שמואל שיחי' הלפרין

הת' חיים ישראל שיחי' מאצקין

הת' בן-ציון ראובן שיחי' פייפ

*

תשנ"ה

הת' מנחם מענדל שיחי' גרינבערג

הת' יוסף יצחק שיחי' ליפסקער

הת' יוסף יצחק שיחי' שפאלטר

*

תשנ"ו

הת' דוד שיחי' בארנשטיין

הת' פסח שיחי' בורסטאן

הת' שניאור זלמן שיחי' ליפסקער

תשמ"ה

הת' שמואל שיחי' לאופער

הת' אליעזר יצחק ע"ה ליווי

הת' מנחם שיחי' פרוס

הת' שלום שיחי' שטראסבערג

*

תשמ"ו

הת' דובער שיחי' סאסאנקין

הת' ארי' לייב שיחי' פרידמאן

הת' שלום שיחי' שטראסבערג

*

תשמ"ז

הת' חיים נחמן שיחי' צירקינד

הת' אברהם שיחי' קיובמאן

*

תשמ"ח

הת' יוסף יצחק שיחי' חדקוב

הת' חיים נחמן שיחי' צירקינד

הת' יוסף חיים שיחי' קאנטאר

*

תשמ"ט

הת' מנחם מענדל שיחי' דונין

הת' יהודה שיחי' דונין

הת' מרדכי צבי שיחי' ליבעראוו

*

תש"נ

הת' מרדכי זאב שיחי' ביגון

הת' מרדכי צבי שיחי' ליבעראוו

*

תשנ"ז

הת' ישראל שיחי' אלטיין
 הת' משה זלמן שיחי' סלבטיצקי
 הת' בנימין שיחי' עמרמי
 הת' משה נתן הלוי שיחי' פישער

*

תשנ"ח

הת' בנימין אפרים שיחי' ביטון
 הת' מנחם מענדל שיחי' גאלדשטיין
 הת' לייבל שיחי' פיינלאנד

*

תשנ"ט

הת' מנחם מענדל שיחי' גאלדשטיין
 הת' אברהם הכהן שיחי' הענדל
 הת' דוד העניך שיחי' זאקליקאבסקי

*

תש"ס

הת' חיים הלל שיחי' אזימאוו
 הת' אברהם הכהן שיחי' הענדל
 הת' דוד העניך שיחי' זאקליקאבסקי

*

תשס"ג

הת' כתריאל שיחי' אלפראוויץ
 הת' מאיר שיחי' ווילשאנסקי

*

תשס"ד

הת' יוסף יצחק שיחי' וויטקעס
 הת' דוד שיחי' לערנער
 הת' יוסף שיחי' שטערן

*

תשס"ה

הת' בצלאל מנחם מ. שיחי' בסמאן
 הת' דובער שיחי' גרינבערג
 הת' דוד שיחי' לערנער
 הת' עקיבא יוסף הכהן שיחי' פרידמן

בימים אלו כשמתבוננים במעמדנו ומצבינו אשר עבר החורף וכלה הקיץ ועדיין לא ונשענו, בוקעת מקירות לבנו הזעקה התחינה והבקשה לאבינו שבשמים: עד מתי?? עד מתי?? עד מתי??! הלא כלו כל הקיצין. אנא אבינו שבשמים חוס ורחם עלינו ועל כל ישראל והחש גאולתנו ופדות נפשנו, "ונזכה זעהן זיך מיט'ן רבי'ן דאָ למטה אין אַ גוף ולמטה מעשרה טפחים והוא יגאלנו".

מערכת "הערות התמימים ואנ"ש"

שער

שיחות קודש

א.

הציווי ד"והלכת בדרכיו"

גליון קצא – מהתועדות ש"פ ויחי תשמ"א

קטע משיחת ש"פ ויחי, ה'תשמ"א*.

בלתי מוגה

א. בנוגע¹ צו די שאלות וואָס מ'האָט געפרעגט אויף די רייד פון עשרה בטבת, כנ"ל, איז כמדובר כמ"פ – אויב מ'האָט שאלות אויף אַן ענין וואָס מ'האָט גערעדט, איז ניט די כוונה אַז מ'זאָל עס פרעגן באַ מיר, נאָר אַז מ'זאָל פרעגן די שאלות אין די פאַרשידענע קובצים וואָס קומען אַרויס.

וואָרום בשעת מ'פרעגט באַ מיר איז ניטאָ אין דעם קיין תשובה לרבים, און עס זיינען דאָ אַזוינע וואָס בשעת זיי באַקומען פון מיר אַן ענטפער האַלטן זיי דאָס פאַר זיך און באַווייזן דאָס קיינעם ניט.

[איידער עס האָט זיך אָפגעדרוקט די רשימה פון די רייד – דעמולט האָט אַן ארט ויש תועלת פרעגן באַ מיר די שאלות, בכדי אַז ווען עס וועט נתפרסם ווערן זאָל שוין זיין תשובתה בצדה; אָבער נאָך דערויף וואָס די רשימה איז שוין דאָ איז ניטאָ קיין תועלת אין פרעגן באַ מיר די שאלות].

ולהעיר – אויב עס איז איינעם איינגעפאַלן אַזאַ שאלה, איז קרוב לודאי אַז די זעלבע שאלה וועט אויך איינפאַלן אַ צווייטן וואָס האָט געהערט וואָס מ'האָט גערעדט און ווייס ניט דעם ענטפער.

[וע"ד הידוע אין דעם לשון פון "פתח" ר' פלוני², אַז ער איז דער ערשטער וואָס האָט געעפענט, אָבער אַז ער האָט פותח געווען את הדרך וצינור איז דערנאָך קענען אַנדערע זיך אויך כאַפן אויף דעם.

(* נדפס בלקו"ש חל"ד ע' 53 ואילך.

(1) בתור הקדמה לביאור הענינין שנדון בהערה – דובר בהשיחה באריכות אודות כללות הענין דכתיבת ההערות, וההו"ל בקובצים, וכן גם בסיום השיחה, וראינו לנכון להעתיקה כאן בשלימותה. המו"ל.

(2) ראה דרך חיים ע' 65. סד"ה כי כאשר השמים החדשים תרע"ח (סה"מ תרע"ח ע' רפג).

כידוע וואָס איז געווען באַ כמה גדולי ישראל, און ווי מ'דערציילט³, אַז בשעת'ן לערנען איז ביי אים געוואָרן אַ שאלה און ער האָט געהאַרעוועט ביז ער האָט זיך געכאַפט אויף דעם תירוץ. דערנאָך האָט ער געזען ווי אַן איש שלא בערכו כלל לערנט דעם זעלבן ענין און כאפט זיך אויף די זעלבע שאלה און פאַרענטפערט דעם זעלבן תירוץ, האָט ער זיך מצטער געווען. האָט מען אים מבאר געווען אַז ער דאַרף זיך ניט מצטער זיין, וואָרום נאָך דעם ווי ער, דער גדול בישראל, האָט מגלה געווען דעם ענין אין וועלט, האָט ער אויפגעעפּענט דעם צינור אַז דערנאָך קענען אויך אַנדערע כאַפּן זיך אויף דעם.

וואָס איינעם פון די גדולי ישראל אויף וועלכן דאָס ווערט דערציילט איז דעם בית יוסף, און דער אריז"ל האָט דאָס אים מבאר געווען.

וכמובן אויך פון דעם ביאור אין אגה"ק⁴, אַז בשעת עס קומט צו ענטפערן אַ שאלה און פסק'נען אַ דין אין תורה, קענען דאָס ניט טאָן עליונים (מתיבתא דרקיע וכו'), נאָר דוקא אַ נשמה בגוף, און דערפאַר דאַרפן עליונים קומען הערן ווי אַ איד, נשמה בגוף, פסק'נט אַפּ דעם ענין דאָ למטה. אָבער נאָכדעם ווי דער איד נשמה בגוף האָט עס אַפּגע'פסק'נט און מגלה געווען אין וועלט, קענען אַנדערע זיך אויך כאַפּן אויף דעם].

משא"כ בשעת ער וועט פרעגן זיינע שאלות אין איינע פון די קובצים וועט עס זיין לרבים – אַלע וועלן זען די שאלה, אויך אַזוינע וואָס האָבן אויך געכאַפט אויף דער זעלבער שאלה, און עס קען זיין אַז איינער או כמה פון די קוראי הקובצים וועלן אויך פאַרענטפערן די שאלה.

ב. כאַן המקום צו מבאר זיין אַ ענין אויף וועלכע מ'האָט זיך געשטעלט אין די "הערות" ("הערות התמימים ואנ"ש"⁵) פון שבוע זה, אויף אַ שיחה גאָר פון פ' תבוא, אָבער אַזוי ווי יעדער זאָך איז בהשגח"פ, איז דאָס פאַרבונדן אויך מיט די הפטורה פון היינטיקער שבת כדלקמן (אע"פּ וואָס אין דער הערה דערמאנט ער עס ניט):

(3) כתר שם טוב סרנ"ו. וראה מאה שערים כח, סע"א.

(4) סכ"ו (קמד, ב ואילך).

(5) שעי' ישיבת תות"ל - מאריסטאון גליון קצ"א

אין דער שיחה (אין לקו"ש ח"ד פ' תבוא⁶) האָט מען זיך געשטעלט אויף דעם וואָס דער רמב"ם⁷ רעכנט אַריין דעם ציווי פון "והלכת בדרכיו"⁸ ("להדמות בו יתעלה כפי היכולת"⁹) אין מנין המצוות.

און מ'האָט אויף דעם געפרעגט: צווישן די שרשים וועלכע דער רמב"ם גיט בנוגע צו מנין המצוות, זאָגט ער¹⁰, אַז אַ ציווי כולל, אַ ציווי וואָס נעמט אַרום כל התורה כולה, ניט אַ ציווי אויף אַ געוויסע פרט – ווערט ניט גערעכנט אין מנין המצוות.

ולכאורה איז דאָך אויך די מצוה "והלכת בדרכיו" אַ ציווי כללי, וואָרום אַלע מצוות זיינען דאָך "דרכיו" של הקב"ה, ווי עס שטייט אין מדרש¹¹ (עה"פ¹² "מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל"), אַז דער אויבערשטער איז מקיים אַלע מצוות, איז דאָך דער ציווי "והלכת בדרכיו" ניט קיין מצוה פרטית, נאָר ער איז כולל אַלע מצוות – איז פאַרוואָס ציילט עס דער רמב"ם אין מנין המצוות?

און מ'האָט מבאר געווען, אַז אין דעם ציווי "והלכת בדרכיו" איז אויך דאָ אַ געוויסער ענין, אַ חידוש מיוחד, וואָס איז ניטאָ אין אַנדערע ציוויים, און דערפאַר ווערט עס גערעכנט אין מנין המצוות (ווי דער כלל אין רמב"ם¹³, אַז אַ ציווי כולל וואָס האָט אַ חידוש מיוחד ווערט גערעכנט אין מנין המצוות);

און דער חידוש איז – "והלכת", אַז דער אופן קיום המצוות דאַרף זיין בדרך הליכה בלי גבול.

ג. שטעלט זיך דער שואל אין דער הערה און ברענגט פון תשובות ר' אברהם בן הרמב"ם¹⁴, וואָס דאַרטן פרעגט ער די זעלבע שאלה אַז די מצוה "והלכת בדרכיו" איז לכאורה אַ ציווי כללי, און פונדעסטוועגן ציילט זי דער רמב"ם אין מנין המצוות,

(6) ע' 1130 ואילך.

(7) סהמ"צ מ"ע ח. הלי' דעות פ"א ה"ה-ו.

(8) תבוא כח, ט.

(9) סהמ"צ שם. ועד"ז בהל' דעות שם ה"ו.

(10) סהמ"צ שרש ד.

(11) שמו"ר פ"ל, ט.

(12) תהלים קמו, יט.

(13) ראה סהמ"צ שרש ד שם.

(14) סי' סג (ירושלים תרצ"ח). הועתק ברמב"ם הוצאת שולזינגער כרך השלמה סי' ג.

און ער פֿאַרענטפערט אין דער תשובה באופן אחר (ווי אין לקו"ש) – אַז ״והלכת בדרכיו״ איז טאַקע ניט קיין ציווי כולל לכל המצוות, דאָס גייט נאָר אויף מצוות פרטיות, די ענינים וואָס חז"ל האָבן בפירוש אָנגעוויזען אַז זיי ווערן אָנגערופן ״דרכיו״ של הקב"ה.

[וואָס דאָס זיינען (ווי דער רמב"ם ברענגט דאָרטן אין ספר המצוות און אין הל' דעות¹⁵) ״מה הקב"ה נקרא חנון כו' רחום כו' חסיד כו״״¹⁶, און די ענינים וואָס שטייען בפירוש אין גמרא¹⁷ ״מלביש ערומים כו' ביקר חולים כו״״],

משא"כ אַנדערע זאָכן וואָס דער אויבערשטער טוט [ווי ״הקב"ה מניח תפלין״¹⁸, ״הקב"ה מתפלל״¹⁹, און אַנדערע ענינים וואָס זיינען מרומז אין דברי חז"ל, און פשיטא דברי המדרש הנ"ל, אַז אין אַלע מצוות איז ״מגיד דבריו ליעקב חוקיו ומשפטיו לישראל״], וואָס מ'געפינט ניט בפירוש אין דברי חז"ל אַז די זאָכן ווערן אָנגערופן ״דרכיו״ של הקב"ה - איז ניטאָ די מצוה ״והלכת בדרכיו״.

און וואָס איז דער צד השוה פון ״דרכיו״ של הקב"ה וואָס שטייען בפירוש אין דברי חז"ל - איז ער מבאר ווייטער אין דער תשובה, אַז דאָס זיינען דוקא אין מדות שבלב (״דברים התלויים במדות״), אָבער אין אַנדערע ענינים פון דעם אויבערשטן איז ניטאָ קיין מצוה ״והלכת בדרכיו״.

קומט דאָך אויס לפ"ז אַז ״והלכת בדרכיו״ איז ניט קיין ציווי כולל, וואָס נעמט אַרום כל התורה כולה, און דעריבער רעכנט דאָס דער רמב"ם אין מנין המצוות.

ע"כ דער תוכן פון דעם תשובה פון רבינו אברהם בן הרמב"ם.

ד. בשעת די שיחה איז אָפגעדרוקט געוואָרן, איז אישתיטתי' די תשובות ר' אברהם בן הרמב"ם, וואָרום אויב ניט וואָלט איך דאָס אָנגעצייכנט אין די מראי מקומות.

אָבער מען מוז אָנקומען צום ביאור וואָס האָט זיך גערעדט אין לקו"ש.

והביאור בזה:

די מצוה ״והלכת בדרכיו״ קען מען לערנען אויף צוויי אופנים:

(15) הנס' לעיל בהע' 6.

(16) ספרי עקב יא, כב.

(17) סוטה יד, א.

(18) ברכות ו, א.

(19) שם ז, א.

(א) ווי ר' אברהם בן הרמב"ם לערנט – אַז דאָס איז אַ מצוה פרטית, וואָס דעמולט איז פאַרשטאַנדיק פאַרוואָס דער רמב"ם רעכנט דאָס אין מנין המצוות [ובמילא די וואָס לערנען אַז דאָס איז אַ ציווי כולל איז עס ניט גערעכנט אין מנין המצוות, פעלט איין מצוה אין די רמ"ח מ"ע, און מ'דאַרף געפינען אַ מצוה וואָס זאָל משלים זיין די רמ"ח מ"ע];

(ב) אַז דאָס איז אַ ציווי כולל, וואָס נעמט אַרום כל התורה כולה, ד.ה. אַז אין אַלע מצוות דאַרף זיין "והלכת בדרכיו", וואָס לפ"ז דאַרף מען אָבער האָבן אַ ביאור פאַרוואָס דער רמב"ם רעכנט דאָס אין מנין המצוות.

און אין דעם האָט מען מבאר געווען, אַז דאָס איז דערפאַר וואָס אין דעם ציווי כולל איז אויך דאָ אַ חידוש מיוחד – אַז עס דאַרף זיין "והלכת", אַז דער אופן קיום המצוות דאַרף זיין בדרך הליכה בלי גבול – וויבאַלד אַז ס'איז משמע בכמה מדרשי חז"ל שזוהו ציווי כולל צ"ל שזוהו במנין המצוות וייל ס'איז דאָ אין דעם אַ חידוש מיוחד.

ה. ושייכות לכ"ז פון די הפטורה דשבת זה:

אין דער הפטורה שטייט²⁰: "ושמרת את משמרת ה' אלקיך ללכת בדרכיו לשמור חוקותיו מצותיו ומשפטיו ועדתיו גו'".

דערפון וואָס ער זאָגט "ללכת בדרכיו לשמור חוקותיו מצותיו ומשפטיו ועדתיו", און ניט "ללכת בדרכיו ולשמור חוקותיו גו'", "לשמור" מיט אַ ווא"ו המוסף - איז פאַרשטאַנדיק אַז "לשמור חוקותיו מצותיו ומשפטיו ועדתיו" איז אַ המשך וביאור אויף "ללכת בדרכיו" - ד.ה. אַז "ללכת בדרכיו" נעמט אַרום כל התורה כולה, שזוהו "חוקותיו מצותיו ומשפטיו ועדתיו".

– שזוהו כהסיום בהתשובה - שאם הוא ציווי כללי - צ"ל ה' "ללכת בדרכיו". אבל ביחד ע"ז מוכח מההפטורה ש"דרכיו" דהשם היינו כל התומ"צ.

ו. ועפ"ז יומתק דאָס וואָס דער רמב"ם שרייבט אין מורה נבוכים²¹:

דער רמב"ם שטעלט זיך דאַרטן אויף דעם וואָס משה רבינו האָט געבעטן באַ דעם אויבערשטן²² "הודיעני את דרכיך", און ער איז מבאר אַז "דרכיך" זיינען די י"ג מדות הרחמים פון דעם אויבערשטן, און די עבודה און די מעשים פון אַ מענטשן

(20) מ"א ב, ג.

(21) ח"א פנ"ד.

(22) תשא לג, יג.

דאַרף זיין אַזוי ווי די "דרכים" און מעשים פון דעם אויבערשטן, ד.ה. אַזוי ווי די י"ג מדות, און ווי ער ברענגט דאַרטן אויך אַראָפּ דער מדרש (הנ"ל) "מה הוא חנון אף אתה הי' חנון כו".

וואָס אין די י"ג מדות הרחמים אין דאָ ניט נאָר מדותיו של הקב"ה, "ה' ה' א-ל רחום וחנון ארך אפים גו", נאָר אויך אַ מדה וואָס איז שייך צו עונש, "פוקד עון אבות על בנים"²³ [ס'איז מער ניט וואָס די מדות ("רחום וחנון גו") דאַרף מען טאָן בריבוי, משא"כ "פוקד עון אבות על בנים" דאַרף מען טאָן במיעוט, כמבואר שם אין מו"נ].

וואָס ע"פ דעם ביאור אין לקו"ש איז דאָס פשוט.

ז. דער אופן פון לערנען (כהביאור בלקו"ש) אַז "והלכת בדרכיו" איז אַ ציווי וואָס נעמט אַרום כל התורה כולה – איז בעיקר פאַרשטאַנדיק פון המבואר אין ביאורי הזהר פ' וישלח²⁴, און מרומז אויך אין זהר דאַרטן²⁵:

אין זהר שטעלט ער זיך אויף דעם וואָס שטייט²⁶ "כי ישירים דרכי ה'", און אין מסביר אַז כל התורה איז "אורחוי דקוב"ה", וכמבואר בארוכה אין ביאורי הזהר, אַז אַלע מצוות זיינען "ארחות ה'", דרכים ושבילים וואָס זיינען מחבר מעלה ומטה, כמבואר שם בארוכה.

וואָס דערפון איז פאַרשטאַנדיק אַז אין אַלע מצוות דאַרף זיין דער ענין פון "והלכת בדרכיו", ד.ה. אַז "והלכת בדרכיו" איז אַ ציווי כולל,

און דאָס וואָס עס ווערט גערעכנט אין מנין המצוות, איז דערפאַר וואָס אין דעם קומט צו דער ענין פרטי פון "והלכת" – אַז קיום המצוות דאַרף זיין אין אַן אופן פון הליכה בל"ג.

ח. בפשטות קען מען אָבער מחלק זיין פון דעם דרך הלימוד ע"ד החקירה, ווי דאָס איז אין מורה נבוכים, און ע"ד הסוד והחסידות, ווי דאָס איז אין זהר און אין ביאורי הזהר, מיטן דרך הלימוד ווי דאָס איז ע"ד ההלכה – כידוע אַז עס זיינען דאָ כמה דרכים אין לימוד, פשט, רמז, דרוש און סוד, און הלכה, און אין יעדער איינער פון די דרכים קען מען לערנען אַ ענין אין אַן אנדער אופן.

(23) שם לד, ז.

(24) יט, ב ואילך.

(25) זח"א קעה, ב.

(26) הושע בסופו.

במילא קען זיין אַז ע"פ הלימוד ע"ד החקירה והסוד והחסידות קומט אויס אַז "והלכת בדרכיו" איז אין אַלע ענינים, ניט נאָר אין מדות; משא"כ ע"פ הלימוד ע"ד ההלכה איז דאָס נאָר אין מדות.

ט. ויש לומר בדרך אפשר אַז דער חילוק פון דעם פירוש אין "והלכת בדרכיו" פון ר' אברהם בן הרמב"ם מיט דעם פירוש אַז דרכיו איז ווי דרכיו בההפטורה, דער פירוש אין לקו"ש (מיוסד על הנ"ל) - איז ע"ד ווי דער חילוק צווישן נגלה און פנימיות התורה:

קיום התומ"צ איז - ע"פ נגלה מוכרח נאָר במדידה והגבלה. נגלה דתורה איז דאָך גופא דאורייתא, וואָס גוף איז במדוה"ג (ס'איז נאָר וואָס אין נגלה איז אויך מרומז די עבודה שלמעלה ממדוה"ג).

עבודה ע"פ פנימיות התורה איז למעלה ממדוה"ג, וואָרום פנימיות התורה איז נשמתא דאורייתא, וואָס אַ נשמה איז בלתי מוגבל בערך הגוף.
דעריבער:

אין די תשובה פון ר' אברהם בן הרמב"ם, וואָס דאָס איז דאָך (א חלק פון) נגלה דתורה, איז דער עיקר ההדגשה וחידוש (אין "והלכת בדרכיו") אויף דעם "בדרכיו", ובמילא טייטשט ער אַז "והלכת בדרכיו" גייט (נאר אויף די ענינים מסויימים;

נאר אין דעם גופא, וויבאָלד אַז דאָ רעדט זיך וועגן "והלכת בדרכיו", וואָס הליכה ווייזט אויף למעלה ממדוה"ג, דערפאַר איז דאָס בעבודה פון מדות, וואָס לגבי מעשה המצוות בפועל ממש, זיינען מדות בלתי מוגבל.

ע"ד ווי דער רמב"ם שרייבט אין הל' תשובה [וואָס אין נגלה גופא איז (הלכות) תשובה אַ ענין בערך המחדו"מ דשאר המצוות למעלה ממדוה"ג], אַז "אל תאמר שאין תשובה אלא מעבירות שיש בהן מעשה", און פון ענינים פאַרבונדן מיט דיבור, נאָר "כשם שצריך אדם לשוב מאלו (הקשורים במעשה) כך הוא צריך לחפש בדיעות דעות שיש לו ולשוב מן הכעס כו' ואלו העונות קשים מאותן שיש בהן מעשה כו'".

משא"כ אין פנימיות התורה שבערך הנגלה היא למעלה ממדוה"ג, איז די הדגשה אויף "והלכת" אַז עס זאָל זיין למעלה ממדוה"ג, און דער טייטש פון "והלכת בדרכיו", איז - אַז דאָס גייט אויף אַלע מצוות, מ'דאַרף זיי מקיים זיין אין אַן אופן פון "והלכת" - אַ הליכה שלמעלה ממדוה"ג לגמרי.

י. ויישר כח צו יענעם וואָס האָט געשריבן די הערה און אַזוי אויך צו אַלע די וואָס זיינען מעיר הערות;

אויב מ'האָט עפעס אַ שאלה אין אַן ענין וועלכע ווערט גערעדט אין אַ שיחה, דאַרף מען זיך ניט שעמען פרעגן, מ'דאַרף אויך ניט זיין קיין ביישן אויף צו חתמ'נען דעם נאָמען (סיידן מ'טוט עס מצד "הצנע לכת").

די כוונה איז אַז מ'זאָל פרעגן די שאלות אין איינע פון די קובצים (ווי יענער האָט עס געטאן אין די הערה הנ"ל), ובפרט אַז דורך דערויף ווערט דער "מחברי יותר מרבותי".

ב.

יחם אדמוה"ז והרמ"מ האראדאקער בענין הנשיאות

גליון רא – מהתוועדות ש"פ פקודי-שקלים תשמ"א

משיחת ש"פ פקודי, פ' שקלים ה'תשמ"א

בלתי מוגה

א. כאן המקום לבאר נאָך אַן ענין אויף וועלכן מ'האָט זיך געשטעלט מיט שאלות וכו' אין די "הערות"¹ בקשר מיט ר' מענדעלע האראדאקער און זיין יחס מיטן אַלטן רבי'ן און מיט דעם ענין הנשיאות וכו'.

וואָס דער ביאור אין דערויף איז ע"ד ווי מ'האָט גערעדט² בנוגע צום בית יוסף, אַז אין מגיד מישרים³ געפינט מען פאַרשידענע לשונות ווען ביי אים וועט זיין "לאַתוקדא" אויף קידוש השם: צי דאָס וועט זיין נאָך דעם וואָס ער וועט מחבר זיין איין ספר זיינעם, צי נאָך כמה ספרים, צי נאָך אַלע ספרים, אָדער עס שטייט סתם אַזוי (ניט ביחס צו חיבור ספריו),⁴

(1) הערות התמימים ואנ"ש (מאריסטאון) גליון כו (רא) אות ד.

(2) בשיחת ש"פ תצוה ש"ז.

(3) ראה בהנסמן בלקו"ש חכ"א ע' 176 הע' 34.

(4) ראה שיחת ט' אדר תשנ"ב.

האָט מען מבאר געווען, אַז ס'איז ח"ו צו זאָגן באַ צדיקים, כולל דעם ב"י, אַז זיי זיינען כסדר געשטאַנען בדרגת עבודתם אויף איין אָרט, נאָר ס'איז אַ זיכערע זאַך אַז באַ זיי זיינען כסדר געווען שינויים און עליות בדרגת עבודתם מדרגא לדרגא, און אויך דער "לאפשא לה"⁵ אין לימוד התורה, וואָרום אויב ניט ווערט די שאלה היתכן – אַז ס'איז דאָך היפך דער ענין פון "מעלין בקודש"⁶,

און די שינויים ועליות בדרגת עבודתם האָט אויך כולל געווען דעם ענין, אַז בין עלי' ועלי' שטייט מען אין אַ דרגא פון נפילה וירידה לגבי דער דרגא שלמעלה מזה, כמבואר אין חינוך קטן⁷.

ועד"ז זיינען באַ דעם ב"י געווען כסדר שינויים און עליות בדרגת עבודתו, ווי ער איז געשטאַנען קודם חיבור ספריו, אָדער לאחרי זה וכו' (ע"ד ווי באַ רבינו הקדוש איז פריער געווען אַ משנה ראשונה, און דערנאָך אַ משנה שני'), ובהתאם לזה זיינען געווען די פאַרשידענע בשורות ווען ער וועט זוכה זיין צו מס"נ על קידוש השם.

ב. ועד"ז איז אויך בנוגע צו דעם אַלטן רבי'ן:

בא דעם אַלטן רבי'ן זיינען זיכער געווען שינויים בדרגת עבודתו, און ס'איז אַ זיכערע זאַך אַז גלייך בתחלת עבודתו איז ער ניט געשטאַנען אין דער דרגא צו וועלכע ער איז דערנאָך צוגעקומען, נאָר ער איז נתעלה געוואָרן מלמטלמ"ע מדרגא לדרגא וכו':

ס'איז ניטאָ קיין הכרח צו זאָגן אַז דער אַלטער רבי האָט ניט געהאַט קיין מלמד רדקי, ובפרט אַז אַזוי שטייט בפירוש אין שיחות צוזאַמען מיט שמו פון דעם מלמד, און פריער האָט ער געהאַט אַ מלמד וואָס האָט מיט אים געלערנט אל"ף-בית, און דערנאָך – חומש, און דערנאָך - משנה און גמרא,

דערנאָך האָט ער מקבל געווען סמיכה, וואָס סמיכה באַקומט מען דוקא פון אַנדערע, וואָרום זיך אַליין קען מען ניט געבן קיין סמיכה, מ'מוז עס מקבל זיין פון איינעם וואָס איז סמוך איש מפי איש ביז משה רבינו (ועד"ז איז אויך געווען באַ כ"ק מו"ח אדמו"ר),

און אַזוי איז ער נתעלה געוואָרן מדרגא לדרגא.

(5) זח"א יב, ב. תו"א מקץ לט, ד.

(6) ברכות כח, א. וש"נ.

(7) הקדמה לשעהיוה"א (עו, א).

וע"ד ווי דאָס איז געווען אין נגלה דתורה, עד"ז איז אויך אין פנימיות התורה, וואָרום ס'איז ניטאָ קיין טעם צו זאָגן אַז ס'איז ניט געווען אַזוי בנוגע צו זיין לימוד פון פנימיות התורה – נאָר זיכער האָט ער מקבל געווען פנימיות התורה פון אַנדערע,

ווי מ'געפינט אַז דער אַלטער רבי האָט מקבל געווען פנימיות התורה פון דעם איידעם פון בעש"ט⁸ און פון ר' מיכל זלאטשעווער⁹, ביז אַז ס'איז דאָ אַ תורה (דער דרוש "יביאו לבוש מלכות"¹⁰) וואָס איז מיוסד אויף אַ תורה וואָס דער אַלטער רבי האָט געהערט פון דעם איידעם פון בעש"ט¹¹.

און וויבאלד אַז דער אַלטער רבי האָט פון זיי מקבל געווען תורה – גייען זיי אַריין אין דעם גדר פון רבו, וואָרום אפילו אַז איינער הערט פון אַ צווייטן בלויז איין ענין ווערט יענער אַנגערופן רבו¹², ניט "רבו מובהק", אָבער רבו, און אין דעם זיינען דאָ כמה דינים ווי זיין יחס מיט רבו דאַרף זיין¹³.

ג. ועד"ז איז געווען בנוגע צו דעם אַלטן רבי'ן און ר' מענדעלע האראדאקער – אַז ס'איז געווען אַ זמן וואָס דער אַלטער רבי האָט פון אים מקבל געווען תורה, און מצד דעם איז ער געווען בגדר פון רבו פון דעם אַלטן רבי'ן.

דערנאָך איז דער אַלטער רבי נתעלה געוואָרן צו די דרגא פון אַ נשיא.

און דערפאַר האָט קיין שייכות ניט דאָס וואָס דער אַלטער רבי האָט מקבל געווען פון ר' מענדעלע האראדאקער צו דעם ענין פון די נשיאים, ועד"ז צו דעם וואָס מ'זאָגט אַז ס'איז דאָ דער סדר ההשתלשלות פון די נשיאים, דער בעש"ט, און ממלא מקומו – דער מגיד, און ממלא מקומו – דער אַלטער רבי וכו'; דאָס זיינען צוויי באַזונדערע ענינים.

(8) בית רבי ח"א פ"ב. ספר התולדות אדמו"ר הזקן ס"ע ל.
 (9) בית רבי שם (ובהע' ז שם). ספר התולדות שם ס"ע ל ואילך.
 (10) שבתו"א מגילת אסתר.
 (11) בית רבי שם (ובהע' ד שם). ספר התולדות שם ע' ל.
 (12) ראה אבות פ"ו מ"ג.
 (13) ראה רמב"ם הל' ת"ת פ"ה. טוש"ע יו"ד סרמ"ב.

ד. און אע"פ אַז צווישן (דער הסתלקות פון) דעם מגיד מיט (התחלת הנשיאות פון) דעם אַלטן רבי'ן האָט געדויערט אַ משך זמן, וואָס עפ"ז קומט לכאורה אויס אַז אין יענעם זמן איז ר' מענדעלע האראדאקער געווען נשיא¹⁴ –

איז אָבער ידוע אַז אע"פ וואָס בכלל איז דער סדר (בנוגע צו נשיאי ישראל) אַז "וזרח השמש ובא השמש"¹⁵, ער שלא כבתה שמשו של זה זרחה שמשו של זה¹⁶, ד.ה. אַז די נשיאות פון אַ נייעם נשיא הויבט זיך אָן גלייך ווען עס ענדיקט זיך די נשיאות פון דעם נשיא שלפניו –

אעפ"כ, איז אַמאָל דער סדר אַז צווישן זיי איז דאָ אַ הפסק זמן, און צווישן זיי איז דאָ אַן אנדער ענין (כדלקמן).

וואָס אַזוי איז דאָס געווען בנוגע צו דעם מגיד מיטן אַלטן רבי'ן; אָבער בכל אופן האָט דער השתלשלות הנשיאים קיין שייכות ניט מיט ר' מענדעלע האראדאקער.

ה. עס בלייבט נאָך אָבער די שאלה, אַז ר' מענדעלע האראדאקער איז דאָך געווען (אויך) אַ נשיא¹⁷?

איז דער ביאור אין דעם - ע"ד ווי דאָס איז בנוגע צו מלכים:

דער רמב"ם איז מבאר¹⁸, אַז אין מלכות (און מלכים) זיינען דאָ צוויי אופנים: עס זיינען געווען די מלכי בית דוד, די מלכי יהודה, וואָס באַ זיי איז אַ מלכות נצחית, "הם העומדים לעולם"; אעפ"כ זיינען אָבער אויך געווען מלכי ישראל פון שאר השבטים (ניט פון שבט יהודה), וואָס אויך זיי האָבן געהאַט אַ דין מלך מיטן גאַנצן תוקף, ביז זיי ווערן אויך אָנגערופן "משיח ה'" מיט די אַלע טיטול'ן, און אויך אויף זיי זאָגט מען אַז "אין על גביו אלא ה' אלקיו"¹⁹, און זיי האָבן געהאַט די אַלע מעלות און דינים אין הלכה הקשורים מיט אַ מלך (בנוגע צו הקרבת קרבנות וכיו"ב). ביז אַז צווישן זיי איז אויך געווען אַ מלך כשר - הושע בן אלה²⁰.

(14) בית רבי ספ"ד ורפ"ח.

(15) קהלת א, ה.

(16) ראה יומא לח, ב.

(17) ראה לקוטי שיחות חכ"א ע' 52 סי"ב ובהנסמן שם בהע' 70.

(18) הל' מלכים פ"א ה"ז ואילך.

(19) הוריות ט, רע"א. י, א. יא, ריש ע"ב.

(20) מלכים ב' פרק י. וראה ירושלמי תענית פ"ד ה"ז.

אָבער אַעפ"כ זיינען דאָס צוויי אינגאַנצן באַזונדערע סוגי מלכות: מלכות בית דוד איז אַ מלכות נצחית וואָס איז קיים לעולם, במילא איז דאָס – אַ מלכות אמיתית, משא"כ שאר המלכויות (מלכות ישראל) וועט נפסק ווערן (אַע"פ וואָס בשעת מעשה איז דאָס אַ מלכות בשלימות).

1. ווע"ד ווי דאָס איז בנוגע צום ביהמ"ק: אַע"פ וואָס "כיון שנבנה המקדש בירושלים נאסרו כל המקומות כולן לבנות בהן בית לה' כו' ואין שם בית לדורי הדורות אלא בירושלים בלבד כו'"²¹ – אַעפ"כ געפינט מען אַז אויך נאָך דעם וואָס דער ביהמ"ק איז נבנה געוואָרן אין ירושלים איז געווען "בית חניו" וואָס ער האָט געבויט אין ארץ מצרים²² (ווי אַנגעצייכנט אין דער שיחה פון היינטיקע וואך²³).

וואָס אין נגלה איז אין דערויף דאָ אַ גאַנצע שקו"ט²⁴; אין חסידות אָבער, אין אַ מאמר נפלא פון צ"צ (אין אוה"ת פ' חקת²⁵), רעדט ער וועגן דעם בפשטות למעליותא, לויט די דעה²⁶ אַז "לשם שמים נתכוון", אַז דאָס איז געווען פונקט ווי דער ביהמ"ק, דער איינציקער חסרון וואָס איז געווען אין דעם, איז – דער מקום וואו ער האָט עס געבויט, אין מצרים. און ער איז דאָרטן מבאר ווי דאָס איז מתאים און ווי דאָס איז דער קיום היעוד פון ישעי' הנביא²⁷ – "ביום ההוא יהי' מזבח לה' בתוך ארץ מצרים" [וויבאַלד אָבער מ'האָט דאָס ניט געשריבן – האָט מען ניט אַפגעדרוקט אין דער הערה אין לקו"ש הנ"ל דעם בפירושו'ן אוה"ת].

וואָס דערפון זעט מען אַז עס קען זיין אַ ביהמ"ק מיט אַלע פרטים, און דער איינציקער חסרון איז, אַז ער איז לאַ במקומו, און פונדעסטוועגן ווערט ער אַנגערופן ביהמ"ק.

לאידך גיסא איז אָבער פאַרשטאַנדיק אַז דער ביהמ"ק אין ירושלים איז אין אַן אנדער סוג לגמרי ווי אַ ביהמ"ק במקום אחר – וואָרום "אין שם בית לדורי הדורות אלא בירושלים בלבד כו'" (וכנ"ל, דאָס איז אין אַן אופן נצחי).

(21) רמב"ם הל' ביהב"ח פ"א ה"ג.

(22) מנחות בסופה.

(23) תשמ"א – לקוטי שיחות חכ"א ע' 263 הע' 28.

(24) מנחות שם. וראה אנציקלופדי' תלמודית בערכו. וש"נ.

(25) ע' תתיב ואילך.

(26) מנחות שם.

(27) ישעי' יט, יט. וראה מנחות שם.

ז. ועד"ז איז אויך בנוגע צו דעם חילוק צווישן דעם אַלטן רבי'ן (און שאר הנשיאים בהשתלשלות זו) מיט ר' מענדעלע האראדאקער (און שאר תלמידי המגיד) – אַז אע"פ אַז אויך ר' מענדעלע האראדאקער איז געווען אַ נשיא, איז אָבער דאָס פון אַן אנדער סוג נשיאות לגמרי ווי די נשיאות פון דעם אַלטן רבי'ן וכו'.

און ווי מ'זעט בפועל, אַז נאָך הסתלקות המגיד האָבן זיך תלמידיו צוטיילט און זיך פאַנאַנדערגעשפּרייט אין פאַרשידענע ערטער, "נהרא נהרא ופשטי", וואָס כל אחד האָט געטאן אין יפוצו מעינותיך חוצה וכו' במקומו,

און יעדערער פון זיי איז געווען אַ נשיא במקומו,

לאידך גיסא אָבער – איז "פאן טא פאן נא ניע מאי, חלאפיעץ טא חלאפיעץ נא ניע טוואי"²⁸ – וואָרום די נשיאות פון דעם אַלטן רבי'ן וכו' איז פון אַן אנדער סוג נשיאות לגמרי ווי די נשיאות פון (שאר) תלמידי המגיד, כולל אויך ר' מענדעלע האראדאקער; דאָס איז אַ חלק פון אַ באזונדערן סדר השתלשלות פון נשיאים – דער בעש"ט, דער מעזריטשער מגיד, דער אַלטער רבי, דער מיטעלער רבי, דער צ"צ, דער רבי מהר"ש, דער רבי (מוהרש"ב) נ"ע און כ"ק מו"ח אדמו"ר.

ח. מ'דאַרף נאָך אָבער פאַרשטיין: ס'איז דאָך ידוע דער סיפור²⁹ בנוגע צו דעם מיטעלען רבי'ן און דעם צ"צ, אַז מ'האָט געזאָגט אַז אַ נשיא איז נאָר איינער, וכלשון הידוע³⁰ "דבר אחד לדור ולא שני דברים לדור" – היינט ווי קען מען זאָגן אַז עס איז דאָ מער ווי איין נשיא אין אַ דור?!

איז די הסברה בזה – אַז דער ענין פון "דבר אחד לדור ולא שני דברים לדור" זאָגט מען נאָר בנוגע צו צוויי וואָס געפינען זיך אין דעם זעלבער ענין, אין דער זעלבער גזע, פאַרבונדן מיט דער זעלבער תורה, די זעלבע תפלה, און דעם זעלבן אופן פון קיום המצוות וכו', ווי לדוגמא דער מיטעלער רבי און דער צ"צ, כנ"ל;

בשעת עס רעדט זיך אָבער וועגן צוויי וואָס געפינען זיך אין באַזונדערע "מקומות", ווי די תלמידי המגיד לגבי דעם אַלטן רבי'ן וכו' – קען זיין אַז יעדערער במקומו ולפי ענינו וכו' זאָל זיין אַ נשיא.

(28) לקו"ד כרך א קמב, א.

(29) לקו"ש ח"ה ע' 373 ואילך.

(30) סנהדרין ח, א. פרש"י עה"פ וילך לא, ז.

ט. בנוגע צו דעם וואָס מ'פרעגט דאָרטן אין דער הערה, וועגן ר' מענדעלע האראדאקער, פאָרוואָס ער ווערט ניט גערעכנט צווישן די נשיאים וכו' אויב ער איז געווען אַ נשיא (ועד"ז וועגן ר' הלל פאריטשער) –

איז אנשטאָט זוכן צו שפאלטן אַ האָר וכו', האָט מען (געקענט פרעגן אַ "קלאַץ קשיא" פון) אַ בפירוש'ן סיפור געדרוקט אין אַ רשימה פון כ"ק מו"ח אדמו"ר³¹:

"רבינו הבעש"ט נסתלק ביום חגה"ש דשנת תק"ך . . ותומ"י קיבל הרבנות בנו הרב ר' צבי, וכה ניהל הרבנות, והיו כל התלמידים בצוותא חדא. לתקופת השנה בחה"ש בעת עריכת השולחן, וישבו כל התלמידים אמר הרב ר' צבי היינט איז באַ מיר גיווען דער טאַטע און האָט מיר גיזאַגט, אַז די שכינה און פמליא של מעלה מיט'ן גאַנצן פעקל האָט זיך אַריבערגעטראָגן צו אייך, ר' דובר (כוונתו אל המגיד ממעזריטש), ועמד ר' צבי ופשט את בגדו הלבן [איך ווייס ניט ווי עס הייסט דער בגד] ולבשו את הרב ר' דובער ממעזריטש, והרב המגיד ישב על כסא הרבנות מעת ההיא, ולא סרב כלל".

וואָס דערפון האָט מען אַ בפירוש'ן סיפור אַז צווישן דעם בעש"ט און דעם מגיד איז געווען דער נשיא בנו של הבעש"ט, ר' צבי, וכמובן פון דער רשימה, איז ער געווען דער נשיא בשלימות אַ גאַנצן יאָר צייט, און האָט געהאַט "די שכינה און פמליא של מעלה מיטן גאַנצן פעקל" – האָט מען פון דאַנענט געדאַרפט פרעגן: פאָרוואָס ווערט בנו של הבעש"ט ניט גערעכנט אין דער השתלשלות פון די נשיאים (צווישן דער בעש"ט מיטן מגיד) !?

וואָס די וואָס זוכן הסברות אויף דעם – קענען זאָגן אַז ס'איז דאָ אַ חילוק צווישן "מעבר" און "התלבשות"³², אָדער אַ חילוק צווישן נשיאות לפי שעה און נשיאות באופן תמידי וכו"ב; אָבער אעפ"כ האָט מען פון דאַנענט אַ סיפור מפורש אַז בנו של הבעש"ט איז געווען אַ נשיא צווישן דעם בעש"ט און דעם מגיד.

און אעפ"כ ווערט ער ניט גערעכנט אין דער השתלשלות פון די נשיאים.

י. אין דער השתלשלות פון די נשיאים האָלט מען דאָך איצטער באַ כ"ק מו"ח אדמו"ר, וואָס שמו איז יצחק - (אותיות) ק"ץ ח"י³³, און יוסף, על שם "יוסף ה' לי בן אחר"³⁴, ווי דער צ"צ איז דאָס מפרש³⁵, אַז פון "אחר" מאכט ער אויך אַ "בן".

31) סה"ש תו"ש ע' 83 ואילך. וראה גם "התמים" חוברת ב' ע' מו [עא, ב] ואילך.

32) ראה בהנסמן בלקו"ש דברים תשל"ז הע' 27.

33) עיין ל"ת להאריז"ל פ' וירא. ע"ח של"א פ"ג.

וואָס אַזוי איז אויך געווען די הנהגה פון דעם ערשטן נשיא חב"ד, דער אַלטער רבי, צו מאַכן בעלי תשובה כידוע³⁶, מאַכן פון "אחר" אַ "בן";

און דערנאָך האָט כ"ק מו"ח אדמו"ר נאָכמער פאַרברייטערט די עבודה פון מאַכן פון "אחר" אַ "בן" – דורך דעם וואָס ער האָט געהייסן מעתיק זיין און איבערזעצן חסידות אויף שבעים לשון, בכדי אַז דאָס זאָל קענען אַנקומען לכאוו"א.

ג.

יחס אדמוה"ז והרמ"מ האראדאקער בענין הנשיאות (ב')

גליון רא – מהתוועדות ש"פ שמיני תשמ"א

משיחת ש"פ שמיני, פ' פרה, ה'תשמ"א

בלתי מוגה

א. . . . ענין הנ"ל (אַז אין יעדער זאָך זיינען דאָ פאַרשידענע דרגות) איז אויך ע"ד ווי מ'האָט מבאר געווען כמה שבועות לפנ"ז¹ אַ שאלה וואָס איינער האָט געפרעגט² – אַז אַזוי זאָגט מען דאָך אַז דער אַלטער רבי איז אַראָפּגעקומען למטה בח"י אלול מיט אַ נשמה חדשה³ און אַלס אַ "מאור הגדול"⁴, און דערנאָך זאָגט מען אַז דער אַלטער רבי האָט מקבל געווען פון ר' מענדעלע האראדאקער – איז ווי שטימען די ביידע זאָכן?

(34) ויצא ל, כד.

(35) באוה"ת ויצא עה"פ רכ, א. ויחי ע' שפה.

(36) ראה סה"ש תו"ש ע' 86. לקו"ש כרך ד תשנה, ב.

- (1) בשיחת ש"פ פקודי, פ' שקלים (דלעיל).
- (2) בהערות התמימים ואנ"ש מאריסטאון - גליון כו (רא) אות ד.
- (3) סה"ש תש"ה ע' 127 ואילך.
- (4) סה"ש תש"ג ע' 141 ואילך.

הָאָט מען מבאר געווען, אַז ס'איז ניטאָ קיין הכרח צו זאָגן אַז דער אַלטער רבי איז געבארן געוואָרן אין אַן אופן אַז ער האָט ניט געדאַרפט אַנקומען צו קיין מלמד דרדקי, נאָר זיכער האָט ער בתחילת חינוכו געהאַט אַ מלמד דרדקי, ובפרט אַז אַזוי ווערט דערציילט בפירוש אין די שיחות [ועד"ז אויך בנוגע צום צ"צ], און דערנאָך איז ער נתעלה געוואָרן צו אַ העכערע דרגא בידיעתו בעבודתו וכו' ;

ביי אים איז טאַקע געווען אַן עבודה בדרך הליכה אמיתית, ער איז כסדר נתעלה געוואָרן, אַזוי ווי דאָס איז ביי אַלע צדיקים – ביחד עם זה אָבער איז דאָס אַן עלי' מדרגא לדרגא,

און ע"ד ווי ער איז נתעלה געוואָרן מדרגא לדרגא בעבודתו, עד"ז איז ער אויך נתעלה געוואָרן אין ענינים פון הבנה בתורה, אין ענינים פון מבטל זיין גזירות וכו'.

ב. וכידוע אַז באַ צדיקים איז דאָ דער ענין פון "ילכו מחיל אל חיל"⁵, זיי ווערן שטענדיק נתעלה מדרגא לדרגא, און די דרגא צו וועלכע זיי קומען אַן איז העכער פאַר דער דרגא אין וועלכע זיי זיינען געשטאַנען לפנ"ז.

ביז אַז אַזוי געפינט מען אויך באַ נשמות מן ג"ע:

עס זיינען דאָ נשמות וואָס זיינען אין ג"ע שוין טויזענטער יאָרן און זיי לערנען דאָרטן כסדר תורה,

איז אַ זיכערע זאָך אַז זיי ווערן נתעלה מדרגא לדרגא אין תורה, אַז באַ זיי איז דאָ דער "לאפשא לה"⁶, מיום ליום זיינען זיי מחדש חידושים וואָס זיינען לפנ"ז ניט געווען בידיעתם בתורה, כאָטש זיי לערנען שוין דאָרטן תורה טויזענטער יאָרן!

ועד"ז איז אויך פאַרשטאַנדיק בנוגע צום אַלטן רבי'ן, אַז ער איז זיכער נתעלה געוואָרן מדרגא לדרגא, און ס'איז אינה דומה דרגתו בתחילת עבודתו צו דרגתו אח"כ.

(5) ל' הכתוב - תהלים פד, ח.

(6) זח"ב יב, ב. תו"א מקץ לט, ד.

*6) בענין הנסיונות – ראה ג"כ שיחת ש"פ ויחי תשמ"ז (התוועדות תשמ"ז ח"ב ע' 252 ואילך), וראה ד"ה באתי לגני תשכ"ג.

ג. ענין הנ"ל, אַז אין יעדער זאַך זיינען דאָ פאַרשידענע דרגות – אין אויך אין דעם ענין הנסיונות⁶, ווי מ'האָט מבאר געווען⁷, ווי עס האָט זיך אָפגעדרוקט בימים האחרונים⁸.

וואָס עד"ז איז פאַרשטאַנדיק אַז ס'איז ניט מוכרח צו זאָגן אַז יעדער נסיון איז דער טייטש, אַז מ'נעמט צו פון דעם אדם כל בחי' מוחין שלו און די מדות שלו און כל המדריגות שלו וכו' (ווי אָפגעדרוקט⁹) –

נאר עס איז דאָ אַ סוג פון נסיונות אין אַ פשוט'ן אופן, אַז מ'שטעלט אים צו אַ נסיון מבחוץ ממנו, ניט אַנרירנדיק זיין מציאות און מעלה:

דערנאָך איז טאַקע דאָ אַן אנדער סוג נסיון, אַז מ'נעמט פון אים צו כל בחי' מוחין שלו און די מדות שלו וכו', און ער בלייבט נאָר מיט קבלת עול וכו',

ווי עס ווערט דערציילט אין ס' שבחי הבעש"ט [איך האָב דאָס ניט געהערט פון כ"ק מו"ח אדמו"ר, במילא איז אויב מ'ווייל מדייק זיין אין דעם – זאָל מען אריינקוקן אינעווייניק], אַז אַמאָל באַ דער בעש"ט פאַרענדיק אין וועג, איז געווען אַ נסיון וואָס דער נסיון האָט באַשטאַנען אין דעם, אַז ער האָט פאַרגעסן אַלץ וואָס ער האָט געוואוסט; מ'האָט פון אים צוגענומען כל בחי' מוחין שלו, ער האָט געדענקט נאָר "אל"ף-בית".

ועד"ז איז דאָ דער מכתב פון דעם מגיד צום בעש"ט¹⁰, אַז ער זאָל קומען צופאָרן, וואָרום ס'איז דאָ אַ צדיק נסתר וואָס האָט געהאַט אַ נסיון, אַז מ'האָט פון אים צוגענומען כל בחי' מוחין שלו, ער האָט אַלץ פאַרגעסען, און ער איז געבליבן במוחין מערניט ווי אַ קטן שבקטנים.

דערנאָך איז דאָ נאָך אַ נידעריקערער סוג נסיון, ווי מ'געפינט באַ יוסף, אַז ניט נאָר וואָס ער האָט געהאַט דעם נסיון וואָס מ'האָט אים צוגענומען מאביו וביתו און געבראַכט אין מצרים, נאָר ס'איז אויך געווען דער ענין פון "נשני אלקים את כל עמלי ואת כל בית אבי"¹¹, ביז אַז אין מצרים גופא האָט ער געהאַט נאָך נסיונות¹²,

(7) בקשר עם המבואר בתניא (פ"ל).

(8) בהערות התמימים ואנ"ש מאריסטאון - גליון ג (רה) בתחלתו.

(9) מביאור תניא כת"י - הועתק בליקוט פירושים וכו' לתניא שם (ע' תקפ).

(10) אוה"ת (הוצאת קה"ת) הוספות אות קלו, מ"התמים" חוברת ו' ע' כו (רפ, ב).

(11) מקץ מא, מא.

ביז אַז עס האָט געדאַרפט זיין "נראית לו דמות דיוקנו של אביו", וואָרום אויב ניט וואָלט געווען באופן מבהיל¹³.

.ד.

חיוב הרב במזונות אשת העבד

גליון ריג – מהתוועדות ש"פ בחוקותי תשמ"א

משיחת ש"פ בחוקותי ה'תשמ"א

בלתי מוגה

א. כאן המקום צו פאַרענטפערן דאָס וואָס מ'האַט געפרעגט אויף דעם וואָס עס רעדט זיך אין דעם לקוטי שיחות פון פ' בהר (שנה זו*).

אין דער שיחה¹ האָט מען זיך געשטעלט אויף דעם וואָס מפרשים² זאָגן, אַז דאָס וואָס רש"י זאָגט אין פ' משפטים³ (אויף דעם וואָס שטייט אין פסוק בנוגע צו אַן עבד, "אם בעל אשה הוא ויצאה אשתו עמו") "מגיד הכתוב שהקונה עבד עברי חייב במזונות אשתו ובניו", כאָטש אַז אין פסוק שטייט בלויז "אם בעל אשה הוא ויצאה אשתו עמו" און "בניו" ווערן ניט דערמאנט – מיינט ער ניט צו זאָגן אַז מ'לערנט עס אָפּ פון דעם פסוק "ויצאה אשתו עמו", נאָר וויבאַלד ער זאָגט דעם דין פון מזונות אשתו – ברענגט ער שוין דרך אגב אויך דעם דין פון מזונות בניו, פאַרלאָזנדיק זיך

(12) וישב לט, ז ואילך.

(13) פרש"י עה"פ וישב שם, יא.

(* תשמ"א – נדפס בלקו"ש חכ"ב ע' 150 ואילך.

(1) סעיף ג'.

(2) נסמנו בלקו"ש שם הע' 8.

(3) כא, ג.

אויפן פסוק אין פ' בהר⁴ "ויצא מעמך הוא ובניו עמו", און רש"י איז דאָרטן מפרש:
"מכאן שרבו חייב במזונות בניו",

און מ'האָט געפרעגט⁵ אויף דעם פירוש, אַז דער פירוש איז צע"ג, ווייל לפי זה
האָט רש"י אין פ' בהר געדאָרפט דערמאָנען דרך אגב אויך "אשתו"?

האָט מען זיך געשטעלט אויף דעם⁶ און געפרעגט, אַז ווי קען רש"י זאָגן אין פ'
בהר דרך אגב אויך "אשתו" – בשעת ער זאָגט דאָרטן "מכאן שרבו חייב במזונות
בניו", און אין דעם פסוק, "מכאן", שטייט בלויז "בניו"?

איז דאָס אָבער קיין שאלה ניט – וואָרום די קשיא איז אויף רש"י – רש"י מוז
ניט זאָגן "מכאן"; איינס פון די ביידע: רש"י האָט געקענט ניט זאָגן "מכאן" און
דערמאָנען אויך "אשתו", אָדער אפילו אַז ער וויל זאָגן "מכאן", איז נאָך דעם וואָס
ער זאָגט "מכאן שרבו חייב במזונות בניו", האָט ער געקענט צוגעבן "וחייב אף
במזונות אשתו" וכיו"ב!

ב. אויך האָט מען געוואָלט ענטפערן, אַז וויבאלד רש"י זאָגט שוין פריער אין פ'
משפטים אַז רבו חייב במזונות אשתו, דאָרף ער דאָס ניט איבער חזר'ן נאָכאָמאָל אין
פ' בהר.

דאָס קען מען אָבער אויך ניט זאָגן:

מ'האָט שוין גערעדט כמ"פ אַז ווען חזר'ט רש"י ניט איבער אַ זאָך צוויי מאָל,
איז דאָס ווען עס רעדט זיך אין איין סדרה, וואָרום דעמולט געדענקט זיכער דער בן
חמש למקרא וואָס ער האָט פריער געלערנט אין דער זעלבער סדרה;

משא"כ ווען עס רעדט זיך וועגן אַ זאָך וואָס שטייט אין צוויי באַזונדערע
חומשים, חומש שמות און חומש ויקרא – איז ניט קיין הכרח אַז רש"י זאָל ניט
איבער'חזר'ן אַ זאָך וואָס ער האָט געזאָגט פריער; אַמאָל טוט ער דאָס יע און אַמאָל
ניט, וואָרום ס'איז ניט מוכרח אַז דער בן חמש וועט געדענקען וואָס ער האָט
געלערנט כמה סדרות לפני"ז, וואָרום ס'איז אים קיין נפק"מ ניט (דאָ);

בשעת אָבער דערפון קען אַרויסקומען אַ תקלה אַז ער זאָל מאַכן אַ טעות אין
פשט, ווי בנדו"ד – אַז אויב רש"י וועט שרייבן אַז רבו איז חייב נאָר במזונות בניו
און ניט דערמאָנען אשתו, וועט דער בן חמש מיינען אַז ער איז ניט מחוייב אין

(4) כה, מא.

(5) בלקו"ש שם.

(6) בערות התמימים ואנ"ש מאריסטאון גליין ריג אות א.

מזונות אשתו, וואָרום ער געדענקט ניט וואָס ער האָט געלערנט כמה סדרות און כמה זמן לפנ"ז אין פ' משפטים, וואָס דאָס איז אַ טעות, וואָרום ער איז יע מחוייב אין מזונות אשתו, ווי עס שטייט אין פ' משפטים – דעמולט מוז דאָס רש"י איבער'חזרין בכדי צו באַוואַרענען דעם טעות –

דעריבער איז בנדו"ד האָט רש"י געדאַרפט שרייבן אין פ' בהר דרך אגב אויך בנוגע צו אשתו.

ג. נאָך אַן ענין אויף וועלכן מ'האָט זיך געשטעלט⁷ איז בנוגע צו "ברכת החמה".

אויף דעם וואָס מ'האָט מציע געווען און געבעטן⁸: אַז מ'זאָל מאַכן ברכת "שהחיינו" נאָך ברכת החמה – האָט איינער זיך געשטעלט און געפרעגט: וואו שטייט עס אין ספרים אַז מ'דאַרף דאָס טאָן?

אַ מאמר המוסגר:

בהמשך צו דעם וואָס מ'האָט געזאָגט אַז מ'זאָל מאַכן ברכת "שהחיינו" האָט מען געזאָגט אַז "טוב שיוציא אדם את עצמו מידי ספק ברכת וילבוש מלבוש חדש בענין שצריך לברך עליו שהחיינו בשעת הלבישה כו' או יקח פרי חדש ויניחנו לפניו בעת הברכה ויברך שהחיינו ויהא דעתו גם על המלבוש או על הפרי"⁹.

וואָס בנוגע צו זיך – האָב איך טאַקע דעמולט אָנגעטאָן אַ נייעם סירטוק.

וואָס דאָס דערציילט מען בכדי צו באַוואַרענען אט די וואָס האָבן זיך אָנגעכאַפט און געזאָגט, אַז היות אַז מ'האָט ניט געזען אַז איך זאָל האָבן אַן עפל אָדער אַן "אַרענדוש" אויפן שטענדער בעת ברכת החמה, און אויך ניט אָנגעטאָן קיין מלבוש חדש – איז דערפון אַ הוכחה אַז מ'האָט ניט געדאַרפט האָבן קיין מלבוש חדש אָדער אַ פרי חדש בכדי צו מאַכן ברכת "שהחיינו" –

זאָג איך, אַז איך האָב בפירוש אָנגעטאָן אַ מלבוש חדש און דערנאָך געמאַכט ברכת "שהחיינו".

(7) שם אות ז.

(8) ב"סדר ברכת החמה ע"פ מנהג חב"ד" ס"ו.

(9) לשון אדה"ז בשו"ע או"ח סת"ר ס"ו.

ד. עד"ז האט מען געפרעגט אויף דעם וואָס מ'האָט געשריבן "סדר ברכת החמה ע"פ מנהג חב"ד", און עד"ז "מנהגנו" – ווי קען מען דאָס אָנרופן "מנהג חב"ד", "מנהגנו" ?

וואָס די הערה איז מיר גראַדע געפעלן – אָבער באמת איז דאָס קיין שאלה ניט, וואָרום (ווי יענער אַליין שרייבט דערנאָך): אַ מנהג מיינט ניט דוקא אַ הנהגה וואָס איז געווען בעבר באופן מסויים, נאָר אויך בשעת מ'זאָגט אַז מ'זאָל זיך אַזוי נוהג זיין מכאן ולהבא בעתיד,

און דאָס וואָס מ'האָט מציע געווען בנוגע צו סדר ברכת החמה איז געווען אַז מ'זאָל זיך אַזוי נוהג זיין מכאן ולהבא בעתיד, במילא איז שייך דאָס צו אָנרופן "מנהג".

ה. דערביי דאַרף מען באַוואַרענען דאָס וואָס "שפיץ-חב"ד" זאָגן, אַז היות איך האָב זיך געפירט און געהייסן זיך פירן מאַכן ברכת החמה מיט די אַלע פּרטים – איז דאָך דאָס זיכער בדיוק, און זיכער איז דער דין אַזוי, און מ'מוז דאָך זאָגן אַז כ"ק מו"ח אדמו"ר האָט זיך געפירט ע"פ דין – איז דערפון גופא וואָס איך האָב זיך אַזוי געפירט – אַ הוכחה אַז כ"ק מו"ח אדמו"ר האָט זיך געפירט אין שנת תרפ"ה.

ביז אַז מ'האָט פאַרשריבן אין אַ רשימה אַז בשנת תרפ"ה האָט כ"ק מו"ח אדמו"ר געמאַכט ברכת החמה.

האָב איך געפרעגט: פון וואַנענט ווייסט מען אַז כ"ק מו"ח אדמו"ר האָט זיך אַזוי געפירט? האָט מען מיר געזאָגט – וואָס הייסט! וויבאַלד אַז איך האָב זיך אַזוי געפירט און געהייסן זיך אַזוי פירן, און געזאָגט אַז דאָס איז "מנהג חב"ד", איז אַ זיכערע זאַך אַז כ"ק מו"ח אדמו"ר האָט זיך אַזוי געפירט!

האָב איך געפרעגט: אפילו אויב מ'וועט זאָגן אַז דו ביסט גערעכט מיט דיין חשבון – אָבער פון וואַנעט ווייסטו אַז דעמולט איז דער הימל ניט געווען פאַרוואַלקנט אין פעטערבורג, וואו כ"ק מו"ח אדמו"ר האָט זיך דעמולט געפונען, ובמילא האָט ער ניט געקענט מאַכן ברכת החמה אפילו אויב ער האָט געוואַלט!

פעטערבורג איז אַ שטאָט אין רוסלאַנד וואָס געפינט זיך אין צפון, און ברכת החמה מאכט מען בסוף זמן החורף אין פעטערבורג, וואָס דעמולט איז דאָרטן ע"פ טבע זמנים ווען ס'איז פאַרוואַלקנט און מ'קען ניט זען די זון – איז אפשר דעמולט געווען פאַרוואַלקנט און כ"ק מו"ח אדמו"ר האָט ניט געקענט מאַכן די ברכה! ?

מיט "שפיץ-חב"ד" איז אָבער ניט שייך צו שפאַרן זיך – גלייך ווען זיי דערהערן עפעס מאַכן זיי דערפון אַ לימוד און אַ הלכה און מ'פאַרשרייבט דאָס אין אַ רשימה און ער איז נאָך מוסיף אַ פירוש מדילי, וואָס אין דעם קען מען זיך בכלל ניט דינגען מיט אים; איז די איינציקע זאַך וואָס איך האָב געקענט טאָן דאָס צו באַוואַרענען

איז – אַרויסנעמען פון דער רשימה אַז כ"ק מו"ח אדמו"ר האָט זיך אַזוי געפירט בשנת תרפ"ה, און איך האָב געזאָגט אַז בכדי צו מברר זיין ווי ס'איז געווען די הנהגה באַ כ"ק מו"ח אדמו"ר בשנת תרפ"ה, דאַרף מען אויסגעפינען ביי איינס וואָס איז דעמולט געווען אין פעטערבורג און געזען וואָס איז דאַרטן געווען [איך בין דעמולט ניט געווען אין פעטערבורג - ווייס איך ניט ווי כ"ק מו"ח אדמו"ר האָט זיך געפירט, אָבער מ'דאַרף אויסגעפינען ביי איינס וואָס איז דאַרטן געווען].

און אויב מ'הערט דאָס נאָר פון איינעם וואָס זאָגט אַז ער האָט געהערט פון אימעצן ווי ס'איז געווען, אַז כ"ק מו"ח אדמו"ר האָט זיך אַזוי געפירט, אָבער ער אַליין איז דערביי ניט געווען – איז דאָס ווייטער קיין הוכחה ניט, וואָרום עס קען זיין אַז יענער האָט דאָס געהערט אַזוי ווי מ'הערט דאָס היינט פון "שפיץ-חב"ד", פון איינעם וואָס האָט משער געווען אַז וויבאַלד אַזוי איז דער דין, האָט כ"ק מו"ח אדמו"ר זיך אַזוי זיכער געפירט, ניט נעמענדיק אין חשבון טאַמער איז אין פעטערבורג געווען פאַרוואַלקנט!

און אויב עס וועט זיך אויסווייזן אַז ס'איז דאָ איינער וואָס איז דאַרטן געווען און זאָגט אַז כ"ק מו"ח אדמו"ר האָט געמאַכט די ברכה – איז תבוא עליו ברכה, און אפשר וועט ער קענען זאָגן די פרטים ווי ס'איז דעמולט געווען וכו'.

ו. ע"פ הנ"ל, אַז איך האָב ניט געוואוסט ווי איז געווען הנהגת כ"ק מו"ח אדמו"ר בנוגע צו ברכת החמה בשנת תרפ"ה, צי ער האָט געמאַכט די ברכה אָדער ניט, ועאכו"כ ניט די פרטים שבדבר אויב ער האָט עס יע געמאַכט – איז פאַרשטאַנדיק אַז מ'קען ניט בויען אויף דעם וואָס מ'האט גערעדט (און ווי מ'האָט זיך געפירט) אין שנת תשי"ג,

וואָרום איך האָב ניט געוואוסט ווי די הנהגה איז געווען בשנת תרפ"ה, און איך בין דעמולט ניט געווען אין פעטערבורג, און איך האָב זיך ניט געכאַפט פּרעגן באַ כ"ק מו"ח אדמו"ר ווי ס'איז געווען.

און דאָס וואָס בעת ברכת החמה בשנה זו זיינען צוגעקומען כמה פרטים וואָס מ'האָט ניט גערעדט אין שנת תשי"ג – איז דאָס קיין שאלה ניט, וואָרום בשעת מ'לערנט אַ דין אין תורה כפשוטו און אַן פניות, איז וויבאַלד אַ נברא איז אַ מוגבל, איז אַ זיכערע זאַך אַז עס קומען צו ענינים נוספים און חידושים יעדער מאָל וואָס ער לערנט דעם דין,

ביז אַז עס קען ביי אים ווערן אַ שינוי אין ווי מ'דאַרף זיך פירן בפועל, אַז דעם ערשטן מאָל וואָס ער האָט געלערנט דעם דין איז ביי אים אויסגעקומען אַז מ'דאַרף זיך פירן אַזוי און אַזוי, איז דער צווייטן מאָל וואָס ער לערנט דעם דין קומט ביי אים

צו אַ חידוש, ביז אַ חידוש אַז ער דאַרף זיך פירן בשינוי פון ווי ס'איז ביי אים פריער אויסגעקומען.

אַ מקור לזה אין נגלה – האָט מען פון די גמרא אין מס' בבא מציעא¹⁰:

מ'געפינט באַ רבינו הקדוש, דער מסדר המשנה, אַז בילדותו האָט ער געלערנט באופן אחד, און דערנאָך ווען ער האָט עס געלערנט נאָכאַמאָל בגדלותו איז ביי אים אויסגעקומען באופן אחר, ניט ווי ס'איז ביי אים אויסגעקומען ווען ער האָט געלערנט דעם ערשטן מאַל.

ז. און בנוגע צו דער שאלה וואָס יענער האָט געפרעגט, ווי איז שייך זאָגן אַז ברכת החמה אין אַ מנהג, בשעת ס'איז ידוע אַז "בדבר שאינו מצוי אין בו מנהג"¹¹ – איז דאָס קיין שאלה ניט, וואָרום אַ "דבר שאינו מצוי" און אַ דבר שאינו רגיל (וואָס עס איז ניט שייך צו אַנרופן דאָס אַ מנהג), איז ניט דער פירוש אַ דבר וואָס טרעפט מזמן לזמן, נאָר דער פירוש אין דעם איז "דבר שאינו מצוי" כפשוטו – דאָס איז אַ זאך וואָס לאו דוקא אַז דאָס זאָל בכלל טרעפן, און אפילו אויב דאָס טרעפט איז דאָס נאָר אַמאָל, ניט אָפט;

משא"כ אָבער אַ זאך וואָס פאַסירט באופן קבוע, באופן תמידי, במשך אַ געוויסן זמן, ווי ברכת החמה, וואָס פאַסירט באופן קבוע יעדער 28 יאר, ד.ה. אַז דאָס איז מוכרח צו פאַסירן יעדער 28 יאר, ס'איז מער ניט וואָס צווישן איין מאַל וואָס דאָס פאַסירט מיט אַ צווייטע מאַל איז דאָ אַ משך זמן ארוך – ווערט דאָס יע אַנגערופן אַ מנהג.

און אפילו אויב דאָס איז אַ זאך וואָס פאַסירט נאָר איין מאַל אין הונדערט יאָר – איז צי דען דערפאַר וואָס דאָס פאַסירט נאָר איין מאַל אין 100 יאָר זאָל תורה ניט זאָגן ווי מ'דאַרף זיך דעמולט פירן?!

נאר ס'איז אַ זיכערע זאך, אַז אַ זאך וואָס פאַסירט באופן קבוע יעדער עטלעכע יאר, אפילו אויב צווישן איין מאַל מיטן צווייטן גייט דורך אַ משך זמן – גיט תורה הוראות ווי מ'דאַרף זיך דעמולט פירן.

(10) מד, א.

(11) ל' אדה"ז בשו"ת שלו (שבסוף שו"ע אדה"ז ח"ו) סכ"ב. וראה בארוכה שד"ח קונטרס הכללים מערכת המ"ם כלל לו (הוצאת קה"ת ע' תמא ואילך).

ובדוגמא ווי דער ענין פון שמיטה, וואָס איז בלויז איין מאָל אין זיבן יאָר – איז אע"פּ וואָס דאָס איז נאָר איין מאָל אין זיבן יאר, זאָגט תורה די דינים ווי מ'דאַרף זיך דעמאָלט פירן.

ח. ווען זאָגט מען אַז אַ זאָך "אין בו מנהג" און תורה רעדט ניט וועגן דעם – איז דאָס "בדבר שאינו מצוי", ביי אַ זאָך וואָס לאו דוקא אַז דאָס זאָל בכלל טרעפן, און אפילו אויב דאָס טרעפט איז דאָס נאָר אמאל.

והטעם לזה:

וויבאַלד אַז "דברו חכמים בהוה"¹² און "תורה על הרוב תדבר"¹³ – איז אַ זאָך וואָס איז נישט מצוי בהוה און טרעפט זעלטן (אויב דאָס טרעפט) רעדט וועגן דעם ניט תורה.

ווי בדוגמא דער ענין פון ברכת הקשת, וואָס דער אַלטער רבי האָט ניט אַריינגעשטעלט אין סדר ברכת הנהנין שלו, אע"פּ וואָס מ'פירט זיך מאַכן די ברכה¹⁴, ווי מ'האָט געזען אַז כ"ק מו"ח אדמו"ר האָט געמאַכט די ברכה – וואָרום אין דער מדינה וואו דער אַלטער רבי האָט געלעבט, מדינת רוסי, איז מצד דעם אויסשטעל פון די עננים דאַרטן ניט געווען קיין דבר הרגיל אַז עס זאָל זיין אַ קשת, דאָס האָט זעלטן געטראפן,

כידוע (ווי אויך געבראַכט אין דרושי חסידות¹⁵ עה"פ¹⁶ "את קשתי נתתי בענן"), אַז ניט יעדער מאָל וואָס ס'איז דאָ אַ גשם ווערט אַ קשת, נאָר דאָס איז תלוי אין דעם מצב פון דער עמידה פון דעם אדם המביט,

און וויבאַלד דער אַלטער רבי אין סדר ברכת הנהנין שלו שרייבט נאָר וועגן דברים הרגילים וואָס זיינען נוגע אין אַ קביעות/דיקן אופן – דערפאַר האָט ער דאָס ניט אַריינגעשטעלט אין סדר ברכת הנהנין¹⁷.

ובפרט ווי עס פלעגט אַמאָל אָנגערופן ווערן "לוח ברכת הנהנין"¹⁸, וואָס יש אומרים¹⁹ אַז דאָס איז דערפאַר וואָס וויבאַלד אַז דאַרטן (אין דעם "לוח ברכת

(12) שבת סו, ב (במשנה).

(13) מו"נ ח"ג פל"ד.

(14) "היום יום" ע' ק. סדר ברכת החמה הנ"ל הע' 1.

(15) אוה"ת נח (כרך ג) תרמח, א ואילך.

(16) נח א, יג.

(17) ראה גם לקו"ש ח"י ס"ע 200. ח"י"ז ע' 422.

הנהנין") זיינען געשטענען ענינים און הנהגות וואָס זיינען נוגע צו אידן בהנהגה היום-יומית שלהם – איז דאָס געווען ווי שאר לוחות, וואָס מ'פלעגט אויפהענגען אויף די כותלי ביהמ"ד, בכדי מ'זאל קענען דאָרטן קוקן, עד"ז האָט מען אויפגעהאָנגען דעם "לוח ברכת הנהנין" אויף די כותלי ביהמ"ד וביהמ"ד וואָס זיינען געווען שייך צו הנהגת חב"ד פון דעם אַלטן רבי'ן, בכדי מ'זאל דאָרטן קענען קוקן צו וויסן ווי צו פירן זיך,

און וויבאלד אַז דער אַלטער רבי האָט געוואוסט אַז מ'וועט דאָס אויפהענגען אויף די כותלי ביהמ"ד און ביהמ"ד, האָט ער דאָס דערפאַר אַ נאָמען געגעבן "לוח ברכת הנהנין".

ועד"ז איז אויך פאַרשטאַנדיק בנוגע צו ברכת החמה, וואָס דער אַלטער רבי האָט דאָס אויך ניט אַריינגעשטעלט אין סדר (און לוח) ברכת הנהנין – וואָרום: אין סדר (און לוח) ברכת הנהנין שטייען נאָר ענינים וואָס זיינען נוגע צו הנהגת היום-יום, און ברכת החמה איז ניט קיין דבר הרגיל במדינות ההם, וויבאלד אַז אפילו ווען עס איז געקומען יעדער 28 יאָר – איז אין יענע מדינות געווען (בזמן זה) זמנים ווען ס'איז געווען פאַרוואַלקנט און מ'האָט ניט געקענט זען די זון, כנ"ל.

ט. ע"פ האמור לעיל, אַז וויבאלד "דיברו חכמים בהוה" און "תורה על הרוב תדבר" – רעדט ניט תורה בפירוש וועגן ענינים בלתי רגילים בזמן ההוה פון תורה, און ענינים וואָס טרעפן זעלטן – האָט מען אויך אַ תירוץ אויף די שאלה וואָס אַנדערע פרעגן:

פאַרוואָס געפינט מען ניט אין ש"ס, ניט אין רמב"ם, ניט אין פוסקים וכו' – וועגן דער שאלה וואָס איז היינט דאָ, אַז אויב איינער פאַרט איבער דעם קו התאריך אין ימי הספירה, צי דאָרף ער ציילן צוויי מאָל די זעלבע ספירה, צי דאָרף ער איבערהיפן איין טאָג ספירה, אָדער בכלל ניט ציילן יענעם טאָג וכו' ²⁰?

איז דער ביאור בזה – אַז וויבאלד "דיברו חכמים בהוה" און "תורה על הרוב תדבר", און בזמן הש"ס, בזמן הרמב"ם און בזמן הפוסקים וכו' האָבן אַלע אידן געלעבט אין חצי כדור העליון, ניט אין חצי כדור התחתון, אין ס'איז ניט געווען די מציאות אַז אידן זאָלן איבערפאַרן דעם קו התאריך – רעדן זיי ניט וועגן אַזאָ שאלה.

18) נדפס בס' "ברכת הנהנין" (קה"ת תשל"ח) ע' 129 ואילך. ועיי"ש ע' 290 ואילך - רשימת דפוס "לוח ברכת הנהנין".

19) ראה גם שיחת אור לכ"ד טבת תשל"ט סכ"ג.

20) ראה לקו"ש ח"ז ע' 285 ואילך. חיי"ב ס"ע 168 ואילך.

וע"ד ווי דאָס איז אויך נוגע צו דער שאלה צי מ'דאַרף זאָגן תפלת הדרך ווען מ'פאָרט אין אן עראָפלאַן ("אווירון", "אוויאַן")²¹, וואָס מ'געפינט ניט וועגן דעם אין ש"ס און אין רמב"ם וכו' – וואָרום, כפשוט, דעמולט איז ניט געווען קיין אוירון און במילא איז ניט געווען אַזאַ שאלה, במילא רעדט מען ניט וועגן דעם.

י. לאידך אָבער, איז ניט דער פירוש אַז בשעת עס ווערט אַ זמן ווען די שאלה ווערט נתעורר און מ'דאַרף וויסן ווי צו טאָן, איז וויבאַלד אַז תורה רעדט ניט וועגן דעם בפירוש – קען מען ניט וויסן ווי מ'דאַרף זיך פירן –

ח"ו זאָגן אַזאַ זאָך! בשעת עס איז נתגלה געוואָרן דער חצי כדור התחתון און אידן זיינען אָהינצו אָנגעקומען – צי דען וועט תורה לאָזן דעמולט אידן בלאַנדזשען אין חושך אָן א הוראה ווי מ'דאַרף זיך פירן (בנוגע צו איבערפאָרן דעם קו התאריך וכיו"ב)?!

ווי איינער האָט מיר געזאָגט, אַז בנוגע צו דער שאלה צי מ'דאַרף זאָגן תפלת הדרך ווען מ'פאָרט אין אַן עראָפלאַן – וויל ער זיך ניט מפלפל זיין, וויבאַלד אַז אין תורה שטייט ניט וועגן דעם בפירוש.

האב איך אים געזאָגט – אַז דאָס איז דאָך אַ זאָך וואָס איז נוגע לפועל, בשעת ער וועט פארן אויפן עראָפלאַן וועט ער אָדער יע זאָגן תפלת הדרך אָדער ניט – איז צי דען האָט ער אַן אנדער מורה הוראה ווי תורה?!

נאר ס'איז אַ זיכערע זאָך אַז מ'דאַרף זיך מפלפל זיין אין די ענינים, און אַרויסנעמען, ע"פ כללי התורה, ווי מ'דאַרף זיך פירן אין אַזאַ פאַל, און דער אויבערשטער האָט זיכער געגעבן אַ אידן כח ווי צו לערנען און אַרויסנעמען פון תורה ווי מ'דאַרף זיך פירן אין אַזאַ פאַל.

און אויב ער האָט ניט פון תורה ווי מ'דאַרף זיך פירן אין אַזאַ פאַל – איז דאָס כדרשת חז"ל²² עה"פ²³ "כי לא דבר ריק הוא מכם", אַז אויב דאָס איז אַ "דבר ריק", אַז ער געפינט ניט די הוראה – איז דאָס "מכם", איז עס דערפאַר וואָס עס פעלט ביי אים! וואָרום ערגעץ-וואו אין תורה איז זיכער דאָ פון וואָנעט מ'קען דאָס אַרויסלערנען, וויבאַלד אז, כאמור, דער אויבערשטער און תורה וואָלט קיינמאַל

(21) ראה לקו"ש ח"ב ע' 152.

(22) ירושלמי פאה פ"א ה"א (ג, ב). שבת פ"א ה"ד (קרוב לסופה). כתובות פ"ח סוף הי"א.

(23) האזינו לב, מז.

ניט געלאזט אידן אָן אַ הוראה ווי צו פירן זיך אין אַ געוויסן פּאַל, אפילו אויב דאָס איז בלתי רגיל און ניט געווען בהוה ווען תורה איז געשריבן געוואָרן.

ביז אַז מ'געפינט אַז אין תורה זיינען דאָ די דינים פון אן עיר הנדחת²⁴, און אַ בן סורר ומורה²⁵, וואָס וועגן דערויף רעדט זיך אַ גאַנצע פרשה אין תורה, און גאַנצע פרקים אין תושבע"פ – אע"פ וואָס די גמרא זאָגט²⁶: אַז "עיר הנדחת לא היתה ולא עתידה להיות" און עד"ז "בן סורר ומורה לא הי' ולא עתיד להיות", זיי זיינען קיינמאָל ניט געווען און וועלן קיינמאָל ניט זיין!

ס'איז מערניט וואָס ניט וועגן אַלע ענינים בלתי רגילים רעדט זיך אין תורה בפירוש, וויבאַלד אַז "דברו חכמים בהוה" און "תורה על הרוב תדבר", כנ"ל; עס זיינען דאָ ענינים וואָס רעדן זיך יע בפירוש און ענינים וואָס רעדן זיך ניט בפירוש – ס'איז אָבער אַ זיכערע זאַך אַז בנוגע צו אַלע ענינים (אפילו די ענינים וואָס רעדן זיך ניט בפירוש אין תורה) איז דאָ אַ הוראה אין תורה ווי מ'דאַרף זיך אין זיי פירן, דער איד דאַרף נאָר אַריינלייגן זיך אין דעם און דאָס לערנען און אַרויסנעמען, ע"פ די כללי התורה וואָס שטייען יע, ווי מ'דאַרף זיך פירן אין אַזאַ פּאַל.

יא. המדובר לעיל איז בנוגע צו ענינים בלתי רגילים, אָדער ענינים וואָס זיינען ניט געווען בהוה בזמן הש"ס וכו', וואָס בנוגע צו די זאַכן איז דאָ דער כלל אַז "בדבר שאינו מצוי אין בו מנהג", כנ"ל.

בנוגע אָבער צו דברים קבועים וואָס פּאַסירן זיכער מזמן לזמן, ווי דער ענין פון ברכת החמה, וואָס קומט בהכרח יעדער 28 יאר, וואָס דאָס איז אַ זאַך וואָס איז געווען בהוה אין דעם זמן ווען תורה איז געשריבן געוואָרן – איז זיכער שטייט בפירוש אין תורה ווי מ'דאַרף זיך דעמולט פירן, און ס'איז זיכער שייך דאָס אָנרופן אַ מנהג.

עס זיינען טאַקע דאָ מקומות וואו עס קען זיין פּאַרוואָלקנט בשעת ברכת החמה – אָבער אין ארץ ישראל זיינען רוב השנה ניטאָ קיין ענינים, ועד"ז און נאָכמער – אין מצרים, וואָס עס זיינען דאָרטן דאָ אידן, וואָס איז ניט (ווי א"י –) "למטר השמים תשתה מים"²⁷, נאָר פון נהר נילוס²⁸, וואָס דאָרטן געפינען זיך ניט קיינע ענינים, וואָס

(24) ראה יג, יג ואילך.

(25) תצא כא, יח ואילך.

(26) סנהדרין עא, א.

(27) עקב יא, יא.

(28) פרש"י עה"פ מקץ מא, א. ויגש מז, י. וארא ז, א. שם, יט. עקב שם, י. ועוד.

דער רמב"ם האָט דאָך געלעבט אין מצרים אַ משך זמן יאָרן – איז דאָך דאָרטן זיכער דאָ דער ענין פון מאַכן ברכת החמה יעדער 28 יאר, און במילא איז אַ זיכערע זאָך אַז אין תורה שטייט ווי מ'דאַרף זיך דעמולט פירן.

און זאָגן אַז וויבאַלד דאָס האָט געטראָפן 28 יאָר צוריק, איז ניטאָ אין דעם קיין מנהג, וואָרום מהאָט פאַרגעסן – איז אַ שטות! פון תשובות וואָס זיינען געשריבן געוואָרן הונדערטער יאָרן צוריק ווייסט מען הלכות היינט, איז אַ שטות צו זאָגן אַז אין אַ זאָך וואָס איז געטראָפן 28 יאָר צוריק – איז ניטאָ קיין מנהג, וויבאַלד אַז מ'האָט פאַרגעסן!

יב. בנוגע צו דעם וואָס יענער האָט געפרעגט בנוגע צו מאַכן ברכת "שהחיינו" – וואו שטייט עס אין ספרים – איז דאָס קיין קשיא ניט,

וואָרום אפילו אויב דאָס שטייט ניט בפירוש אין ספרים, וויבאַלד אָבער אַז אין תורה איז דאָ דער כלל²⁹ אַז אויף אַ מצוה וואָס קומט מזמן לזמן, אָדער אויף אַ פרי וכיו"ב וואָס קומט מזמן לזמן – דאַרף מען מאַכן ברכת "שהחיינו" – לערנט מען דערפון אַפּ אויך בנוגע צו ברכת החמה וואָס קומט מזמן לזמן, אַז מ'דאַרף דעמולט מאַכן ברכת "שהחיינו".

יג. יענער האָט אויך געפרעגט בנוגע צו דעם וואָס מ'האָט צוגעגליכן בכמה פרטים, ברכת החמה צו קידוש לבנה, אַז לכאורה איז ברכת החמה בגדר ברכת הראי', משא"כ ברכת הלבנה איז ניט בגדר ברכות הראי'?

איז דער ביאור בזה בפשטות:

כמה פרטים אין קידוש לבנה זיינען מצד דעם ענין פון ראי', כפשוט, און דעריבער איז אפילו אויב מ'קען ניט צוגלייכן ברכת החמה צו קידוש לבנה אין אלע פרטים – קען מען זיי אָבער צוגלייכן בכמה פרטים, ווי בנוגע צו דעם ענין פון זאָגן דאָס בעמידה וכו'.

בשלמה אויב דאָס וואָלט געווען נוגע צו דער ברכה, איז וויבאַלד אַז ספק ברכות להקל³⁰ – וואָלט ניט געווען קיין ארט צו מאַכן ברכת החמה דערפאַר וואָס מ'איז דאָס מדמה צו קידוש הלבנה; וויבאַלד אָבער אַז דאָס איז ניט נוגע צו דער ברכה, נאָר מערניט צו זאָגן כמה פיוטים – קען מען זיך אָפּלערנען פון קידוש הלבנה אויף ברכת החמה.

29) ראה אנציקלופדי' תלמודית ערך ברכת הזמן, וש"נ.

30) ראה שבת כג, א. ובפרש"י שם ד"ה רבא אמר. סדר ברכת הנהנין לאדה"ז פ"ב סוסי"ג.

ובפרט בנוגע צו זאָגן "השמים מספרים" וכו' – איז דאָך שייך זאָגן אפילו (נאר מצד דעם ענין פון ראיית החמה).

יד. ויה"ר אַז עס זאָל שוין מקויים ווערן דאָס וואָס חז"ל זאָגן³¹ אַז "לעתיד לבוא הקב"ה מוציא חמה מנרתקה, צדיקים מתרפאין בה כו' שנאמר³² "וזרחה לכם יראת שמי שמש צדקה ומרפא בכנפי",

וואָס דאָס איז אויך פאַרבונדן מיט שבת, ווי דער אַלטער רבי איז מקשר אין לקו"ת³³ דעם פסוק "שמש צדקה ומרפא בכנפי" מיט דברי רז"ל³⁴ "שמש בשבת צדקה לעניים", אַז דער שמש איז מרפא און שבת איז מרפא וכו'.

עס זאָל נתגלה ווערן דער "הקב"ה מוציא חמה מנרתיקה" און דער "צאת השמש בגבורתו"³⁵ וואָס וועט זיין לע"ל, וואָס דאָס איז דער ענין פון "יצאת חמה מנרתיקה שהיא מכוסה בו בעוה"ז ולעתיד תתגלה מכסויה כו'", און עס וועט נתגלה ווערן דער טוב וואָס איז דאָ אויך אין יסורים וכו', כמבואר אין תניא³⁶.

און דאָס זאָל נתגלה ווערן שוין איצטער, דער "אורך ה' כי אנפת בי".

און דאָס זאָל ניט נאָר שטיין אין תניא און אין לקו"ת – נאָר דאָס זאָל שטיין למטה מעשרה טפחים בגשמיות כפשוטו אין עוה"ז התחתון שאין תחתון למטה ממנו – דער "מוציא חמה מנרתיקה" און "צאת השמש בגבורתו",

במהרה בימינו ממש.

(31) נדרים ח, ב. ע"ז ג, סע"ב. וראה גם זח"ג יז, רע"א.

(32) מלאכי ג, כ.

(33) ברכה צז, ב.

(34) תענית ח, ב.

(35) שופטים ה, לא.

(36) פכ"ו.

ה.

מענה לשאלה על ההערה במכתב כללי אודות מצב העולם

גליון רטו – מהתוועדות ש"פ בהעלותך תשמ"א

משיחת ש"פ בהעלותך, ה'תשמ"א.

בלתי מוגה

א. כאן המקום צו פֿאַרענטפערן דאָס וואָס מ'האַט געפרעגט¹ אויף דעם וואָס מ'האַט געשריבן אין אַ הערה אין בריוו² בקשר מיטן איצטער'דיקן מצב אין וועלט, בעולם כולו – "משא"כ המדובר בסוף סוטה: בעקבות משיחא כו' – שהוא בנוגע ליהודים" – אַז לכאורה פֿאַרוואָס דערמאנט מען ניט וועגן די סימנים אויף עקבתא דמשיחא אין וועלט באַ גוים וועגן וועלכע עס רעדט זיך אין מס' סנהדרין³, אַז די גוים וועלן מלחמה האָבן צווישן זיך וכו'.

און אויך: וואָס איז דער פשט אַז המדובר אין סוף סוטה איז בנוגע ליהודים, דאָרטן רעדט זיך אויך וועגן דעם מצב אין עולם?

איז דער ביאור בזה:

די גאַנצע וועלט איז באַשאַפען געוואָרן "בשביל ישראל שנקראו ראשית"⁴. עס זיינען אָבער דאָ ענינים אין עולם וואָס זיינען שייך באופן ישר צו אידן, און עס זיינען דאָ ענינים אין עולם וואָס זיינען שייך בגלוי נאָר צו גוים, און עס זיינען דאָ ענינים משותפים אין עולם וואָס זיינען שייך צו ביידע פון זיי, צו אידן און צו גוים.

וואָס אין דעם באַשטייט דער חילוק צווישן דעם וואָס ס'רעדט זיך אין מס' סוטה מיט דעם וואָס ס'רעדט זיך אין מס' סנהדרין:

אין מס' סוטה רעדט זיך וועגן דעם מצב פון אידן בזמן פון עקבתא דמשיחא, און וויבאלד אַז כל העולם איז בשביל ישראל – רעדט זיך אין מס' סוטה וועגן

(1) בהערות הת' ואנ"ש מאריסטאון גליון מ (רטו) ס"ד.

(2) די"ג אייר ה'תשמ"א.

(3) צז, א ואילך.

(4) פרש"י עה"ת ר"פ בראשית. מאותיות דרע"ק ב'. מדרש לקח טוב עה"פ. וראה תנחומא (באבער) בראשית י. ב"ר פ"א, ד. ויק"ר פל"ו, ד.

ענינים וואָס וועלן זיין בעולם וואָס זיינען פאַרבונדן באופן ישר מיט אידן, אָדער ענינים משותפים וואָס זיינען פאַרבונדן מיט אידן און מיט גוים.

ווי לדוגמא דער ענין וואָס ער ברענגט דאָרטן (אין מס' סוטה), אַז בזמן דעקבתא דמשיחא וועט זיין "היין ביוקר", וואָס דאָס איז נוגע צו אידן באופן ישר בנוגע צו יין לקידוש ולהבדלה; אָבער ס'איז ניט דער פירוש אַז נאָר די יין לקידוש והבדלה (וואָס איז פאבונדן מיט אידן) וועט זיין ביוקר און ניט אַלע יינות בעולם – נאָר זיכער וועלן אַלע יינות זיין ביוקר, אָבער דאָ אין מס' סוטה רעדט זיך וועגן דעם נאָר ווייל דאָס איז נוגע צו אידן.

משא"כ אין מס' סנהדרין רעדט זיך וועגן דעם מצב העולם וואָס דאָס איז אויך כולל די ענינים בעולם וואָס זיינען שייך בגלוי נאָר צו גוים, און אויך ענינים משותפים בעולם וואָס זיינען דאָ באַ גוים און באַ אידן.

ב. וואָס עפ"ז איז פאַרשטאַנדיק דאָס וואָס די גמרא זאָגט דאָרטן אין סנהדרין⁵ בנוגע צו די סימנים וואָס רעדן זיך אויף עקבתא דמשיחא, אַז "אין לך קץ מגולה מזה" – וואָרום דאָרט רעדט זיך וועגן סימנים באַ גוים אין וועלט, אַז זיי וועלן זיך רייסן איינער מיטן צווייטן, וואָס דאָס איז אַ זאָך וואָס מ'זעט בגלוי.

ובפרט ווי מ'זעט בגלוי ווי דאָס ווערט איצטער מקויים, מ'זעט בגלוי ווי מ'הרג'ט און מ'שיסט איינער דעם צווייטן (די הכנות דערצו – זעט מען טאַקע ניט בגלוי, אָבער די מעשה בפועל זעט מען בגלוי);

משא"כ די סימנים וואָס רעדן זיך אין מס' סוטה זיינען ענינים וואָס זיינען פאַרבונדן מיט אידן, מיט זייער יחס מיטן אויבערשטן, וואָס דאָס איז אַ זאָך וואָס איז ניט בגלוי לעיני בשר, ווי לדוגמא דער ענין וואָס ער ברענגט דאָרטן אַז "בת קמה באמה" וכיו"ב.

ג. און דער טעם פאַרוואָס מ'האָט געצייכנט אין דעם בריוו דוקא צו די גמרא אין סוטה –

איז (אויך) דערפאַר וואָס דער מכתב איז געשריבן געוואָרן בחודש אייר (י"ג אייר), אין מיטן ספירה, וואָס ימי הספירה האָבן אַ שייכות מיט מס' סוטה – כידוע דער מנהג וואָס כ"ק מו"ח אדמו"ר האָט מגלה געווען⁶ אַז אין ימי הספירה זאָל מען לערנען מס' סוטה, ולסיים עד חה"ש, ווען מ'ענדיקט ציילן ספירה.

(5) צח, א.

(6) "היום יום" ז' אייר (ע' נא).

ד. דער טעם פאַרוואָס אין מס' סנהדרין רעדט זיך וועגן מצב העולם און אין מס' סוטה וועגן דעם מצב פון אידן:

סנהדרין איז ענינה – צו אַרויסגעבן הוראות און פסק'נען ווי כל העולם דאַרף זיך פירן - דערפאַר רעדט זיך אין מס' סנהדרין וועגן דעם מצב העולם.

דער ענין פון סוטה איז אינגאַנצן ניט שייך באַ גוים, די גאַנצע זאַך איז שייך נאָר באַ אידן – וואָרום בכדי עס זאָל זיין אַ סוטה מוז זי האָבן אַ בעל און עס האָט געמוזט זיין פריער אַ חופה וקידושין ע"פ דת משה וישראל, און דוקא דעמאָלט איז אויב ס'איז געווען דער ענין פון "ונסתרה"⁷ – ווערט זי אַ סוטה – דעריבער איז אין מס' סוטה רעדט זיך וועגן דעם מצב ווי ס'איז באַ אידן.

ה. דער ביאור בפרטיות אין דער שייכות פון סוטה צו אידן דוקא – ווי דאָס איז אין רוחניות הענינים:

ווי דערמאנט איז דער גאַנצער ענין פון סוטה שייך נאָר באַ אידן וואָרום די אשה מוז האָבן אַ בעל מיט וועלכן ס'איז געווען חופה וקידושין ע"פ דת משה וישראל.

וואָס דאָס איז דער ענין פון אַ בעל און אשתו. אן איש ואשה, איז – דער אויבערשטער מיט אידן, וואָס ווי דאָס קומט אַראָפּ דאָ למטה איז דאָס אן איש ואשה (ווי עס רעדט זיך בארוכה אין שיר השירים), וואָס צווישן זיי איז געווען אַ חופה וקידושין.

עס קען אָבער דערנאָך זיין דער ענין פון "כי תשטה אשתו",⁸ אַז ביי אַ איד זאָל זיין נכנס בו רוח שטות און ער זאָל טאָן אַן עבירה, וואָס "אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נכנס בו רוח שטות"⁹,

דערנאָך ווייזט זיך אָבער אַרויס אַז דער איד איז לא נטמא¹⁰ און איז אינגאַנצן טהור ונקי¹¹ –

וואָרום דער גאַנצער ענין העבירה איז געקומען מצד דעם רוח שטות, ניט מצד אים אליין, און ווי דער זהר¹² זאָגט – "נפש כי תחטא¹³ – תוהא?" ! ביי אַ אידן קען

(7) נשא ה, יג.

(8) שם, יב.

(9) סוטה ג, א. וראה ד"ה באתי לגני ה'תש"י פ"ג.

(10) ע"פ נשא שם, יד. שם, כח.

(11) שם, כח.

(12) ח"ג יג, ב. וראה שם טז, א.

ניט זיין דער ענין פון אַ חטא, ס'איז מערניט וואָס מצד דעם רוח שטות וואָס נכנס בו האָט ער בפועל עובר געווען אויף אַ חטא.

און ווי איז מען מגלה אַז דער איד איז באמת טהור – איז דאָס ע"י וואָס מ'גייט אים "מי המרים המאריים"¹⁴, וואָס דאָס זיינען די טויזענטער יאָרן וואָס אידן געפינען זיך אין גלות, אַ טאָג נאָך אַ טאג, אַ יאָר נאָך אַ יאָר, הונדערטער יאָרן נאָך הונדערטער יאָרן, טויזענט יאָר נאָך טויזענט יאָר פון גלות! און דאָס איז מגלה אַז יעדער איד איז טהור און נקי, ביז אפילו אַ קל שבקלים איז גרייט גיין אויף מס"נ ווען עס קומט צו דעם עצם שידוך צווישן אים מיטן אויבערשטן¹⁵, ער האָט דאָך אַ "בעל", דער אויבערשטער – איז ווען ס'קומט צו דעם עצם קישור זיינעם מיטן בעל – גייט ער אויף מס"נ!

ס'איז מערניט וואָס מצד דעם "אשר הרעתי"¹⁶, וואָס דער אויבערשטער האָט באַשאַפן דעם יצה"ר¹⁷ – קען זיין אַ הו"א אויף פאַרקערט.

ו. און וויבאַלד אַז דער אויבערשטער איז דער בעל פון אידן – דאַרף ער זיי אַלץ געבן, "שארה כסותה ועונתה"¹⁸.

ובפרט נאָך אַז דער יחוד פונעם אויבערשטער (איש) מיט אידן (אשה) איז אַזאַ וואָס קען גאָרניט נפסק ווערן – ווייל וויבאַלד באַ מ"ת איז געווען דער "כפה עליהם הר כגיגית"¹⁹ – ווערט אויפגעטאָן אַז "להחליפם באומה אחרת איני יכול"²⁰, ס'איז אַ חופה וקידושין צווישן אידן דוקא מיטן אויבערשטן, במילא מוז זיי דער אויבערשטער געבן כל טוב.

וכמבואר אין אחרונים²¹ אַז אידן האָבן דאָך געזאָגט נעשה ונשמע איז פאַרוואָס האָט געדאַרפט זיין "כפה עליהם הר כגיגית"?

(13) ויקרא ד, א.

(14) נשא שם, יט.

(15) תניא פי"ח (כד, א). וראה לקו"ת שה"ש ה, ג.

(16) איכה ד, ו.

(17) סוכה נב, ב.

(18) משפטים כא, י.

(19) שבת פח, א.

(20) ראה קידושין לו, א (שו"ת הרשב"א ח"א סקצ"ד). רות רבה פתיחתא ג. וראה במדבר

פ"ב, טו. ועוד.

(21) תפארת ישראל (למהר"ל) פל"ב.

און מ'איז מבאר אַז אע"פ וואָס דער אויבערשטער האָט געוואָלט אַז ס'זאָל זיין "להחליפם . . איני יכול" – קען אָבער ב"ד של מעלה קומען מיט טענות – היתכן ווי שטימט דאָס ע"פ הלכה, ע"פ תורה – דעריבער "כפה עליהם הר כגיגית", דער אויבערשטער האָט כביכול מאַנס געווען אידן, וואָס זיינען געווען דעמולט ווי אַ פנוי, און דעמאָלט איז דער דין אַז "לא יוכל לשלחה כל ימיו"²² במילא איז "להחליפם באומה אחרת איני יכול" ע"פ דין תורה;

אפילו אויב אידן זיינען עובר אויף אַ חטא – האָט דער אויבערשטער כביכול קיין ברירה ניט און "לא יוכל לשלחה כל ימיו"!

ובמילא מוז דער בעל (דער אויבערשטער) צושטעלן אַלץ פאַר די אשה (די אידן), "שארה כסותה" ובמכ"ש "עונתה", און אין אן אופן פון "לא יגרע"; ער דאַרף מאַכן זיכער אַז עס פעלט ביי איר קיין ענין ניט – אַז זי זאָל האָבן בני חיי ומזוני רויחי, וכולם רויחי, בתכלית השלימות.

ובפרט נאָך אַז זי איז די אשה, אידן, איז דאָך אַן אשה און מלכה פון דעם מלך מלכי המלכים הקב"ה, וואָס דעמולט דאַרף דער בעל, דער מלך, צושטעלן איר אַלץ וואָס זי דאַרף האָבן אַלס אַ מלכה, ווי דער דין איז אין ה' אישות²³, אַז דער בעל דאַרף געבן אשתו לפי ערך וויפל נכסים ער האָט – איז וויבאַלד אַז דאָ רעדט זיך וועגן מלך מלכי המלכים הקב"ה, איז פאַרשטאַנדיק וואָס ער דאַרף געבן צו זיין מלכה!

ז. ובפרט נאָך אַז זי איז אַ נקי' און טהורה וכו'; ס'איז מערניט וואָס מצד דעם וואָס "אשר הרעתי", וואָס דער אויבערשטער האָט באַשאַפן אַ יצה"ר, אַ "שאור שבעיסה"²⁴ – דערפאַר קען זיין די מעגלעכקייט אַז אַ איד זאָל עובר זיין אויף היפך רצונו.

דו (דער אויבערשטער) האסט טענות צו אַ אידן?! דו ביסט דער וואָס איז שולדיק אין דעם – וואָרום דו האסט באַשאַפן דעם יצה"ר! ווי די גמרא זאָגט אַז "ארבעה מתחרט עליהן הקב"ה שבראם כו' יצה"ר".

"רצונו לעשות רצונך ומי מעכב – שאור שבעיסה", וואָס דו האסט געמאַכט דעם "שאור" און דאָס אַרײַנגעשטעלט אין דער "עיסה"!

(22) תצא כב, יט.

(23) רמב"ם ה' אישות פי"ב הי"א. תושו"ע אהע"ז סס"ט ס"ג.

(24) ברכות יז, א. ובפרש"י שם.

איז וואָס האסטו טענות !?

ח. עפ"ז – אַז (מסכת) סוטה רעדט זיך וועגן אידן ביחס צו דעם אויבערשטן, אַז אע"פ וואָס באַ זיי איז אַמאָל "כי תשטה", אַז זיי זיינען עובר אויף אַ חטא, איז דאָס נאָר מצד דעם רוח שטות שבהם, און מצד דעם יצה"ר וואָס דער אויבערשטער האָט אין זיי אַריינגעשטעלט, אָבער באמת זיינען זיי נקי וטהור – וועט מען אויך פאַרשטיין דעם סיום המסכת (סוטה),

וואָס לויט כמה גירסאות איז דער סיום המסכת די ברייתא פון רבי פינחס בן יאיר, אַז "רבי פינחס בן יאיר אומר זהירות מביא כו" ביו אַז דאָס ברענגט "לידי טהרה" און טהרה ברענגט לידי תחיית המתים "ותחיית המתים בא ע"י אליהו הנביא ז"ל במהרה בימינו כו", וואָס ער איז מבשר בשורות טובות ביז צו בשורת הגאולה.

ט. און דער ענין הנ"ל האָט אַ קשר אויך צו דעם סיום המסכת לויט דער גירסא אַז דאָס ענדיקט זיך מיט דעם וואָס ר' יוסף האָט געזאָגט "לא תיתני ענוה דאיכא אנא". והביאור בזה:

עס זיינען ניטאָ קיין גרעסערע ענוים ווי אידן, ווי כנסת ישראל –

וואָרום לעולם האָבן אידן געדאַרפט מאַנען בזרוע אַז דער אויבערשטער זאָל זיי אַלץ געבן כיד המלך: ע"פ דין קומט זיי אלץ, וואָרום דער אויבערשטער האָט זיי (כביכול) מאנס געווען "כפה עליהם הר כגיגית", וואָס דעמולט "לא יוכל לשלחה גר".

און נאָכמער – אידן האָבן די פולע רעכט מאַנען: וואָס איז דאָס פאַר אַ גלות – וואָס איז דאָס פאַר אן ענין אַז דער בעל איז הלך למדינת הים²⁵ – וואָס הייסט: בשעת ס'איז געווען אַ חופה וקידושין ע"פ דת משה וישראל צווישן די אשה, אידן, מיטן בעל, דער אויבערשטער, און דערצו איז די אשה אַ נקי' אַ טהורה – איז היתכן אַז דער בעל איז הלך למדינת הים, היתכן אַז ס'איז דאָ אַ גלות ??? !

און אפילו אויב ס'איז דאָ אַ חשש אַז די אשה האָט עפעס געטאן – איז דאָס אויך ניט איר שולד, נאָר שולדיק איז דער בעל, וואָרום ער האָט באַשאַפן דעם יצה"ר, און ער איז אויף דעם מתחרט בכל יום !

היינט וואָס באַרעכטיגט אים (דעם בעל, דעם אויבערשטן) צו פירן זיך אַזוי, אַז ער גייט אַוועק למדינת הים, ער שיקט אידן אין גלות !!! !

(25) ראה תענית כ, א. סנהדרין קד, סע"א. איכ"ר פ"א, ג. וראה זח"א רי, א. ח"ג כ, א. עה, א.

נאָר וויבאַלד אַז אידן זיינען ענוים, וואָס גרעסערע ענוים קענען ניט זיין – דערפאַר מאַנען זיי דאָס ניט!

אַבער וויפל איז דער שיעור זיין אן ענין – גיב אַ קלאַפּ אויפן טיש און זאָג אַז מ'זאָל ברענגען משיח תיכף ומיד!!

י. ע"פּ המבואר לעיל איז נאָכמער מובן די נקודה הנ"ל, אַז אין מס' סוטה רעדט זיך וועגן די סימנים פון עקבתא דמשיחא ווי דאָס איז באַ אידן.

וואָס לכאורה דאַרף מען נאָך אַבער פאַרשטיין: איינע פון די סימנים וואָס ברענגט זיך אין מס' סוטה²⁶ אויף דראַ עקבתא דמשיחא, אַז "מלכות תהפך למינות", וואָס דאָס איז דאָך לכאורה פאַרבונדן נאָר מיט (גוים אין) עולם?

איז דער ביאור בזה:

רש"י²⁷ איז מפרש אַז "המלכות תהפך למינות" מיינט: "המלכות השולטת על רוב העולם תהא למינות נמשכים אחר טעות שלו ותלמידיו נקראו מינים", ד.ה. נאָך דעם טעות פון אותו האיש, וואָס תלמידיו ווערן אַנגערופן מינים.

וואָס דאָס פאַרענטפערט וואָס מ'קען פּרעגן אויף דער גמרא "המלכות תהפך למינות": אַלע מלכיות שבעולם זיינען דאָך געווען מינים ועובדי ע"ז אויך בדורות שלפנ"ז – איז וואָס פאַר אַ סימן איז דאָס אויף עקבתא דמשיחא אַז "המלכות תהפך למינות"? – נאָר דער ביאור בזה איז, אַז דאָ רעדט זיך ניט וועגן סתם מינים, סתם עובדי ע"ז, נאָר וועגן די מינות פון תלמידי אותו האיש, וואָס נצרות איז אַן ענין פון עבודה זרה, ווי דער רמב"ם זאָגט.

[אידן דאַרפן אַבער ניט נתפעל ווערן פון די נוצרים וואָס שרייען אַז מ'דאַרף אפגעבן אַ חלק פון ירושלים צו די אַראַבער.

וואָס איז דיין געשעפט וואָס עס טוט זיך מיט ירושלים וואָס באַלאַנגט צו אידן?! וואָס מישט דו זיך און זאָגסט אַז מ'דאַרף מחלק זיין ירושלים וכו'?! וואָס איז דיין דאגה ווי מ'איז מפרש "שן תחת שן עין תחת עין"²⁸ וואָס שטייט אין תורה?!]

26 מט, ריש ע"ב.

27 ראה גליון הש"ס שם (מרש"י דפוס אמשטרדם).

28 משפטים כא, כד. ב"ק פג, ב. רמב"ם הל' חובל ומזיק פ"א ה"ג.

וואָס דערפון איז פאַרשטאַנדיק אַז די מינות וואָס שטאַמט פון אותו האיש און תלמידיו – איז ערגער ווי אַנדערע מינות באַ גוים, און ווי מ'האַט עס געזען בפועל, אַז דוקא צוליב דעם וואָס ס'איז געווען מיט אותו האיש טויזנטער יאָרן צוריק – האָבן אידן במשך הדורות געהאַט די גרעסטע צרות פון זיינע תלמידים, די ענינים פון עלילות דם וכו'.

וואָס דאָס איז געווען דוקא פון תלמידי אותו האיש און ניט פון ישמעאל וכו'²⁹. והטעם לזה איז – דערפאַר וואָס ער איז געווען אַ איד, איז דורך אים געקומען די גרעסטע צרות פאַר אידן במשך זמן הגלות ר"ל.

וואָס מזה מובן אַז אויך דער סימן פון "המלכות תיהפך למינות" וואָס שטייט אין מס' סוטה – איז פאַרבונדן מיט אידן, און דערפאַר שטייט עס אין מס' סוטה.

יא. ע"פ הנ"ל איז פאַרשטאַנדיק דער חילוק צווישן מס' סנהדרין מיט מס' סוטה, אַז מס' סנהדרין רעדט בנוגע דעם מצב בעולם, און מס' סוטה רעדט וועגן דעם מצב באַ אידן.

און וויבאַלד אַז משיח וועט אויפֿטאַן סיי אין עולם און סיי באַ אידן – איז ווען עס רעדט זיך וועגן די סימנים פון דראַ דעקבתא דמשיחא, איז אין מס' סנהדרין, וואו עס רעדט זיך וועגן דער מצב בעולם – רעכנט ער די סימנים פון דראַ דעקבתא דמשיחא וואָס וועלן זיין בעולם; און אין מס' סוטה, וואו עס רעדט זיך וועגן דער מצב באַ אידן – רעכנט ער די סימנים וואָס וועלן זיין בדראַ דעקבתא דמשיחא באַ אידן.

און דער טעם פאַרוואָס אין בריוו האָט מען געצייכנט דוקא צו די גמרא אין סוטה, איז, כאמור – דארפאַר וואָס דער בריוו איז געשריבן געוואָרן אין ימי הספירה ווען מ'לערנט מס' סוטה, ובמילא איז פאַרשטאַנדיק אַז די ימים (ימי הספירה) האָבן אַ שייכות מיוחדת מיט מס' סוטה.

.1

ג' או ד' דברים מתחרט עליהם הקב"ה שבראם

גליון רכ – מהתוועדות ש"פ בלק תשמ"א

משיחת ש"פ בלק, ה'תשמ"א*.

בלתי מוגה

א. כאן המקום צו ממשיך זיין דעם דעם ביאור וואָס מ'האָט גערעדט¹ בנוגע צו דעם וואָס אין ירושלמי² שטייט אַז "שלשה ברא הקב"ה ותהא שבראן (כביכול מתנחם ומתחרט על בריאותן³) כשדים וישמעאלים ויצר הרע", און אין בבלי שטייט⁴ "ארבעה מתחרט עליהן הקב"ה שבראם ואלו הן גלות כשדים וישמעאלים ויצר הרע",

און מ'האָט מבאר געווען אַז דער ירושלמי וואָס איז געווען פאַר דעם בבלי רעדט מער בכללות, און דער בבלי וואָס איז געווען בתראי (לגבי ירושלמי), חתימתה איז געווען מיט הונדערט יאָר נאָך חתימת הירושלמי⁵, רעדט מער בפרטיות,

און ווי דאָס איז בפשטות, אַז פריער לערנט מען אן ענין מער בכללות, און דערנאָך איז מען מפרט דעם ענין אין פרטים וכו',

און דעריבער שטייט אין ירושלמי נאָר ג' דברים, ער רעכנט נאָר דעם יצה"ר און ניט גלות, וואָרום בכללות ווערט גלות נכלל אין יצה"ר, דערפאַר וואָס דער גאַנצער ענין פון יצה"ר איז כולל אין זיך אַלע ענינים וואָס קומען אַלס אַ מסובב ממנו, כולל ועאכו"כ – דעם ענין פון גלות;

משא"כ אין בבלי איז ער מפרט יצה"ר אויף צוויי פרטים, יצה"ר און גלות.

(* חלקו נרפס בלקו"ש חכ"ד ע' 167 וחלקו בחל"ט ע' 37.

(1) שיחת ש"פ חוקת סמ"ו ואילך.

(2) תענית פ"ג ה"ד.

(3) קרבן העדה שם.

(4) סוכה מב, ב.

(5) הקדמת הרמב"ם לספרו "יר החזקה".

וואָס די כוונה אין דעם איז ניט געווען (אַזוי ווי אַנדערע האָבן געוואָלט זאָגן), אַז צווישן ירושלמי מיט בבלי איז דאָ אַ מחלוקת – וואָרום דעמולט האָט מען געדאַרפט ברענגען פון בבלי און ניט ירושלמי, וויבאַלד אַז מחלוקת ירושלמי ובבלי הלכה כבבלי⁶, און אין דעם איז ניט שייך צו דינגען זיך, צי מ'האַט סברות זאָגן ווי דער ירושלמי אָדער ניט – הלכה איז כבבלי;

וואָס מ'האַט דעמולט גערעדט איז – אַז ס'איז ניטאָ קיין מחלוקת צווישן בבלי מיט ירושלמי, ס'איז מערניט וואָס דער ירושלמי רעדט בכללות און דער בבלי רעדט בפרטיות.

און דאָס וואָס מ'האַט געבראַכט אַז הלכה כבבלי, הלכה כבתראי, איז געווען מערניט ווי (א דוגמא) צו מבאר זיין פאַרוואָס בבלי איז מער מפרט אן ענין ווי ירושלמי, וואָרום בבלי איז געקומען שפעטער.

ב. אויף דעם ביאור וואָס מ'האַט גערעדט אַז אין ירושלמי רעכנט ער ג' דברים און אין בבלי ד' דברים, דערפאַר וואָס אין ירושלמי רעדט ער בכללות און אין בבלי רעדט ער בפרטיות – האָט מען געפרעגט⁷ פון דעם וואָס די גמרא⁸ זאָגט: "אמר ר' יוחנן ג' מפתחות בידו של הקב"ה שלא נמסרו ביד שליח ואלו הן מפתח של גשמים ומפתח של חי' ומפתח של תחיית המתים וכו' במערבא אמרי אף מפתח של פרנסה כו' ור' יוחנן מאי טעמא לא קא חשיב להא אמר לך גשמים היינו פרנסה".

וואָס פון דעם קומט אויס אַז אין בנייבאל רעדט מען מער בכללות, אַז עס זיינען דאָ ג' מפתחות (וואָס זיינען בידו של הקב"ה ולא נמסרו ביד שליח), און גשמים זיינען כולל אין זיך פרנסה, און אין "מערבא", וואָס דאָס איז ארץ ישראל, בדוגמא ווי ירושלמי, רעדט מען מער בפרטיות, אַז עס זיינען דאָ ד' מפתחות, מ'איז מפרט גשמים און פרנסה אַלס צוויי מפתחות,

וואָס דאָס קומט אויס לכאורה פאַרקערט פון דעם וואָס מ'האַט גערעדט, אַז ירושלמי רעדט מער בכללות און בבלי רעדט מער בפרטיות?

ג. איז דער ביאור בזה:

פון דעם וואָס די גמרא זאָגט אַז אויף דעם וואָס ר' יוחנן האָט געזאָגט "ג'

6) שד"ח כללי הפוסקים ס' ב' אות א'. אנציקלופדי' תלמודית ע' הלכה ס"ד (כרך ט' ע' רנ). רש"נ.

7) הערות הת' ואנ"ש - מאריסטאון, גליון מה (רכ) הערה ד.

8) תענית ב, א.

מפתחות בידו של הקב"ה כו", האט מען געזאגט אין "מערכא אף מפתח של פרנסה", איז פארשטאנדיק אז דער גאנצער ענין, סיי דאָס וואָס ר' יוחנן האָט געזאָגט אז עס זיינען פאַראַן ג' מפתחות און סיי וואָס מ'האָט געזאָגט במערכא "אף מפתח של פרנסה", איז געזאָגט געוואָרן באותו זמן ובאותו מקום,

ובמילא איז ניט שייך זאָגן אויף דעם אז דער חילוק צווישן זיי איז דער חילוק צווישן בבלי מיט ירושלמי, אז דער ירושלמי וואָס איז געווען (בזמן) פאַר בבלי, און במקום שני, רעדט מער בכללות, און דער בבלי וואָס איז געווען נאָך ירושלמי (ובמקום אחר) רעדט מער בפרטיות;

דאָס איז שייך זאָגן בשעת ס'איז דאָ אַ מאמר וואָס שטייט אין ירושלמי באופן מסויים און אין בבלי באופן אחר – קען מען זאָגן אז אין ירושלמי שטייט דער ענין באופן זה דערפאַר וואָס דאָרטן רעדט מען מער בכללות, און אין בבלי שטייט דער ענין באופן שני דערפאַר וואָס דאָרטן רעדט מען מער בפרטיות, ווי לדוגמא בנוגע צו די דברים וואָס הקב"ה איז מתחרט עליהם, אז אין ירושלמי שטייט אז עס זיינען דאָ ג' דברים, און אין בבלי שטייט אז עס זיינען דאָ ד' דברים – צוליב דעם טעם הנ"ל;

משא"כ אָבער בנוגע צו דעם ענין פון די מפתחות וואָס זיינען בידו של הקב"ה, זיינען דאָך די ביידע מאמרים – פון ר' יוחנן, אז עס זיינען דאָ ג' מפתחות, און אז במערכא האָט מען געזאָגט אז עס זיינען דאָ ד' מפתחות, געזאָגט געוואָרן באותו זמן ובאותו מקום – קען מען ניט זאָגן אז איינער רעדט מער בכללות דערפאַר וואָס ער איז געווען פון מערכא און דער צווייטער רעדט מער בפרטיות דערפאַר וואָס ער איז פון בבלי.

ד. דרך אגב:

פון דעם וואָס די גמרא זאָגט אז אויף דעם וואָס ר' יוחנן האָט געזאָגט "ג' מפתחות בידו של הקב"ה כו" האָט מען אין מערכא געזאָגט "אף מפתח של פרנסה", און דערנאָך האָט מען געפרעגט ר' יוחנן "מאי טעמא לא קא חשיב להא (מפתח של פרנסה)", האָט ער געענטפערט "גשמים היינו פרנסה" - איז פארשטאנדיק אז דאָס איז ניט קיין מחלוקת צווישן ר' יוחנן מיט בני מערכא, נאָר ר' יוחנן רעדט מער בכללות, וואָס דעמולט איז גשמים כולל אין זיך אויך פרנסה, און אין מערכא רעדן מער בפרטיות, וואָס דעמולט זיינען גשמים און פרנסה צוויי באַזונדערע זאַכן,

ע"ד ווי גערעדט בנוגע צו דעם וואָס אין ירושלמי שטייט ג' דברים שהקב"ה מתחרט עליהם און אין בבלי שטייט ד' דברים.

ה. דער ביאור בדא"פ אין דעם פארוואָס ר' יוחנן דוקא רעכנט נאָר ג' מפתחות וואָס זיינען בידו של הקב"ה און ער האָט זיי ניט אָפגעגעבן צו קיין שליח, און גשמים איז כולל אין זיך אויך פרנסה, משא"כ מערבא רעכענען ד' מפתחות, גשמים אַלס אַ מפתח בפ"ע און פרנסה אַלס אַ מפתח בפ"ע:

דער ענין און ברכה פון גשמים איז אַ ברכה וואָס איז כולל אין זיך אַלע ברכות פון פרנסה⁹, ווי עס שטייט¹⁰ "ונתתי גשמיכם בעתם", ווי דער רמב"ן¹¹ טייטשט אָפּ.

דאָס גופא אָבער אַז גשמים זאָל נמשך ווערן אין אַן אופן אַז דאָס זאָל געבן פרנסה, איז תלוי אין עבודת האדם,

ד.ה. עס קען זיין אַז עס זאָל נמשך ווערן גשמים, אָבער וויבאלד אַז עבודת האדם איז ניט געווען כדבעי – זאָל פעלן אין דער "ונתתי גשמיכם", אָדער אין דעם "בעתם": אַז די גשמים זאָל נפסק ווערן, אָדער עס זאָל נמשך ווערן, אָבער ניט במקום וואו מ'דאַרף דאָס נאָר אין מדבר ר"ל; אָדער עס זאָל נמשך ווערן בזמן הקציר, וואָס דעמולט איז דאָס גאָר היפך הברכה,

וואָס כל זה איז תלוי אין עבודת האדם, וואָרום "במדה שאדם מודד בה מודדין לו"¹²: בשעת עבודת האדם איז כדבעי איז מען ממשך במדה זו אויך די גשמים למטה אַז זיי זאָלן זיין אַן ענין של פרנסה, בשעת אָבער עבודת האדם איז שלא כדבעי, ווערן די גשמים ניט נמשך באופן של ברכה ופרנסה.

ובדוגמת ווי מ'האָט גערעדט¹³ דאָס וואָס עס רעדט זיך אַרום אין די דרושים פון פ' קרח¹⁴, אין דעם ענין פון מקל שקדים¹⁵ – אַז אע"פּ וואָס די המשכה קומט

(9) ראה ב"ר פי"ג טז.

(10) בחוקותי כו, ד.

(11) עה"פ. וראה לקו"ש ח"י ע' 215 וש"נ.

(12) סוטה ח, ב. במשנה.

(13) ש"פ קרח ש.ז. [תשמ"א] במאמר ד"ה והנה פרח מטה אהרן וגו'. [נדפס בספר המאמרים תשמ"א]

(14) לקו"ת נה, ג. דרמ"צ קיב, א.

(15) קרח יז, יז ואילך.

מלמעלה, איז אָבער אדם נידון בכל יום¹⁶, און לפי מעשיו ווערט נמשך די השפעה צו אים¹⁷.

וואָס דעריבער זאָגן די פון מערבא אַז דער מפתח של גשמים איז אַ באזונדער מפתח פון דעם מפתח פון פרנסה – וואָרום עס קען זיין אַז עס זאָל נמשך ווערן גשמים, אָבער ניט פרנסה (דערפאר וואָס עבודת האדם איז געווען שלא כדבעי), אָדער עס זאָל זיין פרנסה פון אַן אנדער אָרט, ניט פון דעם ענין הגשמים,

וואָס כל זה איז בשעת מ'איז פאַרבונדן מיט מדידה והגבלה, מיט עבודת האדם;

משא"כ ר' יוחנן, וואָס בחינתו איז פאַרבונדן מיט "ניסי ניסים", ווי די גמרא¹⁸ זאָגט אַז אַ נאָמען וואָס האָט אין זיך צוויי נוני"ן באווייזט אויף "ניסי ניסים", ער איז פאַרבונדן מיט העכער פון מדה"ג פון עבודת האדם – במילא איז לויט אים, בשעת ס'איז דאָ דער ענין פון גשמים איז בדרך ממילא אויך דאָ דער ענין פון פרנסה, וואָרום "ונתתי גשמיכם בעתם" איז כולל אין זיך דער ענין פון פרנסה, און ס'איז ניטאָ (מצד בחינתו, "ניסי ניסים") מדה"ג פון עבודת האדם וואָס זאָל דאָס קענען אפהאַלטן.

ו. דער קשר מיוחד פון "מערבא" מיט דעם וואָס זיי רעכענען דעם מפתח של פרנסה אַלס אַ מפתח בפ"ע פון דער מפתח לגשמים,

לכאורה – די גמרא דאָ האָט ניט געדאַרפט זאָגן אַז דוקא במערבא זאָגט מען אַזוי, די גמרא האָט געקענט זאָגן "התם" וכיו"ב, ווי מ'געפינט בכ"מ אין ש"ס אַז מ'זאָגט "אתא מהתם", אָדער "נחתתי מהתם"; איז דערפון וואָס די גמרא זאָגט דוקא "במערבא" – פאַרשטאַנדיק אַז ס'איז דאָ אַ דיוק אין דעם:

"מערבא" גייט אויף ארץ ישראל. וואָס אין ארץ ישראל איז במיוחד נוגע דער ענין פון עבודת האדם פאַרבונדן אַז גשמים זאָל נמשך ווערן באופן של פרנסה¹⁹,

ווי עס שטייט אין תורה אויף ארץ ישראל אַז דאָס איז אַן ארץ וואָס "למטר השמים תשתה מים"²⁰, און "ארץ אשר גו' תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה"²¹,

16) ר"ה טז, א.

17) לקו"ת שם. דרמ"צ שם. וראה גם דרמ"צ ע' קו, א ואילך. קונטרס ומעין מאמר יז ואילך.

לקו"ש ח"ט ע' 375 ואילך.

18) ברכות נז, רע"א.

19) בהבא לקמן - ראה לקו"ש ח"ו ע' 30. לקו"ש חט"ז ע' 14 ואילך. וש"נ.

און ווי רז"ל זאָגן²², אַז דאָס איז דער חילוק צווישן ארץ מצרים מיט ארץ ישראל: אין ארץ מצרים גייען ניט קיין רעגן'ס, און דאָרטן באַקומט מען די מים פון דעם נהר נילוס, וואָס זי איז "עולה" און "משקה" די פעלדער, און דאָס איז דער מקור הפרנסה דאָרטן.

וואָס דעריבער איז דאָרטן ניט אַזוי ניכר די השפעה אלקית וואָס איז דער מקור הפרנסה, וואָרום בשעת מ'דאַרף אַנקומען צו גשמים – איז "הכל תולין עיניהם כלפי מעלה"²³, מ'פילט אַז דאָס איז תלוי אין דעם אויבערשטן;

משא"כ אין ארץ ישראל איז "למטר השמים תשתה מים", ס'איז דאָרטן ניכר אַז דער מקור אויף די השפעה פון פרנסה קומט פון דעם אויבערשטן, זי איז אן "ארץ אשר גו' תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה".

וואָס דעריבער איז אין ארץ ישראל במיוחד נוגע דער ענין פון עבודת האדם בכדי אַז די גשמים זאָל נמשך ווערן אין אן אופן אַז דאָס זאָל געבן פרנסה צו די יושבים דאָרט.

וואָס דערפאַר האָבן "מערבא" (– בני ארץ ישראל) גערעכנט דוקא דעם מפתח לגשמים אַלס אַ מפתח בפ"ע, און דעם מפתח לפרנסה אַלס אַ מפתח בפ"ע, וויבאָלד אַז דאָרט איז נוגע במיוחד עבודת האדם – במילא קען זיין אַז עס זאָל דאָרטן זיין גשמים אָן דאָס ענין פון פרנסה, וויבאָלד אַז עס פעלט אין עבודת האדם.

ז. מ'דאַרף נאָך אָבער פאַרשטיין – וואָס איז דער דיוק הלשון "מערבא" דוקא – ארץ ישראל האָט דאָך כמה שמות, פאַרוואָס איז מען דאָ מדייק בשם "מערבא"?

איז דער ביאור בזה:

די גמרא²⁴ זאָגט, אַז שכינה במערב, און דערפאַר איז די חמה שוקעת במערב, וואָרום זי איז משתחוה צו די שכינה.

(20) עקב יא, יא.

(21) שם יב.

(22) פרש"י ר"פ מקץ. ויגש מז, י. וארא ז, יז. יט. ד"ה כדי - סוטה יג, א. וראה ספרי (ויל"ש) עקב שם י. פרש"י שם. ובכ"מ.

(23) ב"ר פי"ג, ט. וראה גם ירושלמי תענית פ"ג ה"ד.

(24) סנהדרין צא. ב. וראה ב"ב כה, א.

וואָס דערפאַר ווערט ארץ ישראל אָנגערופן "מערבא", וואָרום דאָרטן איז דאָ במיוחד השראת השכינה, דאָרטן איז "ארץ אשר גו' תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה".

און וויבאַלד אַז דאָרטן איז דאָ במיוחד השראת השכינה, ס'איז ניכר בגלוי השפעה אלקית, דאָרטן איז דער "פּלטרין של מלך" – דעריבער איז מען דאָרטן מער מדקדק אין עבודת האדם ווי אין שאר המקומות, כנ"ל.

און דערפאַר איז דוקא דאָרטן דער מפתח אויף פרנסה אַ באזונדער מפתח ווי דער מפתח אויף גשמים – וויבאַלד אַז מ'איז דאָרטן מער מדקדק אין עבודת האדם צי מ'איז ראוי אַז די גשמים זאָלן נמשך ווערן אַלס פרנסה ליושבי הארץ, אָדער ניט.

וואָס דעריבער איז די גמרא מדגיש און זאָגט אַז "במערבא" זאָגט מען אַז ס'איז אויך דאָ דער מפתח לפרנסה – וואָרום דאָס איז מסביר פאָרוואָס זיי רעכענען דעם מפתח לפרנסה אַלס אַ מפתח בפ"ע און דעם מפתח לגשמים אַלס אַ מפתח בפ"ע (ניט אַז דאָס איז כלול אין דעם מפתח לגשמים, ווי ר' יוחנן זאָגט), וואָרום שכינה במערב, דאָרטן איז פּלטרין של מלך, במילא איז מען דאָרטן מערער מדקדק אין עבודת האדם, כולל אויך – צי די עבודה איז ראוי און מתאים אַז עס זאָל דערפאַר נמשך ווערן גשמים באופן של פרנסה.

ז.

המעקה רבית המקדש

גליון רכג – מהתוועדות ש"פ מסעי תשמ"א

משיחת ש"פ מסעי, ר"ח מנ"א, ה'תשמ"א*.

בלתי מוגה

א. בהמשך להמדובר בהתוועדות הקודמת (שיחת ש"פ מטות סל"ח ואילך) בנוגע לדין מעקה בבית המקדש – שאלו על זה כו"כ שאלות¹, ותבוא עליהם ברכה, כי עי"ז התעסקו בליבון וביורור הענינים כו', אבל כרגיל בענינים כאלו, שמרוב החריפות שוכחים ענינים פשוטים ביותר.

ובהקדים:

סדר הלימוד (ע"פ רוב) הוא – שלומדים את עצם הסוגיות וכו', ומאיזה סיבה שתהי' לא לומדים את כללי הלימוד (משום שסומכים שענינים אלו ילמד התלמיד בעצמו, ע"י עיונו בספרים המבארים את כללי הלימוד, או שיבין זאת מעצמו).

והנה, אחד מכללי הלימוד (לא רק בחכמת התורה, אלא גם בשאר החכמות) הוא – שכדי להקשות קושיא, צריכה הקושיא להיות חזקה, אבל כדי לתרוץ תירוץ על קושיא מסוימת, מספיק לומר סברא המתקבלת בשכל האדם אע"פ שאין הכרח לומר כסברא זו, ואפשר לומר גם באופן אחר, שאז תשאר הקושיא בתקפה – כי מאחר שהתירוץ בא לקיים דברי חכמים, מספיק שאומרים סברא המתקבלת בשכל האדם.

ובנוגע לעניננו:

מאחר שבמשנה² מובא הלשון "מעקה", והרמב"ם בהל' ביהב"ח³ מביא את הלשון "מעקה", והרגצ'ובי מבאר שזהו דין מצות מעקה כפשוטה – הנה כאשר ישנה סברא המתקבלת בשכל לבאר ענין זה, הרי זה מספיק כדי לקיים דברי חכמים, אע"פ שאין הכרח לומר כסברא זו, וישנה אפשרות לומר גם באופן אחר.

* נדפס בלקו"ש חכ"ד שיחה ב' לפ' תצא, ע' 137 ואילך.

(1) הערות הת' ואנ"ש - מאריסטאון, גליון מח (רכג) הערה ג.

(2) מדות פ"ד מ"ו.

(3) פ"ד ה"ג.

ב. בנוגע לעצם הענין:

נתבאר שביהמ"ק נקרא "בית דירה", מאחר שבמקרים מסוימים אוכלים הכהנים קדשים בהיכל, ואכילה קשורה עם ענין של דירה, כמובן מחיוב אכילה בסוכה, משום "תשבו כעין תדורו".

ושאלו על זה: הרי אכילת קדשים בהיכל היא רק בשעת הדחק, ומשום פקו"נ כו', וא"כ, מהי ההוכחה מענין זה שההיכל נקרא "בית דירה"?

והביאור בזה:

לאחרי שהתורה אומרת שבמקרים אלו אוכלים הכהנים בהיכל, הרי אין נפק"מ כלל מהי הסיבה שמותר להם לאכול בהיכל; עצם העובדה שהתורה אומרת שיאכלו בהיכל, הרי זה מוכיח שההיכל נקרא "בית דירה"!

ויתירה מזו: אפילו אם מתחשבים בסיבת הדבר, שזהו ענין של אונס וכו' – הרי בעת אכילת הכהנים קדשים בהיכל, רצונם להיות שם. ואין הכוונה שבעת אכילתם בהיכל אינם רוצים להיות שם, היינו, שאכילתם היא מתוך אונס כו', כי אע"פ שהסיבה המביאה אותם לאכול בהיכל (ולא במקום אחר) היא ענין של אונס, אעפ"כ, לאחרי זה הרי עצם האכילה בהיכל היא מרצונם, ולכן שפיר נקרא "בית דירה".

[ואין זה בדוגמת סיפור כ"ק מו"ח אדמו"ר בנוגע לשבתו במאסר, שכאשר שאלו אותו אם הוא יודע היכן הוא נמצא, ענה שיודע שנמצא במקום הפטור ממזוזה כו' – שבסיפור הנ"ל הרי היותו במקום זה היתה היפך רצונו, כי רצונו הי' לצאת משם, משא"כ בנוגע לאכילת כהנים בהיכל, כנ"ל]

ג. עד"ז בנוגע למה ששאלו בנוגע לענין השותפות⁴ – שלכאורה אין זה אותו גדר השותפות שמצינו בנוגע למזוזה ונגעים וכו' – הביאור בזה בפשטות:

כדי לבאר שלבנ"י יש בעלות בביהמ"ק, ולכן ביהמ"ק הוא בדוגמת בית של שותפין וכו' – אין הכרח לומר שהשותפות היא בשלימותה, בכל הפרטים, אלא מספיקה גם שותפות כל דהו, שמשום זה חייבים בנ"י בעשיית מעקה לביהמ"ק.

דוגמא לדבר – מדין איסורי הנאה:

בנוגע לאיסור הנאה דחמץ בפסח, הנה אע"פ שליהודי אסור להנות מחמץ זה, מ"מ, הרי זה תחת בעלותו בנוגע לאיסור כל יראה ובל ימצא (כמבואר בשו"ע

(4) ראה בהנ' לעיל הע' 1.

אדה"ז). זאת אומרת, שבנוגע לאיסור בל יראה ובל ימצא, מספיק גם בעלות כזו שהיא באופן שאינו יכול להנות מדבר זה.

ועד"ז מובן בנוגע לענינו – שבנוגע לחיוב מעקה מספיקה גם אופן הבעלות שיש לבני"י בביהמ"ק, אפילו אם בעלותם היא בעלות כל דהו.

ומצינו דוגמא לדבר גם בשטח האגדה שבתורה:

איתא בגמרא⁵ "שלשה שותפין יש באדם: הקב"ה ואביו ואמו. אביו מזריע הלובן שממנו עצמות וגידים וצפרניים כו', אמה מזרעת אודם שממנו עור ובשר וכו', והקב"ה נותן בו רוח ונשמה כו'".

והנה, מובן בפשטות שהחלק דאביו ואמו בשותפות זו הוא שלא בערך לגמרי לגבי חלק הקב"ה בשותפות זו, ויתירה מזו: בנוגע לאביו ואמו, הנה לובן האב צריך אודם האם, כמבואר בתניא⁶ שכל פרטי הולד מתהוים מטיפת האב "ע"י שהייתה תשעה חדשים בבטן האם כו'", ועד"ז אודם האם צריך להגיע ללובן האב, כמבואר בלקו"ת פ' תזריע⁷; משא"כ בנוגע לחלק הקב"ה בשותפות זו כו' – ואעפ"כ אומרים – "שלשה שותפין יש באדם", מאחר שלכל א' מהם יש שייכות לכללות הדבר.

ועד"ז מבואר במדרז"ל שכל האומר ויכולו השמים גו' בליל שבת, נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית – והרי מובן בפשטות שחלקו בשותפות זו הוא שלא בערך לגמרי לגבי חלקו של הקב"ה, ואעפ"כ הרי הוא נקרא בשם "שותף", מאחר שיש לו שותפות כל דהו בענין זה.

ועפ"ז מובן שגם כאשר השותפות אינה ע"פ כללי דיני שותפין בשו"ע "חושן משפט" – הרי זה נחשב לשותפות בנוגע לכמה ענינים.

דוגמא כללית נוספת לענין זה:

שם "אלקים" קאי גם על דיינים כו'⁸, וביחד עם זה הרי זה א' מהשבעה שמות שאינם נמחקים. זאת אומרת, שישנם ענינים שיש להם שם משותף, אע"פ שאינם דומים זל"ז. ובדוגמת מארז"ל "תורה כללות ופרטות נאמרה".

(5) (נדה לא, א)

(6) (פ"ב)

(7) לקו"ת ד"ה אשה כי תזריע – יט, ג.

(8) ראה רש"י עה"ת בראשית ו, ב. שמות כב, כז. ובכ"מ.

ח.

המעם שכל השנה נקראת שנת הקהל גליון רכה – מהתוועדות ש"פ ואתחנן תשמ"א

משיחת ש"פ ואתחנן, ט"ו באב, ה'תשמ"א.

בלתי מוגה

א. כאן המקום לבאר ענין כללי בנוגע ל"שנת הקהל" – מדוע אומרים שכל השנה כולה נקראת בשם "שנת הקהל", הרי המצות עשה ד"הקהל" היא בחג הסוכות דוקא, ומדוע נקראת כל השנה כולה "שנת הקהל"?

והביאור בזה:

מצינו דוגמא לדבר ב"שנת היובל", ש"שנה זאת מובדלת משאר שנים בנקיבת שם לה לבדה, ומה שמה – יובל שמה, על שם תקיעת שופר¹. זאת אומרת: אע"פ שהמצוה דתקיעת שופר היתה "בחודש השביעי בעשור לחודש ביום הכיפורים גו", אעפ"כ נקראת כל השנה כולה השם "שנת היובל", ועד"ז מובן בנוגע ל"שנת הקהל", שאע"פ שמצות הקהל היתה בחג הסוכות, אעפ"כ נקראת כל השנה כולה "שנת הקהל".

אבל לכאורה אין להביא ראיה מ"שנת היובל"² כי בשנת היובל ישנם ענינים ששייכים לכל השנה כולה, מתחילתה ועד סופה, שזהו הענין דשחרור עבדים ושמיתת קרקעות וכו', משא"כ בנוגע לשנת הקהל, שלכאורה אין בו ענין משותף על כל השנה כולה, כי קיום המצוה מסתיים לכאורה בחג הסוכות!?

והביאור בזה:

שנת היובל אינה נקראת על שם שחרור העבדים ושמיתת הקרקעות כו', אלא "יובל שמה" (ושמו אשר יקראו לו בלה"ק מורה על תוכן ועיקר הענין כו'), "על שם תקיעת שופר", והענין דתקיעת שופר אינו בכל השנה כולה, אלא רק ביוהכ"פ. ואעפ"כ, מצד הענין דתקיעת שופר שהי' ביוהכ"פ, נקראת כל השנה כולה "שנת

(1) פרש"י בהר כה, י.

(2) ראה הערות הת' ואנ"ש - מאריסטאון, גליון נ (רכה) הערה ה.

היובל", ועד"ז מובן בנוגע לעניינינו, שמצד קיום מצות הקהל בחג הסוכות, נקראת כל השנה כולה בשם "שנת הקהל".

ותירה מזו: כללות מצות הקהל צריכה להיות באופן דפעולה נמשכת, כמ"ש³ "הקהל את העם גו' למען ישמעו ולמען ילמדו גו' ושמרו לעשות את כל דברי התורה הזאת גו' כל הימים אשר אתם חיים על האדמה גו'", ומאחר שהיא פעולה נמשכת על "כל הימים אשר אתם חיים על האדמה", הרי בודאי שהיא פעולה נמשכת על כללות שנה זו, ולכן נקראת כל השנה כולה בשם "שנת הקהל".

ב. הוכחה נוספת לדבר:

בהתוועדות הקודמת⁴ הובא מארז"ל⁵ "כשחרב הבית בראשונה אותו היום תשעה באב הי', ומוצאי שבת הי', ומוצאי שביעית היתה" (כקביעות שנה זו).

זאת אומרת: אע"פ שמדובר אודות חודש אב, עשרה חדשים לאחרי התחלת השנה – אע"כ מדגישים ששנה זו היא "מוצאי שביעית", אע"פ שהלשון "מוצאי שביעית" קשור עם התחלת השנה דוקא.

ועד"ז מובן שכל השנה כולה נקראת "שנת הקהל", אע"פ שמצות הקהל היא בחג הסוכות, בהתחלת השנה.

אבל עדיין אפשר להקשות – איפכא מסתברא:

מדוע אומרת הגמרא הלשון "מוצאי שביעית" ולא הלשון "שנת הקהל"?

ועד"ז מצינו בפרקי אבות⁶ "בארבעה פרקים הדבר מתרבה כו' ובמוצאי שביעית כו'" – ומדוע לא נאמר הלשון "שנת הקהל"?

והביאור בזה מובן בפשטות:

במשנה דאבות מבואר ש"הדבר מתרבה כו' במוצאי שביעית – מפני פירות שביעית", ומאחר שמדובר אודות פירות שביעית, מודגש הענין ד"מוצאי שביעית" (ולא "שנת הקהל"), כדי שיוכלו להבין את המשך דברי המשנה, משא"כ אם המשנה היתה אומרת "שנת הקהל", שאז לא הי' מודגש הקשר עם "פירות שביעית".

(3) וילך לא, יב-יג.

(4) שיחת ש"פ דברים.

(5) ערכין יא, ב.

(6) פ"ה מ"י.

ועד"ז כאשר הגמרא מדברת אודות חורבן ביהמ"ק – מדגישה הגמרא "ומוצאי שביעית היתה" (ולא "שנת הקהל") מאחר שכללות ענין החורבן והגלות קשור עם העדר שמירת קדושת שביעית, כמ"ש בפ' בחוקותי⁷ "כל ימי השמה תשבות את אשר לא שבתה בשבתתיכם בשבתכם עלי" ("שבעים שנה של גלות בבל הן היו כנגד ע' שנות השמיטה ויובל שהיו בשנים שהכעיסו ישראל כו"⁸).

ויתירה מזו: הגמרא אינה יכולה לומר את הלשון "שנת הקהל" – כי בכללות הענין ד"הקהל" הוא היפך החורבן והגלות, כאמור לעיל שהחורבן והגלות הי' מצד הענין דשנאת חנם, ואילו הענין ד"הקהל" מורה על אחדות ואהבת ישראל. שזה מבטל את סיבת הגלות (שנאת חנם).

משא"כ כאשר מדברים בנוגע לענין הגאולה כו' – מדגישים את הענין ד"שנת הקהל", כי ענין האחדות ואהבת ישראל שב"שנת הקהל", מבטל את סיבת הגלות (שנאת חנם), ועי"ז מתבטל המסובב, כללות ענין הגלות, וזוכים לגאולה האמיתית והשלימה.

(7) כו, לה.
(8) פירש"י שם.

ז.

מצות מינוי מלך ומלך המשיח

גליון רלד – מהתוועדות ש"פ בראשית תשמ"ב

משיחת ש"פ בראשית, ה'תשמ"ב

בלתי מוגה

א. עפ"י המדובר לעיל, אַז קיום ומציאות העם איז תלוי אין מציאות המלך, איז פאַרשטאַנדיק דאָס וואָס מ'האָט גערעדט אין אַ פריערדיקע התוועדות¹, פון ספר המצוות להצ"צ מצות מינוי מלך², אַז אַ מלך איז ממשיך יראת שמים צו כל העם כולו,

וואָרום דער מלך איז דער ממוצע צווישן דעם עם מיטן אויבערשטן, "מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא"³, איז דורך דערויף וואָס דער עם האָט ביטול און יראה צו דער מלך, כמ"ש⁴ "שום תשים עליך מלך", "שתהא אימתו עליך"⁵, האָט מען אויך ביטול צו מלכותא דרקיעא, מ'האָט יראת המלך דלמעלה, ד.ה. יראת שמים.

וואָס אויף דעם האָט מען געפרעגט מיט אַ שטורעם⁶, אַז אין מצות מינוי מלך אין ספר המצוות שטייט אַז דאָס וואָס דער מלך איז ממשיך יראת שמים צו דעם עם איז נאָר בנוגע צו רובו של עם, "עם מלשון עוממות"⁷, און אין דעם גופא נאָר "לאותן שאינן ת"ח שהם בחי' יש מצד עצם מציאותן . . ולכן הם צריכים למלך כדי שיתבטלו . . אבל הנשמות הגבוהות הנק' ת"ח הם בבחי' ביטול מצד עצם שרשן . . הרי אינם צריכים למלך כלל להיות מתבטלים על ידו . . שהרי הם בטלים מצד

(1) שיחת ש"פ ואתחנן תשמ"א סכ"ז.

(2) דרמ"צ קח ואילך.

(3) ברכות נח, א. וראה זח"ג קעו, ב.

(4) שופטים יז, טו.

(5) כתובות יז, סע"א. וש"נ. רמב"ם הלי' מלכים רפ"ב.

(6) הערות הת' ואנ"ש - מאריסטאון גליון ג (רלד) ס"ז.

(7) שעהיה"א רפ"ז.

עצמן" – איז היתכן אז מ'האָט געזאָגט אַז אַ מלך איז ממשיך יראת שמים צו אַלע מענטשן, ובלשון ווי מ'האָט דעמאָלט געזאָגט – צו כל העם כולו?!

ב. איז דער ביאור בזה:

פון מאמר דאָרטן אין ספר המצות קומט אויס לכאורה אַז דאָס וואָס אַ מלך איז ממשיך יראת שמים נאָר צו פשוטי העם אָבער ניט צו ת"ח וכו' – רעדט זיך אויך וועגן מלך המשיח, וואָס אויך משיח ווערט אָנגערופען מלך, ווי עס שטייט⁸ "ועבדי דוד מלך עליהם", וכמבואר בכ"מ אין תושבע"פ.

דאָס איז אָבער אַ זאָך וואָס מ'קען ניט זאָגן, וואָרום ס'איז אַ זיכערע זאָך אַז מלך המשיח וועט פועל'ן אין אַלע אידן, כידוע אַז מלך המשיח וועט לערנען תורה אפילו מיט משה ואהרן און די אבות, אע"פ וואָס זיי זיצן שוין דריי מיט אַ האַלב טויזנט יאָר אין ג"ע און לערנען תורה, כמבואר אין שער האמונה ובכמה דרושי חסידות.

לכאורה וואָלט מען אָבער געקענט זאָגן אַז דאָס גופא איז ער מבאר אין מצות מינוי מלך, אַז משיח וועט אויפטאָן אין כל העם כולו אין דעם ענין התורה, אַז ילמד כל העם כולו תורה, וואָרום דאָס איז לכאורה עיקר ענינו של משיח אַז ילמד כל העם כולו תורה, משא"כ אָבער דער ענין פון יראת שמים איז ער ממשיך נאָר צו פשוטי העם אָבער ניט צו ת"ח וכו'.

מ'קען אָבער אזוי ניט זאָגן, וואָרום עיקר ענינו של משיח איז וואָס ער איז יחידה פון כללות נשמות ישראל, וואָס יחידה איז למעלה פון דער ענין פון תורה, בדוגמא ווי עס שטייט בנוגע צו אַלע אידן אַז זיי זיינען העכער פאַר תורה, ווי עס שטייט אין תנא דבי אליהו, "שני דברים קדמו לעולם תורה וישראל, ואיני יודע איזה מהם קודם, כשהוא אומר צו את בני" דבר אל בני" אומר אני ישראל קדמו" – במילא איז כלל ניט מסתבר זאָגן אַז נאָר אין אַן ענין טפל פון משיח וועט משיח אויפטאָן אין אַלע אידן, אין דעם ענין פון לימוד התורה וואָס ילמד כל העם כולו תורה, משא"כ אין דעם ענין העיקרי פון משיח, דאָס וואָס ער איז יחידה פון אַלע אידן, וועט ער ניט אויפטאָן אין אַלע אידן, נאָר אין פשוטי העם!

נאר ס'איז אַ זיכערע זאָך אַז מלך המשיח וועט אויך אויפטאָן אַ חידוש אין אַלע אידן בעיקר ענינו, דער ענין פון יחידה.

ג. והביאור בזה:

(8) יחזקאל לז, כד. וראה מצו"ד שם.

אין ספירת המלכות, ועד"ז ביי אַ מלך דאָ למטה זיינען פאַראַן כמה דרגות. ובכללות: ס'איז דאָ די דרגא פון "אין מלך בלא עם", די דרגא פון מלכות, ועד"ז דער מלך, מוז אַנקומען צו אַן עם; ס'איז אָבער אויך דאָ אַ העכערע דרגא, די דרגא פון התנשאות עצמית, וואו מלכות און דער מלך זיינען העכער פאַר דעם ענין פון עם, פון "אין מלך בלא עם", וואָס דאָס איז דער פירוש אין התנשאות, אַז ער איז בהתנשאות מצ"ע, ער איז אַן עצמי, ער דאַרף צו קיינעם ניט אַנקומען, וואָס דאָס איז דער עיקר ענין פון מלכות און פון אַ מלך.

און צו די נידעריקערע דרגא אין מלכות, די דרגא פון "אין מלך בלא עם", דאַרפן טאַקע אַנקומען מערניט ווי פשוטי העם, משא"כ ת"ח וכו' דאַרפן צו די דרגא אין מלכות ניט אַנקומען; משא"כ אָבער בנוגע צו די דרגא אין מלכות פון התנשאות עצמית דאַרפן אַנקומען כל העם כולו, אויך ת"ח וכו', אע"פּ וואָס זיי דאַרפן ניט אַנקומען צו די נידעריקערע דרגות אין מלכות.

קומט דערפון אויס אַז אַלע אידן דאַרפן אַנקומען צו דעם מלך (כולל אויך מלך המשיח) מצד דעם ענין עיקרי שבו, דער ענין פון התנשאות עצמית, וואָס דאָס איז אין אַנדערע ווערטער דער ענין פון יחידה און דאָס (התנשאות עצמית, יחידה) איז אויך אַ חלק פון מלכות און פון מלך, ואדרבה עיקר ענינו, כמבואר אין חסידות בכ"מ אַז דער ענין פון התנשאות עצמית איז אין ספירת המלכות, פאַרבונדן מיט בנין המלכות וכו'.

ד. וואָס האָט דאָס פאַר אַ שייכות מיט יראת שמים (וואָס דער מלך איז ממשיך צו כל העם כולו)?

איז דער ביאור בזה פאַרשטאַנדיק ע"פּ המבואר אין קונטרס העבודה, אַז בשעת יחידה שבנפש (דער ענין פון התנשאות עצמית) איז מאיר פועל'ט דאָס אַז אַלע אַנדערע ענינים און כחות כו' פון דעם מענטשן זאָלן זיין באופן אחר לגמרי, ובמילא איז בשעת יחידה איז מאיר (מצד דעם וואָס דער מלך איז דאָס צו אים ממשיך) פועל'ט דאָס אַז אויך זיין יראת שמים זאָל זיין באופן אחר לגמרי ווי דאָס איז מצ"ע ווען יחידה איז ניט מאיר.

אַ דוגמא דערצו אין נגלה (ווי גערעדט אין אַ פריערדיקע התוועדות¹⁴): ביום הכפורים שטייען אַלע ענינים אין אַ יוהכ"פ'דיקן אופן, ביז אַז אפילו דער קרבן

תמיד שטייט דעמולט אין אן אנדער אופן, וואָרום יוהכ"פ איז "אהני לי" אויך צו דעם קרבן תמיד¹⁵, אע"פ וואָס דאָס איז אַ קרבן תמיד וואָס מ'ברענגט בכל יום.

ועד"ז בעניננו: יחידה איז "אהני לי" צו שאר כל עניני האדם, כולל אויך דעם ענין פון יראת שמים, אַז דאָס שטייט באופן אחר לגמרי.

ווי דאָס איז אויך בפשטות: ס'איז אינו דומה כלל די יראת שמים וואָס איינער האָט דערפון וואָס ער איז זיך מתבונן אין דעם וואָס מלכות, דער מלך איז "אין מלך בלא עם", אַז ער איז פאַרבונדן מיט עם און מיט עולם, ווי די יראת שמים וואָס קומט אַרויס דערפון וואָס ער איז זיך מתבונן אַז באַ דער מלך איז התנשאות עצמית, אַז ער איז לגמרי העכער פאַר עם ועולם, וואָס דעמולט האָט דער אדם באי"ע אַ העכערע יראת המלכות, ד.ה. יראת שמים.

און די העכערע דרגא אין מלכות, די דרגא פון יחידה, התנשאות עצמית, איז דער מלך ממשיך צו כל העם כולו (אפילו צו ת"ח וכו'), און מצד דעם איז אויך זייער יראת שמים באופן אחר לגמרי, קומט אויס אַז דער מלך איז ממשיך אַ העכערע דרגא אין יראת שמים צו כל העם כולו, כאָטש אַז טאַקע די נידעריקע דרגות אין דעם מלך (ווי ביי אים איז "אין מלך בלא עם") דאַרפן דערצו ניט אַנקומען כל העם כולו.

ה. וע"ד ווי דאָס איז אין דעם ענין התשובה:

אין תשובה זיינען פאַראַן כמה דרגות: ס'איז דאָ אַ נידעריקערע דרגא אין תשובה וואָס איז ניט דאָ ביי אַלע אידן, נאָר באַ אידן וואָס האַלטן אויף אַ נידעריקערע מדריגה – תשובה אויף אַ חטא כפשוטה, אַז עבר וחטא ופשע און דערנאָך טוט ער אויף דעם תשובה, וואָס דאָס איז תשובה ווי דער עולם לערנט (ווי ער זאָגט אין לקו"ת¹⁶);

תשובה איז דאָך אָבער איינע פון די רמ"ח מצוות עשה¹⁷ וואָס זיינען כנגד די רמ"ח אברים פון אַ מענטשן¹⁸, מוז דאָך יעדער מענטש, אפילו איינער וואָס האַלט ניט ביי אַ חטא כפשוטה האָבן דער ענין התשובה, ניט נאָר דער ענין התשובה ווי זי איז העכער פאַר מצוות, נאָר אויך תשובה ווי זי איז איינע פון די רמ"ח מ"ע – איז

(15) ראה זבחים צא, רע"א.

(16) ר"ה ס, ד.

(17) ראה מנ"ח מצוה סדר. לקוטי ביאורים בספר התניא (להר"י שי' קארף) ח"ב ע' מ ואילך.

(18) ראה זח"א קע, ב. מכות כג, ב. ועוד.

דאָס די דרגא אין תשובה בבחי' "והרוח תשוב אל האלקים אשר נתנה", וואָס דאָס איז שייך ביי אַלע אידן, אפילו אַ איד וואָס שטייט אויף אַ דרגא הכי גבוה. ועד"ז איז אויך בנוגע צו דעם ענין פון מלכות און יראת שמים וואָס אַ מלך איז ממשיך צו דעם עס:

די נידעריקערע דרגות אין מלכות, פאַרבונדן מיט, "אין מלך בלא עס", ווי דער מלך איז פאַרבונדן מיטן עס, און די יראת שמים פאבונדן מיט די דרגא אין מלכות, איז דער מלך ממשיך נאָר צו אַ חלק פון דעם עס, ניט צו די ת"ח וכו', וואָרום זיי דאַרפן דערצו ניט אָנקומען; ס'איז אָבער דאָ אַ דרגא אין דעם מלך, די דרגא פון "התנשאות עצמית", וואָס כל העם כולו דאַרף דערצו אָנקומען, וואָס מצד די דרגא ווערט נמשך צו כל העם כולו יראת שמים שלא בערך די יר"ש באַ וועלכע מ'איז געהאַלטן לפנ"ד.

וואָס די דרגא אין מלכות פון התנשאות עצמית, (ובכלל בנין המלכות) ווערט נמשך בראש השנה, אָבער דעמולט ווערט דאָס נמשך אין אַן אופן פון "בכסה", און בחג הסוכות קומט עס אַרויס בגילוי, און אין שמע"צ קומט עס אַראָפּ אין אַן אופן פון קליטה, און אַזוי אויך אין די ימי התשלומין פון שמע"צ, וואָס זיי זיינען דאָך תשלומין ע"פ תורת אמת און תורת חיים.

יוד.

ישיבת תלמידים במקום שרכם מתפלל – הגהת ספרים

גליון רלא, רלז – מהתועדות ש"פ לך לך תשמ"ב

משיחת ש"פ לך לך, ה'תשמ"ב.

בלתי מוגה

א. אע"פ וואָס די התועדות איז אַ התועדות נוספת (כנ"ל) – קומט עס אָבער אויך בהמשך צו די התועדות שלפנ"ז און בהמשך צו די ענינים וואָס זיינען

געווען אין די שבתות שלפנ"ז¹, כולל אויך די ליקוטים וואָס קומען אַרויס מידי פעם בפעם. וואָס דערפאַר איז כאַן המקום להעיר וועגן ענינים וואָס אין זיי איז געווען אַ שקו"ט אין די ליקוטים – עכ"פּ אַחדים מהם.

אין איינע פון די ליקוטים הנ"ל² האָט מען זיך געשטעלט אויף דעם וואָס די תלמידי הישיבה וואָס זיצן און לערנען אין זאַל היטן זיך ניט פון זיצן אויף דער ארט וואו איך זיך בעת תפלת מנחה ומעריב, און מ'האָט אויף דעם געפרעגט, אַז לכאורה טארן זיי דאָרטן ניט זיצן, וואָרום דאָס רעדט זיך וועגן אַ מקום קבוע וואו עס זיצט רבם, איינער באַ וועמען זיי האָבן געלערנט תורה אָדער באַ וועמען זיי לערנען איצטער תורה, וואָרום ער זיצט דאָרטן בעת התפלה, במילא איז דאָס מקומו הקבוע לתפלה, ווי דער דין איז³ "יקבע מקום לתפלתו שלא ישנהו", וכמבואר אין גמרא⁴ די מעלות וואָס זיינען דאָ אין "קובע מקום לתפלתו". [ס'איז דאָ אַ גירסא אין גמרא⁵ "קובע מקום לתורתו". אָבער דער עיקר גירסא איז "קובע מקום לתפלתו"].

און אין דעם איז געווען אַ שקו"ט אין די ליקוטים.

וואָס לכאורה איז דאָס אַ שאלה תקיפה – באמת אָבער קומט צו דאָ נאָך אן ענין, וואָס עפ"ז ווערט דאָס פאַרענטפערט.

ב. והביאור בזה:

כמה וכמה פון די וואָס זיינען געזעסן אין אַ מקום מיוחד אין בית הכנסת, האָבן מדייק געווען (מאיזה סיבה שתהי"י) צו זיצן אין קרן דרומית מזרחית, אָדער – ניט אין קרן ממש, נאָר עכ"פּ דרומית פון מקום הש"ץ באם עמוד.

דאָס הייסט אַז מקומם הקבוע לתפלה פון די וואָס דאַרפן זיצן אין אַ מקום מיוחד אין בית הכנסת איז אין קרן דרומית מזרחית, עכ"פּ לצד הדרום קרוב לקרן דרומית מזרחית.

דער מקום וואו מ'זיצט אָבער באַ תפלת מנחה ומעריב איז ניט בקרן דרומית מזרחית, נאָר בקרן צפונית מזרחית.

(1) להעיר משיחת י"ג תשרי תשמ"ב, ע"ש.

(2) הערות הת' ואנ"ש – מאריסטאון גליון נו (רלא) ס"ד.

(3) רמב"ם הל' תפלה פ"ה ה"ו. טושו"ע או"ח ס"צ ס"ט. שו"ע אדה"ז שם ס"ח.

(4) ברכות ו, ב.

(5) על גליון הש"ס שם ז, ב.

און וויבאלד דער מקום הקבוע לתפלה איז בקרן דרומית מזרחית (עכ"פ לצד דרום (ניט לצד הצפון), ומה טוב – בקרן דרומית מזרחית), און ניט אין צפונית מזרחית – איז דער מקום הקבוע אין דרומית מזרחית עוקר די קביעות וואָס איז דאָ אין דעם וואָס מ'זיצט באַ תפלת מנחה ומעריב אין צפונית מזרחית, און דאָס ווערט ניט גערעכנט אַלס אַ מקום קבוע לתפלה – דעריבער מעגן די תלמידים דאָרטן זיצן.

ובפרט אַז עיקר תפלת היום איז ניט תפלת מנחה ומעריב, ווען מ'זיצט במקום זה, נאָר תפלת שחרית, וואָס דערפאַר זאָגט מען ריבוי התפילות (פסוקי דזמרה וכו') דוקא בתפלת שחרית און ניט בתפלת מנחה ומעריב. וע"ד המבואר אין אַ פריערדיקע התוועדות⁶ אַז עיקר תפלת היום איז תפלת שחרית און דערפון ווערט נמשך אויך אין תפלת מנחה ומעריב.

וואָס דאָס איז נאָכמער מדגיש דעם העדר הקביעות פון מקום זה וואו מ'זיצט באַ תפלת מנחה ומעריב, ובמילא איז דאָס דער היתר וואָס די תלמידים האָבן דאָרטן צו זיצן.

און דער טעם וואָס מ'דאוונט תפלת מנחה ומעריב אין דעם מקום (צפונית מזרחית) און ניט אין דעם מקום הקבוע (דרומית מזרחית), איז – מצד דעם ענין פון טירחא דציבורא: בכדי צו דאוונען אין דרומית מזרחית דאָרף מען דורכגיין דעם גאַנצן זאל, וואָס דאָס איז מטריח דעם ציבור⁷, וואָרום אַלע שטעלן זיך אויף און עס ווערט אַ בלבול כו', וע"ד מארז"ל "לא פסעתי על ראשי עם קודש"⁸ – דעריבער דאוונט מען אין אן ארט וואָס איז נאענט צו דער טיר.

ג. אין דער טעם פאַרוואָס די תלמידי הישיבה קענען זיצן במקום זה - קומט צו נאָך אן ענין:

אין דעם זאָל לערנען תלמידי הישיבה, און וויבאלד אַז דער מקום דאָרטן איז מצומצם, און לימוד התורה כדבעי דאָרף זיין דוקא מתוך הרחבה, מיט מנוחת הנפש ומנוחת הגוף – איז אויב מ'וועט זיך דאָרפן מצמצם זיין און ניט זיצן במקום זה, וועט עס ניט זיין קיין סיוע און עידוד אין לימוד התורה, וועט דאָס זיין היפך רצונו פון דעם וואָס זיצט במקום זה.

6) אור ליום ב' דר"ח מר-חשון ש.ו. [תשמ"ב].

7) ראה קידושין לג, סע"א.

8) מגילה כו, סע"ב.

און וויבאלד אַז רצונו איז דאָך מ'זאָל זיצן אויך במקום זה בכדי מ'זאָל האָבן אַ מקום רחב יותר אויף לערנען תורה ובמילא וועט עס זיין אַ סיוע אין לימוד התורה, און "רצונו של אדם זה הוא כבודו"⁹ – דעריבער קען מען דאָרטן זיצן.

און דאָס האָט קיין שייכות ניט צו דער שקו"ט אם כבודו מחול צי ניט כו"¹⁰ – וואָרום "כבודו במקומו מונח"¹¹, וואָס מקומו איז אין קרן דרומית מזרחית.

ד. האמור לעיל וועגן דער מקום קבוע לתפלה אין קרן דרומית מזרחית בביהכנ"ס – האָט אויך אַ קשר מיט דעם וואָס עס שטייט אין פרשתנו¹² "ויסע אברם הלוחך ונסוע הנגבה", כמבואר אין זהר אויף דעם פסוק – "הנגבה דא דרום, דהוא חולקי דאברהם",

און ער איז ממשיך ווי אַזוי נסיעת אברהם איז געווען בעילוי אחר עליו – "הלוחך ונסוע דרגא בתר דרגא עד דסליק לדרום ותמן אתקשר כדקא יאות וסליק לדרגי דדרום", און ווי ער איז מבאר אין דער הערה פון טאַטן אויפן זהר, אַז דאָס רעדט זיך וועגן אן עלי' בעילוי אחר עליו אין בחי' דרום, בחי' חסד, מדתו של אברהם,

און ער איז דאָרטן מבאר אַז אין חסד זיינען דאָ צוויי בחינות – חסד ווי ער שטייט במקומו, אַלס רעוא ימינא, און אַ העכערע בחינה אין חסד – "בחי' חסד הנקרא יומם בתוס' מ' כו", וואָס דאָס איז די בחינה פון חסד וואָס איז "יומא דאזיל עם כולהו יומין"¹³ (וואָס דערפאַר ווערט דאָס אַנגערופן "יומם" בתוס' מ"ם), און "ויסע אברם הלוחך ונסוע הנגבה" איז עליות אברהם פון איין בחינה אין חסד (דרום) צו די העכערע בחינה אין חסד, כמבואר בפרטיות אין דער הערה.

וואָס עפ"ז (דעם קשר צווישן אברהם מיט דרום) וועט מען פאַרשטיין דעם קשר צווישן תפלה און צד הדרום, וואָס דאָס איז איינער פון די טעמים וואָס מ'איז מדייק אַז דער מקום קבוע לתפלה זאָל זיין דוקא בצד הדרום, ומה טוב בקרן דרומית מזרחית:

אברהם אבינו, וואָס ענינו איז פאַרבונדן מיט דרום (חסד), האָט מתקן געווען תפלת שחרית, וואָס דאָס איז עיקר תפלת היום, און דערפון ווערט נמשך צו תפלת

(9) ספר חסידים סי' קנב. וראה ירושלמי פאה פ"א, ה"א (ב. ב.).

(10) קידושין לב, סע"א ואילך. טושו"ע אה"ע סרמ"ב סל"ב.

(11) ע"ד לשון הש"ס – בכורות ל, ב.

(12) לך לך יב, ט.

(13) נסמן בלקו"ש ח"ה ע' 174 בשוה"ג להערה 12.

מנחה ומעריב (כנ"ל סל"ח). וואָס דאָס איז מדגיש דעם קשר צווישן תפלה (וואָס עיקרה איז תפלת שחרית) מיט צד דרום, ענינו פון אברהם ("חולקי דאברהם").

און דעריבער איז די וואָס דאַרפן זיין באופן מיוחד ומובדל כו' (בדוגמת אברהם אבינו) – איז מקומם הקבוע בתפלה (ובמיוחד בתפלת שחרית) אין צד הדרום, ומה טוב אין קרן דרומית מזרחית.

ה. איז אָבער ניט דער פשט אַז בשעת התפלה זאָלן זיך אַלע שטופן צו דער קרן דרומית מזרחית, און שאר המקום אין ביהכנ"ס זאָל בלייבן לידיק – וואָרום דער ענין אַז מקום התפלה זאָל זיין אין קרן דרומית מזרחית איז ניט שייך לכאורה, נאָר צו יחידים כו', און שאר הקהל דאַרפן מתפלל זיין בשאר המקומות בביהכנ"ס.

ואדרבה: וויבאַלד אַז תפלה דאַרף זיין מתוך מנוחת הדעת כו', דאַרף יעדערער שטיין במקומו בכדי עס זאָל זיין "משתחווים רווחים" און מ'זאָל קענען מתפלל זיין במנוחה, און ניט שטופן זיך צו איין קרן.

דוקא אין ביהמ"ק איז געווען אַ נס אַז "עומדים צופים ומשתחווים רווחים"¹⁴ – אָבער אין אַ ביהכנ"ס בזמן הזה איז דאָס ניט אַזוי.

נאָכמער: אפילו אין ביהמ"ק איז דאָס וואָס "עומדים צופים" ניט געווען דערפאַר וואָס אַלע האָבן זיך געשטופט צו איין קרן, און שאר מקום הביהמ"ק איז געווען לידיק. אויב עס וואָלט געווען אַזוי – ווייס איך ניט צי עס וואָלט געווען דער נס פון "משתחווים רווחים", וואָרום "לא עביר קוב"ה ניסא למגנא"¹⁵, איז בשעת מ'קען שטיין בכל מקום בביהמ"ק און מ'שטייט אַלע אין איין קרן, איז ניטאָ קיין צורך אין אַ נס פון "משתחווים רווחים".

דעריבער דאַרף יעדערער מתפלל זיין במקומו אין ביהכנ"ס, וואו ס'איז מקומו המיוחד לו: דער באַלאַנגט אין מזרח, דער באַלאַנגט אין מערב וכיו"ב, וע"ד ווי עס זיינען דאָ חילוקים בנוגע צו די מקומות אַרום דער שולחן הקריאה¹⁶. וואָס כמובן בפשטות אַז בנוגע צו דער עצם התפלה, ווערט די תפלה פון יעדער אידן נתקבל בכל מקום וואו ער זאָל נאָר שטיין אין ביהכנ"ס.

(14) אבות פ"ה, מ"ה.

(15) ראה דרשות הר"ן דרוש ח' הקדמה הא' (נעתקה בלקו"ש ח"ג ע' 966).

(16) ראה רמ"א או"ח סקמ"א ס"א. ועוד.

ובפרט ע"פ מש"כ¹⁷ "והתפלל אליך דרך ארצם", ווי דער דין איז¹⁸ אַז בשעת התפלה "יחזיר פניו כנגד ארץ ישראל כו' ויכוין גם כנגד ירושלים וכנגד המקדש וכנגד קדשי קדשים כו"¹⁹ וואָרום אַלע תפלות פון אידן בכל העולם כולו בכל מקום שהם זיינען עולה למעלה דרך ארץ ישראל, און דאָרטן גופא – דרך קדש הקדשים אין ביהמ"ק, כמ"ש "וזה שער השמים"²⁰.

ו. ויה"ר אַז עס זאָלן נתקבל ווערן און מקויים ווערן אַלע תפלות וואָס אידן בעטן, ביז עס זאָל מקויים ווערן דער יעוד וואָס מ'זאָגט בתפלה דריי מאָל אַ טאָג (און ביום השבת – פיר מאָל) "ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים",

וואָס דעמולט וועלן די תפלות עצמם פון אַלע אידן זיין אין ארץ הקודש און אין ירושלים עיר הקודש (און ניט נאָר "דרך ארצם"), וואָרום עתידה ירושלים שתתפשט בכל ארץ ישראל, וארץ ישראל תתפשט בכל הארצות²¹, ובפרט נאָך בשבת ובראש חודש, וואָס דעמולט וועלן אידן עולה לרגל זיין אין ארץ ישראל, און "יראה כל זכורך את פני האדון ה' אלקיך"²², ווי עס שטייט אין ילקוט אַז לע"ל "כשיגיע הקץ אתם עתידים להיות עולים שם בכל חודש וחודש" "ובכל שבת כו".

און נאָך פאַר דעם, נאָך אין זמן הגלות – וועט זיין ארץ ישראל בשלימותה לגבולותיה, "שלימות הארץ", ביז אַז עס וועט דערנאָך זיין דער קיום היעוד פון "ירחיב ה' אלקיך את גבולך"²⁵, עס וועט צוקומען אויך ארץ קיני קניזי וקדמוני²⁶,

ובקרוב ממש וועט זיין דער קיום היעוד פון "ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים", בפועל ממש למטה מעשרה טפחים, בגאולה האמיתית והשלימה, ע"י משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש.

* * *

(17) מ"א ח, מה.

(18) טושו"ע ואדה"ז או"ח רסצ"ד.

(19) שו"ע אדה"ז שם.

(20) ויצא כח, יז. וראה פרש"י שם.

(21) ראה יל"ש ישעי' רמז תקג, וראה לקו"ת מסעי פט, ב. ועוד.

(22) ראה טז, טז.

(25) שופטים יח, ט.

(26) פרשתנו טו, יט ובפרש"י. ב"ר שם פמ"ד, כג. פרש"י שופטים שם. ירושלמי קידושין פ"א

ה"ח. רמב"ם הל' רוצח פ"ח ה"ד.

ז. נאך אן ענין אויף וועלכע מ'האָט זיך געשטעלט אין די ליקוטים הנ"ל – בנוגע צו דער ענין פון הגהת אות אחת אין אַ ספר תורה:

מ'האָט מבאר געווען²⁷ דאָס וואָס שטייט אין שו"ע²⁸, אַז "האידינא מצוה לכתוב חומשי תורה ומשנה וגמרא ופירושיהן", אַז דורך דעם איז מען מקיים בזמן הזה די מצוה פון "כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה גו".

און אויף דעם האָט מען געפרעגט²⁹: לדעת³⁰ הרמ"א אַז בשעת מ'קויפט אַ ספר תורה און "לא הגיה בו דבר כו' אינו יוצא בזה" – ווי איז מען יוצא (האידינא) מצות כתיבת חומשים וכו' דורך קויפן געדרוקטע ספרים אַן קיין הגהה? – און מ'האָט עס דעמולט מבאר געווען בארוכה.

האָט מען אויף דעם געפרעגט אין איינע פון די ליקוטים הנ"ל³¹: דער גאַנצער ענין פון הגהה איז נאָר בנוגע צו אַ ספר תורה, אַז דורך דעם ווערט דער ס"ת כשר און מ'קען אין עם ליינען – אָבער וואָס איז דער קס"ד אַז חומשים וכו' דאַרפן האָבן הגהה?!

און מ'האָט עס געפרואווט פאַרענטפערן מיט אַ תירוץ באופן אחד און דערנאָך באופן אחר וכו'³².

ח. איז דער ענטפער אויף דעם:

די גמרא³³ זאָגט (און אַזוי ווערט אָפגעפסקנ'ט להלכה³⁴) אַז מ'דאַרף מגי' זיין אַ ספר תורה משום "אל תשכן באהליך עולה"³⁵ [נוסף אויף כללות ענין ההגהה בכדי אַז דער ס"ת זאָל זיין כשרה מ'זאָל אין איר קענען ליינען], און "ספר תורה שאינו מוגה אסור להשהותו יותר משלשים יום כו"³⁶.

(27) לקו"ש לחה"ש תשמ"א – נדפס בלקו"ש חכ"ג ע' 17 ואילך.

(28) יו"ד סר"ע ס"ב.

(29) לקו"ש שם סוס"ב.

(30) יו"ד שם.

(31) הערות הת' ואנ"ש – תורת אמת ירושלים, גליון ד' סי"ג.

(32) הערות הת' ואנ"ש – מאריסטאון גליון ו' (רלז) ס"ה.

(33) כתובות יט, ב.

(34) טושו"ע יו"ד ר"ס רעט.

(35) איוב יא, יד.

(36) שו"ע שם.

און אַזוי איז אויך דער דין בנוגע צו שאר ספרים³⁷, אַז מ'דאַרף זיי מגי' זיין משום "אל תשכן באהליך עולה", און אויב מ'איז דאָס ניט מגי' טאָר מען דאָס ניט האַלטן (לאחר שלשים יום).

דאָס הייסט, אע"פּ וואָס בשעת מ'איז ניט מגיה אַ ספר רירט דאָס ניט אן אין כשרות הספר (ווי דאָס איז ביי אַ ספר תורה) איז דאָס אָבער אן עולה, און דערפאַר קען מען דעם ספר ניט האַלטן אין שטוב.

איז דערפון פאַרשטאַנדיק אַז בכדי צו מקיים זיין די מצוה פון "כתבו לכם גו'" האידנא, ע"י כתיבת "חומשי תורה וגמרא ופירושיהן" – מוז מען זיי מגי' זיין, ולולי זאת טאָר מען זיי ניט האַלטן אין שטוב משום "אל תשכן באהליך עולה", און ס'איז ניט שייך צו זאָגן אַז מ'איז מקיים די מצוה פון "כתבו לכם גו'" ע"י כתיבת "חומשי תורה כו'" מיט אַ ספר וואָס מ'טאר ניט האַלטן.

ט. לכאורה קען מען זיך אָבער דינגען אין דעם:

דער דין הנ"ל אַז מ'טאָר ניט האַלטן אַ ספר שאינה מוגה לערנט מען אָפּ פון דעם פסוק "אל תשכן באהליך עולה", פון דברי קבלה, במילא קען זיין אַז דאָס איז בלויז ווי אַן אסמכתא, ניט קיין איסור מן התורה נאָר מדרבנן³⁸.

בנוגע לענינו איז דאָס אָבער קיין נפק"מ ניט צי דאָס איז אַן איסור דאורייתא אָדער נאָר מדרבנן:

דער חילוק צווישן איסור דאורייתא און איסור דרבנן איז נאָר בנוגע דעם עונש פאַרן עובר זיין אויפן איסור, וואָרום דער עונש איז לפי גודל החטא,

[ולדוגמא: בשעת עס רעדט זיך וועגן אן איסור וואָס עונשו איז מלקות – איז אויף אן איסור דאורייתא קומט מלקות, און אויף אן איסור דרבנן קומט מכת מרדות³⁹];

בשעת עס רעדט זיך אָבער וועגן מקיים זיין אַ מצוה דאורייתא וואָס מ'קען זי ניט מקיים זיין סיידן מ'זאָל עובר זיין אויף אן איסור דרבנן – איז פאַרשטאַנדיק אַז מ'טאר דאָס (לכתחילה) ניט טאָן, וואָרום למאי נפק"מ וואָס עס איז די סיבה אויפן איסור, צי מדאורייתא אָדער מדרבנן, וויבאַלד אַז בפועל איז דאָס אסור, אפילו אויב דאָס איז מדרבנן זאָגט תורה אַז מ'מוז פאַלגן וואָס די רבנן זאָגן.

37) רש"י ד"ה ספר – כתובות שם. רא"ש שם פ"ב סי"א. ב"י יו"ד שם. רמ"א שם.

38) בכ"ז ראה – אנציקלופדי' תלמודית ערך דברי קבלה ע' קח ואילך. וש"נ.

39) ראה שבת מ, ב. וש"נ. ר"ן פסחים פ"ד.

ובנדו"ד: בכדי מקיים צו זיין די מצוה "כתבו לכם גו" האידנא ע"י כתיבת ספרים (חומשים וכו') דארף מען האלטן די ספרים באַ זיך, און וויבאלד אַז ס'איז אסור צו האלטן אין שטוב אַ ספר שאינו מוגה, איז ניטאָ קיין נפק"מ וואָס עס איז סיבת האיסור, צי מדאורייתא אָדער מדרבנן, וואָרום בפועל טאָר מען דעם ספר ניט האלטן אין שטוב ובמילא קען מען ניט מקיים זיין די מצוה "כתבו לכם גו"; און מ'קען ניט מקיים זיין אַ מצוה דאורייתא דורך עובר זיין אויף אַן איסור דרבנן, בשעת תורה אליין זאָגט אַז מ'דארף פאָלגן דברי רבנן.

וכידוע די שקו"ט⁴⁰ בכללות הענין צי אן איסור מדרבנן פועל'ט אויף אַן ענין דאורייתא.

ולדוגמא: צי מ'קען מקדש זיי אַן אשה, מיט אַ זאָך וואָס איז ניט ברשות האיש מדרבנן, אַז וויבאלד אַז די זאָך איז ניט זיינע, איז קיין נפק"מ ניט פאָרוואָס דאָס איז ניט זיינער צי דאָס איז מצד מדרבנן אָדער מדאורייתא – איז זי ניט מקודשת, אָדער זי איז יע מקודשת וויבאלד אַז אן איסור דרבנן פועל'ט ניט אויף קידושין מדאורייתא.

י. אע"פ וואָס אויך ספרים דארף מען מגי' זיין משום "אל תשכן באהליך עולה" – איז אָבער דאָ אַ חילוק צווישן דער הגהה פון ספרים און דער הגהה פון אַ ספר תורה, וואָס לויט דעם חילוק וואָלט מען לכאורה געקענט זאָגן אַז ספרים דארף מען ניט מגי' זיין בכדי צו מקיים זיין די מצוה פון "כתבו לכם גו", משא"כ אַ ס"ת מוז מען מגי' זיין בכדי צו מקיים זיין די מצוה:

בא הגהת ספר תורה איז נוגע דער דיוק אויך אין חסר ויתיר ע"פ המסורה, און אן אות חסירה אָדער יתירה (ע"פ המסורה) איז מעכב כשרות הס"ת, אפילו ווען דאָס איז ניט משנה דעם פשט.

און דאָס וואָס אין אנו בקיאים בחסירות ויתירות⁴¹ – איז דאָס בנוגע נאָר בדיעבד, אַז אויב מ'האָט געלייענט אין אַ ס"ת און געפונען אַ טעות אין חסר ויתיר, דארף מען ניט איבערלייענען נאכאמאל, ווייל "אין אנו בקיאים בחסירות ויתירות".

ונוסף לזה: אין אנו בקיאים בחסירות ויתירות רעדט זיך וועגן אותיות, משא"כ בנוגע צו ווערטער, אויב עס פעלט אַ וואָרט אָדער אַ וואָרט איז איבעריק איז אפילו ווען דער ווארט רירט ניט אַן אין פשט, איז דאָס מעכב כשרות הס"ת;

40) ראה אנציקלופדי' תלמודית ערך דברי סופרים ע' קג ואילך. וש"נ.

41) קידושין ל, סע"א.

משא"כ באַ הגהת ספרים משום "אל תשכן באהליך עולה", איז אינגאַנצן ניט נוגע חסר ויתיר אפילו בשייכות מיט ווערטער וואָס זיינען ניט משנה תוכן הענין, דער עיקר איז אַז עס זאָל ניט זיין קיין טעות אין פשט ותוכן הענין.

ולדוגמא: בשעת עס פעלט דער ווארט "את", וואָס דורך אים ווערט ניט נשתנה תוכן פשט הענין (סיידן דער ריבוי וואָס מ'לערנט אַרויס פון דעם ווארט⁴²), ועד"ז כו"כ אַנדערע ווערטער אין תורה וואָס זיינען ניט משנה תוכן הענין – איז בשעת מ'רעדט וועגן אַ ס"ת, איז די ס"ת פסול בשעת עס פעלן די ווערטער; משא"כ ביי שאר ספרים, זיינען זיי כשר און מ'מעג זיי האַלטן, וואָרום אַזאָ ספר איז ניט קיין "עולה" און אויף אים איז ניטאָ דער איסור פון "אל תשכן באהליך עולה".

עפ"ז וואָלט מען לכאורה געקענט זאָגן, אַז באַ ספרים איז ניט נוגע הגהה פון יעדן אות לקיום המצוה "כתבו לכם גו'", ווי אין אַ ס"ת וואו צו כשרות הס"ת איז נוגע הגהת כל אות.

יא. איז אָבער פאַרשטאַנדיק בפשטות אַז דאָס איז ניט אזוי:

במה דברים אמורים אַז ס'איז דאָ דער חילוק צווישן ספרים און אַ ס"ת (בשייכות מיט חסר ויתיר) איז דאָס נאָר לאחרי ההגהה; משא"כ קודם ההגהה קען מען דאָך ניט וויסן אויב אין דעם ספר זיינען ניט דאָ טעותים פון חסר ויתיר וכיו"ב, וואָס זיינען ניט משנה התוכן (וואָס דעמולט איז ניטאָ דער איסור פון "אל תשכן באהליך עולה"), אַדער עס זיינען אויך דאָ טעותים אין תוכן,

ביז מ'זעט בפועל אַז אין כמה ספרים איז דאָ אַ "לוח התיקון", וואו עס ווערן אַנגעצייכנט טעותים פון דעם ספר, און אַמאָל זיינען דאָרטן אויך דאָ טעותים וואָס זיינען משנה תוכן הענין, עס פעלן כמה שורות וכיו"ב.

וואָס דעריבער איז אַ הכרח גמור צו מגי' זיין יעדן ספר בכדי צו זיין זיכער אַז אין אים זיינען ניטאָ קיין טעותים וואָס זיינען משנה התוכן, וואָס ברענגען צום איסור "אל תשכן באהליך עולה".

[ס'איז נאָר אַ שאלה צי מ'דאַרף בפועל מתקן זיין די טעותים אין דעם ספר בכדי מקיים זיין דעם "אל תשכן באהלי עולה" אַדער ניט].

און אן דער הגהה קען מען ניט מקיים זיין די מצוה "כתבו לכם גו'", וואָרום דעמולט טאָר מען ניט האַלטן דעם ספר, כנ"ל.

יב. ואדרבה: ס'איז דאָ אַ חומר אין הגהת ספרים משום "אל תשכן באהליך עולה", לגבי הגהת ס"ת משום ענין הכשרות (לולי האיסור "אל תשכן באהליך עולה" וואָס איז דאָ אין אַ ס"ת):

מצד כשרות הס"ת איז ניטאָ קיין הכרח צו מגי' זיין אַ ס"ת (סיי אַ ס"ת שלא נגמרה עדיין, און סיי אַ ס"ת שנגמרה) אין אַ זמן מסויים (לולי דעם ענין פון "אל תשכן באהליך עולה"), מ'קען האַלטן די ס"ת ווי לאַנג מ'וויל און איר ניט מגי' זיין, נאָר אַפּשטופן די הגהה אויף מחר, ו"יש מחר לאַחר זמן"⁴³ (נאר כל זמן וואָס מ'איז איר ניט מגי', איז דאָס ניט קיין ס"ת כשרה לקריאת התורה);

משא"כ מצד האיסור פון "אל תשכן באהליך עולה", איז לאַחרי שלשים יום מוז מען גלייך מגי' זיין דעם ספר, און אויב ניט, טאָר מען אים ניט האַלטן אין שטוב. ויש להאריך בכ"ז, והמדובר לעיל איז נקודת הביאור.

יא.

ברכת שהחיינו לילדה שמתחילה לברך

גליון רנז – מהתועדות ש"פ ויקרא תשמ"ב

משיחת ש"פ ויקרא ה'תשמ"ב.

בלתי מוגה

כאן המקום לבאר כמה ענינים ששאלו אודותם:

נרשם ב"הנחה"¹ שכאשר בת קטנה מדליקה נרות שבת בפעם הראשונה, צריכה לברך ברכת "שהחיינו". ושאלו על זה² – ממה שדובר כמ"פ³ שהיות שיש שקו"ט

43) תנחומא בא יג. מכילתא (הובא בפרש"י) עה"פ בא יג, יד.

1) דשיחת ש"פ ויק"פ – פ' החודש ש.ז. [תשמ"ב] סנ"ב (תורת מנחם התועדות תשמ"ב ח"ב ע' 1067).

2) הערות הת' ואנ"ש – מאריסטאון גליון כו (רנז).

3) לקו"ש ח"א ע' 289.

בנוגע לברכת "שהחיינו" בפעם הראשונה שמניחים תפילין, לכן אינני רוצה להכריע ולקבוע האם לברך "שהחיינו" כאשר מדליקים נרות שבת בפעם הראשונה.

והנה, אע"פ שאינני זוכר שאמרתי כן בהתוועדות הנ"ל (כפי שנרשם), וכוונתי היתה לברכת "שהחיינו" בחגה"פ – אעפ"כ, מאחר שרשמו כן ופלפלו בזה וכו', הרי טוב ונכון שכאשר בת קטנה מתחילה להדליק נרות שבת (בגיל שנתיים, שנתיים וחצי, או שלש שנים) – תברך גם ברכת שהחיינו.

ואין להקשות מזה שאין נוהגים לברך "שהחיינו" כאשר מניחים תפילין בפעם הראשונה – כי אין זה דומה להדלקת נרות שבת ע"י בת קטנה, כדלקמן.

והביאור בזה:

ברכת "שהחיינו" קשורה עם מצוה שיש בה שמחה, ולכן, כאשר מדובר אודות הנחת תפילין בפעם הראשונה, בהיותו מחוייב במצוות (אצל אלו שנוהגים להתחיל להניח תפילין מיום הבר-מצוה) – הרי צריכים לדעת האם הוא אמנם שמח באופן כזה שיהי' חייב לברך "שהחיינו".

ובפרט בהתחשב עם חומר הענין דהזכרת שם שמים במקום שאין חיוב בדבר (כפי שלמדים זאת ממ"ש "לא תשא את שם ה' גו"*) – הנה כאשר מדובר אודות נער שנעשה בר-מצוה ישנו כבר החומר דהזכרת שם שמים, ולכן, היות שאי אפשר להיות בטוח בגודל השמחה (עד שמחוייב לברך "שהחיינו") – אין נוהגים לברך "שהחיינו".

ואפילו לפי המנהג שמתחילים להניח תפילין ב' או ג' חדשים קודם בר-מצוה (כמנהגינו) – הרי בהיותו "מופלא סמוך לאיש", יש להחמיר כאשר מדובר אודות חומר הענין דהזכרת שם שמים (וכאשר נעשה בר-מצוה אין מקום כלל לברכת "שהחיינו" – שהרי הוא כבר מניח תפילין משך זמן).

אבל כאשר מדובר אודות ילדה קטנה שמתחילה להדליק נרות שבת בהיותה בגיל שנתיים לערך, קודם שהגיעה לחינוך (בגיל חמש ושש, ואצל בנות – משך זמן לפנ"ז) – הרי החומר דהזכרת שם שמים אינו גדול כל כך, מאחר שמדובר אודות ילדה קטנה קודם שהגיעה לחינוך [ובפרט ע"פ המבואר בספר פסקי דינים להצ"צ⁴ שבספיקא דדינא דברכת שהחיינו, יש להקל ולברך שהחיינו]; ולאידך – אין ספק בגודל שמחתה כאשר נותנים לה להדליק נרות שבת בפ"ע.

*3 יתרו כ, ז.

4 לקוטים בסופו.

וכפי שרואים במוחש שכאשר אומרים לילדה קטנה שמהיום והלאה נותנים לה "פמוט" מיוחד כדי שתדליק בעצמה נרות שבת קודש, היינו, שמחשיבים אותה לילדה גדולה, ולכן מדליקה נרות שבת כמו אמה – הרי זה פועל אצלה שמחה גדולה ביותר. ובפרט כאשר באה לכלל הבנה ומסבירים לה שהקב"ה נותן לה שליחות מיוחדת להאיר את כל הבית והעולם כולו – הרי זה מעורר אצלה שמחה גדולה ביותר.

ולכן ראוי להנהיג שכאשר ילדה קטנה מתחילה להדליק נרות שבת קודש – אזי תברך גם ברכת "שהחיינו".

ובפרט כאשר נמצאים בסוף זמן הגלות, בעקבתא דמשיחא – שאז ישנו צורך מיוחד להוסיף בכל עניני אור וברכה כו', לכן ראוי גם לברך ברכת "שהחיינו" בפעם הראשונה שילדה קטנה מדליקה נרות שבת.

וכל זה – כאשר מדובר אודות ילדה קטנה אבל אלו ה"מתעקשים" שלא להדליק נרות שבת עד שנעשית בת-מצוה,

[זוהי "עקשנות" גרידא רח"ל, ללא טעם ודעת למרות שמנסים להלביש זאת באיצטלא של הלכה ויר"ש כו'.

ותקוותי שאלו שהתעקשו בעבר שלא לתת לבנותיהם הקטנות להדליק נרות שבת ולהאיר את חשכת הגלות – חזרו בהם, ומעתה מניחים לבנותיהם למלא את רצונם להדליק נרות שבת. וכמובן בפשטות שכל בת בישראל רוצה להדליק נרות שבת, ע"ד מארז"ל "בנות ישראל נאות הן כו'", אלא שלפעמים ישנם ענינים דלעו"ז ("עקשן" או "עקשנית") המונעים ומעכבים מהם למלא את רצונם, ואין כאן המקום להאריך בזה].

הנה כאשר מתחילים להדליק נרות שבת בגיל בת-מצוה – אין לברך "שהחיינו" (כשם שאין מברכים "שהחיינו" על הנחת תפילין בפעם הראשונה), מאחר שישנו כבר החומר הזכרת שם שמים, כי מדובר אודות נערה שחייבת במצוות.

יב.

ציון שם פ' מצורע בפירש"י

גליון רנט – מהתועדות ש"פ תזו"מ תשמ"ב

משיחת ש"פ תזו"מ ה'תשמ"ב

בלתי מוגה

הוזכר לעיל שבכמה מקומות נקראת פרשה הב' שקורין בשבת זו – "זאת תהי'". ובנוגע לשם הרגיל דפרשה זו – ידוע שכ"ק מו"ח אדמו"ר (וכיו"ב) הי' משתמט בכלל מלהזכיר שם זה דפרשה זו¹, מלבד כאשר ישנו הכרח בדבר.

ובהמשך לזה – הנה בריש פרשתנו (הב') מעתיק רש"י מן הכתוב את התיבות "זאת תהי' תורת המצורע וגו'". ונתבאר פעם² שאין לומר שרש"י מעתיק תיבות אלו כדי לציין את התחלת הסדרה, כי נוסף לזה שלפי פרש"י³ נקראת פרשתנו בשם "זאת תהי'" (ועפ"ז לא הי' צריך להעתיק את התיבות "תורת המצורע"), הרי דובר כמ"פ, שמזה שבכו"כ פרשיות (ככפ' וארא וקדושים) לא כתב רש"י שם הסדרה בתחלתה, מוכח, דלא נחית לציין מקום התחלת הסדרות בפירושו עה"ת.

ושאלו על זה⁴: הרי בר"פ ויגש מעתיק רש"י בהתחלת פירושו את התיבות "ויגש אליו", וממשיך "דבר באזני אדוני – יכנסו דברי באזנך", ולכאורה, מאחר שהתיבות "ויגש אליו" אינן שייכות לפירוש התיבות "דבר באזני אדוני", הרי בהכרח לומר שרש"י מעתיק תיבות אלו רק כדי לציין את התחלת הסדרה?

ועד"ז מצינו בפ' בשלח – שבהתחלת הפרשה מעתיק רש"י את התיבות "ויהי בשלח פרעה וגו' ולא נחם", למרות שפירושו קאי על התיבות "ולא נחם", ולכאורה, לולי הצורך לציין את התחלת הסדרה, אין מקום להעתיק תיבות אלו?

והביאור בזה:

(1) ראה לקו"ש ח"ז ע' 100.

(2) לקו"ש ח"ב ע' 78 הערה 2.

(3) תזריע יג, ח.

(4) הערות הת' ואנ"ש – מאריסטאון גליון כח (רנט) ס"א..

אין דרכו של רש"י לציין מקום התחלת הסדרות בפירושו עה"ת. ומה שרש"י מעתיק את התיבות "ויגש אליו" בר"פ ויגש, והתיבות "ויהי בשלח פרעה וגו'" בר"פ בשלח – הרי זה משום שתיבות אלו מוסיפות ביאור בהבנת כללות הענין, כדלקמן.

הביאור בר"פ ויגש:

רש"י מפרש שמ"ש "דבר באזני אדוני" פירושו – יכנסו דברי באזנך". ולכאורה אינו מובן: מאחר שיהודה "דיבר אליו קשות", ועד שאמר לו "כי כמוך כפרעה", "מה פרעה גוזר ואינו מקיים מבטיח ואינו עושה, אף אתה כן" (כהמשך פירוש רש"י) – א"כ, כיצד מצפה שיוסף יקשיב לדבריו, שהם דיבורים קשים, ועד ש"יכנסו דברי באזנך"?!?

ולכן מקדים רש"י ומעתיק את התיבות "ויגש אליו" – היינו, שהיתה כאן גישה מיוחדת מיהודה ליוסף (נוסף על זה שיהודה הי' כבר בבית יוסף, כמ"ש לפנ"ז "ויבוא יהודה ואחיו ביתה יוסף"), זאת אומרת, שיהודה נגש קרוב יותר ליוסף (או הכוונה לגישה יתירה במוכן רוחני כו'), כדי שדיבורו עם יוסף יוכל להיות באופן ד"יכנסו דברי באזנך". ועפ"ז מובן שהתיבות "ויגש אליו" מוסיפות ביאור בהבנת כללות הענין.

הביאור בר"פ בשלח:

תוכנם של התיבות "ויהי בשלח פרעה את העם" הוא – להדגיש את גודל ההפלאה שביצי"מ שפרעה עצמו שלח את בני מצרים. זאת אומרת: למרות שלפנ"ז סירב פרעה לתת רשות לבני" לצאת מצרים, וגם לאח"ז – "ויאסור את רכבו . . וירדף אחרי בני ישראל", אעפ"כ, עשה הקב"ה "נס" שפרעה עצמו ישלח את בני מצרים – "בשלח פרעה את העם".

ועפ"ז נשאלת השאלה: מאחר שהקב"ה מיהר והזדרז לפעול על פרעה שהוא בעצמו ישלח את בני מצרים, והרי תכלית הכוונה דיצי"מ היתה לבוא "אל ארץ טובה ורחבה", א"כ, מדוע "לא נחם אלקים דרך ארץ פלשתים" – הרי הדרך הפשוטה ממצרים לארץ ישראל היא דרך ארץ פלשתים, ומדוע הסיבם "דרך המדבר ים סוף"?!?

ועל זה מתרץ הכתוב: "כי קרוב הוא" ("ונוח לשוב באותו הדרך למצרים"), "פן ינחם העם בראותם מלחמה ושבבו מצרימה".

ומאחר שהתיבות "ויהי בשלח פרעה וגו'" מוסיפות ביאור בהבנת השאלה מדוע "לא נחם אלקים דרך ארץ פלשתים" – לכן, מעתיק רש"י תיבות הנ"ל קודם שמבאר את התיבות "ולא נחם", כי בזה מודגש הביאור בכללות הענין.

יג.

הוי דן את כל האדם לכף זכות

גליון ערב – מהתוועדות ש"פ דברים-חזון תשמ"ב

משיחת ש"פ דברים, שבת חזון, ה'תשמ"ב

כאן המקום לבאר אודות מה ששאלו על המדובר בהתוועדות שלפנ"ז (שיחת ש"פ מט"ו סל"ט) בביאור ממאמרו של יהושע בן פרחי "והוי דן את כל האדם לכף זכות":

בהתוועדות הנ"ל נתבאר שהיות שיהושע בן פרחי "דחפו לישו בשתי ידיו", הנה בראותו את התוצאה מהנהגה זו – הדגיש ואמר שצריכים להתנהג באופן ד"הוי דן את כל האדם לכף זכות". אבל הנהגה זו היא רק מצד "מילי דחסידותא", כי ע"פ דין אין ללמד עליו זכות, מאחר שהי' מסית ומדיח.

ושאלו על זה (בהערות הת' ואנ"ש דמאריסטאון גליון מא (ערב) הערה ב):
איתא בגמרא (סנהדרין מג, א – כפי שנדפס מחדש בחסרונות הש"ס) ש"הכרוז יוצא לפניו ארבעים יום (ישו הנוצרי) יוצא ליסקל על שכישיף והסית והדיח את ישראל, כל מי שיודע לו זכות יבוא וילמד עליו. ולא מצאו לו זכות. אמר עולא ותסברא בר הפוכי זכות הוא, מסית הוא ורחמנא אמר לא תחמול ולא תכסה עליו, אלא שאני יש"ו (הנוצרי) שקרוב למלכות הוה".

וא"כ, משמע מדברי הגמרא שלא זו בלבד שע"פ דין אין ללמד עליו זכות, בהיותו מסית ומדיח, אלא אפילו כאשר החליטו להכריז ש"כל מי שיודע לו זכות יבוא וילמד עליו" [מאחר ש"קרוב למלכות הוה", ולא רצו שתהי' איזו טענה ל"מלכות" שעיוותו את דינו בזה שלא חיפשו עליו לימוד זכות] – "לא מצאו לו זכות", ומאחר שאי אפשר למצוא עליו לימוד זכות – כיצד אומר יהושע בן פרחי "והוי דן את כל האדם (כולל אותו האיש) לכף זכות" ? !

אבל – קושיא זו מעיקרא ליתא, כי מדובר כאן אודות ב' ענינים שונים בלימוד זכות:

בגמרא מדובר אודות לימוד זכות שיבטל את ענשו בב"ד של מטה, ולימוד זכות כזה – "לא מצאו לו". אבל יהושע בן פרחי מדבר אודות לימוד זכות בנוגע לב"ד של מעלה שאי"ז שייך לב"ד של מטה, כידוע תשובת הנודע ביהודה בזה (מהדו"ק חאו"ח סל"ה), או בנוגע ל"הוי שפל רוח בפני כל האדם", וכיו"ב.

דהנה, בתניא ישנו פרק שלם (פ"ל) המבאר פרטי החשבון ד"הוי שפל רוח בפני כל האדם" – עי"ז שמלמד זכות על פלוני שמה שנמצא במעמד ומצב גרוע וירוד כל כך, אין זה באשמתו, אלא משום ש"מקומו גורם לו לחטוא להיות פרנסתו לילך בשוק כל היום ולהיות מיושבי קרנות . . ויצרו בוער כתנור בוערה מאופה וכו'".

ומובן בפשטות שחשבון זה הוא בנוגע ל"הוי שפל רוח וכיו"ב לב"ד של מעלה, אבל לא בנוגע לעונש דב"ד של מטה – כי לאחרי כל החשבונות ש"יצרו בוער כתנור בוערה מאופה", או שאין זה באשמתו כי הוא תינוק שנשבה כו', הרי כאשר ב"ד של מטה מוצאים שהוא "הסית והדיח את ישראל", עונשין אותו ככתוב בתורה. ויתירה מזו: באם עשה תשובה וקידש את האשה ע"מ שהוא צדיק גמור – עונשין אותו והאשה מקודשת.

יד.

לידת עם ישראל ביציאת מצרים

גליון רסה – מהתועדות ש"פ דברים-חזון תשמ"ב

משיחת ש"פ דברים, שבת חזון, ה'תשמ"ב

כמו כן שאלו (שם גליון לה (רסה)) על המדובר (בשיחת כ"ג אייר – לנשי ובנות חב"ד) שלידת עם ישראל הי' בעת יצי"מ, כמ"ש (ואתחנן ד, לד) "לקחת לו גוי מקרב גוי" – דלכאורה, בפסוק זה נאמר רק שהקב"ה הוציא את עם ישראל "מקרב גוי", מארץ מצרים, אבל היכן מרומז כאן ענין הלידה דעם ישראל?

ביחזקאל (טו, ד ואילך) מבואר בארוכה המשל דלידת הולד בנוגע ליצי"מ, משא"כ בפסוק "לבוא לקחת גוי מקרב גוי".

ומקור הפי' הוא – בילקוט שמעוני (ואתחנן רמז תתכח – וה"ז ליקוט ממדחז"ל. וראה מכילתא בשלח יד, ל. שער הפסוקים להאריז"ל שמות בתחלתו), וז"ל: "מהו גוי מקרב גוי, כאדם שהוא שומט את העובר ממעי הבהמה, (היינו, שמסייע לעורר לצאת ממעי הבהמה, כפי שרואים בפועל שלפעמים זקוקים לעזר וסיוע בלידת הולד), כך הוציא הקב"ה את ישראל ממצרים".

וזהו מה שנאמר "לקחת לו גוי" – כי בסמיכות (ליצי"מ) ללידת הולד ממעי אמו כבר כל אבריו בשלימות, ועד שנגמרו אפילו שערותיו וצפרניו (שזה מורה על שלימות הולד). ועד"ז מוכן בנוגע ליצי"מ – לידת עם ישראל: גם קודם שיצאו ממצרים היתה מציאותם של בני"י, אלא שהיו בקרב גוי" – בתוך מצרים; ובעת יצי"מ נפעל הענין ד"לקחת לו גוי מקרב גוי", "כאדם שהוא שומט את העובר ממעי הבהמה", היינו, שאז היתה לידת עם ישראל בתור עם בפ"ע.

להלן פיענוח השיחה עם ההגהות של הרבי.

א. כאן המקום לבאר אודות מה ששאלו על המדובר בהתועדות שלפנ"ז (שיחת ש"פ מטו"מ סל"ט) בביאור מאמרו של יהודע בן פרחי' "והוי דן את כל האדם לכף זכות":

בהתועדות הנ"ל נתבאר שהיות שיהושע בן פרחי' "דחפו לאחר בשתי ידיו", הנה בראותו את התוצאה מהנהגה זו – הדגיש ואמר שצריכים להתנהג באופן ד"הוי דן את כל האדם לכף זכות". אבל הנהגה זו היא רק מצד "מילי דחסידותא", כי ע"פ דין אין ללמד עליו זכות, מאחר שהי' מסית ומדיח.

ושאלו על זה (הערות הת' ואנ"ש מאריסטאון גליון מא (ערב) הערה ב): איתא בגמרא (סנהדרין מג, א – כפי שנדפס מחדש בחסרונות הש"ס) ש"הכרוז יוצא לפניו ארבעים יום (ישו הנוצרי) יוצא ליסקל על שכישי' והסית והדיח את ישראל, כל מי שיודע לו זכות יבוא וילמד עליו. ולא מצאו לו זכות. אמר עולא ותסברא בר הפוכי זכות הוא, מסית הוא, ורחמנא אמר לא תחמול ולא תכסה עליו, אלא שאני יש"ו (הנוצרי) שקרוב למלכות הוה".

וא"כ, משמע מדברי הגמרא שלא זו בלבד שע"פ דין אין ללמד עליו זכות, בהיותו מסית ומדיח, אלא אפילו כאשר החליטו להכריז ש"כל מי שיודע לו זכות יבוא וילמד עליו" [מאחר ש"קרוב למלכות הוה", ולא רצו שתהי' איזו טענה ל"מלכות" שעיוותו את דינו בזה שלא חיפשו עליו לימוד זכות] – "לא מצאו לו זכות", ומאחר שאי אפשר למצוא עליו לימוד זכות – כיצד אומר יהושע בן פרחי' "והוי דן את כל האדם (כולל אותו האיש) לכף זכות"?!

אבל באמת – קושיא זו מעיקרא ליתא, כי מדובר כאן אודות ב' ענינים שונים בלימוד זכות:

בגמרא מדובר אודות לימוד זכות שיבטל את ענשו בב"ד של מטה, ולימוד זכות כזה – "לא מצאו לו". אבל יהושע בן פרחי' מדבר אודות לימוד זכות בנוגע לב"ד של מעלה וידוע תשובת הנוב"י בזה, או בנוגע לחשבון דל"הוי שפל רוח בפני כל האדם", וכיו"ב, ואיך זה שייך כלל ללימוד זכות המבטל את העונש בב"ד של מטה.

דהנה, בתניא ישנו פרק שלם (פ"ל) המבאר את פרטי החשבון ד"הוי שפל רוח בפני כל האדם" – עי"ז שמלמד זכות על פלוני שמה שנמצא במעמד ומצב גרוע וירוד כל כך, אין זה באשמתו, לא משום ש"מקומו גורם לו לחטוא להיות פרנסתו לילך בשוק כל היום ולהיות מיושבי קרנות. . ויצרו בוער כתנור בוערה מאופה וכו'".

ומובן בפשטות שחשבון זה נערך רק כאשר מדובר אודות הוא בנוגע להוי שפל רוח וכו' ב"ב לב"ד של מעלה, אבל לא בנוגע לעונש לדב"ד של מטה – הנה לאחרי כל החשבונות ש"יצרו בוער כתנור בוערה מאופה", או שאין זה באשמתו כלל כי הוא תינוק שנשבה כו', הרי כאשר ב"ד של מטה מוצאים שהוא "הסית והדיח את ישראל" מגיע לו עונשין אותו ככתוב בתורה באופן כך וכך, אבל חשבונות הנ"ל אין להם שייכות לביטול העונש בב"ד של מטה. ויתירה וזו: באם עשה תשובה וקידש את האשה ע"מ שהוא צ"ג – עונשין אותו והאשה מקודשת.

ועפ"ז מובן שאין כל סתירה בין דברי הגמרא ש"לא מצאו עליו זכות" לדברי יהושע בן פרחי "הוי דן את כל האדם לכף זכות" כי יהושע בן פרחי לא מדבר אודות לימוד זכות שיכול לבטל את ענשו (שלימוד זכות כזה "לא מצאו לו"), אלא אודות לימוד זכות בב"ד של מעלה, וכו'".

ב. כמו כן שאלו (הערה"ת הנ"ל גליון לה (רסו) הערה ו.) על המדובר (בשיחת כ"ג אייר – לנשי ובנות חב"ד) שלידת עם ישראל הי' בעת יצי"מ, כמ"ש (ואתחנן ד, לד) "לקחת לו גוי מקרב גוי" – דלכאורה, בפסוק זה נאמר רק שהקב"ה הוציא את עם ישראל "מקרב גוי", מארץ מצרים, אבל היכן מרומז כאן ענין הלידה דעם ישראל?

בשלמא ביחזקאל (טו, ד ואילך) מבואר בארוכה המשל דלידת הולד בנוגע ליצי"מ, אבל משא"כ בפסוק "לבוא לקחת לו גוי מקרב גוי" לא נזכר לכאורה ענין הלידה?!

והביאור בזה:

ומקור הדברים הפי' הוא – בילקוט שמעוני (ואתחנן רמ"ז תתכח – וה"ז ליקוט ממדחז"ל וראה מכילתא. -) וש"ם: וז"ל: "מהו גוי מקרב גוי, כאדם שהוא שומט את העובר ממעי הבהמה (היינו, שמסייע לעובר לצאת ממעי הבהמה, כפי שרואים בפועל שלפעמים זקוקים זעזור וסיוע בלידת הולד), כך הוציא הקב"ה את ישראל ממצרים".

ואת אומרת: קודש שנאמר לקחת לו גוי – כי בסמיכות (ליצי"מ) ללידת שהולד יוצא ממעי אמו נמצאים כבר כל אבריו בשלימות, ועד שנגמרו אפילו שערותיו וצפרניו (שזהו מורה על שלימות הולד), והחידוש שנפעל בעת ההולדה

הוא — שהוא נעשה למציאות בפ"ע. ועד"ז מובן בנוגע ליצי"מ שענינה — לידת עם ישראל: גם קודם שיצאו ממצרים היתה מציאותם של בני"י, אלא שלא שהיו בתור מציאות של עם בפ"ע, כי אם "בקרב גוי" — בתוך מצרים (בדוגמת הולד הנמצא במעי אמו); ובעת יצי"מ נפעל הענין ד"לקחת לו גוי מקרב גוי", "כאדם שהוא שומט את העובר ממעי הבהמה", היינו, שאז היתה לידת עם ישראל בתור עם בפ"ע.

* * *

האם אפשר להוסיף למכילתא בשלח (עה"פ ויושע): "כאדם שהוא שומט את העובר", וכן בשער הפסוקים להאריז"ל (שמות בתחלתו) "היו ממש בתוך קרבם" (ע"פ הנסמן בכמה מכתבים כלליים דחודש ניסן)?

לעיל כרשום

זו.

הסדר "שחרית ערבית ומנחה כו" באגה"ק סי' כד*

גליון רפו — מהתוועדות ש"פ ויצא תשמ"ג

קטע משיחת ש"פ ויצא, י"א כסלו ה'תשמ"ג

כאן המקום לבאר ענין מסויים ששקלו וטרו אודותיו — מכיון שהדפיסו בענין זה דבר בשמי, אף שלא כתבתי זאת (ואינני יודע כיצד נפלה טעות זו):

באגה"ק (סכ"ד) כותב אדמו"ר הזקן: "שליחותיהו דרז"ל קא עבידנא לגזור גזירה שוה לכל נפש שלא לשוח שיחה בטלה משיתחיל הש"ץ להתפלל התפלה עד גמר קדיש בתרא שחרית ערבית ומנחה וכו'".

וב"הערות ותיקונים" לתניא כתבתי ב"הערה בדרך אפשר" שהסדר צ"ל "מנחה ערבית" ולא "ערבית ומנחה", ותיבת "וכו" — מיותרת.

(* ראה גם לקמן שער כתבי יד קודש ס"ב.)

וכמובן שהערה זו (וכיו"ב) נכתבה "בדרך אפשר" בלבד, וזאת – ע"פ מ"ש בהסכמת הרבנים בני הגאון המחבר בנוגע לאגה"ק ש"ספו תמו כתבי ידו הקדושה בעצמו . . ולא נשאר כ"א זה המעט מהרבה אשר נלקטו אחד לאחד מהעתקות המפוזרים אצל התלמידים וכו'" [מלבד אגה"ק ד"ה איהו וחייהי – כפי שכותב אדמו"ר הצ"צ בסהמ"צ שלו (קע, א) ש"על מאמר הנ"ל יש לסמוך יותר, כי הוא מגוף כי"ק אדמו"ר נ"ע אשר כתב בימים שלפני הסתלקותו וכו'", וכפי שמצויין בסוף אגה"ק הנ"ל: "ע"כ מצאנו מכיה"ק"].

ועל זה העירו¹ שלכאורה יש לקיים הגירסא שלפנינו – "שחרית ערבית ומנחה וכו'" – כי יתכן שבתבית "וכו'" מרמז אדמו"ר הזקן לתפלות דמוסף ונעילה, ועפ"ז מובן גם סדר התפלות ("שחרית ערבית ומנחה וכו'"): משחרית עד ערבית, שביניהם תפלת מנחה וכו' (מוסף ונעילה). ומה שמפרט תפלת מנחה (ולא מוסף ונעילה) – כי תפלת מנחה היא תפילה רגילה בכל יום. ע"כ תוכן הדברים שהעירו בענין זה.

ועל זה כתבתי²:

לפירושו – בענין חמור כל כך (שיחה בטילה וכו') זשאלעוועט [חוסך] אדה"ז לפרט "מוסף ונעילה" (כיון שזהו ב' תיבות) וכותב תיבה א' – "וכו'!"

והוספתי בזה:

כנראה אשתמיטתי אשר "גמר קדיש בתרא שחרית ומנחה" (ביום שיש בו מוסף ונעילה) הוא – לאחרי מוסף ונעילה.

כלומר: כדי להדגיש שהאזהרה והגזירה "שלא לשוח שיחה בטילה וכו'" היא גם ביחס לתפלת מוסף ונעילה – אין צורך להוסיף תיבת "וכו'", כי היות ש"גמר קדיש בתרא שחרית" (ביום שיש בו תפלת מוסף) הוא לאחרי תפלת מוסף, ו"גמר קדיש בתרא . . מנחה" (ביום שיש בו תפלת נעילה) הוא לאחרי תפלת נעילה, הרי כאשר אומרים "שלא לשוח שיחה בטילה משיתחיל הש"ץ להתפלל התפלה עד גמר קדיש בתרא שחרית . . ומנחה" – נכלל בזה גם תפלת מוסף ונעילה.

בנוגע לסדר "שחרית ערבית ומנחה" – כתבתי:

נ"ל לתרץ הסדר: שחרית ערבית ו(אפילו) מנחה, היינו, אפילו בתפלת מנחה שבאה בהמשך לתפלת שחרית (שלכן אצ"ל אמירת ק"ש עוה"פ), ג"כ כל כך חמורה הפסק שיחה (ואף שמפסיק בפשטות בין ק"ש דשחרית ששייכת גם למנחה).

(1) בקונטרס "הערות הת' ואנ"ש" דמאריסטאון גליון ז (רפו)

(2) הובא לקמן בשער הכתבי יד קודש ס"ב.

זאת אומרת: מה שאדמו"ר הזקן כותב "מנחה" לאחרי "שחרית ערבית" – הרי זה משום שבתפלת מנחה יש חידוש שגם בה חמורה הפסק שיחה:

מבואר בפע"ח (שער מנחה ומעריב בתחלתו) הטעם שאין אומרים ק"ש גם בתפלת מנחה – מפני שתפלת מנחה באה בהמשך לתפלת שחרית, כלומר, שאמירת ק"ש דתפלת שחרית שייכת גם למנחה.

והנה, רואים בפועל ובפשטות שמפסיקים בין אמירת ק"ש דשחרית לתפלת מנחה (אף שאמירת ק"ש דשחרית שייכת לתפלת מנחה), ואדרבה: רוב עסק האדם בעניני העולם ("הנהג בהם מנהג דרך ארץ") נעשה בשעות שבין תפלת שחרית לתפלת מנחה, כמ"ש³ "יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב".

ועפ"ז – יש מקום לומר שחומר האיסור דשיחה בטילה לא קיים ביחס להפסק בין אמירת "אשרי" לתפלת העמידה דמנחה. ובמכ"ש וק"ו: אם מותר להפסיק בין ק"ש (דשחרית, השייכת גם למנחה) לתפלת העמידה דמנחה, הרי עאכ"כ שמותר להפסיק בין "אשרי" לתפלת העמידה דמנחה!

וזהו חידושו של אדמו"ר הזקן שחומר האיסור דשיחה בטילה הוא בכל התפלות ד"שחרית ערבית ומנחה", כלומר, הן בשחרית וערבית, ואפילו בתפלת מנחה – עם היות שיש סברא לומר שמותר להפסיק (כנ"ל), אעפ"כ, גם בתפלת מנחה חמורה כל כך הפסק שיחה.

הביאור בנוגע לתיבת "וכו":

ישנם כמה אופנים בנוגע לכוונת תיבת "וכו" במקומות שונים: לפעמים באה תיבת "וכו" במקום פרט מסויים שלא נשלם בענין זה, ולפעמים באה תיבת "וכו" גם כאשר הענין מופיע בשלימותו – להדגיש שבנוגע לכללות הענין ישנם ביאורים נוספים. וע"ד לשון רש"י בכ"מ – ויש מדרשי אגדה רבים (שאינו מפרטם).

וענין זה שייך לומר רק בנוגע לתיבת "וכו", משא"כ בנוגע לתיבת "וגו" – כי: תיבת "וגו" באה לעולם רק בתור השלמת פסוק שהובא בחלקו [מכיון שישנו כלל ש"כל פסוקא דלא פסקי' משה אנן לא פסקינן"⁴, ולכן, כאשר כותבים חלק של פסוק ללא סיומו, מוסיפים תיבת "וגו"], כלומר, שתיבת "וגו" באה במקום התיבות שלא נשלמו בכתובת הפסוק. אבל תיבת "וכו" יכולה לבוא גם בסיום ענין שנכתב בשלימותו – להורות שבכללות הענין ישנם ביאורים נוספים שלא הובאו כאן.

(3) תהלים קד, כג.

(4) מגילה כב, א

ועד"ז אפשר לומר בענינו – שבהוספת תיבת "וכו" מרמז אדמו"ר הזקן שבכללות הענין המדובר כאן (חומר האיסור דשיחה בטילה) ישנם ביאורים נוספים (שלא הובאו כאן).

ולאידך – יש לומר באופן אחר⁵:

יתכן שבהעתקה הקודמת של האגרת הי' חסר במקום זה, או שמאיזה סיבה עשה כאן המעתיק השמטה, ורמזה בתיבת "וכו". ומי שהשלים אח"כ את החסר – לא שם לבו (או שלא ידע) שמעתי תיבת "וכו" – מיותרת. וכפי שמצינו אמנם בנדו"ד שבהוצאות הקודמות של ספר התניא (עד שנת תר"ס) לא נדפס חלק האגרת שלאחרי תיבת "וכו" – "והעובר ע"ז כו".

וכפי שהעיר א' – ותבוא עליו ברכה – שמצא כת"י של אגרת זו כפי שהיא בשלימותה, ושם לא מופיעה תיבת "וכו".

זו.

משיחת מלך

גליון רפז – מהתוועדות ש"פ וישלח תשמ"ג

משיחת ש"פ וישלח, ח"י כסלו ה'תשמ"ג

בלתי מוגה

כאן המקום לבאר ענין מסויים ששאלו בהמשך להמדובר לעיל בענין "משיחת מלך".

[וכמדובר כמ"פ שאין להסתפק בזה שמוצאים "קושיא", אלא צריכים להשתדל ולנסות למצוא גם "תירוץ", כלומר, שהענין ד"יגעתי ומצאתי" קאי לא רק על מציאת ה"קושיא" (ואז יכולים כבר להשאיר את היגיעה למצוא את התירוץ – למישהו אחר) אלא גם על מציאת ה"תירוץ"].

(5) ראה הערה בסוף התניא (לאחרי רשימת דפוסי התניא).

נתבאר לעיל שבפשטות הכתובים לא מצינו שמושה רבינו משח את יהושע, ואם אכן נמשח – מדוע לא הוזכר ענין זה בפירושו? ובפרט כאשר רואים שמושה רבינו עשה כו"כ פעולות כדי שבנ"י ידעו שיהושע הוא ממלא מקומו, ועד ש"העמיד לו משה מתורגמן ליהושע שיהא דורש בחייו, כדי שלא יאמרו ישראל בחיי רבך לא הי' לך להרים ראש", כלומר, לא זו בלבד שיהושע הוא ממלא מקומו (לאחרי פטירתו), אלא "שיהא דורש בחייו", "בחי רבך . . להרים ראש", ואעפ"כ לא נזכר שמושה רבינו משח את יהושע.

ושאלו על זה ממ"ש במכילתא עה"פ "ושים באזני יהושע" – "מגיד שאותו היום נמשח יהושע".

והביאור בזה – בפשטות: ולכל לראש – ע"פ ענין שמביא השואל בעצמו (כדלקמן), אלא שלא הבחין שבזה גופא מתורצת שאלתו:

בהמשך דבריו מביא השואל את פס"ד הרמב"ם: "אין מעמידין מלך בתחילה אלא על פי בית דין של שבעים זקנים ועל פי נביא, כיהושע שמינהו משה רבינו ובית דינו".

והנה, הגדר ד"בית דין של שבעים זקנים" ("משה רבינו ובית דינו") הי' משך זמן לאחרי מתן תורה, כי הציווי "אספה לי שבעים איש מזקני ישראל" – דקאי על הסנהדרין⁶ – נאמר רק בפ' בהעלותך⁷, ולא לפני⁸!

[ואפילו מינוי שרי אלפים כו' ושרי עשרות כדי לשפוט את העם – הי' לאחרי מ"ת, כמ"ש⁸ "ויהי ממחרת וישב משה לשפוט את העם גו'" (שבהמשך לזה באה עצתו של יתרו כו'), דקאי על מוצאי יוהכ"פ, למחרת רדתו מן ההר].

ועפ"ז – אי אפשר לומר שמ"ש במכילתא "מגיד שאותו היום נמשח יהושע" קאי על משיחתו למלכות, כי מינוי מלך נעשה "על פי בית דין של שבעים זקנים" דוקא, ובאותו זמן (בעת מלחמת עמלק, לפני מ"ת) לא הי' עדיין "בית דין של שבעים זקנים".

ועוד ועיקר:

בפ' פינחס⁹ מסופר שמושה רבינו ביקש מהקב"ה "יפקוד ה' גו' איש על העדה אשר יצא לפניו וגו'" ואז נצטווה משה רבינו לאמר "קח לך את יהושע בן נון . .

6 משנה ריש סנהדרין. רמב"ם הל' סנהדרין פ"א ה"ג.

7 יא טז.

8 יתרו יח, יג.

והעמדת אותו וגו'". ומפרש רש"י: "כיון ששמע משה שאמר לו המקום תן נחלת צלפחד לבנותיו, אמר, הגיע שעה שאתבע צרכי שיירשו בני את גדולתי. אמר לו הקב"ה, לא כך עלתה במחשבה לפני, כדאי הוא יהושע ליטול שכר שמושו שלא מש מתוך האוהל. וזהו שאמר שלמה נוצר תאנה יאכל פרי'".

זאת אומרת: במשך כל הזמן (עד סוף שנת הארבעים שאז ביקש משה "יפקוד ה' גו' איש על העדה גו'") הי' סבור משה רבינו שבניו יטלו את גדולתו, כלומר, שבנו יהי' מלך על ישראל (עד שאמר לו הקב"ה "כדאי הוא יהושע כו'"). וא"כ, כיצד אפשר לומר שבעת מלחמת עמלק (מיד לאחרי יצי"מ) נמשח יהושע למלך?!

ונוסף לזה: הדין דמשיחת מלך בשמן המשחה למדים ממשיחת שאול, כמ"ש הרמב"ם¹⁰ "כשמעמידין המלך מושחין אותו בשמן המשחה, שנאמר ויקח שמואל את פך השמן ויצוק על ראשו וישקהו" [ובזה גופא – עיקר ענין המלכות (מלכות דוד) נפעל ע"י משיחה בקרן ולא בפך¹¹], ולפנ"ז – לא הי' הדין דמשיחת מלך בשמן המשחה. ויתירה מזו: בנדו"ד (בזמן מלחמת עמלק, לפני מ"ת) – לא הי' עדיין כל המושג דשמן המשחה, שהרי הציווי לעשות שמן המשחה הי' לאחרי מ"ת, בקשר לציווי דעשיית המשכן.

וע"פ כהנ"ל – בהכרח לומר שמ"ש במכילתא "מגיד שאותו היום נמשח יהושע", אין זו משיחה למלכות, כי אם משיחה לגדולה סתם.

וע"ד שמצינו ביעקב ויקח את האבן . . וישם אותה מצבה ויצוק שמן על ראשה¹², "אשר משחת שם מצבה"¹³ – דפשיטא שאין זה משיחה למלכות, כי אם ענין של גדולה, "להיות משותה למזבח"¹⁴.

[ולהעיר – שענין זה ("ויצוק שמן על ראשה") מצינו אצל יעקב אבינו דוקא (ולא אצל אברהם ויצחק), מכיון ש"יעקב" ענינו יו"ד עקב, וידוע שיו"ד מורה על בחי' החכמה, הקשורה עם ענין ה"שמן"].

ויומתק יותר מה שנמשח באותו זמן דוקא – בקשר למלחמת עמלק – ע"ד הגדר ד"משוח מלחמה".

(9) כו, טז ואילך.

(10) שם ה"ז.

(11) הוריות יב, א. ועוד.

(12) ויצא כח, יח.

(13) שם לא, יג.

(14) פרש"י שם.

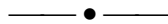
ומה שרצה הנ"ל לקשר משיחה זו עם הציווי דמחיית עמלק, מכיון שהציווי דמחיית עמלק קשור עם המלך – אין לומר כן, כי: אם משום הא אין כל צורך למשוך את יהושע למלך, מכיון שמשוה רבינו עצמו הי' מלך, וכמ"ש "ויהי בישורון מלך"¹⁵, דקאי (לכמה פירושים) על משה רבינו.

ומובן שאין כל הכרח שהמלך עצמו יצא למלחמה, אלא ביכלתו לשלוח שליח. ובפרט שבציווי משה ליהושע נאמר "בחר לנו אנשים גו'", כלומר שמשוה רבינו כלל את עצמו ביחד עם יהושע,

ואף שמצינו בשאול המלך שהוא בעצמו יצא למלחמת עמלק – אין להוכיח מזה שבהכרח שהמלך יצא בעצמו למלחמה (ולא יוכל למנות שליח במקומו). ואדרבה: מפורש בקרא¹⁶ "אז נשבעו אנשי דוד לאמר לא תצא עוד אתנו למלחמה ולא תבכה את נר ישראל".

ויה"ר שע"י העסק בלימוד הענינים הקשורים עם הלכות מלכים ומלחמותיהם – נזכה בקרוב ממש לקיום ענינים אלו בפועל ממש,

כאשר "יעמוד מלך מבית דוד . . . וילחם מלחמת ה'", ולאח"ז יבנה מקדש במקומו ויקבץ נדחי ישראל, ויתקן את העולם כולו לעבוד את ה' ביחד כו'¹⁷, עדי קיום היעוד "והיתה לה' המלוכה" – במהרה בימינו ממש.

(15) ברכה לג, ה.

(16) שמואל ב' כא, יז.

(17) רמב"ם שם ספ"א.

יז.

עקודים נקודים וברודים – אין חלום בלי דברים בטלים

גליון רפט – מהתועדות ש"פ וישב (א' דחנוכה) תשמ"ג

קטע משיחת ש"פ וישב, יום א' דחנוכה ה'תשמ"ג

בלתי מוגה

אודות הפסוק "עקודים נקודים וברודים" שבפ' ויצא (לא, י) – נתבאר לעיל (שיחת ש"פ ויצא סכ"ב) שלכאורה אינו מובן: מכיון שבכל הפסוקים שלפנ"ז הוזכרו רק "עקודים נקודים וטלואים", א"כ, מדוע בחלומי של יעקב מובא ענין חדש שלא הוזכר לעיל – "ברודים", מאן דכר שמי' ?!

ורצו לבאר בזה (בקונטרס הערות הת' ואנ"ש דמאריסטאון*) – שמכיון שמדובר כאן אודות חלומי של יעקב, וידוע הכלל ש"אין חלום בלא דברים בטלים", הנה הענין ד"ברודים" שראה יעקב בחלומי הוא בבחינת ה"דברים בטלים" שבחלום (כי במציאות לא היו אמנם "ברודים" שהרי לא נזכר לעיל אודות "ברודים").

אבל – ע"פ האמור לעיל (שרש"י אינו יכול להסתמך על פירושו המובא בפסוקים שלאח"ז) – אי אפשר לומר כן, כי: הכלל ש"אין חלום בלא דברים בטלים" מובא בפרש"י בפרשתנו (וישב לו, י), וא"כ, כאשר הבן חמש למקרא לומד את הפסוק "עקודים נקודים וברודים" שבפ' ויצא, עדיין אינו יודע אודות הכלל ש"אין חלום בלא דברים בטלים"!

ועוד – וגם זה עיקר:

כאשר מסופר בכתוב שיעקב ראה בחלומי "עקודים נקודים וברודים" – מובא ענין זה ב"פ: "ואשא עיני וארא בחלום . . . עקודים נקודים וברודים", ולאח"ז – "ויאמר אלי מלאך האלקים . . . שא נא עיניך וראה . . . עקודים נקודים וברודים" (שם, יא-יב). ומכיון שכפל הענין מורה על קיום ותוקף הדבר [ע"ד מ"ש (מקץ מא, לב) "ועל השנות החלום . . . פעמים כי נכון הדבר מעם האלקים וממהר האלקים לעשותו" (ואף שהבן חמש למקרא לא למד עדיין פסוק זה, הרי הוא מבין בפשטות

(* גליון יו"ד (רפט) אות ז.

שכפל הדבר מורה על קיום ותוקף הדבר) – הרי בודאי שאין לומר שהענין ד"ברודים" (שנכפל ב"פ) הוא בבחינת "דברים בטלים"!

ובפרט שהענין ד"ברודים" הובא (גם) בדבריו של "מלאך האלקים": "ויאמר אלי מלאך האלקים . . שא נא עיניך וראה . . עקודים נקודים וברודים" – ובודאי אין לומר שה"דברים בטלים" שבחלום הם בדבריו של מלאך האלקים! – "אין חלום בלא דברים בטלים" פירושו שישנו פרט מסויים שאינו אמיתי, אבל מובן בפשטות שלא מדובר אודות ענין עיקרי שבחלום (ובפרט ענין שנכפל ב"פ), ועאכו"כ בנוגע לדבריו של "מלאך האלקים"!

ונוסף לזה:

חלום זה סיפר יעקב לרחל ולאח – כמ"ש בהתחלת הענין (שם, ד) "וישלח יעקב לרחל וללאה השדה אל צאנו ויאמר להן גו", כדי לשכנען באופן ברור ומוחלט שכבר הגיע הזמן לשוב אל ארץ מולדתו, כפי שאמר לו "מלאך האלקים": "עתה קום צא מן הארץ הזאת ושוב אל ארץ מולדתך" (שם, יג).

ועפ"ז – כיצד יתכן לומר שיעקב סיפר לרחל ולאח אודות חלום שיש בו "דברים בטלים", כדי לשכנען באופן החלטי שצריכים להתנהג בהתאם למסקנת החלום?!

ובפרט ע"פ המשך דברי רש"י בפרשתנו (אודות הכלל ש"אין חלום בלא דברים בטלים") "כשם שאי אפשר באמך כך השאר הוא בטל", כלומר, כאשר רואים שבחלום ישנם "דברים בטלים", יש מקום לומר שכל שאר החלום גם הוא בטל. וא"כ, לא יתכן לומר שיעקב סיפר להן חלום עם "דברים בטלים" כדי לשכנען שצריכים להתנהג ע"פ מסקנת והוראת החלום!

ולכן – אי אפשר לומר שהביאור בהוספת הענין ד"ברודים" (שלא הוזכר מקודם לכן) הוא מצד הכלל ש"אין חלום בלא דברים בטלים".

יח.

זמן נתינת שם ישראל – הלילה הזה כולו צלי

גליון שו – מהתועדות ש"פ שמיני תשמ"ג

קטע משיחת ש"פ שמיני ה'תשמ"ג

בלתי מוגה

כאן המקום להעיר אודות מה שהתפלפלו* בנוגע למ"ש ב"הנחה" שהשם "ישראל" ניתן ליעקב לאחר מאה שנה, דלכאורה, מפשטות הכתובים ופרש"י מוכח שהשם "ישראל" ניתן לו לפני שהי' בן מאה שנה – הרי התירוץ בזה פשוט: צריכים לתקן ב"הנחה" ולכתוב שענין זה הי' בהיותו בערך בן מאה שנה.

ב. ישנו ענין נוסף ששאלו – בקשר למשנ"ת בהתועדות דאחש"פ:

דובר בהתועדות הנ"ל אודות מ"ש הרמב"ם (הל' חמץ ומצה פ"ח ה"ב) "הלילה הזה כולו צלי", היינו, שגם החגיגה נאכלת צלי, דלכאורה אינו מובן: מפורש בגמרא (פסחים ע, א) שדברי המשנה "הלילה הזה כולו צלי" היא לדעת בן תימא שס"ל שחגיגה הבאה עם הפסח הרי היא כפסח ואינה נאכלת אלא ליום ולילה. וא"כ, מכיון שפסק הרמב"ם (הל' ק"פ פ"י הי"ג) ש"חגיגת ארבעה עשר . . נאכלת לשני ימים ולילה אחד ככל זבחי שלמים", דלא כבן תימא, כיצד פסק שנאכלת צלי, כבן תימא?

ונתבאר על זה (בהתועדות הנ"ל), שידוע בכללי הרמב"ם שהרבה פעמים פוסק הרמב"ם דלא כמסקנת הסוגיא בגמרא, אלא כסברא ראשונה (וכמשנ"ת בארוכה סברת הרמב"ם לחלק בין הענין דצלי ובין זמן האכילה, עיי"ש).

ושאלו על זה (בקונטרס הערות הת' ואנ"ש דמאריסטאון): הרי בסוגיא הנ"ל ליתא סברא כזו (גם לא בקס"ד, "סברא ראשונה") שחגיגה נאכלת לשני ימים ולילה א' וביחד עם זה נאכלת צלי?

הנה – כוונתי היתה לא ל"סברא ראשונה" בסוגיא, כי אם – לסברא ראשונה של הלומד, כדלקמן, שסברא כזו נקראת בכ"מ בשם סברא חיצונה", אלא מכיון שלא

(* בהערות התמימים ואנ"ש – מאריסטאון גליון שו.

רציתי להשתמש בלשון כזה ("סברא חיצונית") בנוגע לדעת הרמב"ם, לכן אמרתי הלשון "סברא ראשונה".

כאשר לומדים את המשנה "הלילה הזה כולו שלי" – הרי הסברא הראשונה היא שדברי משנה זו הם אליבא דכו"ע, מכיון שזוהי סתם משנה, וגם בסוגיא שבגמרא (על משנה זו) לא הובא שיש חולק על זה.

ולכן, אף שבסוגיא דפרק אלו דברים איתא שהמשנה "כולו שלי" היא אליבא דבן תימא – פוסק הרמב"ם כסברא הראשונה המתקבלת בלימוד המשנה "כולו שלי" וסוגיית הגמרא שעל משנה זו.

יב.

הטעם שחה"ש נקרא "עצרת"

גליון שיג – מהתוועדות ש"פ נשא תשמ"ג

קטע משיחת ש"פ נשא ה'תשמ"ג

בלתי מוגה

בהמשך למה שהוזכר הלשון "עצרת" (לימוד פרקי אבות בשבתות שבין פסח לעצרת) – הרי כאן המקום לבאר מה ששאלו בענין זה*:

בהתוועדות שלפנ"ז נתבאר הטעם שקורין לחג השבועות בשם "עצרת" – ע"פ ביאור ר' לוי"צ מבארדיטשוב (בספרו קדושת לוי), ש"בכל החגים יש בהם שני מיני עבודות להבורא ב"ה, הא' הוא בעשיית המצוה השייך לחג פלוני, כפסח אכילת מצה ודומיהן, והב' הוא איסור עשיית מלאכה, ובחג השבועות אינו כן, רק מצוה אחת, דהיינו, שאנו נעצרים מעשיית מלאכה, ועל זה נקרא בשם עצרת".

ושאלו על זה: הרי בזמן שביהמ"ק הי' קיים היו גם בחג השבועות ענינים חיוביים מלבד הענין שנעצרים מעשיית מלאכה, ולדוגמא: הקרבת הקרבנות הקשורים עם החיוב דעלי' לרגל, קרבנות החג, שתי הלחם, וכיו"ב, וא"כ, מדוע

(* בקובץ הערות התמימים ואנ"ש – מאריסטאון גליון שיג.)

נקרא חג השבועות בשם "עצרת" בזמן הבית (שהרי השם "עצרת" הובא במשנה
(מנחות פ"י מ"ג) לגבי קצירת העומר בזמן שביהמ"ק הי' קיים) !

והביאור בזה – בפשטות:

עצם העובדה שגם לאחר חורבן ביהמ"ק נשאר היו"ט דחג השבועות בכל
התוקף (בנוגע לאיסור מלאכה) – מהוה הוכחה שעיקרו של יו"ט זה אינו הענינים
החיובים שבו (שהיו בזמן הבית), שהרי הם נתבטלו לאחר החורבן, אלא עיקרו של
יו"ט זה הוא – איסור עשיית מלאכה, "עצרת".

ב.

נצחיות כל הענינים שבתורה

גליון שיג – מהתוועדות ש"פ נשא תשמ"ג

קטע משיחת ש"פ נשא ה'תשמ"ג

בלתי מוגה

א. כאן המקום לבאר ולהשלים בנוגע למשנ"ת בהתוועדות דחגה"ש בקשר
לענין ד"נצחיות חתורה". ובהקדים:

דובר כמ"פ שבמקום להתפלפל בדיוקי הלשונות בענינים שנתבארו בהתוועדות,
אם כך הי' הלשון או כך הי' הלשון וכו' – מוטב לעיין במקורות שמהם הובאו
הדברים שנתבארו בהתוועדות, ובפרט שלאחרונה נהוג לציין את מקור הדברים כו'.

ובפשטות: כאשר מתפלפלים בדיוקי לשונות כו' – הרי יתכן שלשון מסויים לא
הי' בתכלית הדיוק כו', פליטת חפה, וכיו"ב. ולכן, ביקשתי כו"כ פעמים שיעיינו
במקורות המצויינים כו', ועי"ז יבינו את תוכן הענין לאשורו (ובדרך ממילא יחסכו
את השקו"ט בדיוקי הלשונות כו').

כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר לי שאדמו"ר האמצעי לא רצה שיעמדו על דיוקי
הלשונות בדבריו כו'.

בנוגע לאדמו"ר הזקן – הרי ידוע עד כמה מדייקים בלשונו, ועד לתואר המובא
בכ"מ בנוגע ללשונו של אדמו"ר הזקן: "לשונו הזהב", וכיו"ב. ולעומנו זאת בנוגע

לאדמו"ר האמצעי, לא היתה דעתו נוחה מזה שידייקו בלשונו כו'.

והוקשה לי בזה ב' דברים: (א) מכיון שאדמו"ר האמצעי הי' "ממלא מקומו" של אדמו"ר הזקן, וכידוע ש"ממלא מקום" ענינו שהוא ממלא את כל המקום של קודמו (בכל הפרטים כו') – כיצד יתכן חילוק כזה בין אדמו"ר הזקן לאדמו"ר האמצעי? (ב) לשם מה סיפר לי כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפור זה, מה נוגע ענין זה אלי?

והביאור בזה:

לשונו של אדמו"ר הזקן הוא בקיצור נמרץ – לשון קצרה, ולכן, מדייקים בלשונו בתכלית הדיוק כו'. ולעומת זאת – לשונו של אדמו"ר האמצעי הוא בתכלית ההרחבה – "רחובות הנהר", וכפי שרואים בפועל שענין המבואר במאמרי אדמו"ר הזקן בתיבות ספורות בלבד, מתבאר במאמרי אדמו"ר האמצעי בהרחבה ואריכות גדולה [וכפי שאמר אדמו"ר הצ"צ בנוגע לדרושי אדמו"ר האמצעי, שלפעמים אי אפשר להבחין היכן הם דבריו של אדמו"ר הזקן, והיכן מתחיל הביאור של אדמו"ר האמצעי כו'], ועד כדי כך – שלאחרי אריכות הביאור בענין מסויים, כותב אדמו"ר האמצעי שכל זה הוא באופן הא', ונוסף לזה ישנו ביאור באופן שני – דלא כנ"ל וכן הלאה. ומפני גודל האריכות וההרחבה – "רחובות הנהר" – אי אפשר לכווין בנוגע לדיוקי הלשונות בתכלית הדיוק כו'.

והשייכות דסיפור זה אלי (שלכן סיפר לי זאת כ"ק מו"ח אדמו"ר) מובנת אף היא – שהרי גם אני צריך לבקש שלא יתפלפלו בדיוקי הלשונות כו', אלא להתרכז בעיון והבנת תוכן הענין, ע"פ המקורות המצויינים כו'.

ב. דובר בהתוועדות דחגה"ש אודות הנצחיות דכל עניני התורה, כולל סוגיות התורה שבהם מדובר אודות עניני רפואה וכיו"ב, שמה שמצינו שיש גדולי ישראל (גאונים, הרמב"ם במו"נ, ור' אברהם בן הרמב"ם) שכתבו שבנוגע לרפואות שבש"ס וכיו"ב יכול להיות ענין של שינוי כו' (מצד התפתחות המדע – הרי זה מפני שכתבו זאת לתלמידים כאלו שהי' צורך להניח את דעתם ולהשיב על שאלותיהם, אבל אליבא דאמת לא ס"ל כן, כנ"ל בארוכה.

ובנוגע לכל השאלות המשונות ששאלו ופלפלו בענין זה – הנה לכל לראש יש צורך להבהיר, שלכולי עלמא, גם ע"פ המענה לתלמידים ה"נבוכים" שצריכים להניח את דעתם עי"ז שאומרים להם (לעת עתה) שבענינים אלו (רפואות שבש"ס וכיו"ב) יכול להיות ענין של שינוי, פשיטא שכאשר לומדים את סוגיות הש"ס שבהם מדובר בעניני רפואה וכיו"ב, צריכים לברך ברכת התורה: "ונתן לנו את תורתו" [גם כאשר התחלת וסיום הלימוד ביום זה הוא בענין זה בלבד], היינו, שגם לדעת אותם תלמידים שיכול להיות שינוי בענינים אלו – הרי זה חלק מתורתו של הקב"ה, ולכן מברכים על זה: "ונתן לנו את תורתו", ולא עלה בדעת אף א' לומר

באופן אחר.

ומה שיכול להיות שינוי בענין מסויים (לדעתם של התלמידים שמישיבים להם כן) וביחד עם זה לומר שמברכים "ברכת התורה" על לימוד ענין זה (דלכאורה, הרי זה סתירה מיני' ובי', שהרי התורה היא נצחית) – הנה הביאור בזה יובן ע"פ הבא לקמן.

ג. ידוע מ"ש אמו"ר (לקוטי לוי"צ אגרות ע' רסו) ש"כל מה שנאמר בתושב"כ ובתושבע"פ, הן בהלכה והן באגדה, ובכל הספרים שחיברום חכמים צדיקים שלמדו תורה לשמה. . . כולם ממש אמר ה', ובאותו הלשון ממש שנאמרו כמו שהם ממש", ועד כדי כך, שאפילו "ההלכה שעלי' אמרו אח"כ שבדו"ת היא. . . כולם ממש אמר ה'. . . וה' עצמו אומר ההלכה והוא אומר שבדו"ת היא".

וכמפורש בחז"ל בנוגע לפלוגתות שבש"ס, שגם לאחרי שנפסקה הלכה כדעה א' – הרי "אלו ואלו דברי אלקים חיים". כלומר: מצד א' אומרים שב"ש במקום ב"ה אינה משנה, וביחד עם זה אומרים ש"אלו ואלו דברי אלקים חיים".

וא' הביאורים בזה – שאף שנפסקה הלכה כדעה א', מ"מ, בעולם מסויים, בבחינה מסויימת, האמת היא כדעה הב' [מצד בחי' החסד – הלכה כב"ה, ומצד בחי' הגבורה – הלכה כב"ש, וכיו"ב]. ועד כדי כך, שלעתיד לבוא תהי' הלכה כב"ש.

ובדוגמת ד' החלקים דפרד"ס שבתורה – שבעולם האצילות (עולם הסוד) הפירוש הוא כך, ובעולם העשי' (עולם הפשט) הפירוש הוא באופן אחר. ויתירה מזו: בעולם העשי' גופא יש כמה ענינים שבהם שונה פירוש הפשט (פשוטו של מקרא) מפירוש ההלכה ואף ששניהם, פשט והלכה, הם בעולם העשי'), ושניהם חלק מתורת אמת, כי האמת היא שע"פ דרך וכללי הפשט הפירוש הוא כך, וע"פ דרך וכללי ההלכה (בחינה ודרגא בפ"ע) הפירוש הוא באופן אחר.

ד. והביאור בזה:

ידוע הפתגם ש"התורה מדברת בעצם בעליונים ורומזות בשניות בתחתונים", כלומר, שעיקר דיבורה של התורה הוא – בעליונים, אלא שביחד עם זה מרמזת חתורה גם בנוגע לתחתונים.

כאשר מציינים את המקור לפתגם הנ"ל, צריכים לציין "מראי מקום" נוסף:

- מדברי אדמו"ר הזקן בלקו"ת (כדלקמן), כדרכם של חסידים שמגלים חביבות יתירה לדברי רבותינו נשיאינו, ובפרט בנוגע לתו"א ולקו"ת – כידוע הפתגם של חסידים הראשונים אודות לימוד ה"חסידישע סדרה", היינו, מאמרי אדמו"ר חזקן על סדר פרשיות השנה – בתו"א ולקו"ת.

ובנוגע לעניינו:

בלקו"ת פ' תזריע (כב, סע"ב ואילך) מבאר אדמו"ר חזקן את דברי הגמרא: "קא מפלגי במתיבתא דרקיע אם בהרת קודמת לשער לבן טמא, ואם שער לבן קודם לבהרת טהור, ספק, הקב"ה אמר טהור וכולהו מתיבתא דרקיע אמרי טמא וכו'" – כיצד שייך לימוד הענין דבהרת כו' למעלה בג"ע.

ומבאר שם שכללות ענין הנגעים הוא מהסתלקות אור החכמה, כי "החכמה תחי", והוא בחי' אדם, א' דם, ובהסתלקות אור אבא, הוא ענין הסתלקות בחי' והחכמה תחי' מאותו בחי' עור", ועי"ז נעשית בהרת לבנה – "הסתלקות הדם מאותו מקום כי הדם הוא הנפש" (החכמה תחי'), ובהמשך לזה מבאר מהו"ע דשער לבן, ומהו התבדל מי קודם למי וכו', כמבואר שם בארוכה. וזהו אופן לימוד סוגיא זו למעלה בג"ע.

כלומר: בפשטות הי' אפשר לומר שהפלוגתא במתיבתא דרקיע היא בנוגע לבהרת ושער לבן בעולם התחתון אצל אדם התחתון. ועל זה מבאר אדמו"ר חזקן שהלימוד דסוגיא זו במתיבתא דרקיע הוא – בנוגע לרוחניות הענינים כו'.

והנה, כאשר אומרים ליהודי פשוט שישנו לימוד התורה כפי שהוא בעולם התחתון וישנו לימוד התורה כפי שהוא בג"ע, מתיבתא דרקיע כו', הרי הוא מבין בפשטות שעיקר הענין דלימוד התורה הוא – לא בעוה"ז התחתון, שבו שומע הוא את השיעור ב"עין יעקב" מפי הרב, וכיו"ב, כי אם ב"מתיבתא דרקיע" שבג"ע, ובפרט שא' הלומדים ב"מתיבתא דרקיע" הוא – קוב"ה עצמו!

[בנוגע לקיום המצוות – הרי עיקרם בעוה"ז הגשמי דוקא, שבו יכולים לקיים מצוות מעשיות, וביחס לזה הרי ג"ע הוא בבחינת "שנים אשר תאמר אין לי חפץ בהם" (ראה שבת קנא, ב); אבל בנוגע ללימוד התורה – הרי אדרבה: עיקר הענין דלימוד התורה הוא בג"ע, במתיבתא דרקיע].

ומכיון שכן, נמצא, שהתורה מדברת בעיקר בנוגע לענינים רוחניים (כפי שהלימוד הוא בג"ע, ששם הוא עיקר הענין דלימוד התורה), ומזה משתלשלים ענינים אלו גם למטה בעוה"ז הגשמי, בהרת ושער לבן אצל אדם התחתון דלמטה, וכיו"ב בשאר עניני התורה.

ומכיון שהענינים הגשמיים שאודותם מרמזת התורה (מדברת בעליונים ומרמזת בתחתונים) משתלשלים מהענינים הרוחניים שאודותם מדברת התורה בעיקר – הרי מובן ופשוט שהתוכן דענינים אלו (הלימוד בג"ע והלימוד בעוה"ז התחתון), הוא באופן שוה, אלא החילוק הוא בלבוש שבו נחלבש הענין שלומדים בתורה, אם הלבוש הוא ענין רוחני (בהרת ושער לבן ברוחניות) או שהלבוש הוא ענין גשמי (בהרת ושער לבן בעוה"ז הגשמי), אבל המלוכש הוא באופן שוה – תורתו של

הקב"ה.

ה. והנה, אף שעניני התורה כפי שהם למטה משתלשלים מעניני התורה כפי שהם למעלה – אין הכרח שלמטה יתבטא הדבר באותו אופן כפי שהוא למעלה, אלא יתכן שלמטה תהי' ההלכה באופן הפכי, ולדוגמא: כללות הענין ד"נצחוני בני נצחוני", וכפי שמצינו בנוגע לבהרת ושער לבן שאף שקוב"ה אומר טהור, יש כאלו שפוסקים להיפך.

וענין זה יכול להיות מב' טעמים:

(א) העולם התחתון אינו כלי המוכשר לקבל את הפס"ד כפי שהוא למעלה, ולכן, כאשר הפס"ד משתלשל למטה, לעוה"ז התחתון, הרי זה באופן הפכי מכמו שהוא למעלה.

(ב) אדרבה: בעוה"ז התחתון מתגלה רצון העליון שלמעלה מחכמתו של הקב"ה, ולכן, הפס"ד למעלה באופן כך הוא ע"פ חכמתו של הקב"ה, והפס"ד למטה באופן אחר הוא ע"פ רצונו של הקב"ה, שרצון הוא למעלה מחכמה, וענין זה מתגלה למטה דוקא.

וטעם הובר: עוה"ז הוא עולם המעשה, ומעשה שייך לרצון דוקא, כפי שרואים במוחש שפעולותיו של האדם במעשה בפועל הם מצד הרצון דוקא (ולא מצד החכמה), היינו, מכיון שהוא רוצה לכן עושה פעולה זו. ואפילו כאשר הרצון הוא ע"פ השכל והחכמה, הרי המעשה בפועל הוא מצד הרצון דוקא. ולכן, גילוי רצון העליון הוא בעולם העשי' דוקא.

כלומר: התורה היא חכמתו ורצונו של הקב"ה, וא"כ, בג"ע מתגלה הענין דחכמתו של הקב"ה, ובעוה"ז מתגלה הענין דרצונו של הקב"ה.

[וזהו גם הפירוש בדברי רבה בר נחמני "אני יחיד בנגעים כו'" – שלימוד התורה אצלו קשור עם בחי' "יחיד" שלמעלה מ"אחד", היינו, התורה כפי שהיא בבחינת "שעשועים", למעלה מענין החכמה כו'].

ויש לקשר זה עם כללות הענין דהקדמת נעשה לנשמע בתורה: מבואר בכ"מ שהקדמת נעשה לנשמע הוא ענין הביטול לבעל הרצון שלמעלה מענין הרצון כו'. וכאשר נמצאים בדרגא זו – אין צורך בענין של ציווי כלל, כי מצד הביטול לבעל הרצון הרי הוא מרגיש ויודע מעצמו מהו רצונו של האדון. כלומר, כשם שהאדון עצמו יודע ומרגיש את רצונו, ואינו זקוק לענין של ציווי כדי ליישם את רצונו בפועל ממש, כן הוא בעבד שבטל בתכלית לאדונו (עד שמציאותו היא מציאות האדון, שאינו זקוק לציווי האדון, מכיון שהוא מרגיש בעצמו מהו רצונו של האדון. ונמצא, שכללות הציוויים דמ"ת הם כדי שיהי' העילוי דמצווה ועושה, כי כדי שיהי' הקיום בפועל ממש – מספיק הביטול לבעל הרצון, כנ"ל.

ובנוגע לעניינינו: מכיון שבעוה"ז מתגלה רצון העליון, לכן, יתכן שהפס"ד למטה (שאינו באותו אופן כפי הפס"ד למעלה) הוא מצד רצון העליון שלמעלה מהחכמה, או כאופן הא' דלעיל – שהעולם דלמטה אינו כלי המוכשר לקבל את הפס"ד כפי שהוא למעלה.

כא. עפ"ז מובן שכל האופנים שבלימוד התורה – בהתאם לחילוקי הדרגות והעולמות, עולם העשי' שכנגד עולם הפשט, עד לעולם האצילות שכנגד עולם הסוד, וכיו"ב – כולם אמיתיים הם, "תורת אמת", חכמתו ורצונו של הקב"ה, כפי שנשתלשלה בכל עולם ועולם לפי עניינו, היינו, שבעולם העשי' הפירוש הוא כך, ובעולם האצילות הפירוש הוא כך, וכיו"ב בשאר העולמות.

כלומר: אף שבעולם עליון יותר הפירוש הוא באופן נעלה יותר, הרי כאשר נמצאים בעולם נמוך, אזי הפירוש האמיתי הוא באופן המתאים לעולם זה.

דוגמא לדבר: מסופר אודות האלשיך שכאשר רבו האריז"ל ה' דורש בעניני קבלה, ה' מתנמנם. וכאשר דיבר על כך עם האריז"ל וביקש ממנו להורות לו כיצד לתקן את הדבר כו', אמר לו האריז"ל שמצד נשמתו שייך הוא לעולם הדרוש, ולא לעולם הקבלה, ולכן, כאשר מדברים בעניני קבלה – הרי הוא מתנמנם, מכיון שאינו שייך לעולם זה.

[דרך אגב – ענין זה מהוה לימוד זכות עבור אלו שמתנמנמים באמצע ההתוועדות: אם האלשיך ה' מתנמנם כאשר האריז"ל ה' דורש בעניני קבלה, הרי עאכ"כ שכן הוא בנוגע לאנשים כערכנו !

אבל לאידך, ישנו חילוק גדול ביותר – שהרי האלשיך הצטער על העובדה שהוא מתנמנם כו', ולכן ניסה לתקן זאת כו', ואפילו כאשר האריז"ל הסביר לו שמצד נשמתו אינו שייך לעולם הקבלה – הרי לאו דוקא שסברא זו הניחה את דעתו, מכיון שאפשר שיהי' שייך הן לעולם הדרוש והן לעולם הקבלה !].

ואף שמצינו עניני קבלה בתורתו של האלשיך, ועד כדי כך שדבריו מובאים בכ"מ בדא"ח בתור יסוד ומקור לעניינים בפנימיות התורה כו' – הרי זה רק כפי שחלק הקבלה קשור ושייך לחלק הדרוש (קבלה שבדרוש); משא"כ בנוגע לקבלה ממש – לזה לא ה' שייך מצד שורש נשמתו כו'.

ועאכ"נ כאשר נמצאים בעולם שלמטה גם מעולם הדרוש, עד לעולם הפשט כפי שזה אצל בן חמש למקרא – הרי בודאי שבמעמד ומצב זה אין אפשרות להגיע ללימוד השייך לעולם נעלה יותר, ובעולם זה – הרי האמת הוא שהלימוד הוא באופן כך. ובהתאם לחילוקי הדרגות שבעולמות, כן הם חילוקי הדרגות באופני הלימוד בכל עולם לפי ענינו, החל מאופן הלימוד דעוה"ז הגשמי, אופן הלימוד בג"ע, מתיבתא דרקיע, ולמעלה מזה – אופן הלימוד בעולם האצילות. [כמבואר

בכתבי האריז"ל בפי' מ"ש "ועל תורתך שלמדתנו" – "תורתך" בעולם האצילות, "שלמדתנו" בעולם הבריאה, וזהו מה שהתחלת התורה היא באות ב' ("בראשית") מכיון שהתורה שלנו היא בחינה הב' שבתורה, היינו, התורה כפי שהיא בעולם הבריאה, שהיא בחי' הב' ביחס לתורה כפי שהיא בעולם האצילות], שלמעלה ממתיבתא דרקייע שבג"ע, עולם הבריאה. וכאמור – אופן הלימוד שבכל עולם הוא אמיתי בעולם זה.

כב. ע"פ האמור לעיל, מובן שהענין ד"אלו ואלו דברי אלקים חיים" הוא לא רק בעניני הלכה דחייב ופטור, וכיו"ב, אלא כן הוא בכל חלקי ועניני התורה, כולל השיטות בנוגע לעניני אמונה כו' (כדלקמן), שגם לאחרי שנפסקה הלכה כשיטה א', הרי "אלו ואלו דברי אלקים חיים", היינו, שיטת דרגא מסויימת, עולם מסויים, ששם האמת היא כדעה הב'.

ועתה נבוא לביאור הדבר בנוגע לשיטות בעניני אמונה כו' – שהוזכרו בהתוועדות דחגה"ש:

בנוגע לציור גשמיות באלקות – כותב הראב"ד (הל' תשובה פ"ג ה"ז) ש"כמה גדולים וטובים ממנו (מהרמב"ם) הלכו בזו המחשבה ("שהוא גוף ובעל תמונה") לפי מה שראו במקראות כו'". ומכיון שכך, הרי גם לאחרי שהרמב"ם פוסק להלכה לשלול שיטה זו, עדיין ישנו הענין ז"אלו ואלו דברי אלקים חיים", ומברכים על זה "ברכת התורה",

וטעם הדבר (כיצד שייך לומר דבר כזה) – מפני שכאשר נמצאים בעולם כזה שאין מבינים ענין של הפשטה מגשמיות, ולדוגמא: כאשר לומדים עם בן חמש למקרא את הפסוק "היד הגדולה" וכיו"ב, והוא חושב אודות יד גשמית כפשוטה, מכיון שאינו מסוגל להפשיט את הדברים מגשמיותן – הרי בעולם זה (עולמו של התינוק, עולם הפשט) כן הוא הפירוש באמת.

ובהכרה לומר שבעולמו של התינוק כן הוא האמת – שהרי לא יתכן ש"תורת אמת" תאמר ללמוד עם בן חמש למקרא דבר שאינו אמיתי ח"ו!

והענין בזה: כשם שכל עניני התורה נמשכים בכל עולם בהתאם ללבוש והציור דאותו העולם (כנ"ל סי"ט), כן הוא בענין ה"יד" דלמעלה, שענין זה נמשך ומתפרש בכל עולם לפי ההשגה דאותו העולם, ובעולם השכל של התינוק – מתפרש הוא בציור גשמי. וגם פירוש זה הוא ע"פ כללי תורת אמת שנלמדת בכל עולם לפי ענינו [שהרי לא אומרים לו שכאשר תגדל אזי תבין את פירוש הדברים כו', אלא לעת עתה לומד הוא ע"פ הבגתו בהוה].

כג. עד"ז מובן בנוגע לשיטות בענין הצמצום, שגם לאחרי שההלכה היא כדעת אדמו"ר הזקן ששולל את הענין דצמצום כפשוטו ומבאר שהצמצום אינו כפשוטו

(שעהיוה"א פ"ז) – הרי גם השיטה דצמצום כפשוטו היא בכלל "אלו ואלו דברי אלקים חיים", כדלקמן.

ובהקדים:

מה שמונח בפשיטות אצל כאו"א שצמצום אינו כפשוטו, ועד כדי כך, שאפילו כאשר מדברים עם ילד שלפני גיל בר-מצוה אודות הענין דצמצום כפשוטו הרי הוא מבטל זאת במחיד – הרי זה מפני שאנו יודעים עד כמה שולל אדמו"ר הזקן שיטה זו.

(דרך אגב: כאשר דובר בענין זה בהתוועדות דחה"ש, הובא הלשון "שטועין בדמיונם הכוזב כו". ואף שלשון זה כותב אדמו"ר הזקן (בשעהיוה"א פ"ב ביחס לענין אחר – הרי הכוונה היתה רק להשתמש בלשון זה. וע"ד שמצינו שמשתמשים בלשון הכתוב (ישעי' ז, כה) "וכל ההרים אשר במעדר יעדורון" – לכוונה אחרת (ראה פאה פ"ב מ"ב).

אבל כאשר מדובר אודות הבנת הענין לאשורו – הנה תלמידי אדמו"ר הזקן הבינו זאת בשכלם; אבל בנוגע לאנשים כערכנו – הרי זה באופן דהקדמת נעשה לנשמע כו', ועד כדי כך, שמכל אלו שדברתי עמהם בנוגע לצמצום שלא כפשוטו, לא מצאתי א' שיוכל להסביר בשכל כדבעי כיצד יתכן צמצום שלא כפשוטו.

ע"פ שכל קשה להסביר כיצד יתכן שהמלך נמצא במקום האשפה, ויתירה מזו: בבית של ע"ז, שזהו המקום הכי נמוך ושפל כו', למטה ממקום האשפה, כמובן. הלשון הרגיל המובא בענין זה הוא – שהמלך נמצא אפילו במקום האשפה, מכיון שלא רוצים לדבר אודות מקום שלמטה מזה, בית של ע"ז, וכיו"ב. אבל האמת היא, שכאשר אומרים שהצמצום אינו כפשוטו, נמצא הקב"ה גם בבית של ע"ז. וענין זה קשה להסביר בשכל: כיצד יתכן שישנו בית של ע"ז שהתורה מצווה שצריכים לשרוף אותו באש, וביחד עם זה נמצא שם הקב"ה (שהרי הצמצום אינו כפשוטו) בכל התוקף, כפי שנמצא בקודש הקדשים?!

ומובן, שאין זה דומה כלל וכלל לענין ד"גוים מרקדים בהיכלו של מלך כו' זו היא גבורתו כו", כי שם מדובר אודות היכלו, אלא שגבורותיו הן מה שמניח להם לרקד בהיכלו; אבל כאן מדובר אודות בית של ע"ז (היפך הענין ד"היכלו"), ואעפ"כ, נמצא שם הקב"ה בכל התוקף, כמו שנמצא בקודש הקדשים, ללא כל חילוק!

וגם כאשר מסבירים שישנו חילוק בין עצם הדבר לתואר הדבר, היינו, שהענין דע"ז הוא בתואר הדבר, ואילו עצם הדבר הוא עצם מציאות הגשמי שנברא באופן דיש מאין מ"מהותו ועצמותו של המאציל ב"ה שמציאותו הוא מעצמותו ואינו עלול מאיזה עילה שקדמה לו ח"ו כו" (אגה"ק ס"כ) – הנה לאחרי כל הביאור עדיין אין

הדבר מוכן, כי: סוכ"ס קשור עצם הדבר עם התואר שהוא נושא, והוכחה לדבר, שהרי צריכים לאבד את עצם המציאות דע"ז כו'. וא"כ, כיצד אפשר להסביר בשכל שבד בכד עם זה שעצם הדבר נושא את התואר דע"ז, נמצא שם הקב"ה בכל התוקף?!

[דובר כמ"פ שכאשר עוסקים בענינים דקים, ועד לדקות שבדקות כו', עלולים לסטות ולבוא למסקנא "פראית", דוגמא לדבר – בעניננו:

כאשר מדברים אודות ענין הצמצום שלא כפשוטו, היינו, שהקב"ה נמצא בכל מקום ומקום, "מלא כל הארץ כבודו", אפילו במקום האשפה כו' – יכולים להסיק מכך, שכאשר נמצאים במקום שאסור להרהר בו דברי תורה [כמבואר בשו"ע (או"ח רספ"ה) שבבית הכסא ירהרר חשבונותיו כו' כדי שלא יבוא להרהר בדברי תורה, וכמסופר בגמרא (ברכות נח, ב) אודות שמואל שאמר "נהירין לי שבילי דשמיא כשבילי דנהרדעא", ואיתא במדרש (דב"ר פ"ה, ו) שעסק בענינים אלו בשבתו בבית המים כו'), הנה בדברי תורה אסור להרהר, אבל לחשוב אודות "עצמות ומהות" – מותר גם במקום זה, מכיון ששם נמצא "עצמות ומהות", שהרי "מלא כל הארץ כבודו", וא"כ, הרי הוא מתייחד במחשבתו עם "עצמות ומהות"!

סברא כזו היא סברא "פראית", ולא עלתה על דעת אף א', ובמכ"ש וק"ו: אם אסור לחשוב במקום זה אודות "המחליף פרה בחמור", אף ששניהם (פרה והמור) יכולים להמצא במקום זה, הרי עאכו"כ שאסור לחשוב אודות "עצמות ומהות"!
ואם במקום זה אסור להזכיר ולהרהר אודות שמותיו של הקב"ה, הרי עאכו"כ שאסור להזכיר ולהרהר במקום זה אודות "עצמות ומהות", "אליו ולא למידותיו"!

וכאמור – לא עלתה על דעת אף א' לומר סברא כזו, ובפשטות: סברא כזו היא היפך יסודות האמונה כו'.

ונחזור לעניננו: מכיון שקשה ביותר להסביר בשכל את השיטה דצמצום שלא כפשוטו, נמצא, שענין הצמצום כפי שמתפרש (ע"פ כללי תורת אמת) בעולם נמוך (עולם השכל של אלו שאינם מבינים את השיטה דצמצום שלא כפשוטו) הוא – כפשוטו.

כד. ועד"ז מובן בנוגע למ"ש במו"נ וכיו"ב שעניני חכמת והטבע (רפואות וכיו"ב) שבש"ס אינם נצחיים, ושייך בהם שינוי – שכאשר מדברים עם תלמידים כאלו שנמצאים בעולם נמוך כו' (שלכן צריכים להניח את דעתם במענה כזה, כנ"ל), הנה בעולם זה, "עולם השינוי", כן הוא הלימוד ע"פ כללי תורת אמת.

והרי הם עצמם כתבו ענין זה באופן ד"שוכרו בצידו", היינו, שמה שכתבו שיכול להיות בזה שינוי בו', אין זה מפני שיש בידם מסורת על כך, אלא רק מצד סברא, כלומר, שכל שיכול להשתנות, "עולם השינוי".

כה. ויה"ר שבקרוב ממש נזכה לקיום היעוד "ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר גו'",
 "ולא יכנף עוד מוריד" – שאז יראו בפועל ובגלוי ש"מלא כל הארץ כבודו", מכיון
 שהצמצום אינו כפשוטו.

וזוכים לקיום היעוד "ביום ההוא יהי' ה' אחד ושמו אחד", כשם שאני נכתב כך
 אני נקרא, היינו, לא באופן ד"זה שמי לעלם – הסר וי", העלימהו שלא יקרא
 ככתבו" (פרש"י שמות ג, ט), אלא באופן דכשם שאני נכתב כד אני נקרא בפועל
 ובגלוי, בכל העולם כולו, "מלא כל הארץ כבודו", מכיון שרואים בפועל ובגלוי
 שהצמצום הוא שלא כפשוטו.

וענין זה נפעל ע"י כללות מעשינו ועבודתנו באופן של ריבוי והרחבה כו',
 למעלה ממדידה והגבלה, היפך ענין הצמצום, שעיי"ז זוכים לראות בגלוי שהצמצום
 דלמעלה אינו כפשוטו – "לא יכנף עוד מוריד".

וכל זה – במהרה בימינו ממש, ומתוך שמחה וטוב לבב.

כא.

נשיאת כפים למעלה מן הראש

גליון שכ – מהתוועדות ש"פ מטו"מ תשמ"ג

קטע משיחת ש"פ מטו"מ, מבה"ח מנחם-אב ה'תשמ"ג

בלתי מוגה

כמו כן העירני חכם אחד¹ אודות משנ"ת במאמר ד"ה שאו ידיכם קודש (דש"פ
 בלק) שנשיאת כפים דכהנים היא למעלה מן הראש, היינו, למעלה משם הוי'
 שבמוחין, וכמוגדש בנשיאת כפיו של הכה"ג שמגבי" את כפיו למעלה משם הוי'
 שהי' חקוק על הציץ – דלכאורה, רק לדעת ר' יהודה "אף כה"ג מגבי' ידיו למעלה
 מן הציץ" (סוטה לח, א), והרי זו דעת יחיד, ואין הלכה כמותו?

(1) בקובץ הערות התמימים ואנ"ש – מאריסטאון גליון שכ.

והמענה לזה – בפשטות: מצינו ריבוי מקומות בדא"ח שבהם הובאה דעת יחיד, אף שאין הלכה כמותו, מכיון ש"אלו ואלו דברי אלקים חיים", כמבואר בכ"מ.

ובנוגע לסברת הפלוגתא – יש לומר:

נשיאת כפים ע"ג הראש ענינה – הגבהה למעלה משם הוי' שבראש (מוחין). ומכיון שאצל הכה"ג ישנו ענין הציץ שבו חקוק שם הוי', שזוהי דרגא בשם הוי' שלמעלה משם הוי' שבראש – יש סברא לומר שהכה"ג אינו יכול להגבי' ידיו למעלה מן הראש, מכיון שאינו יכול לברך את שם הוי' החקוק בציץ, בפני היותו למעלה משם הוי' שבראש סתם.

ולאידך – מכיון שהכה"ג נעלה יותר משאר הכהנים בזה שיש לו את שם הוי' החקוק ע"ג הציץ, מוכן, שעילוי זה מתבטא גם בשאר עניניו של הכה"ג, גם בנוגע לכפיו. ולכן, אף ששאר הכהנים יכולים לברך רק את שם הוי' שבראש, ואינם יכולים לברך את שם הוי' החקוק ע"ג הציץ, אעפ"כ, כה"ג יכול לברך גם את שם הוי' החקוק ע"ג הציץ, מכיון שכפיו הם בדרגא נעלית יותר מכפיהם של שאר הכהנים.

ובדוגמת ענין זה – יש לבאר גם בנוגע למה שהעיר הנ"ל אודות אופן הנהגתם של הכהנים בימינו, האם נושאים כפיהם כנגד כתפיהם בלבד, או ע"ג ראשיהם. ובהקדים:

מכיון שאסור להסתכל על הכהנים בשעה שנושאים כפיהם – אינני יודע כיצד מתנהגים בפועל ממש (אם נושאים כפיהם כנגד כתפיהם, או ע"ג ראשיהם), ענין זה צריכים לברר אצל הכהנים עצמם כו'; אבל אעפ"כ יש מקום לבאר את הסברות לכאן ולכאן:

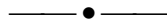
כללות הענין דנשיאת כפים ע"ג ראשיהם ענינו – לברך את שם הוי' שבמוחין, למעלה משם הוי' שבלב, שזוהי עבודה נעלית כו'.

והנה, ענין זה (לברך את שם הוי' שבראש) אינו יכול להיות תיכף ומיד בהתחלת העבודה, אלא לכל לראש צריכה להיות העבודה הקשורה עם שם הוי' שבלב, ורק כאשר מגיע לשלימות העבודה, אזי הוא מברך גם את שם הוי' שבמוחין. ומכיון שהתורה על הרום תדבר, לכן החיוב דנשיאת כפים הוא "כנגד כתפיהן" בלבד, כי בהתחלת העבודה – תיכף ומיד שנעשה בר-מצוה, שאז חייב הוא בנשיאת כפים – אין בכחו לישא את כפיו ע"ג הראש, לברך את שם הוי' שבראש, כי אם לברך את שם הוי' שבלב, שענין זה הוא ביכלתו, מכיון שנעשה "בר דעת", באופן דמוח שליט על הלב כו'.

[ומה שמצינו את הענין דהמשכת המוחין במדות כו' בספירת העומר – הרי מדובר שם אודות שלימות העבודה כו'.]

ובזה מתעוררת חקירה – כיצד צריכה להיות הנהגתו כאשר מגיע לשלימות העבודה, שאז בכחו לברך גם את שם הוי' שבראש – האם לשנות את הנהגתו בפועל ממש ולישא כפיו ע"ג ראשו, או להמשיך להתנהג כמקודם, דמכיון שהתחיל להתנהג באופן מסויים, אין לשנות כו'.

ומובן, שכללות ענין זה בעבודת האדם – שייך אצל כאו"א מישראל (לא רק אצל הכהנים), שזהו כללות הענין ד"שאו ידיכם קודש וברכו את הוי'", כמדובר לעיל בארוכה.

כב.

בענין הליכה לגן חיות

גליון שלה – מהתוועדות ש"פ תולדות תשד"מ

קטע משיחת ש"פ תולדות, מבה"ח וער"ח כסלו ה'תשד"מ

בלתי מוגה

דובר בהתוועדות שלפנ"ז (שיחת כ"ף מר-חשון) אודות הזהירות שלא להסתכל על בע"ח טמאים, ובהמשך לזה נתבאר (בהערה 4) בנוגע להליכה לגן חיות - שענין זה יכול להיות מב' טעמים: (א) כדי לברך "משנה הבריות", (ב) כדי להתבונן במה רבו מעשיך גו'.

ושאלו בזה¹ - בנוגע לטעם הא': מכיון שברכת "משנה הבריות" אינה על כל בעלי החיים, כי אם על סוגים מיוחדים, פיל וקוף וכיו"ב (ברכות נח, ב. שו"ע או"ח סרכ"ה ס"ח), הרי אין ללכת לגן חיות אלא כדי לראות חיות אלו שיש לברך עליהם "משנה הבריות", ותו לא? ועוד: מכיון שמבואר בשו"ע שם שאין מברכים בכל פעם, אלא בפעם הראשונה בלבד (ראה גם סדר ברכה"נ פי"ג סי"ג), או משלושים יום לשלושים יום (רמ"א שם), הרי אין ללכת לגן חיות בתוך שלושים יום?

(1) בקובץ הערות התמימים ואנ"ש – מאריסטאון גליון שלה.

הנה - נוסף לזה שלכן נתבאר גם הטעם דהתבוננות במה רבו מעשיך ה', שענין זה הוא בכל סוגי הבע"ח, וללא הגבלת זמן, הרי גם בנוגע לטעם דברכת "משנה הבריות" עצמו, אין מקום לשאלה מפס"ד השו"ע אודות הפרש הזמן שיש להמתין עד האפשרות לברך "משנה הבריות" פעם נוספת:

כאשר מדובר אודות ברכת "משנה הבריות" (וכיו"ב בשאר ברכות) - ישנה ב' פרטים בדבר: (א) אמירת הברכה בפועל - בתנאים המבוארים בשו"ע, (ב) תוכן הברכה - הרגש האדם שמודה ומשבח להקב"ה על שברא "בריות משונות".

ולכן: גם כאשר אין אומרים את הברכה בפועל - ע"פ פס"ד השו"ע שאין לברך פעם נוספת עד לאחרי זמן מסויים, הרי מובן, שתוכן הברכה (רגש ההודאה להקב"ה) ישנו גם כאשר מסתכל על ברי' זו לאחרי שכבר אמר את הברכה פעם נוספת!

דוגמא לדבר: כאשר מברכים "שהכל נהי' בדברו" על מים, או "בורא פרי הגפן" על יין, הנה כל זמן שלא הי' היסח הדעת נולדוגמא בעניננו - מהתחלת ההתוועדות עד סיומה] - אין מברכים פעם נוספת, כפס"ד השו"ע. והרי פשיטא שאף א' לא יאמר שכאשר ממשיכים לשתות מים או יין - שוכחים ח"ו על תוכן הברכה, שבח והודי' להקב"ה "שהכל נהי' בדברו" או "בורא פרי הגפן".

ועד"ז בנוגע לברכת "שהחיינו" שחיובה מזמן לזמן, וכן הברכה על ראיית חבירו "החביב עליו הרבה ושמח ונהנה בראייתו" לאחרי משך זמן שלא ראהו (שלושים יום או י"ב חודש) - שהפירוש בזה הוא, שהברכה נמשכת על כל משך הזמן שלאח"ז, ומובן, שגם כאשר אינו מברך את הברכה בפועל מפני שכבר אמרה לא מזמן, יש אצלו תוכן הברכה - שבח והודי' להקב"ה כו'.

ועוד ועיקר: ברכת התורה אומרה פ"א בתחילת היום, וע"פ המקשן הנ"ל - תוכנה ח"ו אינה בכל היום כולו?!

ועד"ז מובן בנוגע לברכת "משנה הבריות" - שגם כאשר מסתכל לאחרי אמירת הברכה, הן מיד, והן לאחרי משך זמן (תוך שלושים יום, שאינו מברך שנית), ישנו כאן התוכן דברכה זו, שבח והודי' להקב"ה על שברא בריות משונות.

מנין נובעת הטעות בשאלה זו - מכיון שחושבים אודות תיבות השו"ע עצמן (שבאופנים אלו אין מברכים ברכה זו), ושוכחים אודות תוכן הדברים - כוונת הברכה ומשמעותה.

כג.

את צמח דוד עבדך¹

גליון שמג – מהתוועדות ש"פ וארא תשד"מ

קטע משיחת ש"פ וארא מבה"ח שבט ה'תשד"מ

בקשר להמוזכר לעיל אודות הראי' מנוסח התפלה "אלקי אבותינו אלקי אברהם כו" - ישנם הטוענים: כיצד יכולים להביא הוכחה מנוסח התפלה. הרי מידי יום ביומו (בימי החול) מבקשים "את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח", ואעפ"כ, עברו כבר 1900 שנה, ועדיין לא נושענו?!

הנה - לכל לראש - שאלה זו הובאה כבר בשל"ה (רנ"א, א), ותשובתה בצדה, וז"ל:

"דבר זה שארו"ל אין הקב"ה מואס בתפילת רבים, יש לתמוה לכאורה, דהא עינינו רואות שאין כן, שהרי תפילת י"ח כל ישראל מתפללין אותה ג"פ בכל יום, וכמה פעמים מוזכר בהתפילה הגאולה, ראה נא בעניינו כו', תקע בשופר גדול כו', השיבה שופטינו כו', ולירושלים עירך ברחמים תשוב ותשכון בתוכה כו', את צמח כו', רצה ה' אלקינו כו', וזה יותר מאלף ותקנ"ד שנה (בימיו) שאנו בגלות וסתם תפילתינו!"

ומאריך לבאר ענין זה, ונקודת הדברים (שם, ב): "התפלה שהיא עבודה שבלב היא מצות עשה. . וענין שמיעת התפילה היא שהקב"ה בוחר בהתפילה והמלאך קושרה ועושה כתר להקב"ה, אבל אין מוכרח שיקיים ויעשה להתפלל מה שמבקש, רק הקב"ה קיבל המ"ע שקיים כמו שמקבל הקב"ה כל מ"ע שאדם עושה. . אע"פ שאינו שולח ברכה עבור זה, מ"מ, המצוה רישומה למעלה והשכר שמור כו'".

כלומר: התפילה פועלת פעולתה למעלה, ברוחניות הענינים, וזאת - גם כאשר אין הדבר נמשך בעוה"ז הגשמי. ומכיון שאצל בני"י "נשמתם עיקר וגופם טפל" (ראה תניא פל"ב) - מובן, שהפעולה למעלה ברוחניות הענינים אינה דבר צדדי

(1) ראה גם לקמן במדור הכתי"ק ס"ו.

וטפל כו', אלא אדרבה: זהו עיקר ואמיתית הדבר (אלא שצריכים גם להוריד ולהמשיך את הדבר בעוה"ז הגשמי).

וע"ז הוסיף כ"ק אדמו"ר שליט"א:

ביחד עם זה פשוט - שכל האומר בתפלתו: ראה נא בענינו כו' את צמח כו' - וכוונתו ומחשבתו שאינו מבקש, ר"ל, הדברים כפשוטם ממש וכפס"ד מפורש בהל' תפלה דפי' תפלות אלו ופי' תפילות חננו מאתך חכמה כו' רפאינו כו' - הם בקשות מילוי צרכיו בעוה"ז כפשוטם

ה"ז היפך הפס"ד, היפך קיום מ"ע דתפלה כפי שהרמב"ם וכו' מבארים אותה, וכו'. - נוסף על - וג"ז עיקר - היפך פיה"מ דתפילה.

- ולהעיר דגם בשל"ה בתחילת ביאורו מדגיש: "אמת תפלת רבים נשמעת, אבל אין הענין שיעשה הקב"ה כל בקשתם ממש, רק עושה מדוגמת הבקשה וממינה, כי בכל יום ויום יש גאולה, דהיינו כשבה אחת בין ע' זאבים אי אפשר לה להתקיים, וכל יום ויום עומדים עלינו לכלותינו והקב"ה מצילנו".

כד.

פרש"י וכל העם רואים את הקולות

גליון שמז - מהתוועדות ש"פ משפטים תשד"מ

משיחת ש"פ משפטים תשד"מ

בלתי מוגה

כד. כאן המקום להמשיך בביאור פרש"י בשבוע שעבר - על הפסוק "וכל העם רואים את הקולות".

ובהקדמה: כבר התפלפלו אודות משנ"ת בפרש"י בהתוועדות שלפנ"ז. ויש לציין שכמה ענינים נכתבו באופן ד"קולע אל השערה ולא יחטא", אבל - דוקא על קלאץ-קשיא לא שמו לב:

נתבאר בהתוועדות שלפנ"ז (שיחת ש"פ יתרו סל"ו) שרש"י אינו מביא את המשך דברי המכילתא - "מניין שלא היו בהן חגרים, שנאמר ויתייצבו בתחתית

ההר, ומניין שלא היו בהן טפשים, שנאמר אתה הראת לדעת" – מכיון שלזה אין הכרח בפשוטו של מקרא: "חגר" אינו יכול להלך (כדבעי), אבל לעמוד על מקומו – יכול הוא. ועד"ז בנוגע ל"טפש" – שגם אצלו יכול להיות הענין ד"אתה הראת לדעת".

אמנם, לכאורה יש בזה "קלאץ-קשיא":

לשון הכתוב הוא – "ויתייצבו", כלומר, לא רק סתם עמידה, אלא באופן של יציבות ותוקף, שפירושו – עמידה בקומה זקופה, כפי שכבר למד הבן חמש למקרא בפ' וישב (לז, ז) "והנה קמה אלומתי וגם נצבה", ובפרש"י: "לעמוד על עמדה בזקיפה" [וכמו כן ילמדו בפ' קרח (טז, כז) "ודתן ואבירם יצאו נצבים", ובפרש"י: "בקומה זקופה"]. שמזה מוכח, שהפירוש ד"ויתייצבו" הוא – "בקומה זקופה".

ועפ"ז – כיצד שייכת עמידה בקומה זקופה אצל "חגרים"?! – לכאורה, מכיון שהכתוב מדגיש "ויתייצבו בתחתית ההר", ולא "ויעמדו" – מוכח בפשוטו של מקרא "שלא הי' בהם חגרים"?!

וכאמור – למרות שזוהי "קלאץ-קשיא", לא העיר אף א' על ענין זה!

כה. ענין נוסף בנוגע לפרש"י הנ"ל:

בנוגע לשאלה הנ"ל, מדוע לא הביא רש"י את דברי המכילתא "מניין שלא הי' בהם חגרים שנאמר ויתייצבו בתחתית ההר. ומניין שלא הי' בהם טפשים שנאמר אתה הראת לדעת" – רצו' לתרץ זה בפשטות, שרש"י אינו יכול לבאר, בפשוטו של מקרא, שפסוקים אלו לא נאמר "כל העם" (משא"כ בנוגע לסומא חרש ואלם).

אמנם, באמת אי אפשר לתרץ כן, כי:

הבן חמש למקרא יודע ומבין בפשטות שבמעמד הר סיני, בעת אמירת "עשרת הדברות", היו נוכחים כל בני ממש, עד אחד. ולכן, כאשר מדובר אודות מעמד הר סיני עצמו – אין צורך להדגיש "כל העם", דמאי קמ"ל. משא"כ כאשר מדובר אודות המאורעות שקדמו למעמד הר סיני, ברביעי ובחמישי בסיון, ואפילו בששי בסיון, לפני שמשה רבינו הוציא את כל בני מן המחנה "לקראת האלקים" – יש צורך להדגיש "כל העם", כי לולי זאת, אין כל הכרח לומר שענין זה קאי על כל העם ממש, יתכן שבענין זה חסרו אחדים מבנ"י.

ועפ"ז: בפסוק "אתה הראת לדעת", דקאי על מעמד הר סיני עצמו, בעת אמירת "עשרת הדברות" – אין צורך להדגיש "כל העם", מכיון שמובן מעצמו דקאי על כל העם. וכן בפסוק "ותייצבו בתחתית ההר", דקאי על עמידת בניי כדי לשמוע את "עשרת הדברות" – פשיטא שקאי על כל עם, ואין צורך להדגיש זאת.

אמנם, בנוגע לפסוק "ויען כל העם גו'", וכן "נעשה ונשמע" – הרי מכיון שמאורעות אלו היו לפני ששה בסיון, אין כל הכרח דקאי על כל בניי ממש, עד אחד. ולכן, צריך הכתוב להדגיש ולהוסיף "כל העם".

וכמו בנוגע למ"ש "וכל העם רואים את הקולות":

כתוב זה הוא (גם) בהמשך למ"ש לפנ"ז "ויהי ביום השלישי בניות הבוקר ויהי קולות וברקים וענן כבד וקול שופר חזק מאד ויחרד כל העם אשר במחנה" – כמובן בפשטות ש"ביום השלישי בהיות הבוקר" הי' סדר המאורעות כך: ויהי קולות וברקים גו', ויוצא משה את עם גו', וירד ה' על הר סיני גו', וידבר אלקים גו' [ופשיטא – שלא הלכו בנתיים לעסקיהם!], ובהמשך לכל זה נאמר "וכל העם רואים גו'".

ומכיון שהפסוק "ויהי ביום השלישי בניות הבוקר ויהי קולות וברקים גו'" קאי על הזמן שלפני "עשרת הדברות" ("כל העם אשר במחנה"), שהרי רק אח"כ נאמר "ויוצא משה את העם לקראת האלקים מן המחנה" – מובן, שיש צורך להדגיש "וכל העם רואים גו'", כי לולי זאת, יש מקום לומר שבהיותם במחנה, בודאי ראו את ה"קולות וברקים וענן כבד גו'", אבל יצכן שאחדים מבנ"י שהיו בקצה המחנה – לא ראו, ולכן מוכרח הכתוב להדגיש "וכל העם רואים גו'".

כה.

ציון להירוושלמי

גליון קנד – מהתוועדות פורים תשד"מ

קטע משיחת ש"פ אמור ה'תשד"מ

בלתי מוגה

ל. מאמר המוסגר:

בקשר להמוכר לעיל שצדקה שקולה כנגד כל המצות – העירו¹ על מה שצויין² לירושלמי, ולא לבבלי.

והמענה לזה – ע"ד האמור לעיל (ס"כ) שישנם ענינים שנאמרים לכתחלה באופן ד"לחידודי", מכיון שרוצים ששהשומעים יחשבו אודות הדברים הנאמרים, וימצאו מה שיש להוסיף בזה וכו', ולא רק באופן שתמיד יגישו לשומע דבר שלם, כך שלא יצטרך להסב את תשומת-לבו לענין זה, ויוכל להמשיך בשאר עניניו. ואין כאן המקום להאריך בזה.

כו.

שלושים יום קודם החג דורשים בעניני החג

גליון שנה – מהתוועדות ש"פ תזריע תשד"מ

משיחת ש"פ תזריע, פ' החודש תשד"מ

בלתי מוגה

א. כאן המקום להשלים ולבאר כמה ענינים ששאלו אודותם: בתוועדות שלפנז¹ דובר אודות פס"ד אדמו"ר הזקן בשו"ע² "חכמים הראשונים תקנו . . . שיתחילו הדרשנים לדרוש ברבים הלכות הרגל שלושים יום לפני הרגל, דהיינו שמפורים ואילך ידרשו הלכות הפסח", דלכאורה, כשם שבשבועות וסוכות מתחילים לדרוש שלושים יום לפני ששה בסיון (מחמשה באייר) וט"ו תשרי (מי"ד באלול) היום שבו מקריבים את הקרבן – היו צריכים להתחיל הלכות הפסח מי"ג אדר, שלושים יום לפני י"ד ניסן, שאז מקריבים קרבן פסח.

(1) בהערות הת' ואנ"ש – מאריסטאון גליון שנה ס"ט

(2) בלקו"ש חכ"א ע' 304 הע' 52.

(1) ב"יחידות" לאורחים שיחיו – אור לטו"ב אדר שני ס"ג.

(2) או"ח ר"ס תכט

[ומובן, שאין לתרץ שזמן הקרבת הפסח הוי ביום י"ד לאחרי חצות (ולא בהתחלת היום), ולכן מספיק להתחיל מפורים – כי עדיין יחסרו כמה שעות לחשבון דשלושים יום, שבהם יכולים ללמוד כו"כ ענינים הקשורים עם הלכות החג]. יתירה מזו: מלבד ההלכות דקרבת פסח ישנם גם ההלכות דבדיק חמץ וביעור חמץ (שזהו גם תנאי בקרבן פסח³), שבהם ריבוי הלכות ופרטי דינים. וזמנם – "אור לארבעה עשר" ! והעירו על זה⁴, ששאלה זו הובאה כבר בדברי התוס' במסכת בכורות⁵, ותירצו "דלעולם אין יום המעשה (שבו מקריבים קרבן פסח) בכלל, ולא חלקו חכמים בין פסח לסוכות והלכו אחר עיקר יו"ט . . שביו"ט קרבנות מרובין ראיי' חגיגה ושמחה".

ותבוא עליהם ברכה – שמעיינים במקורות הדברים, בראשונים וכו', אבל – כמדובר כמ"פ, מרוב הפלפול והשקו"ט שוכחים בכלל על הנושא שאודותיו מדובר:

לכל לראש – הודגש שהשאלה היא על פס"ד אדה"ז בשו"ע, ושם: (א) ש"תקנה זו לא נתבטלה מישראל אף לאחר שחרב ביהמ"ק, שכל חכם הי' שונה לתלמידיו הלכות הרגל ל' יום לפניו, כדי שיהיו בקיאים בהלכותיו וידעו המעשה אשר יעשון", היינו, שלא מדובר אודות קרבנות החג, שאינם שייכים לאחר שחרב ביהמ"ק, כי אם אודות הלכות החג השייכים למעשה בפועל, ובעניננו – בדיקת חמץ וביעור חמץ, ומכיון שכן, אין זה שייך לדברי התוס' ש"הלכו אחר עיקר יו"ט . . שביו"ט קרבנות מרובין כו".

(ב) בנוגע ל"דורות האחרונים" מחלק אדמו"ר הזקן בין שבועות לשאר ימים טובים – שבפסח וסוכות דורש החכם בהלכות החג בשבת שלפניו, משא"כ בעצרת, ש"אין בו הלכות מיוחדות שכל איסור והיתר הנוהגין בו נוהגין ג"כ בפסח וסוכות", וא"כ לא שייך כאן תירוץ התוס' ש"לא חלקו חכמים בין פסח לסוכות".

זאת ועוד: הציון לדברי התוס' ש"לא חלקו חכמים בין פסח לסוכות כו" – אינו תירוץ והסבר, כי אם מה שמעבירים את הקושיא על החכמים עצמם: מדוע אמנם לא חלקו בין פסח לסוכות – כשם שצריכים לדעת את הלכות הקרבנות דראיי' חגיגה ושמחה, כמו כן צריכים לדעת את ההלכות דקרבת פסח, וכן ההלכות דבדיקת

3) ראה פסחים ה, סע"א. רמב"ם הל' חמץ ומצה פ"א ה"ח.

4) בהערות הת' ואנ"ש מאריסטאון גליון שנה ס"ח. הערות וביאורים – אהלי תורה גליון רכח סי"ז. ועוד.

5) נו, ב.

וביעור חמץ, שזמנם – "אור לארבעה עשר", וא"כ, היו צריכים לחלק בין פסח לסוכות ולקבוע את התחלת לימוד הלכות הפסח ב"ג אדר?!

[ושאלה זו היא גם בענין "באחד באדר משמיעין על השקלים"⁶, כדי להזכיר להביא את מחצית השקל עד ר"ח ניסן, שאז מתחילין להקריב קרבנות מתרומה החדשה, שעל זה מבואר בתוס' הנ"ל ש"לא חשו להקדים יום אחד לפני ר"ח כדי שיהיו ל' יום שלימים כו" – הא גופא קשיא: מדוע לא חשו לכך].

יתירה מזו: התכלית והכוונה בלימוד הלכות החג שלושים יום לפני החג היא – כדי שבבוא החג ידעו את המעשה אשר יעשון, כפשוטו. והנה, רוב הלכות החג השייכים למעשה בפועל אצל כאו"א מישראל – אינם בעניני הקרבנות (אפילו בזמן שביהמ"ק הי' קיים), כי אם בשאר עניני החג, הלכות בדיקת וביעור חמץ בחג הפסח, והלכות סוכה וד' מינים בחג הסוכות, כי:

בנוגע לדיני קרבנות – הרי הלימוד דכאו"א מישראל בנוגע למעשה בפועל, אינו אלא לדעת שהקרבת "צריך להיות נקי מכל מום ומשאר דברים הפסולים כו", משא"כ הדינים הקשורים עם שחיטת הקרבן, זריקת הדם, הקטרת האימורים וכיו"ב – אינם שייכים אלא לכהנים, ומי שאינו כהן – לא יניחוהו להתקרב לזה!

ואפילו בנוגע לדיני מומין – לא מדובר אודות לימוד בתכלית הבקיאות בכל פרטי הדינים שבזה, שהרי מצינו בגמרא⁷ ש"רב" למד הלכות מומין אצל רועה במשך יח חודש, וא"כ, לא יתכן שיהודי פשוט יצליח ללמוד כל פרטי דינים אלו במשך שלושים יום!

אלא מאי – מדובר אודות ידיעה כללית ושטחית כו' ובפרט שלאחרי כל זה היו הכהנים בודקים את הבהמות לראות אם אין בה מומין, כך שאין הכרח שכאו"א מישראל יהי' בקי בהלכות מומין על בוריים.

אמנם, כאשר מדובר אודות שאר הלכות החג, בדיקת וביעור חמץ, וכן סוכה וד' מינים – צריך כאו"א ללמוד ריבוי פרטי דינים כדי לדעת את המעשה אשר יעשה בפועל ממש, וצריכים ללמדם בעוד מועד, כך שיספיקו להכין את כל הענינים הדרושים עד בוא החג.

וא"כ, הרי הדברים ק"ו: אם כדי לדעת באופן כללי ושטחי אודות המומין הפוסלים בקרבן (שגם אם לא ידע, לא יבוא לידי מכשול, מכיון שהכהנים בודקים

(6) שקלים בתחלתה.

(7) סנהדרין ה, רע"ב.

את הקרבן) צריכים לימוד במשך שלושים יום, הרי עאכו"כ שכן הוא כאשר מדובר אודות ריבוי גדול יותר של הלכות, שאותם צריכים לדעת על בוריים, להיותם דברים הנוגעים למעשה בפועל ממש.

ועפ"ז דורש ביאור והסבר: מדוע לא התחשבו חכמים בכך שצריכים שלושים יום כדי לדעת את כל ההלכות דבדיקת וביעור חמץ – שאז היו צריכים לקבוע את זמן התחלת לימוד הלכות פסח ב"ג אדר, שלושים יום לפני "אור לארבעה עשר"! וכאמור מרוב פרטי השקו"ט בנוגע לכ"ט או ל' יום, שכחו שמדובר אודות יהודי ("א לעבעדיקער איד") שצריך לדעת את המעשה אשר יעשון!

כא. ויה"ר שאצל כאו"א מישראל יהי' הענין דבדיקת חמץ וביעור חמץ בעבודה הרוחנית – בנוגע ליצה"ר, שנקרא בשם "חמץ"⁸. ומובן, שבנוגע ל"חמץ" הרוחני – אין צורך להמתין עד "אור לארבעה עשר", אלא יכולים וצריכים לבדוק אחריו ולבער אותו תיכף ומיד, אפילו ביום השבת, ואדרבה – ביום השבת ישנה נתינת כח מיוחדת לענן זה, מכיון שענינו תשובה, "שבת אותיות תשב"⁹, עד ל"תשובה עילאה"¹⁰. ועי"ז יקויים פס"ד הרמב"ם¹¹ "הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותן, ומיד הן נגאלין".

8) ראה ר"ה ג, סע"ב. ברכות יז, רע"א (ובפרש"י שם). וראה לקו"ת צו יג, ג.

9) אגה"ת ספ"י. תורת נתן (למהרנ"ש) בסופו. יפ"ת לב"ר ספכ"ב.

10) אגה"ת שם.

11) הל' תשובה פ"ז ה"ה.

כז.

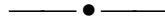
בענין מלאכים מכירים את עצמן***גליון שסב – מהתוועדות ש"פ אמור תשד"מ****קטע משיחת ש"פ אמור ה'תשד"מ**

...הרי כאן המקום להתעכב על מה שהעירו' בקשר לדברי הרמב"ם בהל' יסודי התורה (פ"ג ה"ט) "כל הכוכבים והגלגלין כולן בעלי נפש ודעה והשכל הם . . ומכירים את מי שאמר והי' העולם . . וכשם שמכירין הקב"ה כך מכירין את עצמן וכו'", שבנוגע ל"מלאכים" אינו כותב ש"מכירין את עצמן".

והביאור בזה - בפשטות:

בנוגע ל"מלאכים" - אין צורך לחדש ש"מכירין את עצמן", מכיון שענין זה מובן במכ"ש וק"ו מ"כוכבים וגלגלים":

הרמב"ם ממשיך - וראה זו"ח מהנ"ע ח, סע"ד - ש"דעת הכוכבים והגלגלים מעוטה מדעת המלאכים כו". ועפ"ז: אם "כוכבים וגלגלים" מכירין את עצמן, הרי עאכ"כ ש"מלאכים" - שדעתם גדולה יותר - מכירין את עצמן, כפשוט.

(* ראה לקמן שער כתבי יד קודש סי"ב
1) בהערות הת' ואנ"ש – מאריסטאון גליון שסב אות ט.

כח.

גיוור בזמן הזה*

גליון שעו – מהתוועדות ש"פ דברים תשד"מ

קטע משיחת ש"פ דברים, ה'תשד"מ.

בלתי מוגה

א. כאן המקום להשלים את ביאור הענין דגיוור בזמן הזה - בהמשך להמדובר בהתוועדות שלפנ"ד¹:

נתבאר לעיל דיוק לשון הרמב"ם² "גר שמל וטבל ועדיין לא הביא קרבנו . . קרבנו עכבו להיות גר גמור ולהיות ככל כשרי ישראל" - שהקרבן אינו עושה את הגירות (שהרי לא נאמר שהקרבן "מגיירו", "עושה אותו גר גמור"), כי אם ש"עכבו להיות גר גמור", היינו, שגם כאשר ישנו קרבן נעשה הגיוור ע"י מילה וטבילה בלבד, אלא שכל זמן שלא הביא קרבנו, הרי אי-הבאת הקרבן "מעכבו להיות גר גמור".

דוגמא לדבר: מילת עבדיו מעכבתו מאכילת הפסח³. והרי פשיטא שלא נפעל דבר במציאותו של היהודי (בהגברא) ע"י מילת עבדיו, כי אם שמעכבתו מאכילת הפסח.

ועפ"ז נתבאר מה שבזמן הזה נעשה "גר גמור" ע"י מילה וטבילה בלבד - כי: בזמן הזה, כשאין קרבן ע"פ תורה – אין עיכוב, ולכן, ע"י מילה וטבילה נעשה "גר גמור", ללא כל חסרון, ובלשון הרגצ'ובי⁴: "לא מחסר כלל".

כלומר: אין הכוונה שע"י מילה וטבילה נעשה כישראל לשאר דברים, וע"י הקרבן נעשה כישראל גם לגבי אכילת קדשים, ובמילא, כאשר לא הקריב קרבן (בזמן הזה) אין עליו דין – ישראל לגבי קדשים, ועד שלגבי קדשים דינו כבן נח⁵ -

(* נדפס אח"כ בלקו"ש חכ"ו שיחה ג' לפרשת משפטים. ובהוצאה שני' (של הליקוט), לייג תמוז תשמ"ה, בתור ביאור לשיעור הרמב"ם היומי דאז, ובהוראת הרבי – ביחד עם שקו"ט דהתמימים ואנ"ש בדברי הליקוט כפי שנדפסו בהערות התמימים ואנ"ש בכמה מקומות.

(1) שיחת ש"פ מסעי סל"ב ואילך.

(2) הלי' מחוסרי כפרה פ"א ה"ב.

(3) פסחים צו, א יבמות ע, ב. רמב"ם הלי' ק"פ פ"ט ה"ט. הובא בפרש"י עה"ת בא יב, מד.

(4) צפע"נ על הרמב"ם הלי' איסורי ביאה פי"ג ה"ד.

(5) מהר"ת יט, ב.

שהרי מלשון הרמב"ם מוכח שהקרבן אינו עושה את הגיור, אפילו לא ביחס לאכילת קדשים, כי אם עיכוב בלבד, ומכיון שכן, בזמן הזה שאין עיכוב, נעשה גר גמור - גם ביחס לאכילת קדשים - ע"י מילה וטבילה בלבד.

ב. ושאלו על זה⁶ - שמלשון הרמב"ם⁷ "בשלשה דברים נכנסו ישראל לברית, במילה וטבילה וקרבן . . וכן לדורות כשירצה העכו"ם להכנס לברית . . צריך מילה וטבילה והרצאת קרבן", משמע, שהגיור נעשה ע"י שלשה דברים, היינו, גם ע"י הקרבן, ולא שהגיור נעשה ע"י מילה וטבילה (שני דברים) בלבד, והקרבן אינו אלא דבר המעכב?

והביאור בזה:

המושג ד"כניסה" הוא ענין כללי שמתייחס הן לדבר המכניס והן להסרת הדבר המעכב שלא יוכלו להכנס. ובפשטות: בכניסת דבר מסויים לתוך בית - ישנו הדבר המכניס, וישנו הסרת העיכוב (דבר שנמצא בפתח ומעכב את הכניסה לבית). ונמצא, שהכניסה בפועל תלוי' אמנם בהסרת הדבר המעכב, אבל אעפ"כ, אף א' לא יאמר שהסרת העיכוב מכניסה אותו פנימה, מכיון שאין זה אלא הסרת העיכוב בלבד.

ובנוגע לעניינו:

לשון הרמב"ם הוא "בשלשה דברים נכנסו ישראל לברית", ולא "שלשה דברים הכניסו את ישראל לברית" - כי: בפועל ממש - הכניסה לברית היא אמנם "בשלשה דברים", מילה וטבילה והרצאת קרבן, אבל אעפ"כ, תוכן ענין ה"כניסה" כולל שני סוגים: (א) הדבר המכניס בברית - מילה וטבילה - שע"י נעשה הגיור, (ב) הסרת הדבר המונע את הכניסה - קרבן - שרק לאחר זה יכולה להיות הכניסה בפועל.

ג. כמו כן שאלו: מה דינו של גר שנתגייר בזמן הזה לאחר שיבנה ביהמ"ק - האם מותר באכילת קדשים קודם שיביא קרבן?

הנה, ע"פ האמור לעיל שבזמן הזה נעשה "גר גמור" לכל דבר ע"י מילה וטבילה בלבד, מוכן, שענין זה יהי' בתקפו גם לאחר שיבנה ביהמ"ק. שהרי לא יתכן לומר שבנין ביהמ"ק יגרע ח"ו בשלימות הגיור, היינו, שעד עתה הי' "גר גמור", כישראל לכל דבר, וכאשר נבנה ביהמ"ק - יהי' חילוק בינו לבין ישראל בנוגע לאכילת קדשים!

(6) הערות התמימים ואנ"ש - מאריסטאון גליון שעו - ס"א.

(7) הלי' איסורי ביאה רפי"ג.

והגע עצמך אם כאשר חוזר לסורו - לא מחליש הדבר את ענין הגיור⁸. דמכיון שנעשה "גר גמור", נשאר יהודי לעולם ולעולמי עולמים, כיצד יתכן שענין הכי נעלה כבנין ביהמ"ק יחליש ח"ו את ענין הגיור? ...!

אלא ודאי בהכרח לומר שמה שנעשה "גר גמור" לכל דבר, גם לקדשים - נשאר הדבר בקיומו ובתקפו גם לאחר שיבנה ביהמ"ק. ואילו הדין ד"כשיבנה בית המקדש יביא קרבן" - אינו אלא חיוב דהבאת קרבן (ע"ד "כשיבנה ביהמ"ק אביא חטאת שמינה"⁹), ואין זה קשור עם פעולת הגיור, שהרי בענין הגיור "לא מחסר כלל".

ועפ"ז מובן מ"ש הרמב"ם לר' עובדי' הגר¹⁰ שמעלת יחוסו גדולה ביותר, מפני שמתייחס "למי שאמר והי' העולם":

מובן ופשוט שהרמב"ם לא יכתוב דבר שאינו מכוון לאמיתתו רק כדי לעודד ולהרגיע את מצפוננו של ר' עובדי' הגר - אלא ודאי כן הוא באמת.

ולכן אם נאמר שכשיבנה ביהמ"ק יהי' הגר אסור באכילת קדשים - כיצד יכולים לומר לו שמעלתו ככל ישראל, ואדרבה, שמתייחס "למי שאמר והי' העולם", בה בשעה שכשיבנה ביהמ"ק יוכח הגר ש"לא מיקרי עדיין ישראל גמור"?! עד עתה חשב שהוא "ישראל גמור", ולפתע - נעשה "אויס יא-טיבע-דאם"! [ובפרט שהמדובר בנוגע לעצם מציאותו בתור "ישראל גמור", ולא רק אם הוא "יא-טיבע-דאם" אם לאו!]

אלא ודאי בהכרח לומר שגם כשיבנה בית המקדש נשאר "ישראל גמור" לכל דבר, וחיוב הקרבן - אינו אלא דבר צדדי, כנ"ל.

8) יבמות מז סע"ב, רמב"ם הל' איסור"ב פי"ג הי"ז. טוש"כ יו"ד סרס"ח ס"ב, סי"ב.

9) שבת יב, ב.

10) רמב"ם הוצאת שלזינגר (נ.י. תש"ז) בהוספות לח"א סי"ט. תשובות הרמב"ם (ירושלים תש"כ) כרך ב' סרצ"ג.

כ.ט.

צמצום לפני צמצום הראשון*

גליון תד – מהתוועדות ש"פ תצוה תשמ"ה

קטע משיחת ש"פ תצוה ה'תשמ"ה

בלתי מוגה

ומענין לענין – הרי כאן המקום לבאר ענין נוסף ששקו"ט אודותיו:

דובר בהתוועדות שלפנ"ד¹ אודות המבואר בקבלה וחסידות שישנם צמצומים לפני צמצום הראשון (מרובע ולא עגול כו'²) – שענין זה מובן גם בפשטות, שהרי לפני שישנו אור ישנו מאור, ולפני שהאור מתפשט מן המאור ישנו אור הכלול בהמאור, ובזה גופא – לא רק ההתכללות ב"מאור", שהוא כבר תואר פרטי, יכולת להאיר (למטה מיכולת סתם), אלא גם ההתכללות בדרגות שלמעלה מזה, עד להתכללות בעצמות. ומכיון שכן, הרי מובן שבכדי שיומשך דרגא ראשונה שבאור - בהכרח שיהי' ענין של צמצום כו'.

ו"מבשרי אחזה אלקה"³ – כפי שמבין כאו"א (אפילו אינו-יהודי, להבדיל) בנוגע לכחות הנפש, שישנם כחות הנפש כפי שהם כלולים בנפש, כפי שהם בבחי' המשכה נעלמת. עד שבאים לגילוי והתלבשות באברי הגוף, ופשוט, שהמשכתם מהנפש כו' היא ע"י צמצום.

ובזה שקלו וטרו'⁴ – מכיון שהדבר מובן בפשטות, וכאמור, "מבשרי אחזה אלקה", א"כ, מה חידשה, איפוא, תורת הקבלה והחסידות בענין הצמצומים? !
ובכן, גם שקו"ט זו היא כתוצאה מזה שלא חושבים אודות הבנת תוכן הענינים, כדלקמן.

(* תוכן שיחה זו נדפס בהערה לקונט' ב' ניסן תשמ"ח.

(1) שיחת ש"פ יתרו סל"ז.

(2) ראה ס' עבודת הלוי (ליקוטים דף עא [הב']). ב - בשם ס' לימודי האצי' – הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בסה"מ תרנ"ט ע' עז (ד"ה רושם).

(3) איוב יט, כו. וראה אגה"ק רסט"ו.

(4) בהערות הת' ואנ"ש - מאריסטאון (גליון ח"י סט"ז).

והביאור בזה - בפשטות:

כל האמור לעיל שתחילה צ"ל מאור ואח"כ אור, תחילה אור הכלול ואח"כ אור המתפשט וכו' - הרי זה רק מצד הגדרים בסדר השתלשלות, והרי פשוט שעצמותו ית' אינו מוגבל בגדרים אלו, ומצדו ית' יכול להיות אור ללא מאור, אור המתפשט ללא אור הכלול וכיו"ב. ולולי שבחר ברצונו בסדר השתלשלות, היתה יכולה להיות ההתהוות שלא ע"י סדר השתלשלות כלל וללא כל צמצומים כו'.

כאשר ישאלו אדם פשוט: האם לדעתך מוגבל הקב"ה באיזו הגבלה מסויימת שמחייב שכלך הדל? - יענה מיד: "פרא אדם" שכמותך, כיצד עולה על דעתך שאלה כזו?! ... "מ'רעדט דאך וועגן דעם אויבערשטן"! ... ואם הוא "עז פנים", יוסיף ויאמר ל"גדול" ששואל שאלה זו: יתירה מזה - אפילו בשכל הגדול שלך לא מוגבל הקב"ה! ...

וא"כ, מנין יודעים אנו אודות ענין הצמצום (הן צמצום הראשון, והן הצמצומים שלפניו) וכללות סדר ההשתלשלות - לא מפני הכרח השכל, כי אם מפני שהדבר התגלה בתורת הקבלה!

יתירה מזה - לא זו בלבד שהי' יכול להיות ענין ההתהוות מעצמותו ית' ללא סדר השתלשלות, אלא כן הוא בפועל - בנוגע להתהוות יש הגשמי:

באגה"ק ס"כ מבאר אדמו"ר הזקן שהתהוות יש הגשמי הוא מ"מהותו ועצמותו של המאציל ב"ה שמציאותו הוא מעצמותו ואינו עלול מאיזה עילה שקדמה לו ח"ו, ולכן הוא לבדו בכחו ויכלתו לברוא יש מאין ואפס המוחלט ממש בלי שום עילה וסיבה אחרת קודמת ליש הזה".

[וענין זה מרומז גם בדברי הרמב"ם בהתחלת ספרו: "כל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם לא נמצאו אלא מאמתת המצאו", לא סתם ממציאיותו, כי אם "מאמתת המצאו", למעלה משם הוי' (שלכן, שם הוי' אינו אלא ברמז ובהעלם, באופן של ר"ת⁵), עד לעצמותו ית' ממש. ו"מאמתת המצאו" נמצאו כל הנמצאים שבעולם, עד שלשול קטן שבים ויתוש קטן שבטבור הארץ].

ומה שהתהוות בפועל היא ע"י האור (שהוא מעין המאור כו'), עד להארה והארה דהארה כו' (כמבואר באגה"ק), ובאופן שישנו סדר השתלשלות [שתכליתו "אינו בשביל עולמות העליונים, הואיל ולהם ירידה מאור פניו ית', אלא התכלית

(5) ראה שה"ג להחיד"א מע' רמב"ם - בשם ר' דוד הנגיד, נכדו של הרמב"ם. ובכ"מ.

הוא עוה"ז התחתון" ⁶] - הרי זה קשור עם ענין ה"צורה" שבנבראים, היינו, שבכדי שיהי' גילוי (אלקות) בהיש הגשמי, לכן, כח העצמות (המהווה את היש) בא ע"י אמצעות האור וע"י התלבשותו בכלים כו', באופן של "השתלשלות" ממדריגה למדריגה, אבל בנוגע להתהוות היש הגשמי גופא - התהוותו היא מהעצמות (לא כל סדר השתלשלות), וכמבואר בארוכה בדרושי אדמו"ר האמצעי ⁷ שיש הנברא הוא יש האמיתי.

וא"כ, הרי גם התהוות האור הי' יכול להיות באופן כזה, שיתהווה ישיר מן העצמות (כמו היש).

ומובן בפשטות, שאז - לא היו כל הצמצומים. כי: ענין הצמצומים הוא דוקא מפני שאופן התהוות האור הוא שתחילה כלול הוא בהמאור ואח"כ נמשך לגילוי, וכל המשכה היא ע"י "צמצום". אבל אם הי' מתהווה באופן ישיר מן העצמות, היינו, שהתהוותו הי' באופן דיש מאין, שהי' מתהווה דבר חדש שלא הי' תחילה כלל (כמו היש) - הרי פשוט, שאז לא הי' בו שום צמצום.

ועפ"ז מובן, דמ"ש בקבלה ובחסידות שיש כמה צמצומים בהאור - הרי זה דבר חידוש.

ואין להקשות: הרי מקרא מלא דיבר הכתוב "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו" ⁸, ו"מבשרי אחזה אלקה". ומכיון שבנפש האדם, הרי הכחות כלולים תחילה בנפש, ואח"כ נמשכים ומשתלשלים ממדריגה למדריגה עד שמתלבשים באברי הגוף - הרי מזה מובן, שכן הוא גם בהגילויים שלמעלה, ומהו ה"חידוש" שבזה בקבלה ובחסידות? - שהרי פשוט שקושיא זו אין לה מקום כלל:

בנוגע לכו"כ ענינים ידוע שהציור דבחי' "אדם" למעלה ("נעשה אדם בצלמנו כדמותנו") הוא רק בדרגות נמוכות באלקות, משא"כ בדרגות נעלות - לא אדם הוא" ⁹.

וא"כ, הי' אפשר לומר כן גם בנוגע לענין ה"השתלשלות", דמה שכל בחינה נמשכת ומשתלשלת מבחינה שלמעלה ממנה (דוגמת ההשתלשלות שבכחות האדם) הוא רק בדרגות נמוכות - בדרגת האלקות שבעשי', או אפילו ביצירה ובבריאה, אבל - לא באצילות.

(6) תניא פל"ו.

(7) ביאורה"ז בשלח מג, ג.

(8) בראשית א, כו.

(9) ש"א טו, כט.

ומה שאנו יודעים שגם באצילות הוא כן - הרי זה רק מפני שאיתא בקבלה שענין ההשתלשלות הוא גם באצילות ולמעלה מאצילות, וגם בבחינת הגילוי הכי עליון שלאחרי צמצום הראשון. היינו, שהגילוי הכי עליון שלאחרי הצמצום (ראשית הקו) אינו התהוות חדשה (מהעצמות), כי אם, שיש אור שלמעלה מזה - בתחילה ה' אוא"ס ממלא את מקום החלל, וממנו - נמשך הקו ע"י צמצום.

אבל גם לאחרי שאנו יודעים זאת - אין עדיין שום הוכחה כלל שגם האור שהי' ממלא את מקום החלל נמשך מבחינת אור שלמעלה ממנו, שהרי אפשר שאור זה נתהווה מהעצמות.

ואפילו לאחרי שאיתא בקבלה שיש צמצום גם לפני צמצום הראשון (מרובע ולא עגול כו'), היינו, שגם האור שהי' ממלא החלל נמשך מבחי' אור שלמעלה ממנו - הרי עדיין אין כל הכרח שגם אור זה (שלמעלה מהאור שהי' ממלא את מקום החלל) נמשך ונשתלשל מבחינת אור שלמעלה ממנו. ויש מקום לומר, שאור זה הוא בריאה חדשה שנתהווה מהעצמות.

[ואדרבה, מצד השכל - מסתבר יותר לומר דענין ה"השתלשלות" הוא רק לאחרי שיש כבר בחינת גילוי אור].

ובא רבינו הזקן וגילה ענין חדש, שגם אור הכי נעלה, המשכתו היא באופן ד"השתלשלות". כלומר, דוקא היש הוא התהוות דבר חדש, "בלי שום עילה וסיבה", בדוגמת העצמות ש"אינו עלול באיזו עילה". משא"כ הגילויים, גם גילוי הכי נעלה - יש לו עילה וסיבה, היינו שכלול תחילה ב"מאור", ולמעלה יותר - בעצמות, וממנו הוא נמשך בדוגמת "עילה ועלול". ומכיון שכן, מובן, שהמשכתו ממקורו הוא ע"י צמצום.

ומכל זה מובן, שענין הנ"ל (שגם גילוי הכי נעלה הוא ע"י צמצום) - לא רק שיש חידוש בדבר, אלא עוד זאת, שחידוש זה הוא חידוש הכי גדול שאין חידוש בערכו כלל !!

מנין ידע זאת אדמו"ר הזקן - אין זה ענינו אם היו לו הוכחות לכך ממש"נ בקבלה, או ששמע ממה רבינו שקיבל מסיני, או ששמע מעצמות ומהות ! "מ'וייס פון וואַנעט ער האָט דאָס גענומען" - אדמו"ר הזקן אינו זקוק ל"מראי מקומות"...

5.

פירש"י והלבשת אותם

גליון תו – מהתוועדות ש"פ כי תשא תשמ"ה

משיחת ש"פ כי תשא תשמ"ה

בלתי מוגה

א. כאן המקום לבאר גם בנוגע לשאלה שנשארה בפירוש רש"י מההתוועדות דשבת שעברה¹: על הפסוק "והלבשתם אותם"² – מפרש רש"י: "אותם האמורים באהרן, חושן ואפוד כו' ומכנסים הכתובים למטה בכולם", היינו, שגם הכמנסים נכללים בציווי ד"והלבשתם אותם", שמשה ילבישם לאהרן.

ועל זה היתה שאלה: הרי הציווי ד"ועשית להם מכנסים בד" נאמר לאחרי הציווי "והלבשתם אותם" (וכהדגשת רש"י: "מכנסים הכתובים למטה"), וא"כ, מהו הכרחו של רש"י בפשוטו של מקרא שהציווי ד"והלבשתם אותם" (שמשה ילביש את אהרן) קאי על המכנסים?! ובפרט שגם בפסוקים שלאחרי הציווי דעשיית המכנסים נזכר שוב שמשה צריך להלביש את אהרן ובניו בבגדי כהונה, ומונה את כל הבגדים – מלבד המכנסים!

שאלה זו השאירו לעיונם של התוועדים באופן ד"תן לחכם ויחכם עוד"³, וכן הגיע "זרם" של "תירוצים", אבל – מתוכן התירוצים (אלו שראיתי) נראה שזקוקים עדיין ל"יחכם עוד"... כדלקמן.

ב. כמה מן התירוצים היו מיוסדים על דברי הגמרא במסכת יומא, על המבואר במדרשי חז"ל, ועד להמבואר בפסוקים דפ' צו – שכל זה הכריח את רש"י לפרש שהציווי ד"והלבשתם אותם" קאי גם על מכנסים.

אמנם, תירוצם אלו אינם שייכים ללימוד פשוטו של מקרא – כמדובר כמ"פ שרש"י כתב את פירושו ל"בן חמש למקרא" שעדיין לא למד מסכת יומא, ולא למד מדרשי חז"ל, ולא עוד, אלא שעדיין לא למד אפילו פרשת צו! ומכיון שכן, לא יכול

(1) שיחת ש"פ תצוה, פ' זכור סכ"ו.

(2) תצוה כח, מא.

(3) משלי ט, ט.

רש"י לסמוך על כל זה. אלא ודאי בהכרח לומר שלרש"י הי' הכרח בפשוטו של מקרא כאן שהציווי "והלבשתם אותם" קאי גם על מכנסים.

ג. יש מי שרוצה לתרץ⁴ שהכרחו של רש"י הוא מהיתור דתיבת "אותם" – דלכאורה, מספיק שיאמר הכתוב "והלבשתם את אהרן אחיך גו'", ומעצמו מובן שהכוונה לבגדים שנזכרו לעיל, וא"כ, היתור דתיבת "אותם" בא לרבות גם "מכנסים הכתובים למטה".

וגם תירוץ זה – אינו, כי: אפילו אם תיבת "אותם" מיותרת היא – הרי אי-אפשר ללמוד ממנה ענין שהוא היפך תוכנה: התוכן והפירוש דתיבת "אותם" הוא – אלו שדובר אודותם, ע"ד מראה באצבעו ואומר "אותם", ובענינו: "והלבשתם אותם" פירושו – שילביש את הבגדים שדובר אודותם זה עתה. ומכיון שכן, לא יתכן לומר שתיבה זו באה ללמדנו דבר הפוך – ש"אותם" בא להוסיף "מכנסים הכתובים למטה", היפך הפירוש ד"אותם"!

ד. כמו כן היו כמה תירוצים שתוכנם – לבאר מדוע הציווי ד"ועשית להם מכנסי בד" לא נכתב ביחד עם שאר הבגדים, כי אם "למטה", לאחרי ההפסק ד"והלבשת אותם".

אמנם, כל זה – אינו תירוץ על השאלה שנשאלה בהתוועדות, כי: תירוצים אלו – שייכים רק לאחרי שיש הכרח בפשוטו של מקרא לפרש שהציווי "והלבשת אותם" קאי גם על מכנסים, ובמילא, נשאר השאלה על הכתוב: מדוע חילק הכתוב בין מכנסים לשאר בגדי כהונה; אבל השאלה בהתוועדות היתה (לא על הכתוב, כי אם) על פירוש רש"י – מהו הכרחו של רש"י בפשוטו של מקרא שהציווי "והלבשת אותם" קאי גם על מכנסים, דלכאורה, מפשטות הכתובים מוכרח להיפך, דמכיון שהציווי על מכנסים נאמר לאחרי הציווי "והלבשת אותם", וכן בפסוקים שלאח"ז לא מצינו שמשם נצטוו להלביש לאהרן את המנסים – הרי בהכרח לומר ש"והלבשת אותם" לא קאי על מכנסים! ועל שאלה זו – שזוהי "קלאץ-קשיא" – לא תירצו מאומה! וכפי שיתבאר לקמן...

ה. ...הביאור בפרש"י – שהציווי "והלבשת אותם" קאי גם על מכנסים הכתובים למטה" בתחלת הפרשה והענין – נאמר: "ואתה הקרב אליך את אהרן אחיל מתוך בני ישראל לכהנו לי"⁵, כלומר, שהבדלתם של אהרן ובניו מתוך כל שאר בני

4) הערות הת' ואנ"ש – מאריסטאון גליון תו ס"ד. הערות וביאורים – אהלי תורה גליון ערה ס"ה.

5) תצוה כח, א.

להיות כהנים לה', אינה נעשית אלא עי"ז ש"ואתה הקרב אליך", שבזה ב' פרטים: (א) פעולתו של משה – "ואתה", (ב) "הקרב" – בדוגמת הפעולה דהקרבת קרבן, שהקרבן עצמו אינו עושה מאומה, וכל פעולת ההקרבה לא נעשית אלא ע"י הכהן (ובנדוד"ד – משה).

וענין זה מדגש יותר בהמשך הפרשה⁶ – "וזה הדבר אשר תעשה לכם לקדש אותם לכהן לי לקח פר בן וגו' ולחם מצות גו' והקרבת אותם בסל ואת הפר גו' ואת אהרן ואת בניו תקריב אל פתח אהל מועד ורחצת אותם במים גו' והלבשת את אהרן וגו'", שבכל זה מודגשים ב' פרטים הנ"ל: (א) הצורך בפעולתו של משה בנוגע לכל פרט ופרט, (ב) העדר הפעולה מצדם של אהרן ובניו, בדוגמת הקרבן שאינו עושה מאומה, אלא שכל הענינים נעשים בו ע"י אחר.

ועפ"ז מובן בפשטות – בפשוטו של מקרא – שלא יתכן לומר שאהרן ילביש את המכנסים לבדו, שהרי כל פרטי הענינים הקשורים עם הברלתו של אהרן מכל בני"י להכניסו לכהונה צריכים כולם להעשות ע"י משה, ואין מקום לפעולה כל-שהיא (כמו: לבישת מכנסים) ע"י אהרן עצמו, אלא באמצעותו של משה.

והגע עצמך: אפילו בנוגע לרחיצת כל הגוף במים – מפורש בקרא: "ורחצת אותם במים" הוא היפך הצניעות יותר מאשר הלבשת המכנסים. ומטעם זה מוכרח רש"י לפרש בפשוטו של מקרא שהציווי ד"והלבשת אותם", שמשה ילביש את אהרן ובניו, קאי גם על המכנסים (אף שכתובים למטה) – מכיון שבענין זה לא יכולה להיות שום פעולה מצדו של אהרן עצמו. ולאחרי שנתבאר הכרחו של רש"י, בפשוטו של מקרא, ש"והלבשת אותם", שמשה ילביש את אהרן ובניו, קאי גם על המכנסים – מתעוררת השאלה על הסדר בכתוב, מדוע לא כלל הכתוב את הציווי ד"ועשית להם מכנסי בד" ביחד עם שאר בגדי כהונה, אלא כתבו למטה, לאחרי הציווי ד"והלבשת אותם"?

ובביאור הדברים – יש לתרץ כפי שכבר תירצו בענין זה, לחלק בין בגדי כהונה שענינם "לכבוד ולתפארת" למכנסים שענינם "לכסות בשר ערוה", ושאר ביאורים כיו"ב.

א.

ביאור ב"שמונה נטלו אשכול כו"

גליון תכב – מהתועדות ש"פ חוקת תשמ"ה

משיחת ש"פ חוקת, י' תמוז תשמ"ה

בלתי מוגה

א. כאן המקום להתעכב גם על השאלה שנשארה בהתועדות שלפני¹ "שמונה נטלו אשכול, אחד נטל תאנה ואחד נטל רמון, יהושע וכלב לא נטלו כלום", דלכאורה, מכיון שמשה רבינו צוה "ולקחתם מפרי הארץ", היתכן שיהושע וכלב לא קיימו ציווי זה? ואם מפני שכוונתם של המרגלים היתה "להוציא דבה" – יכלו להביא פירות מתוך כוונה טובה, להראות ש"זכת חלב ודבש היא"!

וכבר תירצו על זה כו"כ תירוצים, אבל תירוצים אלו אינם ע"ד הפשט, או שהם להיפך מדרך הפשט.

ולדוגמא: רצו לתרץ², ע"פ דברי הגמרא³ "יהושע וכלב לא נטלו כלום... משום דחשיבי".

ומובן, שתירוץ זה אינו מתאים עם פשוטו של מקרא, שכן, ע"פ פשוטו של מקרא לא יתכן לומר שחשיבות זו (יהושע – תלמידו של משה, וכלב – הנשיא דשבט יהודה, השבט החשוב ביותר) תגרום להם שלא יקיימו ציווי של משה רבינו בקשר עם השליחות ששלחם! והגע עצמך: כל חשיבותו של יהושע היא מפני היותו "משרת משה"⁴ וא"כ כיצד שחשיבות זו תביא לענין הפכי מתוכן חשיבותו – שלא יקיים את הציווי של משה רבינו?!

ועד"ז בנוגע לשאר התירוצים, אשר, כאמור, או שאינם ע"ד הפשט, או שהם היפך הפשט. ובכל אופן – כל תירוצים אלו לא נזכרו בדברי רש"י, גם לא בשרך רמז בלבד!

(1) שיחת ש"פ שלח תשמ"ה ס"ל. ש"פ קרח תשמ"ה ס"ו.
(2) קובץ הערות הת' ואנ"ש – מאריסטאון גליון תכב ס"ה.
(3) סוטה לד, סע"א.
(4) בהעלותך יא, כח. וראה גם תשא לג, יא.

ולכן, יש צורך בהסבר וביאור שיהי' מובן בפשטות לבן חמש למקרא מדברי רש"י עצמו, כפי שיתבאר לקמן.

ובהקדים – קושיא נוספת בענין זה:

על הפסוק⁵ "ויהס כלב את העם אל משה" – מפרש: "לשמוע מה שידבר במשה, צווח ואמר, וכי זו בלבד עשה לנו בן עמרם, השומע הי' סבור שבא לספר בגנותו, ומתוך שהי' בלבם על משה בשביל דברי המרגלים, שתקן כולם לשמוע גנותו. אמר, והלא קרע לנו את הים והוריד לנו המן והגין לנו את השלו". וכמו כן מפרש רש"י בהמשך הענין⁶: "למרגלים אמר (כלב) אני עמכם בעצה, ולבו הי' לומר האמת, וע"י כן הי' בו כח להשתיקם, כמו שנאמר ויהס כלב, שהיו סוברים שיאמר כמותם".

ואינו מובן:

כיצד יכול הי' כלב להטעות את המרגלים שהיו סבורים שיאמר כמותם – הרי מכיון שכולם לקחו מפרי הארץ "להוציא דבה . . . כפם שפרי" משונה כך עמה משונה⁷, כדי להפחיד את בני"י שלא ירצו להכנס לארץ, ואילו כלב (וכן יהושע) לא נטל כלום, היו צריכים להבין שאינו רוצה להשתתף עמהם בהוצאת דבה על הארץ!?

וכמו כן כיצד הי' יכול להשתיק את העם עי"ז שהיו סבורים שבא לספר בגנותו של משה – בה בשעה שהכל רואים שעשר מרגלים הביאו פירות, ואילו כלב (ויהושע) לא הביא פירות, שמזה מוכח, שלא רצה להפחיד בני"י (כפי שרצו המרגלים), ובודאי שלא יאמר כדברי המרגלים! ועאכ"כ שהמרגלים עצמם היו צריכים למנוע אותו מלומר את דבריו – עי"ז שיכריזו שאינו משלהם, ובמילא לא ירצה העם לשמוע מה בפיו!

וכפי שיתבאר לקמן.

... ב. בנוגע לפירוש רש"י יש בפרשתנו ענין נוסף, הקשור גם עם המדובר לעיל (סכ"א) אודות יהושע וכלב שלא נטלו כלום:

מסופר בפרשתנו⁷ שבנ"י טענו למשה ואהרן "למה העליתונו ממצרים להביא אותנו אל המקום הרע הזה לא מקום זרע ותאנה וגפן ורמון אין לשתות".

5) שלח שם, ל.

6) יד, כו.

7) כ, ה.

והנה, מה שהוסיפו לפרט "תאנה וגפן ורמון", ולא הסתפקו בענין הכללי ד"לא מקום זרע" – מובן בפשטות, כי:

"זרע" כולל חטה ושעורה שמהם עושים לחם אשר "לבב אנוש יסעד"⁸, דבר המוכרח לקיומו של האדם] כפי שיודע הבן חמש למקרא שבכל סעודה חשובה נותנים לו לחם], ו"תאנה גפן ורמון" – הם דברים שמוסיפים תענוג כו' ובלשון הכתוב⁹: "לא על הלחם לברו יחי' האדם".

וזו היתה טענתם של בני"על כן שהביאום "אל המקום הרע הזה": "לא מקום זרע" – מקום שמצמיח חטה ושעורה, דברים המוכרחים לקיומו של האדם, ועאכ"כ שאינו מצמיח "תאנה גפן ורמון" – דברים המוסיפים תענוג, כפי שהובטח להם שיביאום אל ארץ טובה ורחבה.

אמנם, עדיין אינו מובן: מודע הזכירו "תאנה גפן ורמון" בלבד, לכאורה, היו צריכים להזכיר גם "זית שמן ודבש" ("דבש תמרים"¹⁰), שגם הם מהפירות שנשתבחה בהם ארץ ישראל, שכן, מלבד "ארץ חטה ושעורה" (הנכלל ב"זרע"), נימנו בכתוב¹¹ עוד חמשה מיני פירות – "גפן ותאנה ורמון ארץ זית שמן ודבש", וא"כ, מדוע התענונו על החסרון ד"תאנה גפן ורמון" בלבד?!

ומכאן באים ל"מפתח" הביאור אודות יהושע וכלב שלא נטלו כלום, מכיון שלא הי' צורך להביא פירות נוספים מלבד "אשכול ענבים . . ומן הרמונים ומן התאנים" ("שמונה נטלו אשכול, אחד נטל תאנה ואחד רמון"), כשם שבפרשתנו מצינו חשיבות מיוחדת בנוגע ל"תאנה גפן ורמון", כדלקמן.

ג. ביאור הדברים.

כוונתו של משה רבינו בציווי "ולקחתם מפרי הארץ" היתה – להראות לבני"ע את מעלתה ושבחה של ארץ ישראל, וכפי שאכן אמרו המרגלים: "באנו אל הארץ אשר שלחתנו וגם זבת חלב ודבש היא וזה פרי"¹², כלומר, מפירות אלו רואים את מעלתה ושבחה של ארץ ישראל.

(8) תהלים קד, טו.

(9) עקב ח, ג.

(10) פרש"י ר"פ תבוא.

(11) עקב שם, ח.

(12) שלח יג, כז.

ומזה מובן, שהוצרכו להביא רק סוגי פירות שיעורר התפעלות מיוחדת אצל בני – סוגי פירות שלא היו רגילים אליהם (או שלא היו להם לגמרי) מקודם לכן, משא"כ אילו היו מביאים סוגי פירות הרגילים, הרי גם כאשר רואים שבארץ ישראל גדלים סוגים אלו באופן משובח וטוב יותר, אין הדבר מעורר התפעלות מיוחדת, מכיון שסוגים אלו אינם בבחינת דבר חידוש.

ולכן, הביאו רק "אשכול ענבים . . ומן הרמונים ומן התאנים" – שכן, סוגי פירות אלו שלא הורגלו לראותם יעוררו התפעלות מיוחדת, משא"כ בנוגע לשאר המינים שנשתבחה בהם ארץ ישראל ("חטה ושעורה . . זית שמן ודבש") – אף שגם בהם ניכרת מעלתה של ארץ ישראל לגבי שאר הארצות, אינם מעוררים התפעלות מיוחדת מכיון שהורגלו בסוגים אלו.

וזאת יודע כבר הבן חמש למקרא – ש"חטה ושעורה", וכן זית שמן ודבש" היו לבני" גם מקודם לכן:

"חטה ושעורה" – היו גם במצרים, ואדרבה: בריבוי גדול יותר, ועד כדי כך, שכאשר בכל הארצות הי' רעב, אזי הי' לחם בכל ארץ מצרים, ומכל הארצות באו למצרים כדי לקנות תבואה¹³. ובמילא, אין כל חידוש בכך שיביאו "חטה ושעורה" מארץ ישראל.

"זית שמן" – הנה: בנוגע ל"זית" עצמו – יודע הבן חמש למקרא ש"זית" הוא מר¹⁴, ובמילא אם יביאו "זית" מארץ ישראל, הרי כשיטעמו ממנו, יראו שהוא מר – היפך ענין השבח!

[ובפרט ע"פ דברי הגמרא¹⁵ "זית משכח לימוד של שבעים שנה" – שבזה מדגש עוד יותר היפך ענין השבח].

ובנוגע ל"שמן" היוצא מן הזית ["שמן זית משיב לימוד של שבעים שנה"¹⁶] – הרי – נוסף לכך שאין שותים ממנו בפ"ע כי אם בתור הוספה למאכל אחד] כבר למד הבן חמש למקרא בפ' תצוה¹⁷ ובפ' אמור¹⁸ ע"ד הציווי "ויקחו אליך שמן זית

(13) מקץ מא, נד-נז

(14) ראה פרש"י נח ח, יא: "מרורין כזית".

(15) הוריות יג, ב.

(16) הוריות יג, ב.

(17) בתחילתה

(18) כד, ב.

זך . . להעלות נר תמיד", וכן למד זה עתה בהתחלת פ' בהעלותך, ומכיון שהוצרכו להדליק את המנורה ב"שמן זית" מידי לילה בלילה¹⁹, הרי בהכרח לומר שהי' להם שמן זית.

[מניין השיגו "שמן זית" במדבר? ! בשלמא בנוגע ל"עצי שטים" – פירש רש"י²⁰: יעקב אבינו צפה ברוח הקודש שעתידין ישראל לבנות משכן במדברף והביא ארזים למצרים ונטעם, וצוה לבניו ליטלם עמהם כשיצאו ממצרים"; אבל בנוגע ל"שמן זית" – לא מצינו דבר כזה, ויש לומר, שקנו מתגרי אומות העולם כו²¹].

אמנם, עדיין לש להקשות בנוגע ל"דבש", "דבש תמרים" – מדוע לא הביאו גם תמרים שטעמם מתוק ומשובח? !

ובפרט ע"פ דברי הגמרא²² "אכל תמרי וקסבר נהרא ואכל, ופתח בדנהמא וסיים בדתמרי יצא, דאפילו סיים בדנהמא יצא, מאי טעמא, דתמרי נמי מיזון זייני", היינו שבתמרים ישנה מעלה נוספת – שמשביעים כמו לחם, "ולפיכך יוצא בברכת המזון אדתמרי"²³.

ובכן גם בנוגע לתמרים למד כבר הבן חמש למקרא: "ויבואו אלימה ושם שתים עשרה עינות מים ושבעים תמרים"²⁴, ומזה מובן, שגם תמרים לא היו אצלם בבחינת דבר חידוש המביא לידי התפעלות מיוחדת, מכיון שכבר היו להם תמרים מקודם לכן.

ד. עפ"ז יתרצו כל השאלות דלעיל:

מכיון שלא הוצרכו להביא אלא "אשכול ענבים . . ומן הרמונים ומן התאנים", סוגי פירות שיעוררו אצל בני התפעלות מיוחדת – נמצא, שכאשר "שמונה נטלו אשכול, אחד נטל ואחד רמון", שוב לא נותר ליהושע וכלב מה להביא.

ומובן, שאין כאן חסרון בקיום השליחות שבה נצטוו "ולקחתם מפרי הארץ" – שכן, הציווי "ולקחתם מפרי הארץ" – שכן, הציווי "ולקחתם מפרי הארץ" אינו

(19) פרש"י תצוה ואמור שם.

(20) תרומה כה, ה. שם כו, טו.

(21) ראה גם יומא עה, ב.

(22) ברכות יב, א.

(23) רבינו יונה שם.

(24) בשלח טו, כז.

ציווי פרטי על כל אחד ואחד מהמרגלים, כי אם צווי כללי המכוון לכל קבוצת המרגלים שיביאו עמהם מפרי הארץ, ובמילא, נתקיים הציווי בכך שהמרגלים הביאו "אשכול ענבים . . ומן הרמונים ומן התאנים" (סוגי הפירות שהוצרכו להביא), אע"פ שיהושע וכלב לא נטלו כלום

ובדרך ממילא נפלה גם השאלה הנוספת – כיצד היו סבורים המרגלים (וכל בני"י) שכלב יאמר כמותם, אף שראו שאינו נוטל פירות ככולם:

אצל המרגלים לא הי' כל פלא מדוע יהושע וכלב לא נטלו כולם – שכן, לאחרי ש"שמונה נטלו אשכול, אחד נטל תאנה ואחד רמון", לא נשאר עוד מה להביא, כנ"ל בארוכה.

ובמילא, לא העלו על דעתם שכלב נמנע להשתתף עמהם בלקיחת הפירות מפני שאיננו רוצה להשתתף עמהם ב"עצת מרגלים" (ובפרט ש"למרגלים אמר (כלב) אני עמכם בעצה"); לדעתם הי' זה מצד סיבה טכנית בלבד, שלא נותר לו מה ליטול.

ולכן, כאשר "ויהס כלב את העם אל משה", באמרו "וכי זו בלבד עשה לנו בן עמרם" – היו סבורים גם המרגלים שיאמר כמותם.

אמנם, עדיין צריך רש"י לבאר את הטעם לכך ש"יהושע וכלב לא נטלו כלום":

הן אמת שאי-לקיחת הפירות ע"י כלב ויהושע לא היתה דבר חשוב בעיני המרגלים – אבל עדיין נשאלת השאלה בנוגע לאמיתתם של דברים: היתכן שיהושע (תלמידו של משה) וכלב (הנשיא דשבט יהודה) לא הזדרזו לקחת את הפירות בעצמם, כדי שהציווי "ולקחתם מפרי הארץ" יתקיים על ידם ממש, ולא רק ע"י שאר המרגלים? ! ובפרט ש"מצוה²⁵ בו יותר מבשלוהו"!

ועל זה מתרץ רש"י "לפי שכל עצמם להוציא דבה נתכוונו:

כאשר יהושע וכלב ראו שכוונתם של המרגלים לנצל את הבאת הפירות באופן הפכי מכוונתו של משה (כדי לעורר את התפעלותם של בני"י מטובתה של הארץ, כי אם להפחידם, "כשם שפרי' משונה כך עמה משונה") – לא הזדרזו להשתתף בהבאת הפירות.

כלומר: אליו הי' ציווי על כאו"א להביא פירות – לא היו יכולים להמנע מקיום הציווי בגלל כוונה בלתי-רצויה של שאר המרגלים; אמנם, מכיון שהציווי "ולקחתם

מפרי הארץ" מתקיים גם ללא פעולתם (עי"ז שהקבוצה מביאה מפרי הארץ), הרי משום הידור בלבד, לא הוצרכו להזדרז בהבאת הפירות.

ה. עפי"ז מובן גם מ"ש בפרשתנו שבנ"י התאוננו על כך שהביאום "אל המקום הרע הזה לא מקום חטה תאנה גפן ורמון", ולא הזכירו "זית שמן ודבש":

טענתם של בנ"י היתה על כך שנוציאם ממצרים, "מקום זרע", מקום שבו צומחת תבואה, חטה ושעורה, והביאום "אל המקום הרע הזה לא מקום זרע", מקום שאינו מצמיח חטה ושעורה.

והוסיפו לטעון – "לא מקום . . תאנה גפן ורמון": הבטיחו להם שיביאום לארץ ישראל, שבה יקבלו דברים חדשים שלא היו להם מקודם לכן – "תאנה גפן ורמון", ובפועל הביאום "אל המקום הקום הרע הזה לא מקום . . תאנה גפן ורמון".

אבל לא הזכירו בטענתם שאין זה מקום "זית שמן ודבש" – שכן, "זית שמן" הי' להם גם בעת שהותם במדבר, שהרי הדליקו נרות המנורה, וכן "דבש" – שגם בהיותם במדבר, באילים, היו להם "שבעים תמרים", כנ"ל בארוכה.

ל.ב.

שמר שיצא עליו ערעור

גליון תכג-ד – מהתוועדות ש"פ פנחס תשמ"ה

משיחת ש"פ פינחס מבה"ח מנ"א תשמ"ה

בלתי מוגה

לט. ומענין לענין:

המוזכר לעיל אודות העילוי דגאולה העתידה, גאולה שאין אחריו גלות – דוגמתו בהלכה: שטר שיצא עליו ערעור ונתקיים בב"ד¹, שתקפו גדול משטר שלא

(1) ראה טוש"ע חו"מ ר"ס מו. לקו"ש חי"ז ר"ע 184. וש"נ.

יצא עליו ערעור כלל, שכן, לאחרי שיצא עליו ערעור ונתקיים בב"ד, שוב אי-אפשר לערער עליו.

ושאלו על זה²: הרי גם לאחרי שיצא עליו ערעור ונתקיים בב"ד ישנם אופנים ששייך בו ערעור – כפי שהאריכו בפרטי הדברים.

והמענה לזה – בפשטות – שכאשר מביאים דוגמא מהלכה בתור ביאור והסבר על ענין במוסר או בחסידות, הוראה בעבודת ה' וכיו"ב, אין כל הכרח שהדוגמא תהי' מכוונת בכל הפרטים ופרטי פרטים, שכן, להבנת הענין מפרט מסויים, כפשוט.

לג.

תענית י"ז תמוז נדחה

גליון תכג-ד – מהתועדות ש"פ פנחס תשמ"ה

משיחת ש"פ פנחס מבה"ח מנ"א תשמ"ה

בלתי מוגה

מ. כמו כן שאלו על המדובר אודות שיעור היומי ברמב"ם³ דתענית שבעה עשר בתמוז נדחה:

נתבאר החילוק שבין בע"ח הגדולים לבע"ח הקטנים, שבע"ח הקטנים, (דגים וחגבים ושקצים ורמשים), מכיון שחיותם מצומצמת ביותר, ואין להם מספיק חיות כדי שאחירים יוכלו לינק מהם, לכן אין איסור בדמם (משום דם), מכיון שאין כל השתדלות מצד הקליפה לקבל מהן יניקה כו'.

ובכן – מצינו כיו"ב בכמה ענינים, ולדומגא:

(2) קובץ הערות הת' ואנ"ש – מאריסטאון גל' תכג ס"ז. תכד ס"ג.

(3) הלי' מאכלות אסורות רפ"ו.

ידוע מ"ש הרמב"ם⁴ שגם ירבעם בן נבט יפרעו ממנו על ביטול עירובי תבשילין והדומה לו. ולכאורה: מכיון שחטא והחטיא כו', וגדול עווננו מנשוא, עד שאין לו חלק לעוה"ב⁵ – איזו יניקה יכולה להיות מעבירה קלה דאי-קיום מצות עירוב תבשילין? ! ואעפ"כ רואים שלמרות שאבד חלקו לעוה"ב, מ"מ, יפרעו ממנו גם על מה שלא קיים עירוב תבשילין, מכיון שזהו ענין בפ"ע כו'.

ודוגמא נוספת: "מי שנתחייב בשתי מיתות ב"ד נידון בחמורה . . כגון שעבר עבירה קלה ונגמר דינו על עבירה קלה, וחזר ועבר עבירה חמורה, סד"א כיון דנגמר דינו לעבירה קלה האי גברא קטלא הוא קמ"ל"⁶ כלומר, אף שגברא קטלא הוא", מ"מ מחייבים אותו על ענין נוסף, מכיון שזהו ענין בפ"ע.

ועד"ז בעניננו: – שדם ובשר הם ב' ענינים שאינם שייכים זה לזה, ובמילא, אין כל הכרח שבגלל שא' מהם מותר, יהי' מותר גם השני.

ובנוגע להסבר שאי-אפשר לקליפה לקבל יניקה מפני מיעוט החיות כו' – הרי מובן שבזה גופא ישנם חילוקי דרגות, היינו, שיש קליפה שהיא בבחי' "אביון", "תאב כלל דבר"⁷, ולכן משתדלת לקבל יניקה אפילו מדבר שיש בו חיות מצומצם ביותר.

וע"ד שמצינו חילוקים בנוגע לשיעורים, ולדוגמא: השיעור ד"ככותבת", ש"בהכי מיתבא דעתא" – "כולי עלמא טובא ועוג מלך הבשן פורתא"⁸. ויתירה מזה – חילוקים גם להלכה: שבין השיעור דברכת המזון לשיעור דברכה מעין שלש. איסור ע"ז ואיסור חמץ – אפילו במשהו. וכיו"ב בשאר ענינים דוגמתם.

(4) אגרת השמד ס"ד (ב"והמין הרביעי"). וראה אגרת תימן סוס"א.

(5) סנהדרין רפי"א.

(6) סנהדרין פא, א.

(7) פרש"י ראה טו, ד. תצא כד, יד.

(8) יומא פ, ב.

לד.

פירש"י ותצא דינה בת לאה

גליון תמד – ש"פ וישב, ערב חנוכה תשמ"ו

משיחת ש"פ וישב, ערב חנוכה תשמ"ו

בלתי מוגה

כא. נהוג ללמוד בכל שבת פסוק בפרשת השבוע עם פירוש רש"י, ענין בהערות
אאמו"ר על הזהר דפרשת השבוע, וכן ענין בשיעור היומי ברמב"ם.

בנוגע לפירוש רש"י – מכיון שצריכים גם להשלים את הביאור בפרש"י על
הפסוק¹ "ותצא דינה בת לאה" (כמדובר בהתוועדות שלפנ"ד²), נתעכב גם בפרשתנו
על ענין דוגמתו, כדלקמן.

ובכן, בפירוש רש"י על הפסוק "ותצא דינה בת לאה" . . ע"ש יציאתה נקראת בת
לאה, שאף היא יצאנית היתה כו" – שאלו בהתוועדות שלפנ"ז: מכיון ש"זכר צדיק
לברכה"³, א"כ היתכן שהתורה מייחסת את המאורע הבלתי-רצוי שאירע עם דינה –
ללאה הצדקנית? ולא עוד, אלא ש"עלי" משלו המשל כאמה כתבה", היינו,
שמפרסמים את הדבר לדורות, ובאופן של "משל" – גם לקטני-הבנה! ...

כג. בנוגע לפירוש רש"י על הפסוק "ותצא דינה בת לאה" – כבר שקלו וטרו
בזה⁴, ויש לציין שהתחילו בכיוון הנכון, אך דאָ עקא, ובזה רואים את חושך
הגלות... שגם כאשר מתחילים כבר בכיוון הנכון נשארים באמצע, ולא שמים לב
לענין הכי עיקרי:

תוכן התירוץ שכתבו – שכוונת רש"י בכתבו "ע"ש יציאתה נקראת בת לאה,
שאף היא יצאנית היתה", אינה לענין של חסרון ח"ו אלא אדרבה – למעליותא,

(1) ויצא לד, א.

(2) שיחת ש"פ וישלח תשמ"ו סכ"ז.

(3) משלי י, ז. וראה פרש"י ר"פ נח. וירא יח, יח.

(4) קובץ הערות וביאורים – אהלי תורה גליון שד ס"ו ואילך. קונטרס הערות הת' ואנ"ש –
מאריסטאון גליון תמד ס"ד

ע"ד ובדוגמת יציאתה של לאה, כפי שפירש רש"י⁵ "שהיתה מתאוה ומחזרת להרבות שבטים".

אבל עדיין לא נתבאר – היכן מצינו דוגמנו בנוגע לדינה?

והביאור בזה – בפשטו:

בפרשת וישלח, בסיפור הכנותיו של יעקב לפגוש את עשו אחיו – נאמר⁶: "ויקח את שתי נשיו . . . ואת אחד עשר ילדיו", ומפרש רש"י: "ודינה היכן היתה? נתנה בתובה ונעל בפני", שלא יתן בה עשו עיניו, ומוסיף: "ולכך נענש יעקב שמנעה מאחיו, שמא תחזירנו למוטב, ונפלה ביד שכם".

ולכאורה, תמוה ביותר:

(א) היתכן להעיד בסנה את דינה שעשו יוכל לקחתה – על הספק "שמא תחזירנו בתשובה", ספק בלבד, ועד כדי כל, שבגלל שלא עשה זאת, נענש באופן של מדה כנגד מדה (כפי שכבר למד הבן חמש למקרא⁷ שכך היא מדתו של הקב"ה) ש"נפלה ביד שכם"?

(ב) מצינו דוגמנו בנוגע לרחל – "בכולן האמהות נגשות לפני הבנים, אבל ברחל, יוסף נגש לפני, אמר, אמי יפת תואר, שמא יתלה בו עיניו אותו רשע (עשו), אעמוד כנגדה ואעכבנו מלהסתכל בה, מכאן זה יוסף לברכת עלי עיני⁸, וא"כ מכיון שבנוגע לרחל היתה הנהגה זו רצויה, ועד שזכה יוסף לקבל שכר – היתכן שבנוגע לדינה היתה זו הנהגה בלתי-רצויה עד לענין של עונש במדה כנגד מדה?!

אלא ודאי בהכרח לומר שמעלתה של דינה גדלה ביותר – שהי' בכחה להחזיר למוטב את עשו, מה שלא הי' בכחה של רחל!

אמנם, לשון רש"י הוא "שמא תחזירנו למוטב", כלומר שאין זה דבר ברור, כי אם על הספק בלבד; אבל אעפ"כ, מכיון שנענש על זה, מובן, שאין זה בגדר ספק בלבד (שאז לא הי' חייב להעמידה בסכנה, ואדרבה כו', ועאכו"כ שלא הי' נענש על זה), כי אם דבר ברור שהי' בכחה להחזירו למוטב, ומ"ש "שמא תחזירנו למוטב" – הרי זה מפני שאי-אפשר לקבוע בוודאות שאכן היתה מחזירתו למוטב, שהרי סוכ"ס תלוי בבחירתו של עשו.

(5) ויצא ל, יז.

(6) לב, כג.

(7) פרש"י נח ז, יא. יא, ז.

(8) פרש"י וישלח לג, ז.

לה.

פרש"י בנוגע ללידת זרח

גליון תמה – ש"פ מקץ, שבת חנוכה תשמ"ו

משיחת ש"פ מקץ, שבת חנוכה תשמ"ו

כד. כאן המקום להמשיך בביאור פירושי מהתועדות שלפנ"ז:

בנוגע לפירוש רש"י בפ' וישב¹ בענין לידת זרח, "ארבע ידות כתובות כאן, כנגד ארבע חרמים שמעל עכן שיצא ממנו" – שאלות בהתועדות שלפנ"ז²: מכיון שזרח הי' צדיק, כמ"ש רש"י³ ש"שניהם צדיקים", הרי ישנו הכלל ד"זכר צדיק לברכה"⁴, וא"כ, מדוע מרמזת התורה בלידתו של צדיק אודות מאורע בלתי-רצוי שהי' כו"כ דורות לאח"ז, אצל עכן שיצא ממנו ? !

[ולהעיר, מדיוק הלשון "עכן שיצא ממנו"^{*} – שיש לומר, בתור "יינה של תורה" שבפירוש רש"י, שזהו ע"ד פירוש החסידות⁵ בלשון חז"ל⁶ "אברהם שיצא ממנו ישמעאל, יצחק שיצא ממנו עשו" – ש"יצא ונפרד ממנו", היינו, יציאה מחוץ לגבול הקדושה מקומם של אברהם ויצחק].

והעירו בא' הקובצים⁷, שכבר דובר בפירוש רש"י זה לפני כמה שנים⁸, ונקודת הביאור – שכוונת רש"י לתרץ [לא מדוע נאמר תיבת יד ד"פ, שכן בפשטות

(1) שיחת ש"פ וישב, ערב חנוכה סכ"א.

(2) שיחת ש"פ וישב, ערב חנוכה סכ"א [נדפס לעיל ע' ??? ?].

(3) שם, כז. וראה גם פרש"י שם, יח.

(4) משלי י, ז.

(* דיוק הלשון "שיצא ממנו" כאן [אף שמצינו דוגמתו בפרש"י בנוגע לצדיקים, ולדוגמא: "יי"ב שבטים יוצאים מיעקב" (ויצא כט, לד), "עתיד גדעון לצאות ממנו . . . עתיד יהושע לצאת ממנו" (ויחי מח, יט)] – כי כאן הלשון "יצא" הוא היפך הטעם בדברי רש"י – ששייך לזרח. [הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א]

(5) לקו"ת ואתחנן ה, א. שה"ש ט, ד.

(6) פסחים נו, א. ויק"ר פל"ו, ה. ועוד.

(7) הערות הת' ואנ"ש – מאריסטאון גליון תמה ס"ו.

(8) שיחת ש"פ וישב תשל"א.

הכתובים אין זו שאלה הדורשת ביאור והסבר, כי אם] מהו פשר המאורע הבלתי-רגיל ד"ויתן יד . . ויהי כמשיב ידו והנה יצא אחיו" ורק אח"כ יצא זרח ?!

בשלמא בנוגע ללידת יעקב ועשו, שגם בלידתם מצינו מאורע בלתי-רגיל, "ואחרי כן יצא אחיו וידו אוחזת בעקב עשו"⁹, בדין הי' אוחז בו לעכבו . . שיהא ראשון ללידה כראשון ליצירה"¹⁰ – הרי מכיון שעשו הי' רשע, אין כל פלא שלא הניח ליעקב לצאת ראשון; משא"כ בנדו"ד, ש"שניהם צדיקים" – אינו מובן: מדוע יצא פרץ לפני זרח שהוציא את ידו תחילה ?!

ומבאר רש"י, ששאלה זו מתורצת בכך ש"ארבע ידות כתובות כאן, כנגד ארבע חרמים שמעל עכן שיצא ממנו", כלומר, מכיון שלאחרי כו"כ דורות יצא ממנו עכן שמעל בד' חרמים, לכן, לא זכה לצאת ראשונה ולזכות בכורה..

כה. אמנם, עדיין צריך להבין:

ע"פ האמור שזרח לא זכה לצאת ראשונה מפני שלאחרי כו"כ דורות יצא ממנו עכן – מדוע לא מצינו דוגמא אצל שאר הצדיקים אשר לאחרי כו"כ דורות יצאו מהם אנשים שהתנהגו באופן בלתי-רצוי ?!

והגע עצמך: בין כל הצדיקים שמסופר אודותם בתורה, החל מחנוך ומתושלח כו' – בודאי היו כו"כ שלאחרי מספר דורות יצאו מהם אנשים שהתנהגו אופן בלתי-רצוי, ואעפ"כ, לא מצינו שהתורה תרמוז ענין זה בנוגע ללידתם !

ולדוגמא – בענינים שהובאו בפירוש רש"י:

על הפסוק¹¹ "בסודם אל תבוא נפשי בקהלם אל תחד כבודי" – מפרש רש"י: "זה מעשה זמרי . . אל יזכר שמי בלבד, שנאמר¹² זמרי בן סלוא נשיא בית אב לשמעוני, ולא כתב בן יעקב", "בקהלם, כשיקהיל קורח . . את כל העדה על משה ועל אהרן . . אל יתייחד שמי עמהם, שנאמר¹³ ויקח קרח בן יצהר בן קהת בן לוי, ולא נאמר בן יעקב".

(9) תולדות כה, כו.

(10) פרש"י עה"פ

(11) ויחי מט, ו.

(12) פינחס כה, יד.

(13) ר"פ קרח

וכמו כן למד הבן חמש למקרא בפירוש רש"י לפנ"ז, על הפסוק¹⁴ "וירדוף עד דן" – "שם תשש כחו שראה שעתידין בניו להעמיד שם עגל".

ואעפ"כ, לא מצינו שהתורה תרמו בלידתם אודות ענינים שאירעו במשך הדורות שלאח"ז אצל יוצאי חלציהם!

ותירה מזה: בנוגע לדוגמאות אלו – אף שלא נרמז הדבר בלידתם של אלו שמהם יצאו, אעפ"כ, נרמז הדבר בענין מסויים; אבל בודאי ישנם כו"כ שמעשיהם הבלתי-רצויים לא נרמזו כלל בכתובים המדברים אודות אבות אבותיהם¹⁵!
...וכפי שיתבאר בהזדמנות אחרת.

ל"ו.

פירש"י חיות (מצורע יד, ד)

גליון תסג – ש"פ מצורע תשמ"ו

משיחת ש"פ מצורע, י' ניסן, שבת הגדול תשמ"ו

בלתי מוגה

א. על הפסוק¹ "וצוה הכהן ולקח למטהר שתי צפרים חיות טהרות וגו'" – מעתיק רש"י תיבת "חיות" ומפרש: "פרט לטרפות", "טהרות – פרט לעוף טמא", וממשיך, "לפי שהנגעים באים על לשון הרע וכו'".

ולכאורה, דורש ביאור והסבר – כפי שכבר העיר² על כמה פרטים:

(14) לך לך יד, יד

(15) הביאור בזה – ראה שיחת מוצאי זאת חנוכה תשמ"ו ס"ח ואילך.

(1) מצורע יד, ד.

(2) הערות הת' ואנ"ש – מאריסטאון גליון תסג אות ו-ז

א) הפירוש הפשוט ד"חיות" הוא – היפך ענית המיתהף וכפי שמפרש הראב"ע: "חיות ולא מצות", וא"כ, מהו הכרחו של רש"י לפרש – בפשוטו של מקרא – "פרט לטרפות"?

ב) ועוד – ועיקר: המציאות היא, שאי-אפשר לדעת שבעל-חי מסויים אינה טרפה, כי אם לאחרי שחיטתו, שאז יכולים לבדוק את אבריו הפנימיים, משא"כ לפני השחיטה – יכולים לדעת שאינו מחוסר אבר, אבל לא יכולים לדעת אם הוא טרפה [אמנם, הבן חמש למקרא אינו בקי בפרטי דינים ד"טרפות", אבל, גם הוא יודע שיש סוגי טרפות באברים הפנימיים שאינם נראים מבחוץ, כי אם, לאחרי השחיטה]. וא"כ, כיצד שייך ציווי "ולקח למטהר שתי צפרים חיות", "פרט לטרפות" – כאשר אין אפשרות לברר את הדבר ביחס ל"ציפור החי" שנאמר בה "ושלח את הצפור החי על פני השדה"?

ג) "טהורות, פרט לעוף טמא" – מאי קמ"ל? ענינו של רש"י – "אני לא באתי אלא לפשוטו של מקרא"³, כלומר, בפסוקים כאלו שהבן חמש למקרא אינו מבין מעצמו – צריך רש"י לבאר את פירוש הדברים. אבל בנדו"ד, יודע הבן חמש למקרא מהמפורש בפסוק עצמו (שהרי מבין לשון הקודש) שיש לקחת צפרים טהורות, וא"כ מה מוסיף רש"י בפירושו "פרט לעוף טמא"?

ד) וכמו כן נשאלת שאלה זו – מאי קמ"ל – בנוגע לפירוש ד"חיות פרט לטרפות", דממה-נפשך: אם טרפה חי' – מנא לי' לרש"י (בפש"מ) ש"חיות" ממעט "טרפות", ואם טרפה אינה חי' – הרי מפורש הדבר במ"ש "חיות"!

ואין לומר שענין זה גופא בא רש"י להשמיענו, שטרפה אינה חי' – שכן, אם יש צורך בפירוש הדבר, הי' רש"י צריך לפרש זאת לפניו – על הפסוק "ובשר בשדה טרפה לא תאכלו".

ה) שאלה עיקרית בכללות פירוש רש"י בפסוק זה (גם בנוגע לשאר הפרטים שבפירוש רש"י על הפסוק) – שמתעוררת תיכף ומיד כאשר נגשים ללימוד דפירוש רש"י: נניח שרש"י הי' שותק ולא הי' מפרש מאומה – האם הי' חסר משהו בהבנת פשטות הכתובים?!

וכפי שיתבאר לקמן.

ב. הביאור בפרש"י:

3) פרש"י בראשית ג, ח. שם, כד.

4) משפטים כב, ל.

ובהקדמה – שה"בחור הזעזער" טעה בהעתיקו תיבת "טהורות" בתור דיבור-המתחיל בפ"ע], שכן, כל הענין בפירוש רש"י הוא בהמשך אחד: "חיות – פרט לטרפות, טהרות – פרט לעוף טמא, לפי שהנגעים באים על לשון הרע וכו'", כלומר מ"ש רש"י "לפי שהנגעים באים על לשון הרע וכו'", אין זה שייך לתיבת "טהורות", כי אם, בנוגע לכללות הפסוק, כדלקמן.

ביאור הדברים:

כאשר הבן חמש לקרא לומד את הפסוק "ולקח למטהר שתי צפרים חיות טהורות" – נשאלת אצלו שאלה פשוטה: מה ראה הכתוב לפרש את הענין ד"חיות טהורות" בקרבנו של מצורע דוקא, ולא בכל ריבוי הקרבנות שנזכרו בפרשיות שלפנ"ז?!

בכל הקרבנות אי-אפשר להביא טרפה⁵, וכמו כן צריכים כל הקרבנות להיות ממינים טהורים דוקא⁶. והבן חמש למקרא מבין זאת גם בסברא פשוטה – במכ"ש וק"ו: אם טרפה וטמאה נאסרו לאכילת אדם – להקרבה על המזבח על אחת כמה וכמה!

וא"כ נשאלת השאלה: מדוע צריך הכתוב להדגיש "חיות טהורות" בקרבנו של מצורע?!

ושאלה זה מתרץ רש"י בפירושו – כדרכו שאינו כותב את השאלה, אלא מתחיל מיד בביאור הענין – "חיות, פרט לטרפות, טהורות, פרט לעוף טמא, לפי שהנגעים באים על לשון הרע וכו'", היינו, שההדגשה ד"חיות טהורות" בקרבנו של מצורע אינה מצד גדרי קרבן (ככל שאר הקרבנות שאי-אפשר להקריבם מן הטרפה או ממין טמא), כי אם, ענין מיוחד הקשור עם תוכן הטהרה דמצורע:

"הנגעים באים על לשון הרע, שהוא מעשה פטופטי דברים" – שבוזה ב' פרטים: (א) עצם הדיבור הבלתי-רצוי – "לשון הרע", דיבור טמא, (ב) "מעשה פטופטי דברים", היינו, לא סתם דיבור בעלמא, כי אם, שמדבר בכח ובהתלהבות כו', פעם אחר פעם כו', כמובן בפשטות ש"לשון הרע" שגורם להבדיל בין איש לאשתו ובין איש לרעהו⁷ – אינו דיבור סתמי באופן חד-פעמי, כי אם, באופן שמכניס בזה את כחו וחיותו, וחוזר על דיבור זה כמה פעמים, עד שפועל כו'.

5) פרש"י ויקרא א, ב.

6) פרש"י נח ז, ב.

7) פרש"י תזריע יג, מה.

וכדי לתקן זאת – "הוזקקו לטהרתו צפרים שמטפטפים תמיד בצפצוף קול", אשר, גם בזה מודגשים ב' פרטים הנ"ל: (א) לעומת הדיבור הטמא – צריך להיות דיבור טהור, כפי שהדבר בא לידי ביטוי בהדגשה ד"טהורות", היינו, שדיבורו – כדרך הצפרים – צריך להיות באופן של טהרה, (ב) ולעומת הכח החיות וההתמדה בדיבור הטמא – צריך גם הדיבור הטהור להיות מתוך כח וחיות והתמדה, "שמטפטפים תמיד בצפצוף קול", כפי שהדבר בא לידי ביטוי בהדגשת ד"חיות", "פרט לטרפות", שכן, צפור טרפה אין לה כח לפטפט תמיד בצפצוף קול.

ועפ"ז מובן גם בנוגע לשאר הפרטים בפירוש רש"י בהמשך הכתוב – "ועץ ארז, לפי שהנגעים באין על גסות הרוח וכו'", וכיו"ב בשאר ענינים דוגמתם: לכאורה, אינו מובן: הרי ענינו של רש"י לבאר פשטות הכתובים, ולא לבאר כוונת ורמזים בעניני קרבנות?!

והביאור – ע"פ האמור – שבקרבנו של מצורע מצינו דברים תמוהים ומוזרים שלא מצינו דוגמתם בשאר הקרבנות, ולדוגמא: לקחת עץ ארץ ואזוב ושני תולעת, שילוחה של הציפור החי, וכיו"ב.

ואין לומר שזהו"ע של גזירה וחוקה שאין בה טעם – שהרי מודגש בהתחלת הפרשה "זאת תהי' תורת המצורע", ולא "חוקת המצורע".

ולכן, יש צורך בהסבר וביאור שפרטי הקרבן קשורים עם תוכן הטהרה דמצורע – הנהגה הפכית מזו שבגללה באו הנגעים, כנ"ל בארוכה.

ובזה רואים את גודל הדיוק בפירוש רש"י בכל תיבה ותיבה, שלכן, כאשר לומדים ומדייקים בדברי רש"י בדברי רש"י כשלעצמם, ללא צורך בעיון וחיפוש במפרשי רש"י – אזי מבינים היטב כל מה שנוגע לפשוטם של כתובים.

לז.

פירש"י בזאת יבוא אהרן אל הקודש

גליון תסד – ש"פ אחרי תשמ"ו

משיחת ש"פ אחרי, מבה"ח אייר, תשמ"ו

בלתי מוגה

כד. בנוגע לפירוש רש"י – הרי בהתאם לסדר שהונהג לאחרונה שיציעו מבין הקהל פירושי רש"י הדרושים ביאור והסבר ופרסמום בהקובצים כו', יש להתעכב על ענינים שעורר אודותם.

ובהמשך להמדובר לעיל אודות גאולה העתידה, שבה מודגש העילוי דשלשה, גאולה השלישית ובית המקדש השלישי¹ – נתעכב על ג' ענינים² בפירוש רש"י, כדלקמן.

כה. ענין הא'³:

על הפסוק⁴ "בזאת יבא אהרן אל הקודש" – מפרש רש"י: "בזאת – גימטריא שלו ארבע מאות ועשר, רמז לבית ראשון".

וצריך להבין: מהי הקושי בפשטות הכתובים שבגלל זה זקוק רש"י לביאור והסבר אודות הרמז ב"גימטריא" ד"בזאת"?!

בפעם הקודמת שדובר אודות פירוש רש"י זה⁵, נתבאר, שהקושיא היא מדוע נאמר "בזאת (יבוא גו)", ולא "באלו" (פר בן בקר ואיל כו') וכיו"ב, ויתירה מזה – תיבת "בזאת" מיותרת, שהרי הכתוב יכול לומר "יבוא אהרן אל הקודש בפר גו". ועד"ז בנוגע לכו"כ פרטים נוספים שנתבארו בפירוש רש"י זה.

אמנם עדיין ישנה "קלאץ-קשיא", אשר, כרגיל בכגון-דא, דוקא על "קלאץ-קשיא" לא שמים לב:

(1) ראה גם לקו"ש חכ"ד ע' 565, ע' 567.

(2) השאלה הא' לקח הרבי מקובץ הערות הת' ואנ"ש – מאריסטאון

(3) ראה קובץ הערות הת' ואנ"ש – מאריסטאון גליון תסד אות ב.

(4) אחרי טו, ג.

(5) שיחת ש"פ אחרי תשמ"א סל"ד ואילך

הפסוק בזאת יבוא אהרן אל הקודש" – נלמד לראשונה בזמנו של משה רבינו, כפי שכבר למד הבן חמש למקרא⁶ "כיצד סדר המשנה, משה הי' לומד מפי הגבורה, נכנס אהרן כו', נכנסו בניו כו', נכנסו זקנים כו' נכנסו כל העם כו'". ובודאי נשאלה כבר אז שאלה הנ"ל (מדוע נאמרה תיבת "בזאת"), ובמילא, הי' הכרח לענות את תירוצו של רש"י – גימטריא שלו ארבע מאות ועשר, רמז לבית ראשון".

וכאן נשאלת "קלאץ-קשיא": כיצד יתכן שבזמנו של משה רבינו, קודם הכניסה לארץ, וקודם החטאים שגרמו לחורבן בית ראשון כו', ילמד משה עם בני" "בזאת יבוא אהרן אל הקודש", "בזאת – גימטריא שלו ארבע מאות ועשר, רמז לבית ראשון", היינו, שבית המקדש שיבנו לאחרי שיכנסו לארץ – יהי' בית ראשון", שקיומו יהי' למשך ת"י שנים בלבד, ואח"כ יחרב? ...!

ובפרט שבשירת הים אמרו משה ובני" "תבאמו ותטעמו בהר נחלתך מכון לשבתך גו' מקדש אדני- כוננו ידיך" – כלומר, שעמדו ליכנס לארץ ולזכות לבית מקדש נצחי!

פירוש זה – תמוה לא רק ע"פ פשוטו של מקרא, אלא אפילו ע"ד הרמז (כלשון רש"י: "רמז לבית ראשון") תמוה הדבר!

...מ. הביאור בפרש"י על הפסוק "בזאת גו'":

ציווי זה – בזאת יבוא אהרן אל הקודש וגו'" – נאמר לאחרי שאירע כבר חטא העגל, ובמילא, היתה אפשרית ונתינת מקום לחטאים נוספים, ח"ו, שיגרמו לחורבן ביהמ"ק, כך שקיומו יהי' ת"י שנים בלבד (שהרי כלפי שמיא גליא כו').

וענין זה נרמז ונתגלה לבני" – "בזאת, גימטריא שלו כו' רמז לבית ראשון":

הבן חמש למקרא זוכר מה שלמד בפ' כי-תשא⁷ שלאחרי חטא העגל אמר הקב"ה למשה רבינו "ועתה הניחה לי וגו'", ומפרש רש"י: "עדיין לא שמענו שהתפלל משה עליהם והוא אומר הניחה לי, אלא כאן פתח לו פתח והודיעו שהדבר תלוי בו, שאם יתפלל עליהם לא יכלם". ואכן תפלתו של משה הועילה לבטל את חומר הגזירה כו' – "שמעתי אליך מלכותם יחד וכו'"⁸.

ועד"ז יש לומר גם בנדו"ד – שההודעה ד"בזאת יבוא אהרן אל הקודש", גימטריא שלו ארבע מאות ועשר, רמז לבית ראשון", היא בבחינת פתיחת פתח

6 פרש"י ס"פ תשא – מעירובין נד, ב.

7 לב, י.

8 פירש"י שם, לד.

להודיע לישראל שהדבר תלוי בהם, היינו, שכאשר יתפללו להקב"ה, וישמעו בקולו כו', אזי יבטלו את הגבלת מספר השנים – "ארבע מאות ועשר" – דבית-המקדש.

ועוד יש לומר – באופן נעלה יותר:

"גימטריא שלו ארבע מאות ועשר, רמז לבית ראשון" – אינו בהכרח דבר בלתי-רצוי, היינו, שלאחרי ת"י שנים יהי' חורבן וגלות כו'; אדרבה – ענין זה יכול להיות למעליותא, היינו שלאחרי ת"י שנים דבית ראשון יהי' תיכף ומיד ביהמ"ק נעלה יותר – "מקדש אדני-כוננו ידיך", בית נצחי.⁹

דוגמא לדבר: בפרשת העקדה נאמר "קח נא את בנך גו' והעלהו לעולה"¹⁰, ואח"כ נאמר "אל תשלח ירך אל הנער"¹¹ – אמר לו הקב"ה . . . כשאמרתי לך קח . . . לא אמרתי לך שחטו, אלא העלהו, אסקתי אחתי¹². ועאכו"כ בנדו"ד – שאין זה ציווי או פסוק מפורש בתושב"כ, כי אם, רמז בפירוש רש"י – שלא נרמז שיהי' ענין של חורבן וגלות ח"ו, כי אם, "גימטריא שלו ארבע מאות ועשר, רמז לבית ראשון", ובמילא, לאחרי ת"י שנים, יכול להבנות תיכף ומיד בית-מקדש נעלה יותר מקודמו, בית נצחי.

(9) זח"ג רכא, א (ועד"ז שם ח"א כח, א).

(10) וירא כב, ב.

(11) שם, יב.

(12) פרש"י עה"פ. וראה ב"ר פכ"ו ח.

לח.

פירש"י כי לי בני ישראל עבדים

גליון תסז – מהתוועדות ש"פ בהר תשמ"ו

משיחת ש"פ בהר, תשמ"ו

בלתי מוגה

כז. נהוג ללמוד פסוק בפרשת השבוע עם פירוש רש"י, ענין בהערות אאמו"ר על הזהר דפרשת השבוע, משנה במסכת אבות בפרק שלומדים בשבת זו [ובפרט בשבתות שבין פסח לעצרת, שלכו"ע נוהגים ללמוד בהם פרקי אבות, משא"כ בכל שבתות הקיץ, שרק "יש נוהגין כן" (כמ"ש רבינו הזקן בסידורו)], ולאחרונה – גם הלכה בשיעור היומי ברמב"ם. בנוגע לפירוש רש"י – הרי בהתאם להצעה שהקהל יעורר על פירושי רש"י הדורשים ביאור והסבר, נתעכב עתה על ב' ענינים בפירוש רש"י מבין כל הענינים שעוררו אודותם (מכיון שמכמה מקומות עוררו כו"כ על זה)¹, ב' ענינים שבאים בהמשך אחד, ושייכים זה לזה, כדלקמן. ענין הא':

על הפסוק "כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים אני ה' אלקיכם" (בסיום פרשתנו)² – מעתיק רש"י את התיבות "כי לי בני ישראל עבדים", ומפרש: "שטרי קודם". וצריך להבין: א) בפרשה זו עצמה, לפני פסוקים אחדים בלבד – כבר פירש רש"י "כי עבדי הם, שטרי קודם"³, וא"כ, מדוע צריך רש"י לחזור ולפרש "שטרי קודם"?

ויש להוסיף, שלא שמו לב שזוהי "קלאץ-קושיא" לא (כל כך) על רש"י, כי אם, על הפסוק עצמו: מכיון שכבר נאמר בפסוק שלפנ"ז³ "כי עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים לא ימכרו ממכרת עבד", א"כ, מדוע חוזר הכתוב ומפרש "כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים אני ה' אלקיכם"? ולא עוד, אלא שבפסוק השני נתבאר הענין בארוכה יותר מאשר בפסוק הראשון, ולכאורה, ממה-נפשך: אם יש צורך באריכות הדברים – מדוע לא נאמרה אריכות זו

(1) הערות וביאורים – אהלי תורה (גליון שלט סט"ז). הערות הת' ואנ"ש – מאריסטאון (גליון תסז ס"ח).

(2) כה, נה.

(3) שם, מב.

בפעם הראשונה? ! ב) בפסוק הראשון מפרש רש"י "שטרי קודם" על התיבות "כי עבדי הם", ואילו פירושו "שטרי קודם" בפסוק השני – אינו על התיבות "עבדי הם" (שנאמרו גם בפסוק השני), אלא על התיבות "כי לי בני ישראל עבדים", וטעמא בעי? וענין הב': בפסוק שלאח"ז⁴ – "לא תעשו לכם אלילים", שבא בהמשך לפסוק שלפניו, כפי שמפרש רש"י: "כנגד זה הנמכר לגוי, שלא יאמר הואיל ורבי מגלה עריות אף אני כמותו, הואיל ורבי עובד ע"ז אף אני כמותו, הואיל ורבי מחלל שבת אף אני כמותו, לכך נסמכו מקראות הללו". ויש להוסיף, שהשייכות אינה רק לכללות הפרשה, אלא גם לפסוק שלפניו ממש – "כי לי בני ישראל עבדים גו'". וצריך להבין: המקור דפירוש רש"י הוא – בתו"כ, אבל בתו"כ מקדים "הואיל ורבי עובד ע"ז כו'", ורש"י משנה ומקדים "הואיל ורבי מגלה עריות"!

ואף שהבן חמש למקרא לא למד עדיין תו"כ – יוקשה לו בלא"כ מצד סדר הכתובים: מכיון שבפסוק נאמר תחילה "לא תעשו לכם אלילים", ואח"כ "את שבתותי תשמרו", ואח"כ "ומקדשי תיראו", רמז (גם) לשלילת גילוי עריות, כפי שפירש רש"י⁵ ש"קדושה" ("ומקדשי") קשור עם "גדר ערוה"

– הי' צריך רש"י לכתוב כסדר הכתובים: "הואיל ורבי עובד ע"ז כו' (כנגד "לא תעשו לכם אלילים", הואיל ורבי מחלל שבת כו' (כנגד "את שבתותי תשמרו"), הואיל ורבי מגלה עריות כו'" (כנגד "ומקדשי תיראו") – ומדוע מקדים רש"י "הואיל ורבי מגלה עריות"? ! וכמדובר כמ"פ שכל פרטי הענינים בפירוש רש"י צריכים להיות מובנים בפשטות לבן חמש למקרא, וכפי שיתבאר לקמן...

...לז. הביאור בפרש"י – ובהקדים שאלה נוספת, שהיא "קלאץ-קושיא":

כאשר לומדים את הפסוק "כי עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים" – מתעוררת שאלה: ומה בנוגע לאומות העולם – וכי מפני שאותם לא הוציא הקב"ה ממצרים אינם עבדים של הקב"ה אלא הם ברשות עצמם לעשות ככל אוות נפשם? ...!

והמענה לזה – מובן לבן חמש למקרא בפשטות, עד כדי כך, שרש"י אינו זקוק לבאר זאת:

הבן חמש למקרא יורע שברשותו של אדם ישנם "עבדים", וישנם גם "בעלי-חיים", "שורך וחמורך". וישנם גם "כלים" וכיו"ב – סוג הדומם.

(4) כו, א.
(5) ר"פ קדושים

וכמו כן יודע ומבין בפשטות שאינו דומה היחס של האדם כלפי "עבדים" ליחס כלפי "בעלי-חיים", עד ליחס כלפי "נכסים" סתם – שכן, היחס ל"עבדים" הוא באופן של כבוד אנושי, שלא לבזותו כו' (ובזה גופא – חילוק בין עבד עברי לעבד כנעני כו'), משא"כ ביחס לבעלי-חיים לא שייך המושג של בזיון, כי אם, שלילת צער בעלי-חיים [ובפרט להדעה שצער בע"ח מן התורה – כפי שמביא הרמב"ם במו"נ⁶, והבן חמש למקרא למד זאת בפ' משפטים⁷ – "כי תראה חמור גו' עזוב תעזוב עמו"], ואילו ביחס לשאר נכסים (מסוג הדומם) – לא שייך גם המושג דצער בעלי-חיים, כי אם, "בל תשחית", שאין להשחית דבר הנמצא בעולמו של הקב"ה (שלכן, איסור זה אינו אלא כשעושה דרר השחתה⁸).

ועפ"ז, כשהבן ה' למקרא לומד בכתוב "כי עברי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים" – מבין בפשטות שאצל בני"י ישנה מעלה מיוחדת שהם "עבדים" להקב"ה, משא"כ אוה"ע – אף שבודאי אינם כרשות עצמם כי אם ברשותו של הקב"ה, הרי הם למטה מדרגת עבדים, ע"ד ובדוגמת בעלי-חיים, או נכסים סתם – סוג הדומם.

לז. ע"פ הקדמה זו מובן (א) הצורך בשני הפסוקים, "כי עבדי הם גו'", "כי לי בני ישראל עבדים גו'", (ב) טעם האריכות בפסוק השני דוקא – כי, שני הפסוקים מדברים אודות שני ענינים שאי-אפשר ללמדם זה מזה, ובפסוק השני – חידוש גדול יותר, שלכן, יש צורך באריכות הביאיר, כדלקמן.

ביאור הדברים:

הפסוק הראשון – "כי עבדי הם גו'" – מדבר אודות הנמכר לישראל, "כי ימוך אחיך עמך ונמכר לך"⁹; משא"כ הפסוק השני – "כי לי בני ישראל עבדים גו'" – מדבר אודות הנמכר לגוי, "וכי תשיג יד גר ותושב עמך ומך אחיך עמו ונמכר לגר תושב עמך או לעקר גו"¹⁰.

והנה, בנמכר לישראל – יש סברא לומר שאין זה דבר גרוע ומופרך לגמרי, דמכיון שישראל זה הוא עבדו של הקב"ה, "עבד מלך מלך"¹¹, א"כ, מה בכך

(6) ח"ג ספ"ז. שם פמ"ח. וראה בהסמן בלקו"ש ח"ט ע' 206 בע' 70.

(7) כג, ה.

(8) רמב"ם הל' מלכים פ"ו ה"י. שו"ע אדה"ז חו"מ הל' שמירת גו"נ ובל תשחית סי"ד-טו

(9) כה, לט.

(10) שם, מז.

(11) פרש"י לך טז, יח. ועוד.

שישראל אחר ימכר לעבדו של הקב"ה?! ומה גם שיש מקרים שהתורה מצווה למכור ישראל – מכרוהו ב"ד.

ולכן, צריך הכתוב להזהיר שלמרות שיש מקום לענין זה, אעפ"כ, "לא תעבוד בו עבודת עבד" (עבודה של גנאי¹²), "לא ימכרו ממכרת עבד"¹³ (בהכרזה כו'), מכיון ש"עבדי הם אשו הוצאתי אותם מארץ מצרים" – "שטרי קודם".

כלומר: "שטרי קודם" – לא קאי על עצם המכירה, דלכאורה, מכיון ש"שטרי קודם" הרי מלכתחילה אין מקום לענין של מכירה כלל?! והביאור – שהמכירה עצמה אינה דבר המושלל, מכיון שמדובר אודות מכירה לעבדו של הקב"ה, אלא מכירה זו היא בתנאים והגבלות כו', דמכיון ש"שטרי קודם", יש בכחו וברשותו לקבוע באיזה אופן תהי' המכירה.

אמנם, בנמכר לגוי – שונה הדבר לגמרי:

גוי – אינו עבדו של הקב"ה, כי אם, ע"ד וברוגמיו בעלי-חיים או נכסים מסוג הדומם. ובמילא, כיצד יתכן שיהודי, עבדו של הקב"ה, "עבד מלך מלך", ימכר לבעל-חי או לדומם?! ...

אלא מאי, מדובר כאן אודות מקרה היוצא מגדר הרגיל לגמרי – יהודי שירד מדחי אל דחי, עי"ז שלמד ממעשיו של הגוי, ובגלל זה העני ביותר ("ומך אחיך עמו – מי גרם לו שימוך, דבוקו עמו, ע"י שלמד ממעשיו"¹⁴), ער כדי כך, שהגיע לשפל המצב למכור עצמו לגוי, ומכיון שככל זאת לא התערב הקב"ה (כביכול) למנוע זאת... הרי זו הוכחה שלא איכפת לו... או יותר נכון – שכן הוא רצונו של הקב"ה... ו"מי יאמר לו מה תעשה"!

ומכיון שכן, הרי במקרה כזה יש סברא שהנמכר לגוי הוא תחת בעלותו המוחלטת של הגוי, כך שיכול להתנהג עמו כרצונו.

ולכן, במקרה זה יש צורך באזהרה יתירה – ש"אחרי נמכר גאולה תהי' לו גוי"¹⁵, "ואם לא יגאל באלה ויצא בשנת היובל"¹⁶, וכל זמן שעדיין לא נגאל – "לא ירדנו

(12) פרש"י עה"פ.

(13) שם. מב.

(14) פרש"י שם, מז.

(15) שם, מח.

(16) שם, נד.

בפרך לעיניך"¹⁷, וטעם הדבר – "כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם אשר הוצאתי אותם מארץ מצרים" – אריכות ההסבר, כדי לשלול את הסברא ע"ד בעלותו המוחלטת של הגוי, מכיון ש"שטרי קודם".

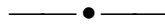
וכאמור, אפשרות המכירה עצמה (אע"פ ש"שטרי קודם") היא – מפני שכך רצה הקב"ה, אבל, ביחד עם זה, קבע תנאים והגבלות באופן המכירה, מכיון שלולי רצונו אין אפשרות למכירה כלל.

לח. עפ"ז יש לבאר גם את סיום הכתוב "אני ה' אלקיכם", ובפירוש רש"י: "כל המשעבדן למטה כאילו משעבדן למעלה" – בנמכר לגוי דוקא:

בנמכר לישראל – עבדו של הקב"ה – לא שייך לומר "כל המשעבדן למטה כאילו משעבדן למעלה", מכיון שנמצא אצל זה שכל מציאותו שייכת למעלה – "חלק אלקה ממעל ממש"¹⁸.

משא"כ בנמכר לגוי – הרי מכיון שכל מציאותו אינה אלא כבעל-חי או כלי, "כגרזן ביד החוצב", אין לו שום שייכות למעלה ("וואָס האָט אַ גרזן צוטאן מיט מעלה"?...!), מובן, שכאשר משעבד בישראל, הרי זה באופן ד"כל המשעבדן למטה כאילו משעבדן למעלה".

ויש להאריך בכל זה, ו"תן¹⁹ לחכם ויחכם עוד"²⁰.

(17) שם, גג.

(18) תניא רפ"ב.

(19) משלי ט, ט.

(20) הביאור בפרש"י ד"ה לא תעשו לכם אלילים – נתבאר בשיחת ל"ג בעומר.

ל"ט.

שאלות בפירש"י ש"פ שלח תשמ"ו

גליון תעג – מהתוועדות ש"פ שלח תשמ"ו

קטעים משיחת ש"פ שלח תשמ"ו

בלתי מוגה

כנהוג בהתוועדות כגון דאָ לבאר פסוק בפרשת השבוע עם פירוש רש"י (או לבאר מדוע לא נעמד רש"י לתרץ שאלה המתעוררת בלימוד פשוטו של מקרא)...

כפי ההצעה – שיעוררו בקובצים אודות פירושי רש"י בפרשת השבוע הטעונים ביאור לכאורה – שאלו בקובצים כו"כ שאלות פשוטות בפרשת המרגלים שלכאורה חא מצינו בפירוש רש"י תירוץ עליהן.

ונתעכב על אחדים מהם*:

(א) לאחרי שהכתוב מונה שמות המרגלים נאמר¹: "ויקרא משה להושע בן נון יהושע". והיינו, שעתה, בעת שילוח המרגלים, שינה משה רבינו את שמו מ"הושע" ל"יהושע". ואינו מובן: השם "יהושע" (עם יו"ד בתחלתו) כבר נזכר כמה פעמים בתורה לפני², וכיצד אפשר לומר שרק עתה נשתנה שמו מ"הושע" ל"יהושע"? ...!

(ד) בכתוב נאמר שהקב"ה אמר למשה "איש אחד איש אחד למטה אבותיו תשלחו"³. ונשאלת השאלה: מדוע לא נשלח איש לייצג את שבט לוי?!

ואין לתרץ מפני ששבט לוי לא נטל חלק בארץ, ולכן לא הי' נוגע להם הענין דכיבוש הארץ – כי ענין זה ("בארצם לא תנחל וחלק לא יהי' חל בתוכם") נאמר רק לקמן בפרשת קרח⁴, ובמילא האם לדעת רש"י זהו הטעם שלא נשלח איש משבט לוי, הי' לו לרש"י לכתוב זאת בפירוש (מאחר והבן חמש למקרא עדיין לא למד זאת).

(* שאלות א, ב ו-ה, נדפסו בקובץ הערות הת' ואנ"ש – מאריסטאון גליון תעג.

(1) שלח יג, טז.

(2) בשלח יז, ט. תשא לב, יז. משפטים כד, יג. בהעלותך יא, כח. ועוד.

(3) שלח שם, ב.

(4) יח, כ.

ואם תאמר שאי אפשר לרש"י לסתום ששבת לוי אין לו חלק בארץ, כי תיכף ישאל הבן חמש למקרא – היתכן ששבת לוי לא נחלו חלק בארץ ישראל? ! – הרי יכול רש"י להעתיק גם המשך הכתוב דפ' קרח (המבאר מדוע אין להם נחלה בארץ) "אני חלקך ונחלתך".

בסיום הענין נאמר⁵ "ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו וימלא אחרי והביאותיו אל הארץ אשר בא שמה וזרעו יורישנה". ואינו מובן: מדוע הוזכר כאן רק כלב ולא (גם) יהושע?!

ומכיון שכל השאלות האמורות הן שאלות פשוטות בפשוטו של מקרא – צריך ביאור, מדוע לא מצא רש"י לנכון לעמוד עליהן ולתרגמן? ועכצ"ל, שלפי שיטת רש"י, התיירוים על שאלות אלו מובנים מאליו אפילו לבן חמש למקרא, וכפי שיתבאר לקמן...

... לו. הביאור בפרש"י – ועל הסדר:

הטעם שלא הוזקק רש"י לפרש מדוע מצינו השם "יהושע" (בתוספת יו"ד) גם לפני פרשתינו – יש לבאר בשתי אופנים:

(א) כבר למדנו כמה פעמים בפרש"י שיש שמות שנקראו כך על שם העתיד, ולדוגמא: "וירדוף עד דן גו' עד חובה"⁶, ובפרש"י שם שנקרא כן על שם העתיד. ולפנ"ז בפ' בראשית⁷ – כוש ואשור ש"כתב המקרא ע"ש העתיד", ועוד. וכמו"כ בנדוד, שאפר לומר דזה שבתורה נזכר השם "יהושע" גם לפני פרשתנו, הוא ע"ש העתיד.

(ב) ויש להוסיף בזה: אין הכרח לומר שכל פרשה נכתבה מיד לאחרי אמירתה (או לאחרי המאורע), ובכך, יתכן לומר שהפרשיות שבהן נזכר השם "יהושע" (עכ"פ אלו שלאחרי מ"ת) לא נכתבו רק עד אחרי סיפור המרגלים שאז כבר נשתנה שמו ל"יהושע".

מצינו כמה פעמים בקרא ששם מסויים נכתב בתורה מפעם לפעם בשינוי אות, כמו רעואל דעואל". ואין רש"י זקוק לתרגן השינוי, כי יתירה מזו מצינו, שישנם

5) שלח יד, כד.

6) לך לך יד, יד-טו.

7) ב, יד.

אנשים שקראו בכמה שמות, וכמו יתרו ד"שבע שמות נקראו לו"⁸, ועאכו"כ שאין זה מן התימה כלל שיהי' לאדם שני שמות שמשתנים רק בשינוי אות אחת.

ועד"ז בנדו"ד: מה שמצינו השם "יהושע" גם לפני פרשתנו הוא מפני שמאז ומתמיד הי' נקרא גם "יהושע" (בנוסף על שמו "הושע"). ומילתא דמסתברא היא, כי בודאי קרה והתפלל על עצמו, או אחד מחביריו התפלל עליו, שה' יושיע ויעזור לו, וכן יוצא השם "יהושע" (ע"ד תפלת משה רבינו "י-ה יושיעך").

[וכמוכן, אין מקום לשאול מדוע לא פירש רש"י את השם "יהושע" בפעם הראשונה שנזכר בכתוב – כי כל זמן שלא מצינו שינוי אין צורך למצוא פירושה על שם. ורק בפרשתנו, כשמסופר על השינוי מ"הושע" ל"יהושע" הוזקק רש"י לפרש הטעם לתוספת יו"ד; ולאחרי שפרש"י הטעם לשם "יהושע" שוב מובן ממילא מדוע נקרא כן גם לפני פרשתנו, כנ"ל].

וכוונת הכתוב "ויקרא משה להושע בן נון יהושע", היא – שמעתה קבע משה רבינו את שמו "יהושע" באופן ששוב לא ייקרא "הושע", כלומר, לפני כן הי' נקרא בעיקר בשם "הושע" אלא שלפעמים נקרא גם "יהושע" (כאשר התפללו עליו) – וע"ד שמצינו אצל יתרו, דאף שנקרא בשבע שמות, מ"מ, נקרא ברוב המקומות נקרא בשם "יתרו" דוקא; אמנם מעתה "ויקרא משה משה להושע בן נון יהושע" – שקבע שמו "יהושע" אחת ולתמיד...

לח. בנוגע השאלה מדוע הוצרך הכתוב להודיע שהמרגלים (בעת שנשלחו) היו "אנשים – חשובים": ענין ה"חשיבות" יכול להיות מצד כמה דברים: מצד זכות אבות, חשיבות מצד עצמו, או שחשיבותו נובעת מכך שהציבור בחר בו, וכיו"ב. ולכן, מהעובדה שמשה רבינו בחר באלו לבצע את שליחותו ("שלח לך – לדעתך") עדיין אי אפשר לדעת במה היא חשיבותם.

וזוהי כוונת רש"י ש"אנשים" הוא לשון חשיבות, היינו, שהם חשובים מצד עצמם. וזהו שני הענינים שבכתוב: "כולם אנשים ראשי בני ישראל המה", כלומר, "אנשים – חשובים" מצד עצמם, ו"ראשי בני ישראל המה" – חשובים גם מצד הציבור.

מ. הביאור בזה שלא נשלח איש משבט לוי – מובן בפשטות ממה שכבר למד הבן חמש למקרא לעיל (בפ' במדבר⁹) אודות שבט לוי: "והלויים יתנו סביב למשכן

8) פרש"י ר"פ יתרו.

9) א, נג.

העדות גו' ושמרו הלויים את משמרת משכן העדות". כלומר, מקום חנייתו של שבט לוי הוא אצל המשכן כדי לשמרו.

ואצל בן חמש למקרא אין כל ספק שענין זה נמשך גם בהכנס בני"א לא"י – שכן, מדוע יניחו ענין טוב כזה? ! ואדרבה: באם בעת היותם במדבר (מנותקים מכל עמי הארץ) הוצרכו לחנות סביב למשכן בגלל שמירת המשכן, עאכו"כ שיש צורך בכך במקדש שבא"י כדי לשמרו מן הגוים כו'.

ומכיון שכן, מובן ששבט לוי לא השתתפו בשילוח המרגלים "לתור את הארץ" – כי להם לא הי' נוגע מצב כל הארץ, "ומה הערים גו' הבמחנים אם במבצרים"¹⁰

מ.

הגולה אינו יוצא מעיר מקלמו לעולם*

גליון תצג – מהתוועדות ש"פ חיי שרה תשמ"ז

משיחת ש"פ חיי שרה, תשמ"ז

בלתי מוגה

כנהוג בהתוועדות דש"ק לבאר ענין בפירוש רש"י עה"ת בפרשת השבוע, ענין בהערות אאמו"ר על הזהר דפרשתנו, וכן בשיעור רמב"ם היומי.

אמנם בתחילה יש להמשיך ולסיים הביאור בשיעור הרמב"ם היומי של שבת שעברה¹ – שהגיעו כו"כ שאלות (וכן הדפיסו בקובצים כמה תירוצים מספרים שונים), אבל לא רק שאינם בגדר "קלאץ-קשיות", אלא שאינם בגדר שאלה כלל...

(10) שלח יג, ט.

(*) נדפס בלקו"ש חל"ח שיחה ב לפרשת מסעי (ע' 127 ואילך).

(1) שיחת ש"פ וירא, כ"ף מרחשון סכ"ג.

השיעור הי' בהלכות רוצח בדיני עיר מקלט, וז"ל הרמב"ם²: "הגולה אינו יוצא מעיר מקלטו לעולם ואפילו לדבר מצוה כו' ואפילו להציל נפש כו' אפילו כל ישראל צריכין לתשועתו כיואב בן צרוי' אינו יוצא משם לעולם עד מות הכהן הגדול ואם יצא התיר עצמו למיתה".

ותמוה: הרי כלל הוא שפקו"נ דוחה כל התורה כולה, ומדוע בנדו"ד אין הצלת נפשות דוחה את החיוב שעל הרוצח לישב בעיר מקלטו? ובפרט ע"פ הדגשת הרמב"ם ש"אפילו כל ישראל צריכין לתשועתו כיואב בן צרוי' אינו יוצא משם לעולם" – כיצד יתכן שסכנת כלל ישראל אין בה כדי לדחות האיסור לצאת משם?!

ובקובצים נדפסו כמה תירוצים תמוהים על שאלה זו:

יש שתירצו³ שהצלת ישראל שע"י הרוצח היא בגדר ספק, וא"א להיתירו לצאת מעיר מקלטו בשביל ספק.

אבל תירוצ זה מופרך מעקרו – שהרי הדין דפקו"נ דוחה כל התורה כולה אינה רק במקרה שההצלה היא ודאית, אלא גם ספק פקו"נ, ואפילו ספק ספיקא, דוחה כל התורה כולה.

ולאידך: מפורש ברמב"ם ש"אפילו כל ישראל צריכין לתשועתו כיואב בן צרוי' אינו משם לעולם" – הרי שדין זה הוא אפילו בנידון של הצלה ודאית, שכן, הצלת יואב לא היתה בגדר של ספק אלא ענין של ודאי, וכמפורש בחז"ל⁴ שדוד הי' יושב ולומד תורה בהסתמכו על יואב שינצח במלחמותיו. [וכידוע שבזמנו של דוד המלך הי' ריבוי מלחמות, שלכן, לא בנה דוד את ביהמ"ק אלא שלמה, מכיון ש"דם לרוב שפכת"⁵].

ויש שהביאו מספרים⁶ דמכיון שע"י היציאה מעיר מקלטו התיר עצמו למיתה, אין הרוצח מחוייב להעמיד עצמו בסכנה כדי להציל את הזולת. ובפרט להדיעות שרשות ביד כל אדם להורגו. אמנם תירוצ זה תירצו בלי לחשוב רגע-קט אודות המציאות הגשמית. [וכמדובר כמ"פ, שישנם הרבה כאלו שלומדים ענין היטב ואומרים סברות טובות כו' – וחסר רק שבר אחד, דהיינו – ששוכחים על המציאות]...

(2) הלי' רוצח ושמירת נפש פ"ז ה"ח.

(3) ראה קובץ הערות הת' ואנ"ש – מאריסטאון גליון תצג סכ"ז. וש"נ.

(4) סנהדרין מט, א.

(5) דה"א כב, ח.

(6) ראה קובץ הנ"ל סכ"ו ואילך. קובץ הערות וביאורים גליון שסז ס"ז ואילך. וש"נ.

אין הפירוש ב"התיר עצמו למיתה" שעל הרוצח להשכיב עצמו על שולחן, לעקור ידיו ורגליו, ולחכות עד שיבוא גואל הדם (או מישהו אחר) ויהרגנו.... ודאי ופשוט שיש לו רשות להגן על עצמו ואינו מחוייב לאבד עצמו לדעת! והרי יואב בן צרוי' הי' איש גבור, שר הצבא עם חרב וחנית בידו, והי' חשש רחוק ביותר שיהי' בכחו של גואל הדם (או מישהו אחר) להרגו!

וזהו נוסף על עצם הגיחוך שבדבר לומר שיהי' למישהו החוצפה להרוג את יואב בן צרוי'! הגע עצמך: כלל כולו (כולל גואל הדם בעצמו) עומד בסכנה, ותשועתם תלוי' ביואב בן צרוי' – הכי יעלה על הדעת מישהו להרוג אותו! ועוד ועיקר: עצם התירוץ – שאין מחוייבים להעמיד את עצמו בסכנה עבור הצלת השני, גם כשמדובר בהצלת כל ישראל – הוא חידוש תמוה ("א ווילדע סברא").

ויש שחילקו, שהחיוב להעמיד עצמו בסכנה בשביל הצלת הכלל הוא רק גבי מלחמה שיש לה גדרים מיוחדים. כי ע"פ טבע מלחמה קשורה עם איבוד נפשות (שלכן, העובדה שבמלחמת מדין "לא נפקד ממנו איש" נחשבת כנס גדול). ובזה יש חיוב להעמיד עצמו בסכנה, ועד כדי כך, שגם ה"ירא ורך הלבב" שלא חזר מהמערכה קודם התחלת המלחמה – אסור לו לחזור מחזית קרב ש"לא ימס את לבב אחיו כלבבו"⁷.

אבל הרי הרמב"ם ברור מללו, דגם תשועת ישראל ע"י יואב בן צרוי' נדחית מפני האיסור לצאת חוץ לעיר מקלט, והרי כל מציאותו של יואב בן צרוי' היא היותו שר הצבא. א"כ מדוע לא יהא מחוייב להעמיד עצמו בסכנת מיתה מפני גואל הדם בשביל נצחון המלחמה ותשועת כל ישראל.

עוד תירוץ מצאו בספרים⁸ דהוי גזיה"כ שחיוב זה אינו דוחה פקו"נ. אבל ג"ז תמוה, דנוסף לזה שאין הדרך לתרוץ ענין קשה עי"ז שנאמר דהוי גזירת הכתוב בלי טעם, שהרי רוב דיני התורה אינם גזיה"כ, ובפרט ע"פ דברי הרמב"ם⁹ שאפילו ענינים של חוקים יש בהם איזו הסברה (עכ"פ בתיקון הדיעות) – הנה עוד ועיקר: הכלל דפקו"נ דוחה כל התורה כולה כולל גם חיובים אלו שהם בגדר גזיה"כ, כי בטעמא דמילתא – "וחי בהם ולא שימות בהם"¹⁰ – אין שום נפק"מ בין מצות שיש להן טעם למצות שהן חוקים וגזירות [ועד כדי כך, שגם כה"ג שהוא באצמע עבודת

7) שופטים כ, ח. וראה רמב"ם הלי' מלכים פ"ז הט"ו.

8) קובץ אהלי תורה הנ"ל ס"ח. וש"נ.

9) הלי' תמורה בסופן.

10) יומא פה, ב. וש"נ.

יוהכ"פ בקדש הקדשים שבה תלוי' כפרת כל ישראל מחוייב להפסיק מעבודתו זאת כדי להציל נפש מישראל] – ומה מקום לתרץ שיש גזיה"כ שבנדו"ד אין חיוב זה מפני פקו"נ?

והטענה שמצאו תירוצים אלו בספרים – הרי כמדובר כמ"פ, למאי נפק"מ העובדה שכך כתוב בספרים בנוגע להבנת הענין? ! כשהמדובר בנוגע לפסקי הלכות אזי מחוייבים לפסוק הדין לפי פסקי ההלכות שנדפסו בספרים המקובלים גם כשאין מבינים טעם הדבר ובלשון הכתוב¹¹ – ובאת גו' אל השופט אשר יהי' בימים ההם", שצריכים לשמוע אל ה"שופט שבימך"¹². אבל בנוגע להבנת והסברות הדבר – אין מקום לשקר לעצמך שהנך מבין התירוצים בספרים הנ"ל...

...והנה בהתוועדות שעברה נתבאר, שיש לתרץ באופן פשוט, דמכיון שהתורה אסרה עליו לצאת מעיר מקלטו, ועד כדי כך שאם יוצא משם התיר עצמו יש עליו הגד ד"גברא קטילא", ומכיון שכן ומכיון שכן (שהוא "גברא קטילא"), מובן שאין ביכולתו להציל.

והקשו ע"ז בקובצים "קושיא עצומה, מהי הראי' שאין ביכולתו להציל – אפשר שיהי' ביכולתו להציל? האם יכולים לבטל תירוץ ע"י קושיא בדרך "אפשר"? ... הרי זה גופא שהתורה אוסרת אותו לצאת חוץ לעיר מקלטו (ובאם עושה כן הוי "גברא קטילא) מוכיח שאין ביכולתו להציל!

וכמדובר כמ"פ שיש הבדל יסודי בדרכי הלימוד בין קושיא ותירוץ: אין מקשים ב"דוחק" – אא"פ להפריך ענין מסוים רק אם יש ע"ז ראי' חזקה; משא"כ כשצריכים לתרץ ענין בתורה, הרי גם אם אינה סברא חזקה כ"כ אפשר לאומרה אם עי"ז מתיישב הענין.

וכן בנוגע להבאת ראי': כשאומרים סברא המתרצת תמי' גדולה אין צורך להביא עשרים ראיות לסברא – כי תמי' זו גופא (המתיישבת ע"י תירוץ זה) היא היא הראי' הכי טובה! אעפ"כ אפשר למצוא ראי' ודוגמא בהלכה לסברא הנ"ל – מדברי הרמב"ן הידועים אודות עדים זוממין: הדין בעדים זוממין היא – "הרגו אין נהרגים"¹³, דלכאו' אם העדים זוממים נהרגים גם ע"י מזימתם להרוג, עאכו"כ שיהיו צריכים ליהרג כשהרגו בפועל?!

(11) שופטים יז, ט.

(12) פרש"י עה"פ.

(13) מכות ה, ב. רמב"ם הל' עדות פ"כ ה"ב.

ומבאר הרמב"ן¹⁴ – "והטעם בזה בעבור כי משפט העדים המזומין בגזירת השליט . . . כאשר יבואו שנים ויעידו על ראובן שהרג את הנפש ויבואו שנים אחרים ויזימו אותם מעדותם צוה הכתוב שיהרגו כי בזכותו של ראובן שהי' נקי וצדיק בא המעשה הזה אלו הי' רשע בן מות לא הצילו השם מיד בי"ד . . . אבל אם נהרג ראובן נחשוב שהי' אמת כל אשר העידו עליו הראשונים כי הוא בעונו מת ואלו הי' צדיק לא יעזבונו ה' בידם".

כלומר: מאחר שקרה מאורע בלתי מובן כלל (שהסנהדרין יהרגו צדיק) ה"ז מכריח דכלפי שמיא גליא שאינו צדיק (ונעשה – גברא קטילא). ועד"ז ממש בנדוד, דהמאורע בלתי מובן כלל – שפקו"נ דאיש אחר יהי' תלוי באדם (יואב) שהוא פרט מני רבים שהתורה (משמיא) אסרום לצאת ממקומם – מכריח לומר דכלפי שמיא גליא שאין כאן פקו"נ (שביכולתו של אדם זה לבטלו).

ואאפ"ל שבטל הפקו"נ מצד בני" – כי הפלשתים נלחמים בהם בפועל, וכל לא מצד הצבא – דאסרום משמיא לנוס מהמערכה; ועכצ"ל שהשינוי הוא בהנאסר לצאת מעיר מקלטו, דנשתנה (מצדקתו?) ונעשה קטילא (שאינו יכול להציל). ויש להמתיק הסברה זו ע"פ מה שמצינו גבי עיר מקלט כמה ענינים שהם בגדר "טעם רוחני", ולדוגמא – הדין ד"שתלמיד שגלה מגלין רבו עמו"¹⁵ שמבאר הרמב"ם¹⁶ טעם הדבר "דחיי בעלי החכמה ומבקשי' בלא תורה כמיתה חשובין" – ולכאו' תמוה, מה אשם הרב בזה שתלמידו הרג נפש בשגגה עד שבגלל זה צריך לישב (עם כל ישיבתו) בעיר מקלט עד מות הכהן הגדול? ! ומטעם זה מסיק הרגצ'ובי¹⁷ ש"זהו טעם רוחני". ועד"ז מצינו בעוד דיני ערי מקלט, שהם בגדר "טעם רוחני", וא"כ לא יפלא לבאר גם דין האמור (ע"ד האיסור לצאת מעיר מקלטו) בהסברה הנ"ל.

(14) שופטים יט, יט.

(15) מכות י, א.

(16) הל' רוצח ושמירות הנפש רפ"ז.

(17) הל' רוצח ושמירות הנפש רפ"ז.

רשימת שיחות בפרש"י מקובץ הערות הת' ואנ"ש – מאריסמאון תשמ"ז-ח

בש"פ ויקהל תשמ"ו, ביקש הרבי מקהל השומעים, שישאלו מעל דפי קובצי הערות שאלות בפרש"י – פשוטו של מקרא – וזה לשון השיחה:

וכדאי ונכון, שינהגו כך מכאן ולהבא – שלפני שבת תבוא הצעה (או כמה הצעות) מבין קהל השומעים להתעכב על פירוש רש"י בפסוק פלוני הדורש ביאור והסבר.

וכמה מעלות בדבר:

(א) מכיון שיציעו רק פירושי רש"י שעדיין לא דובר אודותם – יחסכו ממני את החיפוש על איזה פירוש רש"י לא דובר עדיין.

(ב) כשתבוא הצעה מבין קהל השומעים – אזי יתעכבו בהתוועדות על פירושי רש"י שאינם מובנים לקהל השומעים, שכן, לולי זאת אינני יכול לדעת אילו פירושי רש"י אינם מובנים לקהל השומעים, דמכיון ש"אין דיעותיהם שוות", הרי יתכן שאבחר להתעכב על פירוש רש"י שאצל קהל לא נראית כל קושיא ושאלה בדבר.

(ג) ועוד – ועיקר: ההצעות לפירוש רש"י מבין קהל השומעים – יוכיחו ויגבירו את ההתענינות של קהל השומעים לשמיעות ביאור הדברים כפשוט.

(כ"ק אדמו"ר שליט"א חייך, ואמר:) אמנם, אינני מתחייב להתעכב בהתוועדות על כל פירושי רש"י שיציעו ויעוררו על השאלות הדורשות ביאור, כי אם, להתעכב על פירוש רש"י מסויים שאבחר מבין כל ההצעות, ולא עוד, אלא שאפילו בנוגע לפירוש רש"י שאבחר להתעכב עליו בהתוועדות – אינני מתחייב לתרץ את השאלות!

ובכלל, כל המושג התחייבות לתרץ שאלה היא בניגוד לכללי השכל, שכן, התחייבות כזו עלולה לגרום כאשר מתקשה למצוא את ביאור הדברים, ילך בדרך עקלתון, כדי שיוכל להראות שבכחו לתרץ על כל קושיא; דרך הלימוד הנכונה היא, איפוא, לא להתחייב למצוא תירוץ, כי אם, להתייגע בלימוד והבנת הענין, כל חד וחד לפום שיעורא דילי, ובודאי שע"י היגיעה המתאימה, יקויים אצלו "יגעתי ומצאתי"¹.

מצד סיבות טכניות, לא נדפסו כאן השיחות במילואם כ"א רשימה של השיחות:

(1) מגילה ו, רע"ב.

הארות הרבי על הערות התמימים ואנ"ש דמאריסטאון קעה

תשמי"ז

מטו"מ: סכ"א ואם יהיה יובל. גל'
תקכו סכ"א.
עקב, כ"ף מנחם-אב: סכ"ו-ז והיה
אם שמוע. ולעבדו בכל לבבכם. גל' תקל
סי"ד, סט"ז.
ראה: סכ"א-ב לא תשמע אל דברי
הנביא. ונתתה הכסף בכל אשר תאוו
נפשך. גל' תקלא סי"ד-טו.
תבוא, חי אלול: סכ"ו תחת אשר לא
עברת. גל' תקלד סכ"ב.
נצו"י: סכ"ה הקהל את האנשים. גל'
תקלה סכ"ג.

מקץ: סט"ו צפנת פענח. גל' תצט.
ויחי: סי"ב-יג וירא ישראל את בני
יוסף ויאמר מי אלה. שמעון ולוי אחים.
גל' תקא.
משפטים: סכ"ג-ד עלה אלי ההרה.
ואבוא היום. גל' תקז ס"ה, סכ"א.
שמיני, מבה"ח אייר: סכ"ט
והתקדישתם והייתם קדושים. גל' תקיד
ס"ח.
נשא, ט סיון: סל"ט ביום הראשון.
גל' תקכ סי"ד.
שלח, מבה"ח תמוז: סכ"ד עד מתי
לעדה הרעה הזאת. גל' תקכב ס"ח.

תשמי"ח

וטובות". גל' תקמח ע' ט-י (שאלה א-ב)
ע' ז (שאלה ג).
ש"פ ויגש, ה' טבת: סט"ז ב'
שאלות: וישימני לאב פרעה. אלה בני
לאה אשר ילדה ליעקב בפרדן ארם ואת
דינה בתו". גל' תקמט עמ' ז, יא.
ש"פ וארא, מבה"ח שבט: סט"ז
שאלה ב' וג': לכן אמור לבני ישראל אני
ה'. והוצאתי אתכם. גליון תקנב עמוד טז-
יז.
ש"פ בא, ד' שבט: ויעל הארבה על
כל ארץ מצרים וינח בכל גבול מצרים...
ואחריו לא יהי' כן. גל' תקנג ע' כא-כב.
ש"פ ויק"פ, פ' פרה, מבה"ח ניסן:
סט"ו. וירקעו את פחי הזהב וקצץ פתילים
לעשות בתוך התכלת. גל' תקס עמוד יא-
יב.

ש"פ האזינו, שבת שובה: סי"ז, זכור
ימות עולם. גל' תקלו ס"ח (הקושיא
ששאלו, ולא מה ששאל כ"ק אדמו"ר).
ש"פ נח, בדר"ח מר-חשון: סי"ג,
אלה תולדות נח נח. גל' תקמ עמוד ז.
ש"פ וישלח, י"ד כסלו: מוגה, ואלה
המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך
מלך לבני ישראל". גל' תקמו עמוד יב-יג.
ש"פ וישב, כ"א כסלו: ב' שאלות:
וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען".
הי' רועה את אחיו בצאן". גל' תקמז עמוד
ז.
ש"פ מקץ, שבת חנוכה: הג' שאלות:
"וישלח פרעה ויקרא את יוסף ויריצוהו מן
הבור ויגלח ויחלף שמלותיו ויבוא אל
פרעה". "ויאסוף אותם אל משמר שלשת
יום". והנה שבע שבליים גו' בריאות

שער

בתבי יד קודש

א

באם סדום ועמורה נענשו מדין עיר הנדחת

לקראת ש"ק פרשת תולדות, תשמ"ג נדפס גליון רפ"ו של "הערות התמימים ואנ"ש מאריסטאון", וזכינו אשר הואיל הרבי להגיה שתי הערות מן הקובץ, אשר למיטב ידיעתנו היתה זאת הפעם הראשונה שהגיה הרבי א' מהקובצים.

בהערה ה' של גליון הנ"ל העיר הכותב (י.ד.ג. שי') על שיחת הרבי דש"פ חיי-שרה (נדפסה בהתוועדויות תשמ"ג ח"א ע' 517 ואילך) בטעם הדבר שדוקא סדום ועמורה נענשו בגפרית ואש, משא"כ שאר העיירות. והעיר הנ"ל, שגם בצפ"ע נענשה (להרגצ'ובי), עמד על ענין זה, וכתב, אשר מכיון שאין עושים ג' עיירות עיר הנדחת, לכן המטיר (דהיינו שריפה) רק על סדום ועמורה, והשאר נידונו בהפיכה. והמשיך הנ"ל שאין לפרש כן בפש"מ, כי ע"פ פש"מ השריפה בעיירות סדום ועמורה היא לאו דוקא מצד הגדר של שריפת עיר הנדחת, וכן עפ"י פש"מ אינו מוכרח שאין עושים ג' עיירות עיר הנדחת.

על זה כתב הרבי שביאור הרגצ'ובי אינו מתאים בפש"מ, כיון שלפי פש"מ לא נענשו כאן על ע"ז, והרי דין עיר הנדחת הוא רק בע"ז. ועוד ועיקר שהרי כאן נהפכו ד' ערים, וטעם שלילת הענין שאין עושים ג' עיירות עיר הנדחת - ה"ז גם בהפיכה. ובפרט שזה הי' לפני מ"ת ולא נתחדש עדיין הדין שבעיר הנדחת צ"ל העונש דוקא בשריפה. ומכיון שלפועל נהפכו ד' ערים, מוכח, שאי"ז מדין עיר הנדחת.

כשהגיעה תשובת הרבי לידי המערכת (שבה שלל את הסברא שכאן מדובר בעיר הנדחת גם בגלל שעיר הנדחת הוא רק בע"ז), הכניסה המערכת פתק אל הרבי, ושאלו, שלכאורה גם סדום ועמורה היו עובדי ע"ז - "מהם היו עובדים לחמה ומהם ללבנה" (פרש"י וירא יט, כד), ו"יודעים ריבונם ומתכוונים למרוד בו" (פרש"י לך יג, יג). וגם כתבו לתרץ השאלה מזה שאין עושים ג' עיירות כו' - כיון שהבן חמש למקרא לא למד עדיין הדין דעיר הנדחת, ופשיטא שלא למד מ"ש בסנהדרין שאין עושים ג' עיירות עיר הנדחת.

על השאלה הראשונה הואיל הרבי לענות, שא"א לומר שנענשו על ע"ז, כי הרי כל העולם עבדו אז ע"ז, וכן לא רק סדום ועמורה היו "מתכוונים למרוד בו", שהרי גם דור הפלגה נמרוד בראשם התכוונו למרוד בו (כפרש"י נח י, ח-ט). וזה שסדום ועמורה נענשו - הי' על "צעקת ריבה אחת". [ועל מה שהעתיקה המערכת גם התחלת לשון רש"י (לך שם) "יודעים רבונם" - העיר הרבי שזוהי "ראי' לסתור", כי מזה מוכח שידעו על מציאותו ית'].]

על שאלתם השני' ענה הרבי שכאן הרי מדובר לפי הרגצ'ובי ואין כאן כל הכללים השייכים לבן חמש למקרא כמו בפירש"י.
(בהמשך לזה יעויין בגליון רצ"ג, הערה ג', שבו מפלפל הכותב בכוונת הרבי).

ה. בהתוועדות דש"פ היי שרה ביאר כ"ק אדמו"ר שליט"א מדוע הליכת המלאכים היחה רק לסדום, כי זה הי' המטרופולין ועיר החשובה מכולם, והגפרית ואש היחה רק על סדום ועמורה, וההפיכה היחה לבבי כל ארבעת הערים, כי אנשי סדום ועמורה היו רעים לשמים וגם רעים לבריות, משא"כ אנשי שאר הערים, כמבואר בפירש"י (לך יד, ב) בטעם שמה המלאכים, (שבד"כ זה אינו דרכו של רש"י).

העירני חכם א' דגם הרוגאצובי עמד על ענין זה (הובא בצפנת פענח עה"ת בכ"מ - וירא יח, כד, יט, כג) נאביס (כט, בב) ומבאר דעל סדום ועמורה הי' גפרית ואש דהיו בגדרי עיר הנדחת שדינגו בשריפה, אבל מכיון שאין עושים ג' עירות עיר הנדחת (ריש סנהדרין) לכן גפרית ואש (שריפה) הי' רק על ב' עירות סדום ועמורה והשאר בהפיכה, [אלא דאינו מבאר טעם הדבר מדוע דוקא ב' אלו סדום ועמורה הם הערי נדחות].

אבל כמובן דא"א לפרש כן בפשט"ם, דבפשט"ם לא צריכים לומר דהעונש של שריפה הוא גדר של שריפה עיר נדחת (וגם אם מאיזה סיבה שהיא) אומרים דזהו גדר עיר נדחת, אפילו הכי בפשט"ם אינו מוכרח דאין עושים ג' עירות עיר הנדחת).

יחודה שמשון גדאלאוויץ
ישיבה גדולה - ניו הייווען

צילום הערה ה' בגליון רפו, כפי שנדפסה קודם הגהת הרבי:

צילום ההערה כפי שהוגהה ע"י הרבי (ופענוח ההגהה):

ה. בהתוועדות דש"פ היי שרה ביאר כ"ק אדמו"ר שליט"א מדוע הליכת המלאכים היחה רק לסדום, כי זה הי' המטרופולין ועיר החשובה מכולם, והגפרית ואש היחה רק על סדום ועמורה, וההפיכה היחה לבבי כל ארבעת הערים, כי אנשי סדום ועמורה היו רעים לשמים וגם רעים לבריות, משא"כ אנשי שאר הערים, כמבואר בפירש"י (לך יד, ב) בטעם שמה המלאכים, (שבד"כ זה אינו דרכו של רש"י).

העירני חכם א' דגם הרוגאצובי עמד על ענין זה (הובא בצפנת פענח עה"ת בכ"מ - וירא יח, כד, יט, כג) נאביס (כט, בב) ומבאר דעל סדום ועמורה הי' גפרית ואש דהיו בגדרי עיר הנדחת שדינגו בשריפה, אבל מכיון שאין עושים ג' עירות עיר הנדחת (ריש סנהדרין) לכן גפרית ואש (שריפה) הי' רק על ב' עירות סדום ועמורה והשאר בהפיכה, [אלא דאינו מבאר טעם הדבר מדוע דוקא ב' אלו סדום ועמורה הם הערי נדחות].

אבל כמובן דא"א לפרש כן בפשט"ם, דבפשט"ם לא צריכים לומר דהעונש של שריפה הוא גדר של שריפה עיר נדחת (וגם אם מאיזה סיבה שהיא) אומרים דזהו גדר עיר נדחת, אפילו הכי בפשט"ם אינו מוכרח דאין עושים ג' עירות עיר הנדחת).

יחודה שמשון גדאלאוויץ
ישיבה גדולה - ניו הייווען

1. מבואר בכמה שוחות דש"י דרכו לפרש באופן אחר בחומש, מכמו שהוא עצמו טעם בגמ'. ופשי"ז יחורץ קו"ס שבה של מי.
דהנה ברש"י (תשא לב, טו) ד"ה משני עבריהם מפרש: "היו האותיות נקראות ומעשה ניסים הי'". והנה בגמ' שבת דף ק"א ברש"י ד"ה ונקרא - מכוון -

- 1 -

"עיר הנדחת הוא רק בע"ז ועוד ועיקר בפועל הי' דב' ערים - ומעם שלילת (כאן סימן הרבי בכוכב - להעתיק המילים שהקיף בעיגול) (בקטע שלפנ"ז) וסימן כוכב בצידון) שאין עושים ג' עירות ה"ז גם בהפיכה ובפרט לפני מ"ת דנתחדש שצ"ל דוקא שריפה".

צילום הפתק שהוכנס לקודש פנימה בהמשך להגהת הרבי בהערה. בהתחלת העמוד סימן הרבי בב' חיצים וכתב:

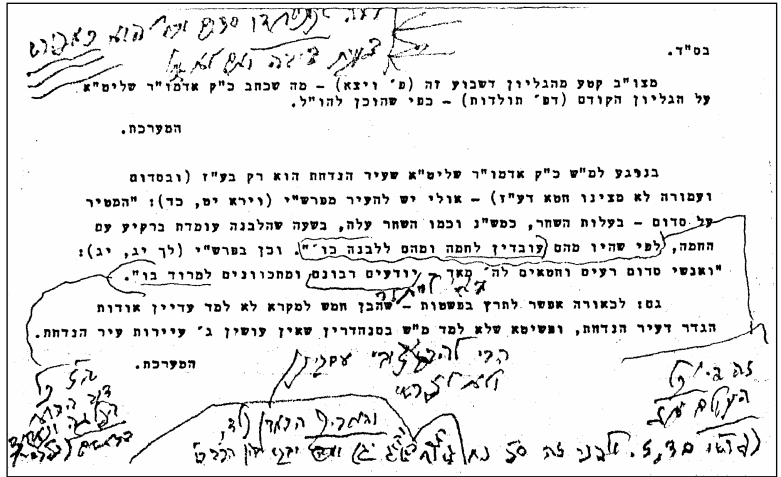
הארות הרבי על הערות התמימים ואנ"ש דמאריסטאון קפא

"במה שנתייחדו סדום וכו' הוא במפורש" (הרבי מתח ג' קוין תחת התיבה) צעקת ריבה ואם לא גו' (ולכאורה הכוונה היא שנענשו בגלל "הכצעקתם (צעקת ריבה אחת) הבאה אלי עשו כלה ואם לא אדעה" (כלשון הכתוב וירא יח, בא)).

בצד ימין למטה, על מ"ש "לפי שהיו מהם עובדים לחמה ומהם ללבנה": "זה הי' כל העולם או (פרש"י כד, ז. ולפני זה ס"פ נח". וממשיך הרבי למטה באמצע העמוד: "והארריך הרמב"ן (לד, יג) ומה יבקש בהן הרב בו", ובציודו כתוב: "והוא פשט במצב או". ועמש"כ "יודעים רבונם", כתב הרבי "ראי' לסתור".

בצד השמאלי למטה - על מ"ש שאנשי סדום היו "מתכוונים למרוד בו": "ה"ז כל דור ההוא הפלגה ונמרוד בראשם (בפרש"י)".

למעלה מזה כתב הרבי (על שאלתה השני' של המערכת): "הרי להרוגנצובי עסקינן ולא לפרש"י".

א. בגליון הקודם (ז רפז) הערה (ה) העירו ממ"ש הרבצ'ובי (צפע"ג עה"ת וירא יח, כד, יס, כג, נצבים כס, כב) סדום ועמורה היו בגדר עיר הנדחה שדינה בשריפה, ומכיון שאין עושים ג' עירות עיר הנדחה, לכן, "המסור... גפרית ואש" (שריפה) על ג' ערים בלבד (סדום ועמורה), ושאר הערים רק בהפיכה. וכתבו שם שאין לפוש כן בפשש"מ, עיי"ש. ועל זה שאין לפרש כן בפשש"מ) כתב כ"ק אדמו"ר שליט"א:

עיר הנדחת הוא רק בע"ז, והחטא שעבורו נענשו סדום ועמורה הוא - במפורש בקרא (וירא יח, כ-כא) "זעקת סדום ועמורה כי רבה... הכצעקתה גו'", "צעקת ריבה גו'" (פרש"י עה"פ), ולא ע"ז*.

ועוד ועיקר: בפשש"מ אין לומר שאר הערים לא נענשו בשריפה (גפרית ואש) מכיון שאין עושים ג' עירות עיר הנדחת, כי - סעם שלילת עשית ג' עירות עיר הנדחת (בפשש"מ) הרי זה גם בהפיכה [ובפרט לפני מ"ח - כי רק לאחר מ"ח נתחדש שצ"ל בשריפה דוקא], ובפרעל נהפכו ד' ערים!

צילום ההערה הסופית כפי שנדפסה בגליון שלאחריו (רפז) לפי הגהות הרבי:

ב

הסדר באגה"ק פכ"ד: "שחרית ערבית ומנחה כו"

ההערה השני' בגליון רפ"ו שגם אותה הואיל הרבי להגיה היתה הערה ז' שבה הביא הכותב (הר' ש.פ.ב. שי') הלשון בתניא אגה"ק סי' כ"ד: "שלא לשוח שיחה בטילה משיתחיל הש"ץ להתפלל התפילה עד גמר קדיש בתרא שחרית ערבית ומנחה וכו'". והעובר ע"ז בזדון כו".

ובהערות ותיקונים לתניא תיקן הרבי שבמקום לומר ערבית ומנחה, צ"ל מנחה וערבית, וצריך להשמיט תיבת "וכו".

והנ"ל שאל שלכאורה אפשר לקיים הגירסא שלפנינו, כי יתכן שתיבת "וכו" מרמז על מוסף ונעילה, ולפי"ז י"ל בדוחק דכוונת הסדר "שחרית ערבית ומנחה כו", היא - דכיון שאדה"ז רצה לרמז תפלת מוסף ונעילה, לכן כתב באופן דמרומוז דעל כל תפלות היום חלה גזירה הנ"ל (כל התפלות משחרית עד ערבית, שביניהם תפלת "מנחה וכו'"), רק כיון שאין אומרים אותם בכ"י, לכן הסתפק לרמזם בתיבת "וכו".

וע"ז כתב הרבי, שלפירושו - יוצא שבענין חמור כ"כ "זשאלעוועט" [חוסך] אדה"ז לפרש "מוסף ונעילה" (כיון שזהו ב' תיבות), ותמורת זה כותב אדה"ז רק תיבה אחת "וכו", ובענין חמור כ"כ לא הי' חוסך אדה"ז לכתוב ב' תיבות במקום תיבה אחת. ועוד, שכנראה אשתמטתי' אשר גמר קדיש בתרא דשחרית הוא לאחרי מוסף, וגמר קדיש בתרא דמנחה הוא לאחרי נעילה, וא"כ שלילת דיבור שיחה בטילה עד גמר קדיש של תפלות מוסף ונעילה של יוהכ"פ כבר כלולה בשחרית ומנחה. וגם, שמחוורתא לומר ד"שחרית כו" הכוונה לזמני היום ולא להתפלה עצמה, אשר לכן מובן, שבתיבת "וכו" לא בא אדה"ז לרמז מוסף ונעילה.

והוסיף הרבי לתרץ הסדר בתניא, כי בתפלת מנחה יש חידוש שגם בה חמורה הפסק שיחה, שכן, תפלת מנחה באה בהמשך לתפלת שחרית, שלכן אין אומרים ק"ש גם בתפלת מנחה (פע"ח שער מנחה ומעריב בתחלתו), ואעפ"כ מפסיקים בין אמירת ק"ש שחרית לתפלת מנחה. ולכן הו"א שחומר האיסור דשיחה בטילה לא קיים ביחס למנחה.

כשהמערכת הכינה לדפוס את מענה הרבי, והכניסוהו אל הקודש פנימה, הוסיף ותיקן הרבי עוד כמה פרטים לברר יותר כוונתו הק'.

[הביאור הנ"ל בתניא - נדפס גם בהערות ותיקונים שבסוף ספר התניא בשוה"ג (במהדורות החדשות שנדפסו מני אז)].

בשבת הבאה - ש"פ ויצא תשמ"ג, האריך הרבי לדבר בנושא זה ולהוסיף כמה פרטים בביאור הדברים. - השיחה נדפסה בהתוועדיות תשמ"ג ח"א ע' 540 ואילך.

*

צילום הערה ז' בגליון רפו כפי שהודפסה קודם ההגהה:

ז. באגה"ק סי' כד כותב רבינו הזקן וזלה"ק: "ע"כ שליחותיהו דרו"ל קא עבידנא לגזור גזירה שוה לכל נפש שלא לשוח שיחה בטילה משיחיל הש"ץ להחפיל התפלה עד גמר קדיש בתרא שחרית ערבית ערבית ומנחה וכו'. והעובר ע"ז בדרון...". עכ"ל.

ובהערה ותיקונים מחקן כ"ק אדמו"ר שליט"א שבמקום לומר ערבית ומנחה צ"ל מנחה ערבית. והעובר כנראה כוונת כ"ק אדמו"ר שליט"א לתרץ ב' שאלות:

(א) הסדר - דערבית מיד אחרי שחרית.
(ב) דחיבת וכו' מיותר, דמה בא להוסיף.

לכאורה יש לקיים הגירסא שלפנינו, והוא מטעם דאפשר דבתיבת "וכו'", בא לרמז על תפלת מוסף ונעילה, (דלכאורה מאי שנא תפלות אלו משאר התפלות).

ולפי"ז י"ל בדוחק דכוונת הסדר "שחרית ערבית ומנחה וכו'", הוא דכיון דאדה"ז רצה לרמז תפלת מוסף ונעילה, רק כיון שאין אומרים אותם בכ"י, לכן הסתפק לרמזם בתיבת "וכו'".

ולכן כתב הסדר באופן דמרומו דעל כל תפלות היום חל גזירה הנ"ל. והיינו כל התפלות משה"ה עד ערבית, שבניהם תפלת "מנחה וכו'" (היינו מוסף ונעילה), רק כתב בפ"י מנחה, כיון דזה נוהג בכל יום, וכנ"ל.

מכח"ז. פירש: "האזהרות הנכונות והתיבה הפוכה ולא אשכחתינן אלא שהיה החקק נוקב את כל הלוח ולפיכך היו מס' ומסך כנס".

ועיין בספר שבת של מי שכתב ע"ז: "אלא דקשה לי קצת פ"י רש"י בחומש בפרשת כי תשא בפ' מסני עבריהם פ"י היו האזהרות נקראות ומעשה ניסים ה', שמשע דמסני עבריהם היו נקראות בסדר אחד הפך ממסריו".

וע"כ תכלה הנ"ל ברש"י אינו קושיא בכלל.

נחמן בער קרייטאן

שיבת גדולה - סיאטל וואשינגטון

ד"ר יצחק מנחם ז"ל

ע"כ שליחותיהו דרו"ל קא עבידנא לגזור גזירה שוה לכל נפש שלא לשוח שיחה בטילה משיחיל הש"ץ להחפיל התפלה עד גמר קדיש בתרא שחרית ערבית ערבית ומנחה וכו'. והעובר ע"ז בדרון...". עכ"ל.

ובהערה ותיקונים מחקן כ"ק אדמו"ר שליט"א שבמקום לומר ערבית ומנחה צ"ל מנחה ערבית. והעובר כנראה כוונת כ"ק אדמו"ר שליט"א לתרץ ב' שאלות:

(א) הסדר - דערבית מיד אחרי שחרית.
(ב) דחיבת וכו' מיותר, דמה בא להוסיף.

לכאורה יש לקיים הגירסא שלפנינו, והוא מטעם דאפשר דבתיבת "וכו'", בא לרמז על תפלת מוסף ונעילה, (דלכאורה מאי שנא תפלות אלו משאר התפלות).

ולפי"ז י"ל בדוחק דכוונת הסדר "שחרית ערבית ומנחה וכו'", הוא דכיון דאדה"ז רצה לרמז תפלת מוסף ונעילה, רק כיון שאין אומרים אותם בכ"י, לכן הסתפק לרמזם בתיבת "וכו'".

ולכן כתב הסדר באופן דמרומו דעל כל תפלות היום חל גזירה הנ"ל. והיינו כל התפלות משה"ה עד ערבית, שבניהם תפלת "מנחה וכו'" (היינו מוסף ונעילה), רק כתב בפ"י מנחה, כיון דזה נוהג בכל יום, וכנ"ל.

כנראה אשת"ל אדמו"ר שליט"א - הטובה מאד בהתבוננות

צילום הערה ז' בגליון רפו עם הגהות הרבי.

לפני התחלת ההערה: "לאחר זמן: נ"ל לתרין הסדר "דאפילו" במנחה שבאה בהמשך לתפילת שחרית (שלכן אצ"ל אמירת ק"ש עוה"פ) נ"ב המורה הפסק שיחה.

באמצע ההערה, שתיבת "וכו'" בא לרמז למוסף ונעילה, העביר הרבי קו תחת תיבת "לרמז" וכתב: "לפירושו - בענין חמור כ"ב ושאלעוועט אדה"ז לפרש "מוסף ונעילה" (כיון שזהו ב' תיבות) וכותב תיבה א' "וכו"!"

בשולי העמוד: "כנראה אשתממתי' אשר (כאן ציין הרבי

בכוכב – כלומר להעתיק התיבות שבעיגול) גמר קדיש בתרא שחרית ומנחה הוא
לאחרי מוסף ונעילה, (ב) דמחורתא לומר ד"שחרית כו" - הכוונה לזמני היום
ולא להתפילה עצמה".

צילום ההערה שהוכנה לדפוס עבור גליון שלאחריו (רפז) - לפי הגהות הרבי, ובה
הכניס הרבי עוד כמה תיקונים והוספות.

בגליון הקודם (ז) (רפז) הערה (ו) העירו על
מ"ש כ"ק אדמו"ר שליט"א בהערות ותיקונים לאגה"ק
סכ"ד - בענין "לגזור גזירה שיה לכל נפש שלא
לשוח שיחה בטילה משיחיל הש"ץ להתפלל התפלה עד
גמר קדיש בתרא שחרית ומנחה וכו'. והעובר
ע"ז. .". - שבמקום "ערבית ומנחה וכו' והעובר"
צ"ל: "מנחה ערבית. והעובר", כלומר, שהסדר צ"ל
"שחרית מנחה ערבית", ותיבת "וכו" - מיותרת.

וכתבו, שלכאורה יש לקיים הגירסא שלפנינו,
כי יתכן שבהוספת תיבת "וכו" פרמז אדמו"ר הזקן
על שאר התפלות - מוסף ונעילה, ולכן הסדר הוא
"שחרית ערבית ומנחה וכו'", כלומר: כל תפלות
היום משחרית עד ערבית, שביניהם תפלת "מנחה וכו'".
(מוסף ונעילה).

ועל זה כתב כ"ק אדמו"ר שליט"א:
לפירושו - בענין חמור כל כך (שיחה בטילה
כו') זשאלערועס אדה"ז לפרש"י מוסף ונעילה" (כיוון
שזהו ב' תיבות) וכותב תיבה א' - "וכו'!"

בנראה אשתמטתי" אשר "גמר קדיש בתרא שחרית
ומנחה" הוא לאחרי מוסף ונעילה, (ב) דמחורתא
לומר ד"שחרית כו" - הכוונה לזמני היום, ולא
להתפלה עצמה.

בנוגע לסדר ד"שחרית ערבית ומנחה" - כתב
כ"ק אדמו"ר שליט"א:
הוספה לאחר זמן:
נ"ל לתרץ הסדר: שחרית ערבית ו(אפילו) מנחה,
היינו, אפילו בתפלת מנחה שבאת בהמשך לתפלת
שחרית (שלכן אצ"ל אמירת ק"ש עוה"פ), ג"כ כל כך
חמורה הפסק שיחה.

----- *

בנוגע לתיבת "וכו" - ראה הערת כ"ק אדמו"ר
שליט"א בסוף ספר התניא (לאחרי רשימת דפוסי
התניא). - נתבאר גם בשיחה ש"פ ויצא ש.ז.

המערכת

(Handwritten notes in Hebrew and Yiddish, including a large 'G' and various annotations.)

בתיבת "לפרש" שינה הרבי אות "ש" לאות "מ", היינו "לפרט". והוסיף לאחרי
תיבות "גמר קדיש בתרא שחרית ומנחה הוא - (ביום שיש בו מוסף ונעילה)".
בסוף ה"הוספה לאחר זמן" הוסיף הרבי: "(ואף שמפסיק בפשטות בין ק"ש
דשחרית ששייכת גם למנחה - למנחה)".
[הסימן שאלה בסוף העמוד - היא שאלת המערכת להרבי אם אפשר להוסיף ההערה
שבשוה"ג].

באם הרד"ץ קיבל סמיכה מאדמו"ר הצ"צ

בגליון רצ"א שי"ל לש"פ ויגש תשמ"ג העיר הרבי על שתי הערות שנדפסו שם (הערות ט-י).

בהערה הראשונה שאל הכותב (ר' א.ב.ב. שי') על מה שבהנחה דש"פ ויצא כתוב שהחסיד הרד"ץ נ"ע חן קיבל סמיכה מאדמו"ר הצ"צ, ובספר התולדות אדמו"ר המהר"ש כתוב שהרד"ץ קיבל סמיכה מאדמו"ר המהר"ש. והרבי תיקן בהנחה כפי שהביאה הכותב, שצ"ל: "ועד שהוא מהיחידים שקיבלו סמיכה מאדמו"ר מוהר"ש וברכה מיוחדת מאדמו"ר הצ"צ".

* * *

צילום הערה ט' בגליון רצא כפי שהעיר עליה הרבי למעלה:

① צ"ל ← המהר"ש וברכה מיוחדת מאדמו"ר.

הערות ודפוס יזוהצת
זאמזור

① ←

ס. בהחזוועדות דש"פ ויצא, י"א כסלו ש.ז. (הנחה בלה"ק) סכ"ז בהמוסגר מסופר אודות הרד"ץ:
"שהי' מגדולי החסידים, רב ולמדן גדול וכו' ועד שהוא מהיחידים שקיבלו סמיכה מאדמו"ר הצ"צ".
ולהעיר מספר התולדות אדמו"ר מהר"ש (בעריכת כ"ק אדמו"ר שליס"א) ע' פא וז"ל: נתן סמיכה בכתי" לשלשה, אחרי שבחנם בעצמו: הרה"ג והרה"ח הר' דוד צבי חן, וכו', עכ"ל.
ויכול להיות שקבל סמיכה משניהם, - מהצ"צ ומהמהר"ש, וצריך בירור.
הרב אברהם בער בלעסאפסקי
מעלבערן - אסטראליא

ד.

הוספת מ"מ להתוועדות ש"פ וישלח תשמ"ג

בהערה השני' שבאותו עמוד (הערה יו"ד בגליון רצ"א) כתב מ.ל. שי' אודות ביאור הרבי בהתוועדות דש"פ וישלח תשמ"ג, ע"ד הב' ענינים "לשפוט את הר עשו", ו"והיתה לה' המלוכה", והתאמתם עם שני הפירושים ברש"י בתיבת "וישקהו" (וישלח לג, ד).

* * *

הרבי הוסיף על התיבות "בהתוועדות דש"פ וישלח":

② בארובה בשיחת הר"ר שאר ישוב הכהן שי'

2
למזכיר

יו"ד. בהתוועדות דש"פ וישלח, י"ח כסלו ש.ז. (הנחה בלה"ק) סי"ד:

"והנה, ב' ענינים אלו ("לשפוט את הר עשו", "והיתה לה' המלוכה" - אתכפיא ואהפכא) מרומזים בב' הפירושים שברש"י עה"פ "וישקהו" שבפרשתנו.

. וזהו הביאור בסדר הפירושים שברש"י .

כי סדר העבודה הוא באופן שהולכים מן הקל אל הכבד, ולכן, לכל לראש ישנה העבודה דאתכפיא - "שלא נשקו בכל לבו", ולאח"ז באים לתכלית השלימות - העבודה דאתהפכא - "נשקו בכל לבו".

ולכאורה צלה"ב: דהרי א' מכללי רש"י (ראה כללי רש"י פ"ד) דכאשר שני הפירושים שקולים ושווים במדת פשטותם (ומאחר שאי אפשר לתת שני הפירושים כאחד) - מקדים רש"י מלות המשנות את שני הפירושים, כגון "נחלקו בו חכמי ישראל" או "יש לתרגמו בשני פנים" וכו' בכך מלמדנו רש"י כי הקדמת פירוש אחד לשני איננה משום קירבחה הגדולה יותר לפשט.

והרי בד"ה וישקהו כותב רש"י "ויש חולקין בדבר הזה בכרייתא דספרי", וראה הביאור בזה בלקו"ש פ' וישלח השמ"א, דבזה מדגיש רש"י דשני הפירושים שקולים (ולא שהולך מן הקל אל הכבד).

וי"ל, בפשטות כמו שמבואר בלקו"ש ח"ט ע' רב - מבאר -

- ס -

נוגע להלכה גם בברכת התורה שאומרים פ"א ביום ובזה יוצאים ידי חובתם לכל היום כולו.

לפנינו צילום ההנחה כפי שהוכנסה להרבי, ופינוח הקטע שהרבי הוסיף בסוף הוא:
ועוד ועיקר ברכת התורה אומרה פ"א בתחלת היום וע"פ המקשן הנ"ל -
תוכנה ח"ו אינו בכל היום כולו!?

1.

פעולת התפילות על הגאולה

בגליון שמ"ג, (שהי' אמור לצאת לקראת ש"פ וארא) נדפסה הערה בענין תפלת רבים מתקבלת למעלה, ובין הדברים מביא הכותב (מ.ל. שי') גם תשובת השל"ה (רנא, א-ב), על זה שכל ישראל מתפללים ג' פעמים ביום "ומהר לגאלינו גאולה שלימה" כו' ועדיין לא נתקבלה, וע"ז מבאר השל"ה, שבאמת תפילת רבים נשמעת, אבל אין הענין שיעשה כל בקשתם ממש, רק עושה הדוגמת הבקשה וממנה, כי בכל יום ויום עומדים עלינו לכולתינו והקב"ה מצילנו מידם.

בשבת פ' וארא דיבר הרבי בענין זה והביא דברי השל"ה שבני ישראל בתפילתם פועלים הענין ברוחניות עכ"פ, והפעולה ברוחניות הוא עינן עקרי ורק צריכים להמשיך הענין למטה.

וכתבו המערכת להרבי שבהשגח"פ לא נדפס מהגליון רק כמה טופסים, ומכיון שהרבי דיבר בענין זה בשיחת שבת קודש, לכן רוצים להדפיס הוצאה שני' ולהעתיק בה את השיחה. וביחד עם זה הכניסו הנחה מאותו חלק של השיחה, וזכו שהרבי הוסיף קטע שלם לאחר השיחה. ושתוכנו הוא שצריכים לבקש על הגאולה בפשטות ובגשמיות וגודל ההכרח בזה.

ובצד הוסיף: שגם השל"ה
בביאורו מדגיש ענין זה.

לפנינו צילום ההערה ח' דקובץ
שמג, שבענין זה דיבר הרבי בש"פ
וארא.

שיחה

ח. בנוגע להוספת "הריני מקבל" ו"אך צדיקים" בתפילת נח' בהתוועדות די"ט כסלו ושבת כ"ה כסלו שהוא מצד מצב העולם ובהערה 3 (הנחה בלה"ק דש"פ וישב) כותב וז"ל:

"להעיר מרמב"ם הל' תפלה פ"א הל"ב מצוח עיזה לשאול ולבקש צרכיו שהוא צריך להם". עכ"ל.

ויש להעיר ג"כ מפי' המאירי על מס' ברכות (כח, ב) וז"ל: "ר' נחוני' בן הקנה וכו' הורה בזה שאדם צריך לתרש תפילה על כל דבר שהוא רואה בעצמו שהוא צריך בו לעזר אלוקי, ואז יתמיד מחשבתו בעבודת השם באין פירוד".

וראה חי' הרמב"ן בתחילת מס' תענית שכתב כל המרבה בתפילות נענה.

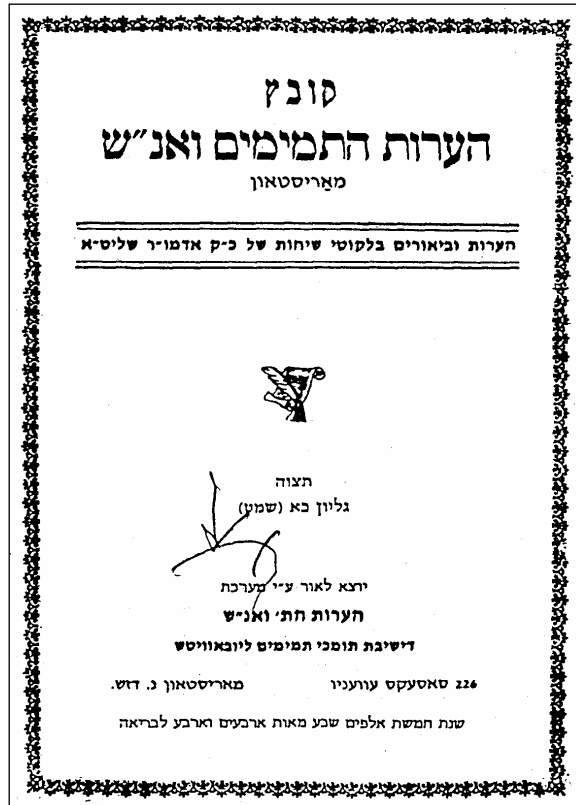
וכן יש להעתיק חשבונו השל"ה (מובא בכמה ספרים, אבל לא מצויין הדף) בעניני התפילה, על השאלה דעינינו רואה שאין תפילתנו מתקבלת בשלימותה לפני הקב"ה, שהרי כל ישראל מתפללים ג' פעמים ביום "ומהר לגאלינו גאולה שלימה" וכו' ועדיין לא נתקבלה תפילתנו, וע"ז מבאר:

"אמת תפילת רבים נשמעת אבל אין הענין שיעשה הקב"ה כל בקשתם ממש, רק עושה מדוגמת הבקשה וממנה כי בכל יום ויום עומדים עלינו לכולתינו והקב"ה מצילנו מידם".

.ז

כתי"ק על שער ה"הערות"

דף השער של "קובץ הערות התמימים ואנ"ש מאריסטאון" - גליון שמ"ט, שי"ל לש"פ תצוה תשד"מ, בו סימן הרבי בחץ על תיבת "מערכת" והוסיף אות "ל" לפני תיבת "מערכת" - כלומר, להחזיר את הקובץ "למערכת", כיון שבפנים הקובץ היו שלש הערות מהרבי (כדלקמן אותיות ט-י):

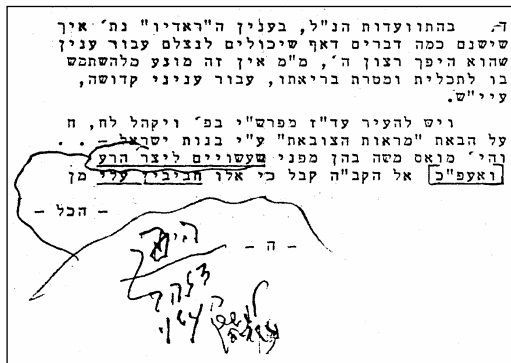

ח.

החילוק בין "ראדיו" למראות הצובאות

בגליון הנ"ל הערה ד' הביא מ.ל. שי' מ"ש בשיחת ש"פ תרומה, ע"ד ענין ה"ראדיו", דאע"פ שאפשר לנצלו עבור ענין שהוא היפך רצון השם, מ"מ אי"ז מונע מלהשתמש בו עבור תכלית ומטרת בריאתו, שהיא - עניני קדושה; ובדוגמת הזהב, שלמרות שהשתמשו בו עבור ענינים בלתי רצויים הרי לא נברא אלא בשביל המשכן והמקדש (נדפסה בהתוועדויות תשד"מ ח"ב ע' 1040 ואילך). והעיר הכותב, שיש לדמות זה ל"מראות הצובאות" שהובאו ע"י בנות ישראל - אשר אע"פ ש"הי' מואס משה בהן מפני שעשויים ליצר הרע, א"ל הקב"ה קבל כי אלו חביבין עלי מן הכל שעל ידיהם העמידו הנשים צבאות רבות במצרים" (פרש"י ויקהל לח, ח).

ועל כך כתב הרבי, שהמראות הצובאות "שעשויים ליצה"ר", הם "היפך דוחב העשוי למשכן ומקדש".

הכל שעל ידיהם העמידו הנשים צבאות רבות במצרים, (וראה הביאור בלקו"ש ח"ו שיחה א' לפ' תשא).

מיכאל לוזניץ
תרח"ל - 770

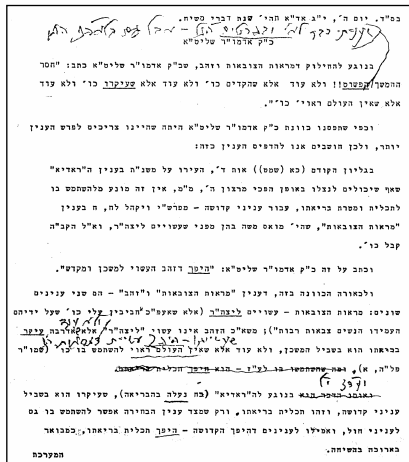
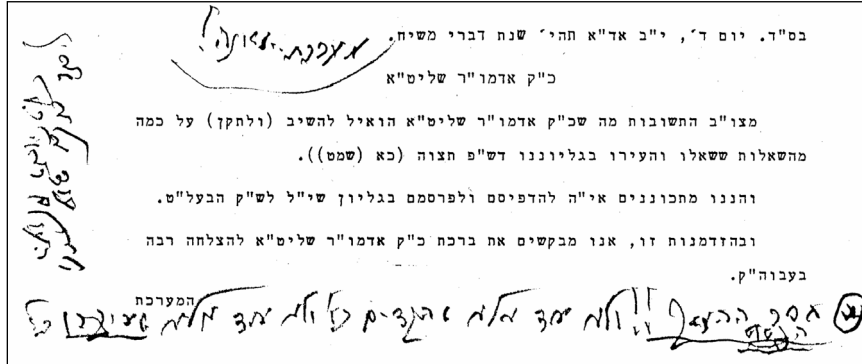
כשהמערכת הכינה את הגליון הבא (שנ), כתבו להרבי אודות רצונם להוסיף הערת הרבי בהגליון, ויחד עם זה צירפו ההערה כפי שהתכווננו להדפיסה. בסוף ההערה סימן הרבי בכוכב, וצירף לה את הפתק שהכניסו לו, ובשוה"ג של הפתק כתב, שחסר ההמשך הפשוט, כלומר, שיש להבהיר את הענין יותר.

לאחרי מענה הנ"ל הכניסה המערכת פתק נוסף להרבי, ובו ההערה כפי שהמערכת הכינה, והרבי הואיל להוסיף בזה כמה הערות ותיקונים.

הארות הרבי על הערות התמימים ואנ"ש דמאריסטאון קצג

צילום הערה ד' של גליון שמט, שאליה התייחס הרבי. בתחתית העמוד הדפסנו את ההערה בשלימותה (כולל המשכה וסיומה בצדו השני של הדף):

צילום הפתק שביחד אתו צרפה המערכת את גליון ההערה, ועליו כתב הרבי אודות ההערה: "מערכת משונה! חסר ההמשך הפשוט (הרבי מתח ג' קוין תחתיו)!! ולא עוד אלא שתקדים בו' ולא עוד אלא שעיקרו בו' ולא עוד אלא שאין העולם ראוי בו'".

צילום ההערה שהיתה מצורפת עם הפתק דלעיל, ובה מציין הרבי בכוכב להראות המקום שאליו שייך מה שכתב בהפתק דלעיל.

לאחר קבלת פתק הנ"ל בחזרה, הכניסה המערכת הפתק דלקמן, וגם עליו זכתה למענת הרבי. בהתחלת העמוד: "שעניתו כבר לא' ובפרטים הנ"ל - אבל גם בלאה"ב הוא" [פשוט]!

1) לע"ע לא נודע להמערכת אל מי התכוון הרבי, וכאן המקום לבקש בבקשה כפולה ומכופלת שכל מי שיש לו ידיעה בענין זה - יפרסם את המענה לתועלת הרבים, וזכות הרבים תלוי בו.

בהמשך העמוד, תיקן הרבי כו"כ דברים, ולקמן בא פיענוח כל ההערה:

"ולכאורה הכוונה בזה, דענין "מראות הצובאות" ו"זהב" - הם שני ענינים שונים: מראות הצובאות - עשויים ליצה"ר (אלא שאעפ"כ "חביבין עלי כו' שעל ידיהם העמידו הנשים צבאות רבות"); משא"כ הזהב אינו עשוי "ליצה"ר" ולא עוד אלא שאדרבה, עיקר בריאתו הוא בשביל המשכן, ולא עוד אלא שעשייתו - היפך עשיית דמראות הצ' שאין העולם ראוי (הקו שמתחת התיבות נמתח על ידי הרבי) להשתמש בו כו' (שמו"ר פל"ה, א). ומה שהשתמשו בו לע"ז הוא היפך תכלית בריאתו."

דאותו הדבר הוא ועד"ו י"ל בנוגע לה"ראדיא" (כח נעלה בהבריאה), שעיקרו הוא בשביל עניני קדושה, וזהו תכלית בריאתו. ורק שמצד ענין הבחירה אפשר להשתמש בו גם לעניני חול, ומה ואפילו לענינים דהיפך הקדושה - היפך תכלית בריאתו, כמבואר בארוכה בהשיחה.

צילום הערה הסופית עם הגהות הרבי, כפי שנדפסה בגליון שלאחריו (שנ):

- א -

בגליון הקודם (כא (ספס)) אות ד', העירו על משנ"ת בענין ה"ראדיא" שאף שיכולים לנצל באופן הפכי מהצד ה', מ"מ, אין זה מונע מלהשתמש בו להכלית ומסרת בריאתו, עבור עניני קדושה - מפרש"י ויקהל לת, ח בענין "מראות הצובאות", שהי' מואם משה בהן מפני שעשויים ליצה"ר, וא"ל הקב"ה קבל כו'.

וכתב על זה כ"ק אדמו"ר שליט"א: "הנפך דזהב העשוי למשכן ומקדש".

ולכאורה הכוונה בזה, דענין "מראות הצובאות" ו"זהב" - הם שני ענינים שונים: מראות הצובאות - עשויים ליצה"ר (אלא שאעפ"כ "חביבין עלי כו' שעל ידיהם העמידו הנשים צבאות רבות"); משא"כ הזהב אינו עשוי "ליצה"ר" ולא עוד אלא שאדרבה, עיקר בריאתו הוא בשביל המשכן, ולא עוד אלא שעשייתו - היפך עשיית דמראות הצ' שאין העולם ראוי להשתמש בו (שמו"ר פל"ה, א).

ועד"ו י"ל בנוגע לה"ראדיא" (כח נעלה בהבריאה), שעיקרו הוא בשביל עניני קדושה, וזהו תכלית בריאתו. ורק שמצד ענין הבחירה אפשר להשתמש בו גם לעניני חול, ואפילו לענינים דהיפך הקדושה - הנפך תכלית בריאתו, כמבואר בארוכה בהשיחה."

- בגליון -

(א) ואולי יש להוסיף שפע"ז יובן הקס"ד דמשה שלא לקבל את מראות הצובאות - ולא למד מזה שבמשכן הי' זזהב (אף שהשתמשו בו לע"ז) - כי זהב עשוי למשכן (ולכן פסוק דמה שהשתמשו בו לע"ז אין שום סברא לומר שמצד זה לא ינצלו אותו עבור תכלית בריאתו, וכלשון המשנה (ע"ז פ"ד מ"ז) "ויאבר עולמו מפני השוטים" (במ"י)), משא"כ "מראות הצובאות", מכיון שהם "עשויים ליצה"ר" - שייך קס"ד שלא לקבלם למשכן.

המערכת

ט.

חטא העגל קודם נדבת המשכן

ההערה השני' שהואיל הרבי להגיה מגליון שמ"ט, היתה הערה ה' של גליון הנ"ל, בה העיר הכותב (י.ש.ק. שי') משיחת ש"פ משפטים תשד"מ, ע"ד לימוד התניא על הראדיו, שהוא ע"ד הזהב שנברא רק בשביל המשכן, הגם שזה הי' 26 דורות לאחר שנברא, ולפנ"ז הי' "וזהב עשו לבעל" (הושע ב, י). וכתב הנ"ל שבפשטות הכוונה בזה היא לחטא העגל כדפרש"י בר"פ דברים. ומזה, שחטא העגל הי' לפני עשיית המשכן.

וע"ז העיר הנ"ל, שלכאורה סתם הדבר כדיעה אחת, כי הענין שנוי במחלוקת. ותירץ הכותב, שאולי מדובר בכל החטאים שעשו בנ"י עם זהב במשך כל הזמן עד עשיית המשכן.

על זה תיקן הרבי לשון ההערה - מ"עשיית (המשכן) ל"נדבת (המשכן)".

ובהמשך לזה הכניסה המערכת פתק, ושאלה, שלכאורה לפי הגה"ה הנ"ל נמצא, שהחילוקי דיעות הם רק באם חטא העגל הי' קודם או אחרי נדבת המשכן, אבל לכו"ע היתה חטא העגל לפני עשיית המשכן.

ועל זה ענה הרבי - שהדבר מפורש בס"פ פקודי (ולכאורה הכוונה היא למ"ש שם בפרק מ' פסוק י"ז, "ויהי בחודש הראשון בשנה השנית באחד לחדש הוקם ראשון בשנה השנית באחד לחדש הוקם המשכן").

לאחרי קבלת מענת הרבי - הכניסה המערכת פתק אל הרבי, ומצורף לו העתק מלקו"ש ח"ג (ע' 936), ושם, שלדיעה אחת הי' מעשה העגל לאחרי עשיית המשכן. וע"פ הגהת הרבי הי' צריך להגיי גם שם "נדבת" במקום "עשיית".

אלא שלפי זה - המשיכו לשאול - יוקשה בעצם הענין שם, כי הביאור בהשיחה שם הוא, דלאחרי שיצא הציווי לפועל למטה אא"פ לשום ענין ליכנס ולמנוע בינו ובין הבאתו לפועל, ולפי ההגהה שעשיית העגל היתה לאחרי (ציווי משה ו) נדבת המשכן וקודם עשייתו - נמצא דלא כנ"ל.

על כך כתב הרבי, שבכ"ז אפילו החטא עצמו - העיקר - מעשה העגל לא מנע ה"ושכנתי בתוכם" בפועל, וכמש"נ (פקודי מ, לד) "וכבוד ה' מלא את המשכן".

[הרבי הואיל להכניס גם כמה הערות נוספות בתוך הפתק].

לאור האמור ניתוסף קטע במהדורה החדשה של לקו"ש ח"ג הנ"ל (שנדפסה בשנת תשמ"ה).
ולתועלת המעיינים הדפסנו צילום מהלקו"ש קודם התיקון ולאחריו.

* * *

צילום הערה ה' בגליון שמיט, ובה שינה הרבי בבי מקומות מהלשון עשיית המשכן ל"נדרבת המשכן":

ה. ב"משיחה" ש"פ מספסוס סב"ח אר"ר ה' חסד"ם (-) ע"ד ליטוד התניא על האר"א ס"א וז"ל:
 "ח"ד - כדבב - לא הו' הקולס דאוי להשמע בזהב ולמה נכרש כשכיל המסכן כ' - 26 דורות לאחר הנברא! אין פאר דעם אי' געווען וזהב עשו לבעל", ובהערה 7: "הושע כ, י פרש"י עה"פ ר"פ דבריים", עכ"ל.
 ונהנה בפשוט הכוונה ב"וזהב עשו לבעל" הוא לחשא העגל, ומספורש בוי"ט וברים ט: הויכוח על העגל שעשו בשכיל רוב זהב שהי' להם שנאמר וכסף הרביתי להם וזהב עשו לבעל. - וא"כ יש להקיר כפ"ש בהשיחה "און פאר דעם איז געווען". רהיינו שחשא העגל הי' לפני עשיית המשכן - ולכאורה דבר גע-שונג פתולגות. איש רגיש-שאלה המסכן הי' לפני חשא העגל (ראה לקו"ש ח"ב ע' 676. לקו"ש ח"ו ע' 153 ושי"ג). ולכאורה סתם כאו כדיתה אחת ואולי אפ"ל, והכוונה בהשיחה בהביאו הענין ה"וזהב עשו לבעל" - היא לא רק לחשא העגל, אלא גם בנוגע לכל התארים שעשו בזהב (הגם שבמספר מדובר על חשא העגל). כמס' כל הזמן עבד את המשכן. וכמו שאמר כ"ק אדמו"ר שליט"א בהתהלוערות דש"פ חרום בנוגע לענין הנ"ל, שאיחא במדרשו חז"ל שבזמן של אברהם אבינו היו אליילים של כסף וזהב, והיינו ר' דורות לפני עשיית המשכן.

ישראל שמעון קלמנסון
 תח"ל - 770

צילום הפתק שכתבה המערכת, שכוונת הגהה הנ"ל של הרבי היא, אשר לכו"ע היתה עשיית המשכן אחרי חשא העגל, והרבי הוסיף: "במפורש (הרבי מתח ג' קוין) בקרא!! ס"פ פקודי".

פיענוח:

לאחר קטע הראשון: "וחדשתי" שכן מפורש כס"פ פקודי ①

בגליון הנ"ל אות ה', הקירו על סג"ה בשיחה ש"פ מספסוס טז. שלפני שהתמסר בזהב בשכיל המסכן הו' "וזהב עשו לבעל", היינו, שחשא העגל הי' לפני עשיית המשכן - שלכאורה, יש דבק עשיות המשכן היתה לפני חשא העגל. וענו ע"ז, דאפשר שהכוונה בהשיחה היא גם להתארים שעשו בזהב לפני עשיית המשכן. עיי"ש.
 וכל זה הואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לקחו (הן בהשאלה והן בהחזרה): וצ"ל המסכן (מסקום עשיית המשכן).
 ולכאורה י"ל שהיילוקי דעות הב"ל הם רק בנוגע לנדרבת המשכן, אבל בנוגע א) ואולי יש להוסיף שעשו וזמן הקס"ד דמסר שלא לקבל את מראות הבובאות - ולא למד מהם שמשכן הי' זהב (אף שהתמסרו בו לע"ז) - כי זהב עשו למשכן (ולכן מסוס דמס שהתמסרו בו לע"ז אין שום כבוד לומר שסגד זה לא יגאלו אורח עבור הליה בדיאות, וכלשון הפסנה (ע"ז פ"ד ס"ז) "ואנד עולמו לפני תוסוס" (במס')), שפא"כ "מראות הבובאות", ככיוון שום "עסויים לנדרבת" - שייך עמ"ז לעשיית המשכן - לכו"ע היתה עשייתו לאחר חשא העגל.
 י. ד. ג. 11
 י. ד. ג. 11

יא.

די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים

בגליון דימים הראשונים לחגה"פ תשד"מ (גליון שנ"ט), נדפסה הערה (ד) על הפיסקא בהגש"פ "הא לחמא עניא", ושם כתב א' מאנ"ש, שיש לעיין בנוסח הלשון "די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים", שהרי המצות אכלו לאחר יציאתם ממצרים, ולא במצרים. ועל זה רוצה לתרץ שהא דכתוב "בארעא דמצרים", לא קאי על האכילה, דהיינו שאכלו בארעא דמצרים, אלא דקאי על "אבהתנא", דהיינו אבותינו שהיו במצרים. והרבי העביר קו על התיבות שהאכילה היתה ביציאתם מארץ מצרים, וסימן בחץ להתיבות "המצות אכלו . . כשהיו עדיין במצרים", וציין למראי-מקום - בא יב, ח, שנאמר שם, "ואכלו את הבשר בלילה הזה צלי אש ומצות וגו'".

לאחרי קבלת מענה הנ"ל, כתבה המערכת, שכמו"כ מצינו שהיעב"ץ מביא הפסוק הנ"ל, וכותב, שודאי כבר אכלו בלילה זו בארץ מצרים כו'.

אבל ב"זבח פסח" להאברבנאל, שגם מביא את הפסוק לראי' שאכלו אבהתנא את המצות במצרים, מוסיף שלפי זה הי' יותר ראוי לומר די אכלו אבהתנא ביציאתם ממצרים.

ועל זה כתב הרבי ש"לא אני (כוונתו הק' על עצמו) כיונתיו", היינו שהוא לא התכוון להיעב"ץ, "ולא השואל כיוון" להאברבנאל, כלומר שהשאלה לא היתה לפי דברי האברבנאל.

ובשוה"ג כתב הרבי ש"דוקא מסי' רד"ה מצה זו - לא העירו", ששם (סידור עם דא"ח

שא, א) מקשה, וז"ל: "מצה זו שאנו אוכלים על שום מה, על שום שלא הספיק בצקת של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם כו' שידוע הקושיא שהרי נצטוו בעשור לחדש משכו וקחו כו' על מצות ומרורים יאכלוהו והוכרחו לעשות עוגות מצות כו'".

צילום הערה ד' שאליה התייחס הרבי, ובו העביר הרבי קו על המילים

ד. שם (ע' יב) בפיסקא "הא לחמא עניא", יש לעיין מ"ש "די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים", דלכאורה הי' (המצות אכלו ביציאתם מארץ מצרים) כשהיו עדיין במצרים (א, ז, א).
ואולי י"ל דהכוונה בזה, כמ"ש ב"ק ארפו"ר שלי"א (בענין אחר) להלן בחלק הביאורים על ההגדה (הוצאה הנ"ל, ע' קפד) וז"ל:
" . . שהכוונה ב"הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים" היא - שבג אבהתנא היו בארעא דמצרים אבל עכשיו כבר נגאלו ממצרים . . עכ"ל, ועד"ן י"ל גם בזה, הכוונה שבהתיבות "בארעא דמצרים" קאי על תיבת "אבהתנא", ולא על תיבות "די אכלו", וכאילו אומר "הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא אשר היו בארעא דמצרים, ויש לעיין בזה."
* * *

"דלכאורה הרי . . ביציאתם מארץ מצרים, דלא", וסימן בחץ וחצי עיגול לפני תיבת "המצות", וגם (בחץ) לפני תיבת "כשהיו", ואח"כ כתב: (בא יב, ח):

להלן הפתק שהכניסה המערכת:

הרבי הקיף בעיגול את התיבות "כפי היעב"ץ" וציין בחץ, למה שכתב בצד הגליון: לא אני כיונתיו גם על קטע השני הקיף בעיגול את התיבות "ב"זבח פסח" (להאברבנאל), וציין בחץ למה שכתב בצד הגליון: ולא השואל כיוון בשוה"ג הקיף הרבי תיבת "המערכת", וכתב: דוקא מסי' רד"ה מצה זו - לא העירו!

בס"ד. יום א' דחזה"מ פסח תה"ל שנת דברז משוח.

כ"ק אדמו"ר שליט"א

בהמשך למ"ש כ"ק אדמו"ר שליט"א על מה ששאלו בהגליון (הערה"ת נאנ"ש - מאריסטאון) דימים הראשונים דחזה"פ ארת ד", דבהגדה כתוב: "הא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא המצרים", ולכאורה הרי המצות אכלו ביציאתם ממצרים, ולא משהיו עדיין במצרים".

וע"ז ציין כ"ק אדמו"ר שליט"א לפ' בא (יב, ח) שכתוב "ואכלו את הבשר בלילה הזה צלי אש ומצות על מרורים יאכלהו" ושם מפורש שהמצות אכלו כשהיו עדיין במצרים.

הנהגה כעין זה מצאנו בפ"י היעב"ץ ד"ל: " . . גם ודאי כבר אכלו מצות בלילה זה בארץ מצרים עם הפסח קודם שישאו ונתגברו, ככתוב על מצות ומרורים יאכלהו". עכ"ל.

אבל "זבח פסח" (להאברבנאל) כתב ד"ל: "הטעם הרביעי שנקרא לתם עזאי לפי שבמצרים אכלו בני ישראל מצה עם הקרבן פסח כמו שנאמר על מצות ומרורים יאכלהו, ולכך נאמה די אכלו אבהתנא בארעא ומצרים וקאפי על אכילת אצתה הלילה. אך גם זה אבנו שות ל"י, כפי הי' ראוי לאמר די אכלו אבהתנא ביציאתם ממצרים ולא בארעא המצרים שמורה על ההרגל והחמדה כל זמן ישיבתם שם".

המערכת

Handwritten notes:
 מצה זו - לא העירו!
 א"כ - לא העירו!
 מצה זו - לא העירו!
 א"כ - לא העירו!

Vertical handwritten note on the right:
 מצה זו - לא העירו!

יב.

מלאכים מכירים את עצמם

בגליון ס"ב הע' ט', שואל הכותב על מה שמביא בסה"מ תש"י בשיחה לפורים (ע' 139) המקור לזה שמלאכים מכירים את עצמן מהרמב"ם הל' יסודי התורה פ"ג הל' ט'. ולכאורה שם מדובר רק על כוכבים וגלגלים שכל א' משבח ומפאר ליוצרים כמו המלאכים, וע"ז ממשיך הרמב"ם שכשם שמכירין הקב"ה כך מכירין את עצמן כו'. נמצא, שהרמב"ם מדבר רק על גלגלים, ורק אומר "שמפארים ליוצרים כמו המלאכים". אבל לא מבואר שם שהמלאכים מכירים א"ע.

בהמשך לזה, דיבר הרבי באותו שבת בענין זה, ומסביר שבפשטות שהרמב"ם צריך לחדש ענין זה רק לגבי הכוכבים ומזלות, דהיינו שמכירין את עצמן, דמכין שאומר הרמב"ם אח"כ שדעת כוכבים ומזלות "מעוטה" מדעת המלאכים, (וכאן הוסיף הרבי מ"מ לזו"ח מדרש הנעלם ח', סע"ד), לכן מובן שאם הכוכבים ומזלות מכירין את עצמם, הרי עאכו"כ שמלאכים מכירין עצמן.

לאחר השבת הכניסו לקודש פנימה את הקטע שהתכוננו להדפיס ב"הערות התמימים ואנ"ש דמאריסטאון", והרבי הואיל להגיהו.

לפנינו צילום ההערה שעליה דיבר הרבי בש"פ אמור

רמב"ם

י.ט. בספר המאמרים התש"י בשיחה לפורים (ע' 139) כתב באות ד', וז"ל:

"דער רמב"ם און דער פרדס ריידען איך ענינים פון הכרת עצמו, דער רמב"ם רעדט דאס ביי די גלגלים (הל' יסוה"ת פ"ג ה"ט) וז"ל: מכירין את עצמן ומכירין את המלאכים שלמעלה מהן ודעת הכוכבים והגלגלים מעוטה מדעת המלאכים וגדולה מדעת בני אדם." עיי"ש.

ובאות ה' כתב:

"דער רמב"ם זאגט אז מלאכים מכירין את הבורא און זיי זיינען סכיר את עצמן, דא זאגט ער נישט ווי ביי די גלגלים, וגדולה מדעת בני אדם, דער טעם הדבר איז, ווייל עס איז דא א הפרש צו וישעך גלגלים און מלאכים, גלגלים האבען א שייכות צו דעם עולם מה שאין כן מלאכים האבען נישט קיין שייכות צו דעם עולם."

ובהערה 5 שם מצייך להל' יסוה"ת פ"ג ה"ט.

והנה ברמב"ם שם כתב וז"ל:

"כל הכוכבים והגלגלים כולן בעלי נפש ודעה והשכל הם. והם חיים ועומדים ומכירים את מי שאמר ודיה העולם. כל אחד ואחד לפי גדלו ולפי מעלתו משבחים ומפארים ליוצרים כמו המלאכים. וכשם שמכירין הקב"ה כך מכירין את עצמן ומכירין את המלאכים שלמעלה מהן. ודעת הכוכבים והגלגלים מעוטה מדעת המלאכים וגדולה מדעת בני אדם."

וצ"ב דהרי שם ברמב"ם מדבר רק על גלגלים, ורק אומר ש"מפארים ליוצרים כמו המלאכים" אבל לא מבואר שם שהמלאכים מכירין את עצמן.

ה.ה.

לפנינו צילום הפתק שהכניסו להרבי לאחר שבת ובו תיקן הרבי ה"ם" בתיבת "מקום". ובקטע האחרון הוסיף - וראה זו"ח מהנ"ע ת, סע"ד -.

בס"ד. יום ד', ז' אייר תהי' שנת דברי משיח.

כ"ק אדמו"ר שליט"א

מצו"ב קטע משיח ש"פ אמור המדובר בענין המקור דהמלאכים מכירין את עצמן (ששאלו בזה בגליוננו (הערות תת' ואנ"ש דמאריסטאון) שי"ל לש"פ אמור), והננו מהכוננים להדפיסה אי"ה בגליון שי"ל לש"ק הבעל"ט.

המערכת

פ/

. . הרי כאן המקור להחעכב על מה שהעירו בקשר לדברי הרמב"ם בהל' יסודי התורה (פ"ג ה"ס) "כל הכוכבים והגלגלים כולן בעלי נפש ודעה והשכל הם . . ומכירים את מי שאמר והי' העולם . . וכשם שמכירין הקב"ה כך מכירין את עצמן כו'", שבנוגע ל"מלאכים" אינו כותב ש"מכירין את עצמן".

והביאור בזה - בפשטות:

בנוגע ל"מלאכים" - אין צורך לחדש ש"מכירין את עצמן", מכיון שענין זה מובן במכ"ש וק"ו מ"כוכבים וגלגלים":

הרמב"ם ממשיך ש"דעת הכוכבים והגלגלים פועטת מדעת המלאכים כו'". ועפ"ז: אם "כוכבים וגלגלים" מכירין את עצמן, הרי עאכו"כ ש"מלאכים" שדעתם גדולה יותר - מכירין את עצמן, כפשוט.

יג.

בדין האומרת איני יכול לקבל ריח הפה של היבם

בגליון שע"ג הערה ג' הביא הכותב (ש.ר.) מה שדיבר הרבי בשיחת ש"פ פנחס תשד"מ ע"ד מ"ש הרמב"ם בסוף הל' אישות, וז"ל: "מי שהי' בעלה בעל ריח הפה . . ומת ונפלה לפני אחיו ויש בו אותו מום שהי' בבעלה יכולה היא לומר לאחיך הייתי יכולה לקבל ולך איני יכולה לקבל ויחלוץ ויתן כתובה, וראה בניס לבניך שלום על ישראל". ומבאר הרבי, דבהבאת הפסוק ("וראה בניס גו") מרמז הרמב"ם פרט נוסף בהלכה, דהנה לעיל פסק הרמב"ם (פט"ו הט"ו) "האשה שבאה לב"ד ואמרה בעלי אינו יכול לשמש . . שימוש המוליד . . יעשו הדיינים פשרה ואומרים לה ראוי לך שתנהגי עם בעליך . . עשר שנים . . ואח"כ תתבעי, ומגלגלין עמה בדבר זה ואין כופין אותה לישב ולא דנין אותה כדין המורדת אלא מאריכין בדבר זה עד שיעשו פשרה".

ועפ"ז צלה"ב, למה אין משתדלים גם בנדו"ד לשכנע את האשה להנשא ליבמתה. והרבי מתרץ, דאה"נ, שמשתדלים לשכנעה לדור עמו, וזה מרמז הרמב"ם בהבאת הפסוק "וראה בניס וגו'", שאכן יש להשתדל לשכנעה לדור עמו, עי"ז שמסבירים לה שע"ז יהי' "וראה בניס לבניך", ובמילא - "שלום על ישראל".

והקשה הנ"ל מתוס' יבמות סה, ב (ד"ה כי הא), ושם, דהדין ד"השמים ביני לבניך" (שהאשה טוענת כי הבעל אינו יכול לשמש שימוש המוליד כו') הוא רק היכא שהבעל מכחיש, דאזי אמרינן שיעשו "דרך בקשה", "יבקשו הימנו שיפטרנה בגט כראוי ואין מכריחין אותו" (גדרים צ, ב ובפרש"י). אבל אם הבעל מודה שאין לו גבורת אנשים, יתן גט וכתובה מיד. וא"כ מכיון שכריח הפה אין היבם מכחיש אותה שהרי הכל מרגישים את הריח, אמאי יעשו "דרך בקשה" (ובהערתו דילי' מסביר שהרמב"ם חולק בזה על התוס').

וע"ז זכינו למענת הרבי, שציין בכוכב בצד ההערה לדף נפרד שאותו חיבר ע"י סיכות משרדיות □ לדף ההערה (שהוחזר להמערכת), ובו מחלק בין הבקשה בנדו"ד ובמקרה ד"השמים ביני לבניך", ותוכן החילוק הוא, דהתם הבקשה היא בגלל שיתכן שאין היא צודקת כלל בטענתה (כיון שהוא דבר שאינו גלוי רק "ביני לבניך"), ולכן, במקרא שגם הבעל מודה לכך ואין כאן ספק אם היא צודקת - לא שייך "דרך בקשה", והבעל צריך

ליתן גט וכתובה. משא"כ בנדון זה (ריח הפה שביבם), הרי הבקשה היא שלמרות אשר ברור שיש לו ליבם ריח הפה (ואין כאן ספק אם יש בו מום זה), מכל מקום אולי תוכל (האשה הזקוקה ליבם) לקבל את הריח, כמו שקיבלה את הריח של בעלה (שמת).

כאשר קיבלה המערכת את המענה, כתבה פתק אל הרבי בצירוף מענה הרבי בתוספת ביאור - בכדי להדפיסו בגליון שלאחריו.

במכתבם הוסיפו תירוץ מדילם להקשיא הנ"ל (בין שיטת התוס' וביאור הרבי בשיטת הרמב"ם), כי התם כאשר הבעל הודה שאין לו גבורת אנשים, הרי אינו יכול לקיים לה מצות עונה, ולכן צריך ליתן גט. ולכן אין לדמות למומין שבנדו"ד, שיתכן אשר גם אם הבעל מודה יש לעשות "דרך בקשה". ונסתפקו, דאולי גם זה נרמז במענתו של הרבי.

בצירוף לזה, רצתה המערכת להוסיף ביאור במענתו של הרבי, ותוכן דבריהם, שגם התוס' דס"ל שהשתדלות "דרך בקשה" אינה שייכת כשברור שטענתה אמת, מ"מ יודו בנדו"ד שגם במקרה זה יש לעשות "דרך בקשה", כיון שבנדו"ד כבר קיבלה זה מבעלה הראשון, ולכן מבקשים ממנה שאולי תוכל לקבל גם מאחיו.

על התירוץ שנכתב בהפתק דלעיל - הגיב הרבי וכתב: "קושיא מעיקרא ליתא". ועל מ"ש שיתכן שג"ז נרמז במענה - הוסיף "מה צורך בהרמז".

על ביאור המערכת במענת הרבי - כתב "מה צורך בביאור", והואיל לתקן כמה פרטים במה שכתבו, אשר מזה ה' נראה אשר המערכת לא תפסה מלכתחילה את כוונת הדברים.

ותוכן ביאורו של הרבי הוא, לכאורה, שנידון דידן (דריח הפה) דומה הוא ממש אל הדין ד"השמים ביני לבינך", דכשם שהתם הרי כאשר יש ספק שתוכל להמשיך לחיות עמו (כיון שהבעל מכחיש את טענתה) - עושים "דרך בקשה", כן הוא הדבר בנדו"ד, אשר מכיון שהיסוד לאי-רצונה להנשא ליבמתה אינו אלא בגלל טענתה שלא תוכל לקבל, ויתכן שלאמיתתו של דבר יכולה לקבל את הריח (כמו שקיבלה אותו מבעלה הראשון), לכן גם במקרה זה יש לעשות "דרך בקשה", ולבקש ממנה שאולי תוכל לקבל את הריח.

* * *

צילום ההערה שאליה התייחס הרבי:

צילום העמוד בשלימותו שבצידו סימן הרבי בכוכב, וכן צילום הפתק שצירף אליו, ובו כתוב: *בנדו"ז הרי הבקשה צ"ל שאולי תוכל לקבל (כמו שקיבלה דבעלה) ולא האם יש בו המום

צילום מהפתקים שהכניסה המערכת בהמשך לקבלת המענה הנ"ל.

שיתוף

ג. כהתוודעות דש"ק פ' פינחס ביאר כ"ק אדמו"ר שליט"א סיוס הל' אישות שכרמב"ם דהא שמביא הרמב"ם הפסוק וראה בנים לבניך וגו' הוא לרמז ענין דין המבואר בפס"ו הל' ט"ו, דהאומרת השמים ביני לבניך יעשה דרך בקשה, דגם כאן כשהאשה אומרת שאינה יכולה לקבל ריח הפה וכו' שיעשו דרך בקשה, וע"ז מרמז הרמב"ם בהפסוק וראה בנים לבניך, ע"ש בהנחה באורך.

ושמעתי להקשות דלכאורה הרי מבואר בתוס' ובמות דף סה, ב. ד"ה כי הא, דהדין דהשמים ביני לביןך הוא רק היכא שהבעל מכחיש אזי אמרינן דיעשו דרך בקשה, אבל אם הבעל מודה שאין לו גבורת אנשים יתן גט וכתובה מיד, ע"ש. וא"כ יש להקשות דהא בריית הפה או ריח החוטם הרי הכל יודעים מזה וא"א לו להבעל להכחיש דבר זה, ובאופן כזה הרי כתבו החוס' להדיא דיוציא מיד?

אולם אין בזה שום שאלה, דהרי הרמב"ם חולק בזה על דברי החוס', וכמבואר בב"ח אבן העזר סי' קנ"ד בדי"ח כתב הרמב"ם וז"ל: "ודברי הרמב"ם בשאינו מכחיש ובהא אמרינן בנדריים יעשו דרך בקשה" ע"ש.

ש-ד
מאריסטאון נ. דזש.
ד.

להקריב ביום א באופן בדיעבד ו ימים הם עיקר ה הקריב ביום הא חברה להקריב בו ביום ב' שזה נג

ג. בהתוודעות שליט"א סיוס ה הפסוק וראה בני המבואר בפס"ו לבניך יעשה ד שאינה יכולה לקבל ריח הפה וכו' שיעשו דרך בקשה, וע"ז מרמז הרמב"ם בהפסוק וראה בנים לבניך, ע"ש בהנחה באורך.

ושמעתי להקשות דלכאורה הרי מבואר בתוס' ובמות דף סה, ב. ד"ה כי הא, דהדין דהשמים ביני לביןך הוא רק היכא שהבעל מכחיש אזי אמרינן דיעשו דרך בקשה, אבל אם הבעל מודה שאין לו גבורת אנשים יתן גט וכתובה מיד, ע"ש. וא"כ יש להקשות דהא בריית הפה או ריח החוטם הרי הכל יודעים מזה וא"א לו להבעל להכחיש דבר זה, ובאופן כזה הרי כתבו החוס' להדיא דיוציא מיד?

בפתק הראשון הקיף הרבי תיבת "לתרוץ" וכתב בצד: קושיא מעיקרא ליתא על מה שכתבו - "אולי גם זה נרמז במענת כ"ק אדמו"ר שליט"א" כתב הרבי למטה: מה צורך בהרמז!?

מעבר לדף של הפתק כתב הרבי "מהיר"

בס"ה. יום ה', כ"ו תמוז יתפכו ימים אלו לישון ולטמחה חסו"ם.

כ"ק אדמו"ר שליט"א

בנוגע לפענה כ"ק אדמו"ר שליט"א בהערה בענין סיוס הרמב"ם הל' אישות, הננו מתכוננים להדפיסה בעה"ת בהגליון הבעל"ט, באופן המצו"ב. בעצם ענין דבר (תרוץ החוס') יורו בנדו"ר היות שפורשם שם הפסע שהוא מכיון שאין יכול לקיים לה עונה, ולכן אין לומר למסין דבנדו"ר. ונחתקנו דאולי גם זה נרמז בפענה כ"ק אדמו"ר שליט"א.

המערכת

איש פ

בפתק השני הקיף הרבי התיבות "והביאור בדבריו" וכתב בצד: מה צורך בביאור!?
ולהלן פיענוח שאר הקטע, בו הגיה הרבי כמה דברים:

מ"ל כן הוא ממש בנדו"ד ידדו שיש לעשות דרך בקשה כי גם כשברור
שטענתה (הרבי מתח ג' קוין תחתיו) שלא תוכל לקבל אמת.

ב"ה.

בגליון העבר (מה (שעג)) בנוגע לביאור כ"ק אדמו"ר שליט"א דהרמב"ם
מרמז בהוספת הפסוק "וראה בנים לבניך גו'" בסיום הל' אישות, דצריכים
לעשות דרך בקשה.

והקשו ממ"ש בתוס' יבמות סה, ב. דרך כשהבעל מכחיש יעשו דרך בקשה
אבל כשמודה שאין לו גבורה אנשים אין דין זה, ולפ"ז הרי בנדו"ד שידוע
לכל שיש לו ריח הפה, אין להיות דין זה. והביאו מהב"ח שהרמב"ם חולק
אתוס' שם.

וע"ז הואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לענות:
"בנדו"ז הרי הבקשה צ"ל שאולי תוכל לקבל (כמו שקיבלה דבעלה) ולא
האם יש בו המום".

והביאור בדבריו הק' נראה, דגם התוס' שסוברים שם, דהשתדלות שייך
רק באופן שטוענים עמה, שאולי אינה צודקת, ולכן כשברור שטענתה אמת אין
לעשות דרך בקשה. בנדו"ד שיש לעשות דרך בקשה שטענתה אמת
והחילוק הוא היות שבנדו"ד הרי כבר קבלה את זה מאחיו - בעלה הראשון,
ולכן מבקשים ממנה שאולי תוכל לקבל גם מאחיו.

Handwritten notes in the margin:
מה צורך בביאור?
קק צורך?
כן הוא ממש
שטענתה

[בגליון שלאחריו (שע"ד) הדפיסה המערכת את מענה הרבי כפי כתבו בתחילה על
ההערה המקורית (ללא כל ביאור)].

יד.

תפקיד המערכת

כידוע, ביקש הרבי בש"פ ויקהל תשמ"ו, שהתמימים ואנ"ש יכתבו שאלות על רש"י, בקובצי הערות התמימים, ועל חלקן התעכב הרבי בעת ההתוועדות.

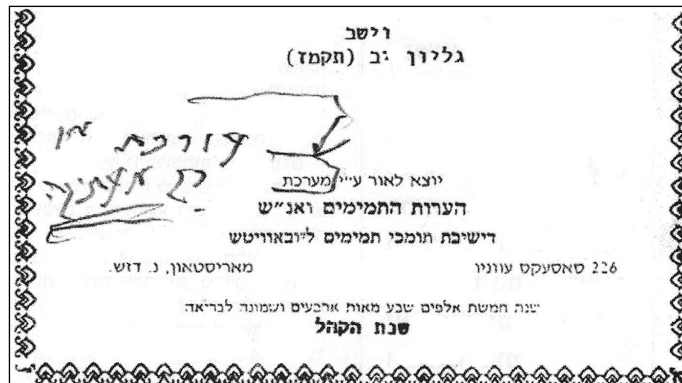
הקשה האור החיים הק', וז"ל: "צל"ד למה הוצרך לומר פסוק זה שהלא כבר אומר בפ' הקודמת ויבא יעקב וגו' היא חכרון אשר גר שם אברהם ויצחק.", עכ"ל. עיין שם באריכות. וצ"ב מדוע רש"י אינו מתעכב ע"ז.

בגליון תקמז, ציין הרבי על שני שאלות, עליהן יתעכב במהלך ההתוועדות דש"פ וישב תשמ"ח.

עה"פ--(לז, ג) וישאל אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקנים הוא לו ועשה לו כתנת פסים" הקשה האור החיים הק', וז"ל: "קשה הל"ל ה' רועה הצאן את אחיו כי לא לאחיו ה' רועה.", עכ"ל.

באחד מן השאלות, הועתקה השואל קושיית האוה"ח על הפסוק "ה' רועה את אחיו בצאן" (לז, ב), ובטעות כתב שהשאלה היא על הפסוק "וישראל אהב את יוסף שלאחריו (לז, ג).

הרבי העביר קו על הפסוק שנדפס, וכתב שהקושיא היא "על ובהפסוק לז ב" ועל דף השער הקיף בעיגול את המילה "מערכת" וכתב: "עורכת או רק מעתיקה".

שער

מענות בלליים

ריא הארות הרבי על הערות התמימים ואנ"ש דמאריסטאון

מענה הרבי על גליון קיב – ש"פ קרח ה'תשל"ט:

נת' ות"ח, ודבר בעתו בסמיכות לחודש הנאולה יב-יג תמוז אוכיר אה"צ

(פורסם בגליון קיג)

מענה הרבי על גליון קיג – ש"פ חוקת-בלק (יב-יג תמוז) ה'תשל"ט:

נת' ות"ח, ודבר בעתו בסמיכות ליב-יג תמוז. אוכיר עה"צ.

(פורסם בגליון קיד)

מענה הרבי על גליון קטז – ש"פ דברים (חזון) ה'תשל"ט:

נת' ות"ח, ודבר בעתו בסמיכות ליום ההילולא הארז"ל החי. אוכיר עה"צ.

(פורסם בגליון קיז)

מענה הרבי על גליון קכב – ש"פ תבוא (ח"י אלול) ה'תשל"ט:

נת' ות"ח, ודבר בעתו, בסמיכות ליום ח"י אלול, יום הולדת שני המאורות הגדולים אוכיר עה"צ

(פורסם בגליון קכד)

מענה הרבי על כרך הערות הת' ואנ"ש דמאריסטאון "קיץ ה'תשל"ט", ועל גליון קכד – ראש השנה ה'תשמ"מ:

נת' ות"ח, ודבר בעתו, בימי הסליחות (והמלך בשדה וכו'). אוכיר עה"צ.

(פורסם בגליון קכה)

מענה הרבי על גליון קכה – ש"פ האזינו (שבת שובה) ה'תשמ"מ:

נת' ות"ח, ודבר בעתו, עשי"ת, קירוב המאור אל הניצוץ. אוכיר עה"צ.

(פורסם בגליון קכו)

מענה הרבי על גליון קכו – חג הסוכות ה'תשמ"מ:

נת' ות"ח, ודבר בעתו, בסמיכות לזמן שמחתנו – לשון רבים. אוכיר עה"צ.

(פורסם בגליון קכח)

מענה הרבי על גליון קכז – שמע"צ ושמח"ת ה'תש"מ:

נת' ות"ח, ודבר בעתו, בזמן שמחתנו (לשון רבים), שהתחלתו ביום שמחתכם אלו השבתות. אוכיר עה"צ.
(פורסם בגליון קכז)

מענה הרבי על גליון קכח – ש"פ בראשית ה'תש"מ:

נת' ות"ח, ודבר בעתו, בהתחלת תקופת ויעקב הלך לדרכו גו'. אוכיר עה"צ.
(פורסם בגליון קכט)

מענה הרבי על גליונות קכט וקל – ש"פ נח וש"פ לך-לך ה'תש"מ:

נת' ות"ח, ודבר בעתו, בהתחלת תקופת ויעקב הלך לדרכו גו'. אוכיר עה"צ.
(פורסם בגליון קלג)

מענה הרבי על גליון קלב – ש"פ חיי שרה ה'תש"מ:

נת' ות"ח, ודבר בעתו, בסמיכות לשק"מ חודש כסלו – חודש הנאולה. אוכיר עה"צ.
(פורסם בגליון קלה)

מענה הרבי על גליון קלח – ש"פ ויגש ה'תש"מ:

נת' ות"ח, ודבר בעתו, בסמיכות לימי חנוכה המוסף והולך ואור כו'. אוכיר עה"צ.
(פורסם בגליון קלט)

מענה הרבי על גליון קלט – ש"פ ויחי ה'תש"מ:

נת' ות"ח, ודבר בעתו, בסמיכות לימי חנוכה המוסף והולך ואור כו'. אוכיר עה"צ.
(פורסם בגליון קמא)

מענה הרבי על גליון קמ"ב – יו"ד שבט ה'תש"מ:

נת' ות"ח, ודבר בעתו – בסמיכות ליו"ד שבט העשירי יהי' קודש, דיהי בשלשים, שנה השביעית, שבת לה'.
אוכיר עה"צ.

(פורסם בגליון קמג)

הארות הרבי על הערות התמימים ואנ"ש דמאריסטאון ריג

מענה הרבי על גליון קמג – ש"פ בשלח (טו בשבט) ה'תש"מ:

נת' ות"ה, ודבר בעתו, בסמיכות לר"ה לאילנות ביום הש"ק שבת שירה בשנה השביעית שבת לה'. אוכיר עה"צ.

(פורסם בגליון קמד)

מענה הרבי על גליון קמד – ש"פ יתרו ה'תש"מ:

נת' ות"ה, ודבר בעתו – בסמיכות לר"ה לאילנות ביום הש"ק שבת שירה בשנה השביעית שבת לה'. אוכיר עה"צ.

(פורסם בגליון קמה)

מענה הרבי על גליון קמה – ש"פ משפטים ה'תש"מ:

נת' ות"ה, ודבר בעתו, בסמיכות לש"ק: מכרכים חודש אדר, שקלים, מ"ח. חודש הנאולה. אוכיר עה"צ.

(פורסם בגליון קמו)

מענה הרבי על גליון קמו – ש"פ תרומה ה'תש"מ:

נת' ות"ה, ודבר בעתו, בסמיכות לו' אדר בשנה השביעית שבת לה'. אוכיר עה"צ.

(פורסם בגליון קמז)

מענה הרבי על גליון קמז – ש"פ תצוה ה'תש"מ:

נת' ות"ה, ודבר בעתו, בסמיכות לימי הפורים אשר ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר – כפשוטו, וככל דהו"ל בזה – כן תהי' לנו. אוכיר עה"צ.

(פורסם בגליון קמח)

מענה הרבי על גליון קמח – ש"פ תשא ה'תש"מ:

נת' ות"ה, ודבר בעתו, בסמיכות לימי הפורים אשר ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר – כפשוטו, וככל דהו"ל בזה – כן תהי' לנו. אוכיר עה"צ.

(פורסם בגליון קמט)

מענה הרבי על גליון קמט – ש"פ ויקהל-פקודי ה'תש"מ:

נת' ות"ה, ודבר בעתו – בסמיכות לש"ק: מכרכים חודש ניסן – ביום ג' שהוכפל בו כי טוב – חודש הנאולה. אוכיר עה"צ.

מענה הרבי על קובץ "פרחי התמימים" דמאריסטאון, וכן על כרך "הערות הת' ואנ"ש" חורף ה'תש"מ, שהוגש אור ליום הבהיר י"א ניסן ה'תש"מ:

נת' ות"ח. ודבר בעתו – ביום י"א – נשיא לבני אשר – בניסן, חודש הנאולה. ביום הששי – יום שהובל בו מוב פ' צו וירוו (ונתינת כח) מיד ולדורות. אוכיר עה"צ.

(פורסם בגליון קנב)

מענה הרבי על גליון קנג – ש"פ שמיני ה'תש"מ:

נת' ות"ח, ודבר בעתו – בסמיכות לחה"פ זמן חרותינו בשנה השביעית, שבת לה'. אוכיר עה"צ.
(פורסם בגליון קנד)

מענה הרבי על גליון קגד – ש"פ תזריע-מצורע ה'תש"מ:

נת' ות"ח. ודבר בעתו – בסמיכות לחה"פ זמן חרותינו בשנה השביעית, שבת לה'. אוכיר עה"צ.
(פורסם בגליון קנה)

מענה הרבי על גליון קנה – ש"פ אח"ק ה'תש"מ:

נת' ות"ח. ודבר בעתו – בסמיכות ל"ג בעומר יום שמחתו גדולה דהרשב"י. אוכיר עה"צ.
(פורסם בגליון קנו)

מענה הרבי על גליון קנו – ש"פ אמור ה'תש"מ:

נת' ות"ח. ודבר בעתו – בסמיכות ל"ג בעומר יום שמחתו גדולה דהרשב"י. אוכיר עה"צ.
(פורסם בגליון קנח)

מענה הרבי על גליון קסא – ש"פ בהעלותך ה'תש"מ:

נת' ות"ח. ודבר בעתו – בסמיכות לחה"ש זמן מתן תורתנו דויהי בשלשים שנה, שנה השביעית, שבת לה'. אוכיר עה"צ.

(פורסם בגליון קסא)

מענה הרבי על גליון קסג – ש"פ קרח, ועל גליון קסד ש"פ חוקת ה'תש"מ:

הארות הרבי על הערות התמימים ואנ"ש דמאריסטאון רטו

נת' ות"ח, ודבר בעתו – בסמיכות לר"ח תמוז, חודש הנאולה אשר "לא אותי בלבר נאל בו", דשנת המאה להולדת בעל הנאולה. אוכיר עה"צ.

(פורסם בגליון קסה)

מענה הרבי על גליון קסו – ש"פ פנחס ה'תש"מ:

נת' ות"ח, ודבר בעתו – בסמיכות לז' תמוז, ימי הנאולה אשר "לא אותי בלבר נאל בו", דשנת המאה להולדת בעל הנאולה. אוכיר עה"צ.

(פורסם בגליון קסח)

מענה הרבי על גליון קסח – ש"פ דברים (שבת חזון) ה'תש"מ:

נת' ות"ח, ודבר בעתו – בסמיכות לר"ח דמולו ארי' בו יבוא ארי' זה הקב"ה דכתיב ב' ארי' שאנ מי לא יירא ויבנה אריאל בונה ירושלים הוי' נדחי ישראל יבנם (ילקוט ירמ' בראשו ותחילתו). אוכיר עה"צ.

(פורסם בגליון קסט)

מענה הרבי על גליון קעא – ש"פ ראה ה'תש"מ:

נת' ות"ח, ודבר בעתו – בסמיכות לר"ח דמולו ארי' בו יבוא ארי' זה הקב"ה דכתיב ב' ארי' שאנ מי לא יירא ויבנה אריאל בונה ירושלים הוי' נדחי ישראל יבנם (ילקוט ירמ' בראשו ותחילתו). אוכיר עה"צ.

(פורסם בגליון קעב)

מענה הרבי על גליון קעד – ש"פ תבא (ח"י אלול) ה'תש"מ:

נת' ות"ח, ודבר בעתו – בסמיכות לר"ח אלול (ר"ת: אני לדודי ודודי לי) החודש דאיהולי בו"ח מוכה. אוכיר עה"צ.

(פורסם בגליון קעו)

מענה הרבי על גליון קעה – ש"פ נצבים-וילך ה'תש"מ:

נת' ות"ח, ודבר בעתו – בסמיכות לח"י אלול יום הולדת שני המאורות הגדולים. אוכיר עה"צ.

(פורסם בגליון קעז)

מענה הרבי על גליון קעו – ראש השנה ה'תשמ"א, וכן על כרך הערות הת' ואנ"ש "קייץ

ה'תש"מ":

נת' ות"ח, ודבר בעתו – בימי הפליחות (המלך בשדה וכו'). אוכיר עה"צ.
(פורסם בגליון קעח)

מענה הרבי על גליון קעז – וא"ו תשרי ה'תשמ"א:

נת' ות"ח, ודבר בעתו – עשי"ת, קירוב המאור אל הניצוץ. אוכיר עה"צ.
(פורסם בגליון קעח)

מענה הרבי על גליון קעח – חג הסוכות ה'תשמ"א:

נת' ות"ח, ודבר בעתו – בסמיכות לזמן שמחתנו (לשון רבים) דשנת הקהל. אוכיר עה"צ.
(פורסם בגליון קפב)

מענה הרבי על גליון קפג – ש"פ וירא ה'תשמ"א:

נת' ות"ח, ודבר בעתו – בתחלת תקופת ויעקב הלך לדרבו גו' דשנת הקהל. אוכיר עה"צ.
(פורסם בגליון קפד)

מענה הרבי על גליון קפט – ש"פ מקץ (חנוכה) ה'תשמ"א:

נת' ות"ח. ודבר בעתו – בשנת הקהל ובימי חנוכה דענינם מוסיף והולך ואור ולהמשיך זה ככל ימות השנה.
אוכיר עה"צ.

(פורסם בגליון קצ)

מענה הרבי על גליון קץ – ש"פ ויגש ה'תשמ"א:

נת' ות"ח. ודבר בעתו – בשנת הקהל ובסמיכות לימי חנוכה דענינם מוסיף והולך ואור ולהמשיך זה ככל
ימות השנה. אוכיר עה"צ.

(פורסם בגליון קצא)

מענה הרבי על גליון קצז – ש"פ משפטים ה'תשמ"א:

נת' ות"ח. ודבר בעתו – בסמיכות לר"ה לאילן, כי האדם עץ השדה, וכב"ה – ביום דקיימא סיהרא
באשלמותא. אוכיר עה"צ.

(פורסם בגליון קצח)

מענה הרבי על גליון רב – ש"פ פקודי ה'תשמ"א:

הארות הרבי על הערות התמימים ואנ"ש דמאריסטאון ריז

נת' ות"ח, ודבר בעתו – בסמיכות דשק"מ החודש בו ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר – כפשוטו, וככל דחז"ל בזה – כן תהי' לנו. אזכיר עה"צ.

(פורסם בגיליון רג)

מענה הרבי על קובץ פרחי התמימים (י), וכן על "הערות הת' ואנ"ש – חורף ה'תשמ"א – עש"ק פ' בהעלותך ה'תשמ"א:

נת' ות"ח, ודבר בעתו – בסמיכות דחה"ש זמן מתן תורתנו. אזכיר עה"צ.

(פורסם בגיליון ריז)

מענה הרבי על גיליון רמב – ש"פ וישלח ה'תשמ"ב: "וכל החוברות הקודמות המצו"ב"

נת' ות"ח, ודבר בעתו – בין הנאולה דיו"ד כסלו לנאולה דיו"ט כסלו. אזכיר עה"צ.

(פורסם בגיליון רנ)

* * *

מענה הרבי על גיליון רנ"ח, וכן על הכרך "הערות הת' ואנ"ש" דחורף ה'תשמ"ב:

נת' ות"ח, ודבר בעתו ביום י"א – נשיא לבני אשר – בניסן חודש הנאולה. במוצ"ש פ' צו וזירוז (ונתינת כח) מיד ולדורות. אזכיר עה"צ

(פורסם בגיליון רנט)

מענה הרבי על הכרך "הערות הת' ואנ"ש דקיץ ה'תשמ"ב:

נת' ות"ח, ודבר בעתו – בסמיכות לשק"מ כסלו חודש הנאולה. מיד ולדורות. אזכיר עה"צ

(פורסם בגיליון רפ)

מענה הרבי על הכרכים של הערות הת' ואנ"ש קיץ תשמ"ג, וחורף תשד"מ:

ת"ח על הכרכות! וכל המכרך מתברך בברכתו של הקב"ה שתוספתו מרובה על העיקר. חגה"פ כו"ש. אזכיר עה"צ.

נת' ות"ח, ודבר בעתו – ביום יא – נשיא לבני אשר – בניסן, חודש הנאולה. ביום השישי – יום שהובל בו כי טוב אזכיר עה"צ.

(פורסם בגיליון שנח)

שער

מענות, הוראות ומכתבים

א

בענין ויתעבר הוי' בי למענכם

בליקוט דברים ש.ז. [תשל"ד] סע' ה' מבאר מדוע רש"י בפ' ואתחנן עה"פ (ג, כו) "ויתעבר ה' בי למענכם" מאריך בפירושו: "אתם גרמתם לי", ומביא ראי' ממש"נ בתהלים "ויקציפו וגו'", משא"כ בפ' דברים עה"פ (א, טז) "גם בי התאנף ה' בגללכם" אין רש"י פרשו כלל – הגם דהוי קודם לפ' ואתחנן, מפני שבפ' דברים הוא בא רק כעין מאמר המוסגר, ובמקומו, בפ' ואתחנן יפרשנו בפרטיות.

ואולי אפשר לבאר את אריכות פירושו בפ' ואתחנן, דרש"י רוצה לומר שכוונת הכתוב היא להסביר מדוע לא נענה משה בתפלתו (וכקושיית המפרשים),

מענה כ"ק אד"ש: **כבר כתב רש"י בפינחס כו, יג.**

ועפ"ז יובן ג"כ למה מתחיל הכתוב "ויתעבר גו'" דאם זה הסברה על מה שלא נכנס לארץ, הו"ל להתחיל הפ' "ולא שמע אלי". אלא כאן הוא רוצה לבאר ענין אחר, וזהו: ויתעבר, ופירש"י "נתמלא חמה" – משא"כ בפ' דברים על "ויתאנף" פירש"י "נתמלא רוגז" – ומהו ענינו של חמה, מפרש רש"י בפ' נצבים עה"פ (כט, יט).

מענה כ"ק אד"ש: **עדיין לא למדנו נצבים**

"לא יאבה ה' סלוח לו גו' וקנאתו" ומפרש רש"י וקנאתו "לשון חמה כו' אחיזת לבישת נקמה ואינו מעביר על המדה" וזהו גם כאן כוונת הכתוב שכיון שנתמלא חמה לכן לא סלח לו, וכבר למד התלמיד בפ' פינחס (כה, יא. וראה שפתי חכמים כאן)) "פינחס גו' השיב את חמתי מעל בני" בקנאו את קנאתי", ופירש"י "בנקמו את נקמתי בקצפו את הקצף שהי' לי לקצוף. כל לשון קנאה הוא המתחרה לנקום נקמת דבר"

מענה כ"ק אד"ש: **כל לשון קנאה.**

ואח"כ ממשיך בפסוק "למענכם", ופירש"י "בשבילכם, אתם גרמתם לי, וכן הוא אומר ויקציפו על מי מריבה וירע למשה בעבורם", והכוונה, שעל משה בעצמו לא הי' קצף ורק בגלל הקצף על בני" הרע למשה, ואין כוונת רש"י להביא הוכחה שהם גרמו לו לחטוא, דע"ז אין זקוק לראי' מתהילים, כיון דזה אנו יודעים מסיפור המעשה בחקת. ועפ"ז מובן שבפ' דברים באמרו וגם בי התאנף ה' בגללכם – היינו שהם גרמו לו לחטוא אין צריך רש"י להביא הוכחה ע"ז, אבל בואתחנן צריך להביאה שהי' כאן ענין

של קצף, והקצף הי' על בני' אבל זה פעל גם על משה. והנה אף לפי הפי' הזה צריך לומר ג"כ כמבואר בהליקוט, שבפ' דברים אין רש"י מפ' חיבת בגללכם מפני שסומך עצמו על פי' בואתחנן, דאם נאמר שהפי' בגללכם פשוט, אזי אין רש"י צריך לפרש בואתחנן תי' למענכם והי' מספיק רק להביא – את ההוכחה מתהילים אבל מסגנון לשון הליקוט משמע דלא כפי' הנ"ל.

(גליון כג)

ב

תשובת כלב על טענת המרגלים

בלקו"ש ח"ד פ' שלח (ס"א) מקשה, האיך יכלו המרגלים להפחיד את העם ש"לא נוכל לעלות", בשעה שכולם ראו נסים גלויים למעלה מן הטבע ביצי"מ ובמדבר וכו'? ועוד יותר פלא, דבשעה שכלב עמד נגדם, אמר רק סתם "עלה נעלה וירשנו אותה" – לכאורה בראש ובראשונה הי' צריך להרגיע את העם, שלא יהיו נפחדים מתיאור גבורת העם וכו', כיון שכבר בעבר הראה לנו ה' נסים גלויים וכו'?

והקשה בגליון ח' ש.ש. (סי"ד) ממה שמפורש ברש"י (יג, ל) ד"ה אל משה, דכלב "צווח ואמר וכי זו בלבד עשה לנו בן עמרם . . והלא קרע לנו את היס, והוריד לנו את הזמן, והגזיז לנו את השליו", ועי' בלקו"ש ח"ח פ' שלח (א) ס"י שמבאר איך שבענינים אלו היו טמונים התירוצים על טענות המרגלים – ונמצא שאכן הזכיר להם כלב את הנסים וכו', וצריך עיון קושיית כ"ק אד"ש.

והנה כבר הקשה כן ר' יהושע יחזקאל שי' סופר [וציין גם למ"ש שם רש"י ד"ה עלה נעלה "אפי' בשמים והוא אומר עשו סולמות ועלו שם, נצליח בכל דבריו"], – אולם העיר, דמ"מ בפסוק אינו מפרש מענה זו [וע"ז ענה כ"ק אדמו"ר שליט"א בכי"ק]:

"שמוזה מוכח שלא זהו העיקר",

והוסיף הנ"ל להקשות גם להיפך – דלפי התירוץ בלקו"ש (ח"ד, ס"ד) שם, שאין ראוי והוכחה מהנהגה בהיותם במדבר שהיתה הנהגה שלמעלה מהטבע (יצי"מ, קרי"ס, מן כו') להנהגה בדרך הטבע (דארץ ישראל), ש"כביכול אפי' בעל הבית אינו יכול להוציא כליו" יעויין שם. לפי"ז צ"ע מ"ש רש"י שכן ענה להם מנסים דקרי"ס וכו'. והלא משם אין ראוי כלל להנהגה דארץ ישראל?

וע"ז ענה כ"ק אדמו"ר שליט"א בכי"ק [וציין למ"ש הנ"ל, דלרש"י הייתה תשובת כלב: נצליח בכל דבריו]:

"שההצלחה באה מפני שזהו דבריו, וא"כ אין נפק"מ"

[בין הנהגה דמדבר להנהגה דא"י].

ישכר דוד קלויזנער – נחלת הר חב"ד
(גליון לה)

ג

האם לחגוג חגיגת בת מצוה

בגליון יט (צד) כתב הת' ל.י. גרליק אודות חגיגת בת מצוה וכו'.

והנה איזה שנים מקודם כשהייתי ביחידות אצל כ"ק אדמו"ר שליט"א שאלתי
אודות זה, וענה לי (התוכן, ולא הלשון ממש):

אם החברות כבר עשו זה (חגיגה) אז נניח גם לה לעשות, ולהקטין הענין, אך באם
שלא, אז לא תעשה.

והסביר שישנם ב' אופנים לבטל מנהג בלתי רצוי, או בסבלנות או לעשות צו קליין
געלט².

הרב משה לברטוב – ברזקלין
(גליון צח)

ד

זמן יציאת הנשמה יתירה

בגליון הקודם מב (ק"ז) בקשר להתוועדות חסידים – במוצש"ק (הערה ס"ז) צ"ל:
להעיר מהמבואר בס' נפש חיים (מהר"ח פאלאגי) עמוד ט"ו, שהנשמה יתירה אינה
הולכת לגמרי עד אחרי סעודת המלוה מלכה. ובזח"ג וכו' . . .

(2) והאריך בזה הרב ישכר דוד קלויזנער בגליון קד.

כ"ק אדמו"ר שליט"א הוסיף:

"ונמצא נ"ב בשע"ת" (או"ח סי' ש').

(גליון קיח)

ה

כללי דברים

בהמשך למש"כ בגליון קמב הערות על תרגום האנגלי של סידור תהלת ה', ושם כתבתי שלפענ"ד לתרגם שם הוי' "לארד" הוי' מכשול לרבים – לאלו המתפללים באנגלית, די"ל שלא יצאו יד"ח ברכות שמו"ע וכו', עיי"ש באריכות, ובגליון זה לקמן עמ' יד.

וכתבתי שם שאם כנים דברי, צריכים לתקן ג"כ תרגום האנגלי של חוברת "ברכות ותפלות".

הנה כתבתי לכ"ק אדמו"ר שליט"א מש"כ ע"ד התרגום של שם הוי' "לארד", ושכתבתי בהערות התמימים כהנ"ל, וכתבתי: הנה כעת שמעתי אומרים שחוברת ברכות ותפלות הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א.

ולכן הנני לבקש סליחה ומחילה כו' וכו' ושלא יהי' שום הקפדה כלל וכלל עלי. כי באם הייתי יודע מזה אפשר שלא הייתי כותב כל הנ"ל, ובפרט בהסגנון שכתבתי.

הנה זכיתי לקבל, כ"ד שבט, מענת כ"ק אדמו"ר שליט"א למכתבי, וזלה"ק (בנוגע למש"כ – הנה – כעת שמעתי – אומרים שחוברת ברכות ותפלות הוגה . . שליט"א):

1) אמרתי וכו"ב פעמים – שאינני אחראי כלל לכל הנאמר ע"י כאו"א בשמי.

2) פשיטא שכשאני "מגי" חוברת היו"ל ע"י המל"ח וכו"ב – תוכן הנהגתי בללות הרעיון, הנישה וכו"ב, אבל לא ענין כהנ"ל.

3) ז"ע (הרבי מתח ג' קוין תחתיו) נדבר בי"ש³ בפי' ובאריכות⁴ – כשיש קושיא בד"ת וביו"ב א"צ כלל (וכאן עשה היקף למש"כ "סליחה ומחילה כו' וכו' ושלא יהי' שום הקפדה כלל"), ואדרבה צריך לאומרה וק"ו מקוב"ה אמר וכו'. וק"ל.
במובן – יכול לפרסם כ"ז.

מש"כ "שלא הייתי כותב כל הנ"ל" – מתח קו תחת כל זה ולמטה מהקו כתב: "?!".

הרב שמואל פסח באגאמילסקי – מייפלואוד, ניו דזשערזי
(גליון קמה)

ו

למה יראו בני ישראל את מצרים כשהשיגום חונים על הים

בשיחת ש"פ בשלח ש.ז. [תש"מ⁵] הקשה כ"ק אדמו"ר שליט"א למה לא פירש רש"י הא דקשה בפשש"מ, למה נתייראו ישראל בראותם את מצרים וכו', וכמפורש בפסוק דויראו ישראל וגו' ויצעקו וגו', והלא הקב"ה הודיע להם כ"ז מראש, וגם הודיעם והבטיח להם שכ"ז הוא כדי שיהי' "ואכבדה בפרעה ובכל חילו וידעו מצרים כי אני הוי"!"?

ולכאורה הי' אפ"ל עפ"י מש"כ רש"י לעיל בפ' וישלח עה"פ (לב, יא) "קטנתי מכל החסדים – נתמעטו זכויותי ע"י החסדים והאמת שעשית עמי לכך אני ירא שמא משהבטחתי נתלכלכתי בחטא ויגרום לי להמסר ביד עשו" (שנדמה בעיניו שחטא)". והיינו דאף שהובטח ע"ז פעמיים לפני כן, מ"מ חשש שמא יגרום החטא ולכן – "ויירא יעקב מאד".

וא"כ אולי אפ"ל כמו"כ בנדו"ד, שבנ"י ייראו שמא יגרום החטא, כיון שנתמעטו זכויותיהם מרוב החסדים ונדמה בעיניהם שחטאו, ולכך לא פירש רש"י כי סמך על מש"כ קודם.

3) = ביו"ד שבט

4) נדפס בשיחות קודש יו"ד שבט תש"מ.

5) נדפס בשיחות קודש ש"פ בשלח תש"מ סי' סא.

ובפרט שלקמן (בשלח יד, יט) פירש רש"י "מלמד שהיו ישראל נתונים בדין באותה שעה אם להנצל אם להאבד עם מצרים", א"כ משמע שהי' להם ממה לחשוש למרות שהובטחו.

את תשובתי הנ"ל (וכן תשובתי הבא לקמן), הגשתי אל כ"ק אדמו"ר שליט"א וזכיתי למענה עליהם, וכדלקמן.

[התשובות המופיעים כאן הם לא בדיוק הלשון כפי שהוגש אל כ"ק אדמו"ר שליט"א, כי בכתיבתי לכ"ק אד"ש השמטתי כמה ענינים ובקיצור יותר – ולדוגמא: בפ' מקץ נשמטו כל ההוספות שבחלום ב' דפרעה⁶, וכתבתי רק שיש הוספות בחלום הב'].

על הנ"ל (מש"כ שמא יגרום החטא) הואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לענות:

"הרי עברו בינתיים רק ימים אחדים".

אבל לכאורה מ"מ קשה, מה הפי' ברש"י "שהיו ישראל נתונים בדין אם . . להאבד עם מצרים"?

בהמשך לתשובה הנ"ל הוספתי:

והרי ההבטחה היתה רק שפרעה וחילו יאבדו ולא שבני ישראל ינצלו, וכמדויק גם ברש"י הנ"ל "אם להאבד עם מצרים", דהיינו שמצרים ג"כ יאבדו, אלא שגם ישראל יאבדו רח"ל, וא"כ יש מקום לומר שאין זה סתירה להבטחה הקודמת, ולכך יראו ישראל כ"כ.

ע"ז (מש"כ פרעה וחילו יאבדו – ובני ישראל ח"ו לא ינצלו) הואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לענות:

"עושה מהטפל עיקר ומהעיקר – לא כלום!!".

(גליון קנז)

האם דרך הכתוב לכפול ענין בכדי להוסיף פרטים

בשיחת ש"פ מקץ ש.ז. [תש"מ⁷] הקשה כ"ק אדמו"ר שליט"א למה לא פירש רש"י הטעם שנכפל בתורה הסיפור של חלום פרעה.

ולכאורה אפ"ל עפ"י מש"כ רש"י בפ' בראשית (ב, ח): "ראיתי בברייתא של ר' אליעזר בנו של ריה"ג מל"ב מדות שהתורה נדרשת וזו אחת מהן כלל שלאחריו מעשה הוא פרטו של ראשון, ויברא את האדם וגו' זהו כלל סתם בריאתו מהיכן וסתם מעשיו חזר ופי' וייצר ה' אלקים וגו' ויצמח לו ג"ע ויניחהו בג"ע ויפל עליו תרדמה השומע סבור שהוא מעשה אחר ואינו אלא פרטו של ראשון וכן אצל הבהמה חזר וכתב וייצר ה' וגו' מן האדמה כל חית השדה כדי לפרש ויבא אל האדם לקרות שם וללמד על העופות שנבראו מן הרקק", עכ"ל.

דהיינו שכשמוסיף אח"כ (לכה"פ שני) פרטים, דרך הכתוב לכתוב עוה"פ גם הפרטים שנכתבו קודם.

וא"כ אולי י"ל גם בנדו"ד, דהרי בפעם השני שמסופר החלום, מוסיף הרבה פרטים ומפרש הפרטים הקודמים. (ההוספות מודגשות) א) "על שפת היאור" (דבפש"מ לא כתב רש"י שפרעה שינה במכוון כדי לבחון את יוסף כבמדרש); ב) "ויפת תאר" (ולעיל "יפות מראה"); ג) דלות ורעות תאר מאד ורקות בשר לא ראיתי כהנה בכל ארץ מצרים לרע" (ולעיל רק "רעות מראה ורקות בשר"); ד) "ותבאנה אל קרבנה ולא נודע כי באו אל קרבנה ומראהן רע כאשר בתחלה ואיקץ"; ה) "שבליים גו' מלאת" (ולעיל "בריאות"); ו) "צנמות דקות שדפות קדים".

וא"כ י"ל שלכך חוזר הכתוב עוה"פ כדי להוסיף פרטים אלו.

ע"ז (מש"כ שחזור מטעם ההוספות) הואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לענות:

"א"כ מהו הקושיא בפ' אליעזר".

לוי יצחק גינזבורג – קבוצה מאה"ק – תש"מ, תות"ל – 885
(גליון קנז)

7) נדפס בשיחות קודש ש"פ מקץ תש"מ סי' מ"ג.

ח

אמר ר"ש "אם הוא נמכר בניו מי מכרן"

בשיחת ש"פ בהו"ב ש.ז. [תש"מ⁸] הקשה כ"ק אדמו"ר שליט"א על פרש"י (בהר
כה, מא) "הוא ובניו עמו, אמר ר"ש אם הוא נמכר בניו מי מכרן וכו'", דלכאורה למה
הזכיר רש"י את בעל המאמר – "ר' שמעון".

הנה נוסף על ביאורי כ"ק אדמו"ר שליט"א בש"פ בהו"ב וש"פ במדבר (למה הזכיר
רש"י את "ר"ש"),

אולי [כ"ק אדמו"ר שליט"א העביר קו על תיבת "אולי" וכתב "אין"] (מובא לקמן
בפנים במענה כ"ק אד"ש) י"ל עוד הטעם (למה הזכירו), משום דקשור עם מאמר
הרשב"י, דסתם ר' שמעון רשב"י הוא, דאמר רשב"י כל מקום שגלו ישראל שכינה
גלתה עמהם, וכך לענין הגאולה שכינה יוצאת מהגלות ביחד עם בני".

מתאים לפשש"מ "הוא ובניו עמו", דענין העבדות מורה על הגלות, ולכן כשיוצאין
מן הגלות "הוא (הקב"ה) ובניו (בני"י) עמו", ולכן הזכיר רש"י את בעל המאמר "ר"ש"
דאזיל לשיטתי'.

הנה ע"ז הואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לענות (ביום א' ג' סיון, תש"מ):

"אין, כי המדובר בפסוק זה – בנמכר ליהודי ובפרט שבפ' נד לא הזכיר
רש"י "ר"ש".

גביאל אלאשווילי

(גליון קסא)

ט

תורת השל"ה – "מאמר רז"ל"

כ"ו אייר תשל"ח. לפני זמן חזרתי שיחה בביהכ"ס והזכרתי מרז"ל "א"ת בתוכו
אלא בתוכם". ושאלני א' איפה יש מרז"ל זה. ועניתי: שלע"ע ידוע בשל"ה. ושאלני
מדוע שלע"ע ידוע בשל"ה מתארים אותו בשם רז"ל?

(8) נדפס בשיחות קודש ש"פ בהו"ב תש"מ סי' מ"ה.

וע"ז הואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לענות:

"כי חייב אדם לומר בלשון רבו – אדה"ז לקו"ת ר"פ נשא ובכ"מ."

ב' סיון תשל"ח (בהמשך להנ"ל):

האם אפ"ל שאדה"ז מתארו בשם רז"ל הוא ע"פ המבואר בהל' ת"ת פ"ב ה"א שפירושי ההגדות וכו' נכללים בשליש משנה.

וע"ז הואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לענות:

"ובפרט שהובא בכו"ב מקומות לפס"ד (והמג"א מתחיל בו) ועפמ"ש בהל' ת"ת הנ"ל דבריו בתוקף דדבר משנה."

וראה שיחת מוצש"ק פ' נשא (י"ב סיון) תשל"ח שנתבאר (הנ"ל) בארוכה.

ולהעיר מ"הקריאה והקדושה" חודש מג"א תש"ג, במדור התשובות לשואלים.

מינאל אהרן זעליגזאן – תות"ל – 770

(גליון קסא)

יו"ד

בענין "וישחטם במדבר"

בשיחת ש"פ שלח ש.ז. [תש"מ⁹] הקשה כ"ק אדמו"ר שליט"א מדוע לא מפרש רש"י כלום עה"פ (יד, טז) "ואמרו הגוים גו' מבלי יכולת ה' גו' וישחטם במדבר וגו'". ותירץ כ"ק אדמו"ר שליט"א, שלגבי עצם ענין הכליון לא הי' יכול משה לטעון כלום כיון שהבין שהעונש הוא לטובת האדם (שזה מנקה אותו מהעון, וגם בכדי שלא יצטרך לחיות חיי צער ר"ל בעוה"ז). ולכן טענת משה היתה "ואמרו הגוים וגו'", היינו שעיי"ז שיכלה את בני, הוא (כביכול) מסית ומדיח את הגוים מלהאמין בה' ומלקיים מצותיו.

וע"ז שאלתי מכ"ק אדמו"ר שליט"א א"כ איזה טענה יהי' להגוים שמשו"ז יסיתם זה מעל ה'?

וע"ז הואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לענות:

(9) נדפס בשיחות קודש ש"פ שלח תש"מ סי' לו. לקו"ש חכ"ג ע' 96 ואילך.

"אשתמימי' הסיום במדבר (ולא לאחרי מילוי ההכנתה כיבושם הארץ
(במשך ג' ימים))."

אחד מאנ"ש – ברוקלין
(גליון קטד)

יא

דיוק ברמב"ם בבחירת הקב"ה מקום המזבח

בשיחת ש"פ עקב ש.ז. [תשמ"ז¹⁰] הקשה כ"ק אדמו"ר שליט"א על הרמב"ם, דלמה
לו להרמב"ם להביא בהל' בהב"ח (פ"ב ה"ב) שהמקום שבנה בו דוד ושלמה המזבח
כו' הוא המקום שבנה בו אברהם וכו', ולא די בזה שהיתה בבחירתו של הקב"ה.

ותירץ כ"ק אד"ש, שבכלל, מצד בחירת הקב"ה במקום מסויים זה לא שולל בחירתו
בעוד מקום, ע"ד דוגמא בחירת מלכות בית דוד לא שללה מלכות ישראל, ולכן כתב
שזהו המקום בו בנה אברהם וכו', להוכיח שבחירה זו שולל מקום אחר.

ושאלתי, הלא שם נשאה מלכות בית דוד, משא"כ כאן הלא מזבח הוא א', וכשיהי'
במקום אחר תתבטל הבחירה?

וע"ז הואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לענות:

(על שהמזבח הוא א' כתב: "?!")

"אינו מובן כלל הרי יש במת צבור, יחיד וכו'".

ועדיין צל"ע הלא נאסרו הבמות, אם לא שנפרש שזה גופא הוא מצד שאברהם וכו'
הקריבו על המזבח הזה דוקא, ודו"ק.

(גליון קעב)

יב

פי לא ישא פנים

בשיחת ש"פ עקב ש.ז. [תש"מ¹¹] ביאר כ"ק אד"ש אשר "לא ישא פנים" (י, יז) קאי על מצות, ובמילא "ולא יקח שוחד" קאי על ענין אחר, ומפרש רש"י שזהו כמו אצל "לא יקחו כופר" – ממון.

ושאלתי מכ"ק אד"ש, הלא רש"י מפרש על "אשר לא ישא פנים" – "אם תפרקן עולו", וא"כ המדובר הוא כשלא תקיימו המצות, והנשיאות פנים (וכן השוחד) הוא לא ע"י מצות.

ע"ז הואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לענות:

"כנראה מפרש פרש"י זה – שאין בידו אפילו מצוה אחת במשך כל ימי חייו?!"

אחד מאנ"ש – ברזקלין
(גליון קעב)

יג

בענין מה נשתנה

בקשר למה שכתבתי בגליון קעה בנוגע שיחת ליל א' דחגה"פ תש"ד, כתבתי מכתב אל כ"ק אד"ש.

בשיחת ליל א' דחגה"פ תש"ד¹² כתוב:

"הוד כ"ק אדמו"ר האמצעי בעת ער האָט געפרעגט אַלס קינד די ד' קושיות ביי דעם אַלטען רבי'ן . . . האָט נאכ'ן פרעגען די ד' קושיות, געזאָגט, אַז לויט דעם סדר וואָס דער בעל הגדה האָט אויסגעשטעלט האָט עס געדאַרפט אַ גרויסער פרעגען, נאָר דאָס איז וואָס אַ גרויסער מאכט זיך פאַר אַ קליינעם".

ע"ז הואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לענות:

"ולכן נקבע הדין כך".

(11) נדפס בשיחות קודש ש"פ עקב תש"מ ס' סא ואליד.

(12) ספר השיחות תש"ד ע' 77.

ובהמשך מכתבי שאלתי, ולכאורה צ"ב מש"כ "וואָס אַ גרויסער מאכט זיך פאַר אַ קליינעם", דהרי הגדול אין שואל הקושיות, וכ"ק אדמהאמ"צ באומרו זאת אחרי ששאל הקושיות, הי' זה קטן בשנים.

האם אפשר שיש כאן טה"ד וצ"ל "וואָס אַ קליינעם מאכט זיך פאַר אַ גרויסער", ויהי' זה ראי' לדברי כ"ק אדמו"ר שליט"א במעלות הקטן בפסח.

ע"ז שכתבתי "האם אפשר שיש כאן טה"ד וכו'", הואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לענות:

"לא נ"ל כלל".

הרב שמואל פסח באגאמילסקי, מיפלואוד – ניו דזשערזי
(גליון קעז)

יד

ס' אותיות בברכת כהנים

הנני בזה להעיר כי בי"א ניסן תשכ"ג כתבתי לכ"ק אד"ש – בין שאר ענינים בנוגע לזה שהבע"ט עה"ת כותב בריש פ' לך שאותיות של ברכת כהנים הם ס' אותיות.

ובדרך אפשר אמרתי בהשעורים שלי שהנני לומד ב"ה ברבים – אחרי שכ"ק אד"ש הציע (אז) להרבות בלימוד תורת אדה"ז, שלפענ"ד זהו שסימן קכ"ח בשו"ע או"ח הל' נשיאת כפים בשו"ע אדה"ז יש ס' סעיפים – כנגד הס' אותיות שבברכת כהנים.

ע"ז זכיתי למענה כ"ק אדמו"ר שליט"א:

"ת"ח עבור ההערה".

מה שכתבתי בשם הבעה"ט העיר:

"שזהו במדרש רבה במקומו".

הרב מ. פ. הכהן כץ, גבאי ביהכ"נ וביהמ"ד 770
(גליון קפב)

טו

גאולת אדה"ז בנר ג' ובנר ה' דחנוכה

בלוח "היום יום" כז כסלו (עמ' ז) בנוגע יציאת אדה"ז לחירות ממאסר השני, איתא: "יום שיצא לחירות: נר ג' דחנוכה".

ולהעיר ממ"ש בסה"ש תורת שלום (עמ' 84) לדעה אחת שהי' בנר ה' דחנוכה.

וע"ז הואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לענות:

"וי"ל דבשניהם היו עניני גאולה (גם כפשוטם)".

(גליון קצד)

טז

למה הקדים משה הציווי דפסח ומצה לפני הציווי דקידוש בכורות

בהתוועדות ש"פ בא [תשמ"א¹³] א' מהקושיות שהקשה כ"ק אדמו"ר שליט"א על פירש"י היתה קושיית האריז"ל.

והיא, למה רש"י לא מבאר בפשט"מ קושיית האריז"ל עה"פ (יג, ב) "קדש לי כל בכור", שלכאורה לאחרי הציווי של ה' למשה בנוגע לקדוש הבכורות, הנה כשמה ציום לבנ"י הקדים לפני"ז כמה דברים, פסח מצה וכו'?

והוסיף כ"ק אדמו"ר שליט"א, ובפרט שענינים אלו שהקדימם משה כבר נצטוו לפני"ז וכו'.

ולכאורה יש להעיר ששאלה זו הובאה באברבנאל על אתר.

ומתוך: "והנה משה רבינו חשש שמא יחשבו ישראל שהקב"ה בחר לזכרון גלות מצרים וגאולתו ענין הבכורות ושמפני זה יבטל ענין הפסח והמצה ואסור החמץ כי הי' די בזכרון אחד לנס אחד וכיון שעתה הי' הקב"ה מצוה קדש לי כל בכור כי בזה יהי' הזכרון ולא במצוה אחרת. הנה מפני זה אמר משה אל העם כשרצה לצוותם על קדוש

13) נדפס בשיחות קודש ש"פ בא תשמ"א סי' כח ואילך.

הבכורות שיזכו לקיים מצות המצה ואסור החמץ ועל הפסח שיחברו אותם המצות שכבר נצטוו בהם למצות קדוש הבכורות כדי שידעו ויבינו ששלשה זכרונות יהיו להם האחד אכילת המצה ואסור החמץ זכרון ליציאת מצרים שהיתה כ"כ בחפזון שלא הספיק בצקם להחמיץ והזכרון הב' הוא קרבן הפסח בלילה הראשון וזכרון לשפטים שבלילה הוא עשה ביטול כח מזל טלה שבלילה הוא עשה ביטול כח מזל טלה שהי' מזל המצריים ומשפיע בהם. והזכרון הג' הוא קדוש הבכורים לגבוה זכר למכת בכורות מצרים והצלת בכורי ישראל מהמגפה הנה להודיע ששלשת המצוות היו הכרחיות בזכרונות האלה נזכרו כאן שלשתם והותרה בזה השאלה הו"ו, עכ"ל.

וה"כ אפ"ל שתי' זה מובן בפש"מ עד כדי כך שרש"י אינו צריך לפרש.

וע"ז (מ"ש ש"מובן בפש"מ עד כדי כך שרש"י אינו צריך לפרש) הואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לענות:

"א"כ 1) למה מאריך האברבנאל בכ"ז והול"ל ב-ג תיבות,

2) אין תירוץ למה תקדים,

3) לפרש"י (יג, יא) קדש נו' בכור י"א שזהו תנאי לוהי' כי יביאך גו' (גם לזה יג, ה – כפשוט) הול"ל בלאה"כ להקדים ולבאר התנאי בתחלה (קודם לפסוק ה)!"

אחד מהתמימים דמאריסטאון
(גליון קצח)

ז

נתינת טבעת לפני הקידושין

מענה לאחד מאנ"ש, בנוגע לקנות טבעת עבור כלתו לפני החתונה:

"ממעמים מובנים כדאי לדעתי שבמתנות לכלה לפני הקידושין לא תהי' טבעת (וכדאי לפרסם בשמי או שלא בשמי, ובלבד שיתקבל)."¹⁴

(גליון רג)

(14) לכללות הענין עיין בשיחות קודש פ' תשא תש"מ סי' נ"ב.

יח

ענין הנסיונות

להלן מופיעה מענה כ"ק אדמו"ר שליט"א לאחד מאנ"ש, בנוגע למ"ש בתניא (פ"ל) ביושב קרנות "שהיא מלחמה גדולה ועצומה . . וכמו נסיון ממש", ואיננו מפרש כלל מהו "נסיון".

דלכאורה זהו "נסיון ממש" ולא "וכמו נסיון ממש".

ובמ"מ (חיטריק (עמ' תקפ)) מביא מביאור תניא כת"י "ענין הנסיון הוא שנוטלין ממנו כל בחי' מוחין שלו וגם המדות כו' רק שמניחין אותו על אמונה פשוטה רק בקבועמ"ש בלבד ומוסיפין לו תאוה על תאותו, וזהו"ע נסיון כו'".

אמנם הנ"ל קיבל בענין זה מענה ברור מכ"ק אדמו"ר שליט"א, ומועתק בזה:

שאלה: ענין הנסיון הוא דוקא בצדיקים, וכ"כ במדרש [ב"ר נה, ב].

כ"ק אד"ש (מלבד החצ"ר): "עפ"ז – עליו לתרין מש"כ בפ"ט – ברשעים. דונמא לנסיון – לכל לראש – א"א¹⁵. וראה סהמ"צ להצ"צ בסופו [קפו, א. קצב, ב] בו"ב סוגי נסיון ובה מתורין גם המדרש".

שאלה: ענין הנסיון אצל צדיק הוא שנוטלים המדריגות ומוסיפים לו תאוה על תאותו ונשאר רק בהאמונה, וזה הדמיון לנסיון של קל שבקלים.

כ"ק אד"ש: "!!?!".

(ועל המלים "שטייט אויף דעם" שקדמו לביאור זה, הוסיף): "איפה?".

וע"ז השיב הנ"ל: הנה שמעתי זה מהמשפיע . . וכן הרב . . והרב . . שמעו זה מר' גרונם וממשפיעים אחרים, וכמעט באותו לשון ממש, ומהל' "שמוסיפים תאוה על תאותו" נראה שהוא לשון שנצטט מאיזה מקום.

כ"ק אד"ש: "חוא לשון שנצטט מב"ר ופרש"י (בראשית ד, כה) בנוגע לענין אחר לגמרי".

אבל עד עתה לא מצאתי הענין בספרי דא"ח שלנו.

כ"ק אד"ש: "א"ב למה להכנס לזה?"

כי אם בספר בעש"ט מובא בשם תשואות חן ובספר שם משמואל עה"כ ויוסף הורד מצרימה, וכן ראיתי במ"א בל' כל המדרי', וגם בביאורי ר"א פלאטקין מביא כידוע ענין הנסיון שנוטלים ממנו כו' בין במוחין ובין במדות כו' ומוסיפים תאוה על תאותו. כ"ק אד"ש: "אפילו בנוגע לפרעה מקשים איך זה "ויכבד לבו" ועאכו"כ בנוגע לצדיק.

בקשת דוד בחנני ה' ונסני – האומנם ביקש שיטלו ממנו כל המדרי' וכו'.

באנה"ק סכ"א "לערך מעלת א"א" – הרי נוטלים המעלה. ועוד ועוד.

ועוד וג"ז עיקר: פשימא שגם בקל שבקלים שייך נסיון (ממש) וכמפורש גם בתניא פי"ט – וא"כ מה מכריח לפרש בפ"ל: שהיא מלחמה (אצל קשב"ק) וכמו נסיון ממש (אצל . . צדיק! ומאן דכר שמי' בפי' זה?)".

(גליון רה)

יט

שם הוי' בקשר להעבודה דאפרים

מפרסמים אנו בזה מענה כ"ק אדמו"ר שליט"א על המדובר בהתוועדות ש"פ מצורע ש.ז. [תשמ"א¹⁶] בשיחה הראשונה ע"ד שנזכר שם הוי' בקשר להעבודה ד(אפרים) "הפרני . . בארץ עניי" (מקץ מא, נב):

"יש ליהודי בח לעבודה ד"הפרני . . בארץ עניי", כי זה נעשה ע"י "הוי'", שם המפורש, שם העצם ושם המיוחד¹⁷, ונוסף לזה – הוי' מלשון מהוה¹⁸, שהוא מהוה עתה מחדש באופן שיכול לעבוד עבודה זו,

וכמש"נ¹⁹ ויהי תוי' את יוסף ויהי איש מצליח, ובתנחומא: אין לי אלא ברווחה מנין אפילו בצער כו'.

16) נדפס בשיחות קודש ש"פ מצורע ה'תשמ"א סי' א' ואילך.

17) המ"מ הם מהמערכת: סוטה לת, א. סנהדרין ס, א. רמב"ם הלי' יסודי התורה פ"ו ה"ב. כ"מ הלי' עכו"ם פ"ה ה"ז. פרדס שי"ט. ועוד.

18) שעהייה"א רפ"ד. וראה זח"ג רנז, ב. פרדס ש"א פ"ט. ובכ"מ.

19) וישב לט, ב.

ובפרט שלאח"כ²⁰ הוסיפו בשמו ה.

והנה לכאורה עפ"ז צריך ביאור שנאמר כאן "אלקים" (ובמנשה ובאפרים)²¹ –

וי"ל בשנים:

(א) גילוי במצרים²² ערות הארץ – אלקים, כי לא ידעתי את הוי' ורק משה וע"י המכות כו', משא"כ בראובן (בארם).

(ב) לידת הנ"ל ובמילא – קריאת שמם גם ע"י אסנת²³.

(גליון רח)

ב

משה הקדים נשים לבנים

בשיחת ש"פ ויצא ש.ו. [תשמ"ב²⁴] ביאר כ"ק אדמו"ר שליט"א החילוק בין יעקב לעשו, שיעקב הקדים בניו לנשיו, ועשו הקדים נשיו לבניו וכו' (עיי"ש בהנחה).

ושאל א' מצבאות ה' מאת כ"ק אדמו"ר שליט"א, דלכאורה גם במשה רבינו מצינו שהקדים נשים לבנים, בפ' שמות (ד, כ) כתיב "ויקח משה את אשתו ואת בניו וירכיבם על החמור", ולכאורה איך הקדים משה רבינו נשים לבנים?

וע"ז הואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לענות:

"בנו ה' קודם או בן ח' ימים – בדפרש"י (קודם למילתו) ואיך ה' יכול לשימו על החמור קודם שהיתה אשתו על החמור!?"

(גליון רמה)

(20) במדב"ר פי"ד, ה (בתחלתו). סוטה לו, ב.

(21) מקץ שם, נא–ב ("כי נשני אלקים גו'", "כי הפרני אלקים גו').

(22) שם מב, ט. שם, יב.

(23) שמות ה, ב.

(24) נדפס בהתוועדויות תשמ"ב ח"א ע' 459 ואילך.

כא

מנהגי חתונה

מנהגי חתונה (ע"פ הנחת התמים הרי"מ שי) כפי אשר שמע מהריל"ג שי:

[בלי אחריות כלל וכלל – המעתיק].

(א) חתן תחת החופה לובש כל הבגדים חדשים דוקא (ע"פ יחידות של הר"ר אי"ג שי' אצל כ"ק אדמו"ר הרי"צ נ"ע).

(ב) בשש"פ תש"ט סיפר כ"ק אדמו"ר שליט"א סיפורים לאנ"ש (בזכות הרה"ח וכו' ר' מרדכי אברהם ישעי' ז"ל גראנער): א. אשה אחרי הנשואין מדלקת שתי נרות ולא ג' ולפני החתונה א'; ב. בנוגע ברכת שהחיינו על בגדים חדשים, אין מנהגינו לברך, רק הנשים כאשר קונות "פוטער מאנטל" אז הן מברכות, ובנוגע טלית גדול הורה כ"ק אדמו"ר הרי"צ נ"ע לכ"ק אדמו"ר שליט"א שלא לברך ברכת שהחיינו (אבל בכסלו תשי"א הורה כ"ק אדמו"ר שליט"א לא' מאנ"ש מתלמידי התמימים (הת' ג.ח. שי) לברך וזלה"ק: "מאך און זיי מיר מוציא").

(ג) חתן לא ילך לברו לפני החתונה, טוב שיהי' כן שבוע שלם לפני החתונה, ואחרי החתונה ילכו החתן וכלה עם עוד אחד וזלה"ק: "א וואו האָט מען געזען אַ מלך אן אַ סוויטע".

(ד) החתן אינו רואה הכלה שבוע לפני החתונה, וכ"ק אדמו"ר שליט"א הורה שטוב שלא ידברו גם ע"י הטעלעפאן.

(ה) ביום החופה החתן אומר תהילים – יעדער ליידיקע מינוט אויסנוצן מיט זאָגן תהילים, והכלה גומרת כל התהילים.

(ו) החתן נותן דפיקה קלה ברגלו הימנית על רגלה השמאלית של הכלה אחרי שבירת הכוס לפני שעוזבים החופה (זה ע"פ יחידות של הר' חמא"ח אצל כ"ק אדמו"ר הרי"צ נ"ע)²⁵.

(ז) בענין כיסוי הראש סיפרה הרבנית הצדקנית מרת מנוחה רחל ע"ה גראנער - מצאצאי כ"ק אדמו"ר האמצעי – שמנהג בית הרב לובשות למחרת הבוקר של החתונה.

(25) להעיר ממה שנדפס בקובץ בנין עדי עד (ברוקלין, תשנ"א) – שם מובא בשם הרה"ח ר"י שיחי' קלפמן, שהרבי הורה לו ביחידות שלא לעשות כנ"ל מטעמים המבוארים שם באריכות.

(ח) החתן לובש מעיל בעת החופה.

(ט) חתן אחד שנכנס ליחידות לכ"ק אדמו"ר שליט"א אמר לו כ"ק אדמו"ר שליט"א שילמד המנהגים שנכתבו ב"אגרות לוי יצחק" בקשר לחתונת כ"ק אדמו"ר שליט"א.

(י) סיפר כ"ק אדמו"ר שליט"א שלמחרת חתונתו נתן לו כ"ק אדמו"ר הרי"צ נ"ע לקרא הספר "סיפורים נוראים" (מהר"י קאדאנער), ואמר שיקרא בהספר וייל דער חתן קען זיך ניט צוטראגן צו לימוד בעיון בעת שבעת ימי המשתה.

(יא) בחנוכת הבית: היינו כשקונים או שוכרים דירה, יש לשים בדירה סידור, חומש, תהילים, תניא, לחם ומלח, וצדקה פושקע.

(יב) א' שאל אצל כ"ק אדמו"ר שליט"א אם יולדת מברכת "הגומל", ואמר שלא ראה מנהג כזה, אבל אעפ"כ ישאל אצל זקני רבני אנ"ש, והרש"ל ז"ל אמר אשר ג"כ לא ראה, וגיסו ר' אש"כ ז"ל אמר שכן ראה.

(יג) בנוגע אם בברית מילה של תאומים מברכים פעמים הברכות, אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א שדעתו נוטה שכן לברך, אבל הוא לא רצה לפסוק בפירוש, כי לא רצה להכניס ראשו בין שני הרים הגדולים, הש"ך והט"ז.

(גליון רנד)

כב

חיצוניות הכתר

בהמבואר בלקו"ש פ' ואתחנן ש.ז. [תשמ"ב²⁶] שיש ב' אופנים בבקשת מתנת חנם (וזהו החילוק בין הספרי והמדרש), ובהערה 28 ש"הם כנגד ב' הבחינות שבכתר".

ולא זכיתי להבין, שהרי אם נאמר שגם האופן של בקשת מתנת חנם שבמדרש הרי הוא כנגד ספירת הכתר (חיצוניות הכתר) קשה, שהרי כתר הוא למעלה מ' ספירות – שהם כנגד ה' לשונות של תפלה (כמבואר באוה"ת הנסמך בהערה) – וא"כ איך יתאים זה עם המבואר בהשיחה שרק לפי הספרי איז ואתחנן "ניט פון די לשונות של תפלה" משא"כ לפי המדרש.

ואולי הכוונה ע"פ המבואר בכ"מ ש"כשאין הדעת נמנה הכתר נמנה" – ומבואר בלקו"ת שלח דף מ"ט ובכ"מ שהכוונה ל"חיצוניות הכתר דהיינו הרצון נמנה בכלל י' ספירות אבל בבחי' פנימיות אין הכתר נמנה" . .

. . ובענין זה – לכאורה סותר להנ"ל מכ"מ מ"ש בלקו"ת פ' בחוקותי (מו, ג) שאפי' בחי' תחתונה שבכתר היא רק שורש לנאצלים ולמעלה מהספירות.

וע"ז הואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לענות, וזלה"ק:

"חיצוניות הכתר כמפורסם מקיף (הקרוי) ויתירה מזו – מתלבש בי"ם.

עדיפה מהנ"ל חול"ל: כל תפלה ה"ז "יהי רצון" חדש – כתר, ובמילא מובן שצ"ל באופן של כתר (בכל מאדך)".

(גליון רעד)

כג

דיוק ברמב"ם בענין "המנורה מפורשת צורתה בתורה"

בהתוועדות דש"פ מטו"מ תשמ"ב (הנחה בלה"ק²⁷) הקשה כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ספרו של הרמב"ם הוא "הלכות הלכות", ועפ"ז – לשם מה מקדים הרמב"ם (רפ"ג דהל' בית הבחירה) ש"המנורה מפורשת צורתה בתורה" – איזה "הלכה" כתובה בתיבות אלו?!

וביאר כ"ק אדמו"ר שליט"א, דבא להשמיענו דלא חל על זה דין של זקן ממרא, דיש כלל דעל דבר המפורש בתושב"כ, שאפילו הצדוקים מודים בה, הנה מי שאומר היפך הדברים אין לו דין של זקן ממרא.

ושאלתי אז מכ"ק אדמו"ר שליט"א – לפ"ז מדוע כתב הרמב"ם זה דוקא בנוגע להמנורה, ולא כתב עד"ז בנוגע להשולחן וכו'.

וזכיתי לקבל אז מענת כ"ק אדמו"ר שליט"א:

(27) נדפס בהתוועדיות תשמ"ב ח"ד ע' 1915 ואילך.

" – כמדובר וככ"פ – הפשוט ביותר אין שמים לב לזה: ולא כתב עד"ז בנוגע להשלחן וכו' כי אינם מפורשים (צורתם) בתורה".

ואח"כ בהתוועדות דש"פ דברים הזכיר זה כ"ק אדמו"ר שליט"א, (הנחה בלה"ק): "המנורה מפורשת צורתה בתורה" – דלא כהשולחן. שנתפרשו רק מדותיו אבל לא צורתו – הסניפים והקשוות וכו'". (הנחת הת'): "ווארום, שולחן וכו' איז צורתם ניט מפורשת בתורה. נאָר מ'דאַרף אָנקומען בעיקר צו תושבע"פ צו ווי ס'זאל זיין צורתם"²⁸...

. . גם שאלתי אז מכ"ק אדמו"ר שליט"א, מדוע הוצרך הרמב"ם לכתוב "המנורה מפורשת צורתה בתורה", כדי לאשמענין שלא חל על זה דין של זקן ממרא, הרי זה ידוע לכל (שמפורשת צורתה בתורה). וכיון דידיענין הכלל שעל דין המפורש בתורה ליכא דין של זקן ממרא, במילא ידענין שלא חל על המנורה דין של זקן ממרא.

וע"ז השיב כ"ק אדמו"ר שליט"א: (מתח קו תחת תיבות "זה ידוע לכל", ותחת תיבות "דידיענין הכלל", ותחת תיבות "במילא ידענין", כתב:)

"עפ"ז הול"ל להשמיט (הרמב"ם) ריבוי ענינים בספרו".

הרב שמואל פסח באגאמילסקי, מייפלואוד – נוא דזשערזי
(גליון רצט)

כד

בענין הנ"ל

בהמשך למה שכתבתי בגליון העבר (רצט) הערה ד' בנוגע למ"ש הרמב"ם: "המנורה מפורשת צורתה בתורה", הנה גם שאלתי אז מכ"ק אדמו"ר שליט"א, דאף אם לא הי' מפורש בתורה אין חל על המנורה דין של זקן ממרא.

דהרמב"ם (הל' ממרים פ"ג ה"ה) פסק: "אין זקן ממרא חייב מיתה עד . . ויחלוק על בית דין בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת או בתפילין". ושם בפ"ד ה"ב: "אחד שנחלקו בדבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת או שנחלקו בדבר מביא לידי דבר

(28) בהמשך ההערה כאן מפלפל הכותב בהחילוק בין מנורה לארון ושולחן.

שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת". ושם ה"ג: "ואם לא הביא המחלוקת לידי כך הרי זה פטור. חוץ ממצות תפילין בלבד".

ועיין ברמב"ם הל' ביאת המקדש פ"ב ה"ד שכתב: "והנכנס לקדש חוץ לקה"ק שלא לעבודה או להשתחוות בין הדיוט בין גדול לוקה ואינו חייב מיתה שנאמר אל פני הכפרת ולא ימות על קדש הקדשים במיתה ועל שאר הבית בלאו ולוקה".

ולפי"ז, לכאורה אף אם המנורה לא היתה "מפורשת צורתה בתורה", ג"כ לא הי' חל ע"ז דין זקן ממרא.

מענת כ"ק אדמו"ר שליט"א הי':

"הרי אמרתי גדר דין של זקן ממרא ולא "עונש" וכיו"ב"

ובהתוועדות דש"פ דברים (תשמ"ב) הזכיר זה כ"ק אדמו"ר שליט"א (הנחה בלה"ק סמ"ז)²⁹: "ומובן, שאין כוונת הדברים לכל פרטי הדינים ד"זקן ממרא", העונש וכיו"ב – כי העונש ד"זקן ממרא" שייך רק כאשר מדובר אודות ענין ש"זדונו כרת וכו", משא"כ בנדר"ד, אלא הכוונה היא לגדר ד"זקן ממרא" בלבד, וע"ד הענין ד"חצי שיעור" – שאע"פ שאין בזה עונש, הרי זה שייך לגדר האיסור", ע"כ.

* * *

. . במענה כ"ק אדמו"ר שליט"א אלי, הוסיף כ"ק אדמו"ר שליט"א:

"בדרכי כ"פ – איני מזכיר זה שתקותי שכאו"א יבין מעצמו: ובנדר"ד הרמב"ם מדיניש חידוש גדול במנורה צורתה מפורשת בתורה (ובכ"ז) בד"א בו" (ה"ד) (כמובן ע"ע אף אחד לא העיר עד"ז)".

ובהתוועדות דש"פ דברים הנ"ל (הנחה בלה"ק סמ"ז) הזכיר זה כ"ק אדמו"ר שליט"א בביאור יותר: "ואע"פ ש"המנורה מפורשת צורתה בתורה" – ממשיך הרמב"ם וכותב (בהלכה ד') "במה דברים אמורים בשעשאוה זהב, אבל שאר מיני מתכות אין עושין בה גביעים כפתורים ופרחים . . אין מקפידין על משקלה כו", היינו שהצורה המפורשת בתורה אמורה בנוגע למנורה של זהב דוקא ולא בנוגע למנורה משאר מיני מתכות – שזהו חידוש גדול!".

הרב שמואל פסח באגאמילסקי, מייפלואוד – נוא דזשערזי

(גליון ש)

כה

בענין צורת המנורה

בהמשך לשאלת וביאוריו של כ"ק אדמו"ר שליט"א (ש"פ מטו"מ וש"פ דברים תשמ"ב) מדוע הוצרך הרמב"ם לכתוב (רפ"ג דהל' בית הבחירה) "המנורה מפורשת צורתה בתורה", דאיזה הלכה בא להשמיענו בזה. (ועיין בגליון רצט הערה ד' וה' ובגליון ש' הערה ה-ז מה שכתבתי שלכאורה דורש ביאור בנוגע לתירוציו של כ"ק אדמו"ר שליט"א על שאלה הנ"ל).

הנה אשתקד (ער"ח מנ"א) כתבתי לכ"ק אדמו"ר שליט"א מה שאולי יש לבאר בדוחק עכ"פ כוונת הרמב"ם, וזכיתי לקבל אז תשובתו הק' על מה שכתבתי.

והוא, דכפ"א הי"א מהל' בית הבחירה כתב הרמב"ם "ומצוה מן המובחר לחזק את הבנין ולהגביהו כפי כח הציבור . . ומפארין אותו ומייפין כפי כחן אם יכולין לטוח אותו בזהב ולהגדיל במעשיו ה"ז מצוה".

ומבואר מזה שתיים: (א) – שיש מצוה לפאר וכו' הבית. (ב) – מ"מ אם לא עשו כן אין זה מעכב בדיעבד. דהוי רק "מצוה מן המובחר", ועיי"ש בהי"ט.

והנה כלי המקדש הרי נעשו בשביל תפקיד מיוחד שיש לכל כלי וכלי. לדוגמא: ארון – לשום בו הלוחות; שולחן – בשביל לחם הפנים וכו', ולכן מובן שהכלים נעשו בצירוף כזה שיהיו באופן למלאות תפקידם.

אמנם בעשיית המנורה, רואים במוחש שאף שעשיית המנורה הי' בשביל "בהעלותך את הנרות אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות", מ"מ המנורה נעשה ג"כ עם ריבוי חלקים (גביעים, כפת ורים ופרחים) שאינם נוגעים בשביל להגיע למטרת המנורה – שהוא הדלקת הנרות.

וענינם (נוסף להרמזים וכו' שבהם) בפשטות הוא, משום יופי המנורה . .

. . והגם דרש"י (שם כו, ה) מבאר דענין ה"כרכב" אצל מזבח הנחושת הוא – אף למזבח עשה חריץ סביבו והי' רחבו אמה בדפנו לנוי",

אמנם מצינו אצל המנורה ענין הקשור עם נוי המנורה, שלא מצינו אצל שאר כלי המקדש. והוא ענין "משוקדים". והיינו שבחלקי המנורה שענינם הוא בשביל "נוי", הנה נתוסף בהם גופא עוד ענין להגדיל היופי שלהם, שצריכים להיות "משוקדים".

והרי מצד הקרא גופא, הרי ישנם כפתורים ופרחים (שכנ"ל ענינם הוא ענין הנוי), ומ"מ אינם צריכים להיות משוקדים. זאת אומרת, ששייך ענין הנוי גם בלי עשיית "משוקדים". .

. . והנה כשחסר ענין של "משוקדים", הרי לא חסר דבר מגוף המנורה, רק חסר ציור בהמנורה. (ראה רש"י (שם כה, לג) ד"ה משוקדים "כתרגומו מצויירים הי' כדרך שעושין לכפי כסף וזהב וכו'"). וחסר ציור שנוגע רק ליופי של המנורה. דהרי גם בלי "משוקדים", עדיין יש ענין היופי מצד עצם עשיית הגביעים, כפתורים ופרחים וכו'ל.

ולפ"ז י"ל דזהו כוונת הרמב"ם במש"כ "המנורה מפורשת צורתה בתורה". היינו, דאף דבנוגע להבית הרי אין היופי מעכב בדיעבד, אמנם בנוגע להמנורה לא רק שאם חסר חלק המנורה (אף שאותו חלק בא רק משום "נוי") הר"ז מעכב אף בדיעבד,

רק אפילו לא חסר ענין מגוף המנורה, רק חסר "ציור" – היינו ענין משוקדים", שענינו הוא רק להוסיף ביופי המנורה (ובלעדו ג"כ יש יופי), מ"מ כיון ש"מפורשת בתורה" שצ"ל משוקדים, הנה היכא שחסר זה (היינו היכא שמצד הקרא צריך להיות), הר"ז פוסל את המנורה אף בדיעבד. .

. . מענת כ"ק אדמו"ר שליט"א ע"ז הי': היקף מה שכתבתי "לבאר בדוחק" (ראה לעיל בתחלת ההערה), וכתב:
"למה יבנים עצמו לדוחק!!".

הרב שמואל פסח באגאמילסקי, מייפלואוד – נוא דזשערזי

(גליון שב)

בו

אופן עשיית ציצית לפי מנהגנו

בס' טעמי המנהגים ע' תרה ואילך, נדפס סדר עשיית ציצית כמנהגנו, ושם בהקדמה ע' 12 שהציורים היו למראה עיני כ"ק אדמו"ר שליט"א לפני ההדפסה.

אמנם הרה"ח ר' שמחה שי' גורודצקי קיבל ממורו הרה"ח ר' אליעזר צעצערסקער (דואסקין) הי"ד שקיבל מהרה"ח רשב"ץ ע"ה, שקיבל מהרה"ח ר"מ אפאצקער ע"ה לעשות באופן כזה שהשמש הכורך את החוטים עובר בין חוליא לחוליא, ואז אחרי שגומרים הכריכות יוצא הציצית יפה ומסודר, היינו שהמרחק בין חוליא לחוליא יוצא לא רחוק מדי ולא קרוב מדי.

וזקני הרה"ח רי"י ראסקין כתב זאת לכ"ק אדמו"ר שליט"א באיזה אופן לעשות הציצית, כאופן שבטעמ"ה או כהאופן הב', ונענה ביום ז' אלול תשמ"א על השאלה:

"שייך לזקני רבני אנ"ש שי".

אבל לשאלתו זו הי' מצורף גם ט"ק באופן הב' עבור כ"ק אדמו"ר שליט"א, ואכן קיבלו כ"ק אד"ש, ולכאו' ברור מכאן איך צריך לנהוג, וראוי להפנות הענין לזקני רבני אנ"ש שי' שוורו לרביים³⁰.

הרב י.ש. גינזבורג, רב מקומי – עומר

(גליון שטז)

בו

באם מוהל מתעטף בטלית

בפעם הא' שהי' המוהל הרה"ח רי"י שי' ראסקין ביחידות אצל כ"ק אדמו"ר שליט"א (תשט"ז) שאל איך מנהג חב"ד אם המוהל מתעטף בטלית, וסיפר שבכרי"מ של נכד כ"ק אדמו"ר הריי"צ נ"ע הי' הרה"ח רז"ו לאבאק המוהל בלא טלית, וכ"ק אדמו"ר נ"ע הי' הסנדק.

כ"ק אדמו"ר שליט"א חייך ואמר: לא זהו מנהג חב"ד, וסיפר מעשה בהר"ר יצחק גרשון שעבר לפני התיבה בליובאוויטש בחול, וכ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע התפלל אז עם הציבור, ור' יצחק גרשון אמר תיבות שלא מנוסחנו בחזרת הש"ץ, והקהל קיבל זאת כנכון מכיון שאדמו"ר מוהרש"ב לא העיר כלום – אך, סיים הרבי, טעות היא: לא זו "הוראה מהרביים". הרביים נוהגים שרק עונים תשובה אבל אינם מתערבים. ושאל הרי"י: איך בכ"ז לעשות? וענה הרבי, אין מה לעשות "טראסק" מזה (אך לא הורה ללבוש).

הרב י.ש. גינזבורג, רב מקומי עומר

(גליון שיז)

30) בגליון שכא נדפסה הערה הבאה:

בגליון שטז כותב הרב י.ש.ג. בנוגע סדר עשיית ציצית, ומסיים שם עם תשובת כ"ק אדמו"ר שליט"א: שזה "שייך לזקני רבני אנ"ש שי"י". ע"כ.

ושאלתי את המד"א ד770 (הרה"ג הרה"ח וכו' התמים הרב ז.ש. דווארקין) בקשר לשאלה הנ"ל, וענה לי שצריכים לעשות כמ"ש בספר "טעמי המנהגים",

ומ"ש הנ"ל שם ששלח ט"ק לכ"ק אדמו"ר שליט"א באופן הב', זה אינו ראוי, מפני שלאחרונה זכיתי לעשות ט"ק עבור כ"ק אדמו"ר שליט"א, ועשיתי באופן שכתוב בס' "טעמי המנהגים" הנ"ל, וכ"ק אד"ש קיבל אותו ג"כ

הת' דוד מנדלבוים

כח

באם באות נשמות האבות מן העולם האמת גם בבר מצוה

מבואר בזהר דמצוה לשמוח ביום הבר מצוה "כיומא דסליק לחופה",

וכ"ק אדמו"ר נ"ע אמר "ידוע ומפורסם שבעת שמחת נישואין באות נשמות האבות מן העולם האמת, עד ג' דורות למפרע הוא בכל ישראל . . . ובתור הזמנה לנשמות הצדיקים . . . אשר יבואו אל החופה ולברך את הזוג, נאמר חסידות שחלק ממנו הוא מרבינו הזקן וכו'".

ושאלתי מכ"ק אדמו"ר שליט"א:

(א) אם נכון שגם לסעודת ברמ"צ באות נשמות האבות מן העולם האמת.

(ב) אם נכון הנ"ל, האם יש מקום לומר הפלפול (שכתבתי אז עבור הברמ"צ של בני שי' מיוסד על ד"ת מאבי ז"ל) לפני המאמר, כדי שהנשמה תהי' נוכח בעת המאמר.

וזכיתי לקבל אז מענת כ"ק אדמו"ר שליט"א על ב' השאלות:

"לא שמעתי בזה".

הרב שמואל פסח באגאמילסקי, מיפלואוד – ניו דזשערזי

(גליון שלא)

כט

זמן אמירת הרני מקבל והדפסת תניא בעיירות

במענה על שאלות רבים:

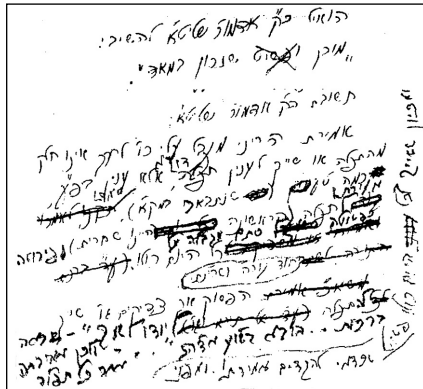
(א) האם בעת כינוס וכיו"ב של אנשים, נשים וטף – כדאי לומר אתם "הרני מקבל עלי מצות עשה של ואהבת לרעך כמוך" (בכדי לזכות את אלו שאולי עוד לא אמרו זה).

הואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לענות:

"מובן שנכון במאד".

(ב) למה אין אומרים "הריני מקבל עלי וכו'" גם לפני תפלת מנחה וערבית (ע"ד שאומרים "אך צדיקים וגו'" אחרי כל תפלה).

הואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לענות:

לכ, ב) הובא בשו"ע אדה"ז האו"ח ר"ס צג, ולכן אמירתה אחר כל תפלה.

ג) ע"ד הדפסת התניא באותם המקומות שע"ע לא נדפס - האם הכוונה למדינות או לערים.

הואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לענות:

הרי מודפסת רשימת דפוסי התניא (בתניא הוצאת קה"ת³⁰) ושם בכו"ב ערים במדינה אחת.

(גליון שמ)

לא יחרץ כלב לשונו - ביציאת מצרים

בגליון שמה אות י' נדפס ביאור על קושיית כ"ק אדמו"ר שליט"א ברש"י ד"ה "לא יחרץ כלב לשונו" ותוכן הביאור הי':

"אצל בני' הי' אז בשר בשופי, שהרי כבר מבין הערבים התחילו לשחוט קרבן פסח, ועשו שאר העבודות (הפשטה, זריקת דם וכו') והכלבים ראו כל זה (עכ"פ הדברים

*30) ברוקלין, י"א ניסן, תשמ"ב. ברוקלין, י"א ניסן, תשמ"ד.

הנעשים בחוץ) וגם האכילה הי' יכולה להיות בהחצר, ואם הכלבים היו באים אצל הקרבן אפי' כשכבר נגמר (בחצות הלילה) והי' אסור ליתן להם מה שנשאר משום דכתיב "והנותר ממנו עד בוקר באש תשרופו".

וכל הנ"ל הי' צריך להרגיז את הכלבים, ואעפ"כ "ולכל ישראל לא יחרץ כלב לשוננו". ע"כ.

וע"ז הואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לענות לא' מאנ"ש:

"אודות המדובר בלא יחרץ כלב גו' -

אבל בפשוטו של מקרא - החידוש (נס) הוא אע"פ שהייתה מכת בכורות (ולא - שחיטת הפסח).

וזהו מובן - כי לא יחרץ גו' מדובר מחצות הלילה ואילך, ושחיטת האמורה הייתה בין הערביים.

ולמעשה אשר ע"י קרבן הפסח - סיבה שלא יחרץ כלב ע"פ טבע, כי לאחרי אכילתו (היינו - באמצע הלילה) ועצם לא תשכרו בו, ומושלכים (גם) לכלבים ומתעסקים בעצמות, ופשיטא שלא יחרוץ לשוננו. וראה זה"ב מא, ב".

(גליון שמט)

לא

אין קדושה בתיבת HASHEM

בקשר להשקו"ט הידועה לפני איזה שנים ע"ד הביטוי "לארד" בתרגום האנגלי בסידור תהלת ה' הוצאת קה"ת - חושבני שכדאי לפרסם מכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א (שראיתי העתקו אצל אחד) מיום י"ז אדר שני ש.ז. [תשד"מ] והוא מענה לאחד שתירגם הגדה של פסח באנגלית, ובתרגום שם השם כתב "HASHEM", וכתב ע"ז כ"ק אדמו"ר שליט"א:

"... אין שמים לב לענין עקרי במצב ההוה המציאות היא שכו"כ אומרים רק התירגום.

באמירת תיבת "השם" אין בזה שם כלל, באמירת תיבת "לארד" עאכו"כ "G-D" פס"ד אדה"ז שיש בזה קדושה ויותר מזה".

גדלי' עזריאל ווייס

(גליון שנה)

לב(א)

הר"ת של חג השבועות**30

לתועלת הרבים הנני מעתיק בזה מענת כ"ק אדמו"ר שליט"א (מיום ח' תמוז תשר"מ) ע"ד אופן כתיבת הראשי תיבות של חג השבועות (חה"ש או חגה"ש):

"מצ"ע "חגה"ש" אין לו שחר – שהרי "חג" ה"ו כל התיבה ובמילא "חגה"ש" אינו ר"ת כ"א צירוף תיבה עם ר"ת דתיבה שני'!!! אעפ"כ בכ"מ מצינו שימוש זה – כדי לקצר (ואין רוצים ב"חה"ש" – כיון שפענחתו הרגיל "חילול השם") ואולי יטעו ב"היום יום" שאין מקום למעות זו – צ"ל בכ"מ "חה"ש".

הרב מיכאל אהרן זעליגזאן, ברוקלין – נ.י.

(גליון תכ)

לב(ב)

א' קיבל על עצמו לממן הוצאות הגליונות דהערות הת' ואנ"ש דמאריסטאון במשך שנה שלימה, וענה כ"ק אדמו"ר שליט"א:

"וגדול הזכות וכו' אזכיר עה"צ"

(גליון תכח)

לג

באם מכבדים פעמיים בסנדקאות

יש להעיר ממענת כ"ק אד"ש לא' מאנ"ש, (המענה בא כתשובה למ"ש א' מאנ"ש "בענין סנדקאות, כמדומה אצל אנ"ש אין נוהגין לכבד פעמיים", וע"ז ענה כ"ק אד"ש):

"אם יכבדוהו יהא בשמומו"צ אזכיר עה"צ".

**30) ראה בארוכה בהיום עם הערות וצינונים ח"ב (קה"ת, תשר"מ) ע' קעא הערה 24*.

(יש לי ספק אם גם הלשון "בענין סנדקאות . . פעמיים" הוא לשון השואל או לשון כ"ק אדמו"ר שליט"א).

א' מאנ"ש, מאריסטאון נ. ד.
(גליון תמח)

לד

מענה לחגיגת סיום לימוד מס' כתובות בע"פ ובישיבת תומכי תמימים מאריסטאון

מענת כ"ק אדמו"ר שליט"א שזכינו לקבל בקשר לחגיגת הסיום דלימוד מסכת כתובות בעל פה:

"אזכיר עה"צ להצלחה רבה בעבודתם הק' בכלל, ובהנ"ל בפרט – וחזמן גרמא בסמיכות "לכתחילה אריבער" ובפרשת אמור ואמרתם – להזחיר (גם בלשון – להאיר וכוהר הרקיע) גדולים על הקמן גדול יהיה".

(גליון תסו)

לה

ז' מצוות ב"נ עדיין צריכים תיקון

...ידוע שכ"ק אד"ש אמר לא' לפני זמן קצר שהענין של ז' מצוות בני נח עדיין צריך תקון אצל הטובים שבהם, כי הרי הם אוכלים סרטני ים (Lobsters – לאבסטערס) וכי'. ואלו שמוסרים דברים אלו בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א לא ידוע להם כנראה אם היתה בזה הסברה – בדברי אד"ש – על איזה עבירה מדובר כאן³¹...

(גליון תצד)

לו

באם נוהגים שהמנחמים מבקשים רחמים על הנפטר

לתועלת הרבים הנני בזה להעתיק קטע ממענת כ"ק אדמו"ר שליט"א (מיום ה' אדר תשמ"ח) להרב הגאון ר' גבריאל צינער שליט"א בעל מחבר ספרי נטעי גבריאל.

במכתבו לכ"ק אד"ש העתיק הרב הנ"ל מהספר מעבר יבק (אמרי נועם פל"ה) שכותב: "חובה על המנחמים . . . אח"כ לבקש רחמים על הנפטר במקום שהוא . . . כי דברי שיחה הנהוגים הם למשא ולא לנייחא וכו'", עכ"ל. וכתב הרב הנ"ל: "ולא ראיתי נוהגין כן".

ע"ז הואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לענות:

"ובכיו"ב גם לא ראינו ראי' היא".

(גליון תקמ)

לו

רשימה פרטית מחתן א' שנכנס ליחידות

ביום י"ט שבט, תשי"א:

עולם העשי' נשתלשל מעולמות אב"י, וכל מה שנעשה בזה העולם הוא השתלשלות מעולמות הגבוהים. ובתורה כתיב, אסתכל באורייתא וברא עלמא, וזה חוכמתא דקוב"ה. כל מה שבעולם הזה, כל החדשות, הם כתובים בתורה"ק. כמו מי שבונה בית בונה הבית מלבנים זה חומר גס, ומסתכל בה"בלופרינט" חומר דק, כמו"כ להבדיל התורה הוא ה"בלופרינט". ולא כמו שחושבין העולם שהתורה החומר ומרמזת על רוחניות אלא התורה"ק הוא החומר הדק שמרמזת על חומר גס. "ראדיא" "טעלעוויזשאן" הכל מרמז בתורה"ק. ובתורה יכול לשנות טבעיות לא בדרך נס אלא זה הכח ניתן בתורה"ק. כמו שאמרו בירושלמי בקטנה שעד ג' שנים בתולי' חוזרין, אם טעו ב"ד בחשבונם בעיבור חודש בתולי' חוזרין אפילו אח"כ. הרי מפורש דע"י התורה נשתנה המציאות. עד"מ מי שדוקר אצבעו בכותל וחשמל נדלק, כל בר-דעת מבין שאין זה נס, אלא חוט ברזל נמשך מהכותל להחשמל.

אח"כ שאלתי מי שנולד בלי טהרת המשפחה, שיש פגם בוולדות אח"כ כנודע, אי יש תיקון לולדות עפ"י חסידות. ואמר הרבי שליט"א שכמו שמועיל התורה להפך

טבעיות, כמו"כ ובמכ"ש שמועיל תשובה שהיא גדולה מתורה, שנבראת קודם, והיא כ"ש מהפכת הטבעיות.

אמר לי: בגמ' חולין (כו, ב) כתיב בהמה צריך שחיטת רוב שתי סימנים, דריש עובר גלילאה בהמה שנבראת מן האדמה וחי' מרובין צריך שחיטת ב' סימנים, עוף שנבראת מן הרקק סגי בשחיטת רוב סימן אחד. – זה רמז ג"כ על האדם, דהאדם מורכב מנפש אלוקית ונפש הבהמית, ובמה ניכר באדם בהמיות שלו, לא מיבעי באדם שמשעבד נפש אלוקית שלו לנה"ב שלו, אלא אפילו אדם כשר ניכרת בהמיות שלו, באכילתו ובנשימתו. וזה השני סימנים הקנה והושט. ובאמת הי' צריך שחיטת רוב שני סימנים, פי' תעניתים וסיגופים, אבל דרך החסידות אינה מבקשת זה, אלא כמ"ש אין ושחט אלא ומשך. פי', מה החילוק בין משיכה ושאר קנינים, למשל חזקה עושה קנין בגוף החפץ, נעל גדר ופרץ, אבל משיכה אינו עושה דבר אלא מושך מבעלות דמוכר לבעלות דקונה. וזה ג"כ מבקשת דרך החסידות, שימשוך האכילה ושתי' לרשות הסיטרא דקדושה מרשות הס"ט"א. ובעוף שנבראת מן המים, יש לה מדריגה יותר גבוהה, היינו שהמים יש לו מעלות על העפר, שהמים הולכת למקום נמוך, ומחברת, כמו במקרה טופח להטפוח, וגם אע"פ שהוא גשם מ"מ אינו תופס מקום כמו עפר. ובישראל צ"ל ג"כ כמו"כ, שצריך להיות שפל, לא לתפוס מקום, וגם לחשוב על זולתו, להיות מחובר לכל אחד מישראל.

אבל אעפ"כ שהיתה שחיטה, עדיין אינה נכשרת לאכילה בזה, אלא צריך מליחה. וזה אנו ג"כ רואים, שבזמן הגמ' הי' די מליחה כשיעור מהלך מיל, ועכשיו השיעור שעה. וענין המליחה הוא להמשיך את הדם, ובעבודת האדם הוא להמשיך את ה"קאץ" שבאה מהדם, דהנה בסוחר הוא מניח את ה"קאץ" שלו בעיני מו"מ, אבל הב"ת הוא מניחו בתורה, אעפ"כ אינו טוב, דכיון שהוא בא מנה"ב עלול עי"ז לבוא לידי מח"ז ר"ל, והאיך ממשיכו ע"י התפילה. תפלה היא מליחה, דבגמ' כתיב דמלח אין לו טעם, כמו"כ יכול לחשוב ב"ת, דהנה בשעה שהוא לומד תורה הוא מחדש חידושים וכדומה, אבל תפלה תקנו אנשי כנה"ג כמו אלפים שנה, ובכל יום הוא מתפלל ממש אותו דבר כמו שהתפלל אתמול, יכול לחשוב מה התועלת בזה הרי באותו שעה הי' יכול ללמוד. אמנם הדבר אינו כן, דבגמ' שבת איתא השאלות ששואלין לאדם בשעה שעולה למעלה, נשאת ונתת באמונה, פלפלת בחכמה כו' אח"כ אם יראת ה' היא אוצרו מוטב ואם לאו וכו', משל לאחד שאמר העלה לי כור תבואה ואח"כ שואל העלית קב חומטין, פי' רש"י קב חומטין ארץ מליחה ואם לאו מתליע, אמר לאו, א"ל א"כ מוטב שלא העלית, עכתו"ד הגמ'. הרי אנו רואים שהמלח מעמיד כל התבואה, ואם לאו לא די שאינו עומד אלא מתליע. וכן עדי"ז ממש הוא דוגמת ענין התפלה כמובן.

ובן תורה יותר עלול לישות מסוחר, כמובן שסתם בעה"ב אינו ניכר יהדותו לא בשעה שעומד ומתפלל, ואח"כ כשיוצא לשוק הרי הוא דומה ל"דושאן" או "דזשאו",

משא"כ הבן תורה בכל מקום שהולך הרי הד"א של הלכות הולכין עמו, א"כ עלול הוא לומר אה"נ אמאי לא אתגאה על סתם בעה"ב. אבל הרמב"ם פסק, דבאדם פשוט כורע בברוך אתה וזוקף בה', משא"כ במלך כורע ושוב אינו זוקף, פי' כיון שהוא עלול יותר להגבהת הלב, כמש"כ לבל ירום לבבו. והנמשל מובן. ובהחלק איתא שהיו משבחים לדוד לפני שאול, אמרו לו שהוא למדן גדול ולא הרגיש אמר יונתן ג"כ למדן כמוהו, וכזה מנו כל המעלות ולא הרגיש, עד שאמרו הלכה כמותו בכל מקום כמש"כ וה' עמו ואז הרגיש נפילה בעצמו. הרי בפי' שאפילו יהי' גאון עצום מ"מ לא פסקינן הלכה כמותו, אא"כ וה' עמו פי' שיש לו יר"ש.

שאלתי שאלה בענין הגמ' (ב"ב ק"י) הנושא אשה צריך לבדוק באחי' שרוב בנים הולכין אחר אחי האם, ואמר לי שזה אינו אלא היכא שאחד מומר להכעיס, שאז ראינו שזה בטבע, אבל אם הם לתיאבון, אין זה בטבע ואינו פוגם.

(גליון תקסז)

לח

ר"ד מיחידות עם בחור א' שנכנס ליחידות

ביום כ"ב אד"ש תשי"א – אינו מוגה.

כ"ק אדמו"ר שליט"א דיבר אתו אודות ענין שליחות בקידושין, ואמר:

(א) בשו"ת עונג יו"ט³² מקשה, אמאי בעינן כלל שליחות בקידושין, הלא כשהאשה נוטל[ת] מהסלע³³ וכן כשאחר נותן פרוטה שתתקדש לזה³⁴ הרי אין שם שליחות.

(32) הערות המעתיק בדא"פ: חאה"ע סי קל"ו, ע"ש.

(33) עיי' בקידושין דף ח' ע"ב, ושם: והיינו כשהסלע שלה, עיי' רמב"ם הל' אישות פ"ה ה"ד, ועיי' בשו"ע המחבר סכ"ט ס"ט. בהתשו' שם לא הביא נידון זו אלא הביא הך דטלי קדושין מע"ג קרקע והך דהנאת מלוה (שם דף ו' ע"ב).

(34) אולי הכוונה להילך מנה והתקדשי לפלוני וכו' דאיתא שם דף ז' ע"א, וכ"ה בהתשובות שם, ע"ש.

ויש לתרץ³⁵, כי בכאן יש באמצע בר קידושין, ולכן צריך לבטל א"ע³⁶. ודוגמא לזה מצינו בזבחים³⁷, שאם אדם אחר חושב על העולה לשם תודה ה"ז (פיגול) [פסול³⁸], אבל כשחושב לשם אבן אין שם פסול³⁹.

(ב) בענין ביטול השליח להמשלח⁴⁰ ידוע שיש ג' אופנים⁴¹.

- (1) פעולתו של השליח מתייחסת להמשלח ונחשב כפעולת המשלח,
- (2) לא רק שהפעולה מתייחסת להמשלח אלא גם השליח עצמו מתייחד עמו, אבל רק לצורך ובשביל הפעולה,
- (3) שכללות מציאותו נעשה חד וכמותו ממש של המשלח⁴².

(35) בהתשו' שם מתרץ, דאה"נ דלא בעינן שליחות כלל רק גילוי דעתא בעלמא, ומה דמרבין שליחות בקידושין הוא רק בקידושי שטר או כסף ולא בירר לאשה איזה אשה יקדש לו, דבוה בעינן שליחות שיהא מעשה השליח כמעשה המשלח, אבל אם בירר לו איזה אשה לקדש לא בעינן שליחות כלל ומעשה קוף בעלמא הוא דעביד בזה, ע"כ. אבל לפ"מ דמת' כ"ק אדמו"ר שליט"א בפנים יוצא, דאף אם בירר לו כו' חל ענין השליחות.

(36) פי': דאל"ה ק' האיך תקדש להמשלח, הא מכיון שהשליח הוא שנותן הכסף להאשה ולא המשלח, אולי תקדש להשליח דהוא בר קידושין והוא עושה מעשה הקידושין, ולהכי איצטרך ריבויא דשליחות גבי קידושין שעיי"ז התורה מחדשת שהשליח אינו מציאות לעצמו לקדשה, אלא הוי בטל להמשלח ומעשה שלו הוי מעשה המשלח. אבל אילולא דלא הוי בר קידושין, אה"נ דלא שייך שליחות, דמכיון דאי"ל אפי' עלולית לקדשה א"כ הוי כמעשה קוף בעלמא ותו לא. (ועפיי"ז יש לבאר הא דקיי"ל דאין שליחות לעכו"ם וכדו' ינאי בקידושין דף מ"א ע"ב דמה אתם ב"ב כו', ועד"ז גבי אשה וחשו"ק, וק"ל).

(37) בזבחים דף כ"ו ע"ב: אין מחשבה מועלת אלא כו' בדבר הראוי לעבודה, ע"כ. ועי' במנחות דף ה' ע"ב גבי מנחת העומר. ועי' ברמב"ם הל' פסה"מ פי"ג ה"א, פי"ד ה"ב וג', ועוד. ועי' ריש מס' זבחים במתני' ובגמ'.

(38) כ"נ דצ"ל, וכדמוכח מהגמ' זבחים והרמב"ם שם. ועי' בשיטמ"ק למנחות שם דגריס: אין מחשבה פוסלת כו', ע"כ. ועי' מש"כ הכס"מ בריש פי"ג שם, ומדבריו מוכח דכש"כ דלא שייך פגול.

(39) פי': והיינו כנ"ל, דמכיון דתורה הוי בעין עולה דהא ראוי למזבח הוא כעולה, א"כ ביכולתו לפוסלו ע"י מחשבתו, דהוי נחשב כמציאות לבטל קרבן האחר, משא"כ אבן דלא הוי בעין עולה דהא אינו ראוי למזבח כלל, א"כ אין בכוחו לסתור העולה ואין מחשבתו מועלת. ועד"ז גבי קידושין דבאמת השליח דהוא בר קידושין יש בכוחו לקדשה, ורק התורה מחדשת דע"י שליחות נתבטל הוא להמשלח (משא"כ גבי עכו"ם וכו' דאינם מעיקרא ברי קידושין). וד"ל.

(40) ראה בכ"ז לקו"ש קרח תשמ"ח חל"ג ע' 113 ואילך.

(41) הובא ונתבאר בריבוי שיחותיו של כ"ק אד"ש. ועייג"כ בלקח טוב כלל א' בארוכה.

(42) עי' בשו"ת הריב"ש סרכ"ח, ובלקו"ת ויקרא א, ג.

ועפ"י יש לבאר המחלוקת אם שליח נעשה עד א"ל⁴³, דאי אמרינן כאופן הא' וב' אזי נמצא דה"ה מציאות לעצמו ולהכי יוכל להעיד דהא אינו נוגע בעדות, משא"כ אי נימא כאופן הג' דנעשה דבר א' ממש עם המשלח הא הוי כהמשלח גופא וא"כ מסתבר דאין שליח נעשה עד מכיון דהוי נוגע בעדות⁴⁴.

* * *

בתוך הדברים סיפר כ"ק אדמו"ר שליט"א: פעם שאלוהו מהבעש"ט, מדוע הוא עושה תנועות משונות בעת התפלה, כמו לטפוח בידים, ולרוץ בהדרדר מזוית לזוית וכדו'. וענה הבעש"ט: שאם אחד טובע בים ועושה תנועות משונות להציל את עצמו, מעולם לא יצחק איש עליו, ואם על הצלת הגוף אסור, עאכו"כ כשצריך להציל נפשו.

(גליון תקסח)

לט

סיבת היות הרוגוצ'ובי נזיר

(פסח?) תש"ט

סיפר (כ"ק אדמו"ר שליט"א) איזה ענינים, ובתוך דבריו דיבר אודות הראגאטשאווער, ואמר:

ידוע שהראגאטשאווער הי' נזיר. הסיבה לזה היתה, כי פעם בהיותו נער הי' אצל כ"ק אדמו"ר הצמח צדק נ"ע עם אביו, ואמר לו הצ"צ שיהי' למדן וילמוד מסכת נזיר.

אח"כ אמר הראגאטשאווער, שהיות שהרבי אמר שיהי' למדן הא למה ציוה שילמוד מסכת נזיר, הרי מאחר שיהי' למדן, ממילא ילמוד גם מסכת נזיר, ולכן צריכין ללמוד תחלה מסכת נזיר. וכן עשה, שהי' נזיר כל ימיו.

וע"ז הוסיף (כ"ק אדמו"ר שליט"א): דלפי"ז צריכים לחקור איך שתהה הד' כוסות בפסח דהרי הי' נזיר.

43) פלוגתא הוא בקידושין דף מ"ג ע"א בין רב ודבי רב שילא, רב ס"ל דנעשה עד ודבי ר"ש סברי דאין נעשה עד. וכבר דנו בזה הרבה מפרשים.

44) ובגמ' שם: ודבי רב שילא אמרי אין שליח נעשה עד כיון דאמר מר שלוחו של אדם כמותו הוי לי' כגופי'.

עוד סיפר (כ"ק אדמו"ר שליט"א): פעם שאלו אצלו, מדוע אינו לומד דא"ח, וענה, שהרבי ציוה רק להיות למדן, אבל חסיד לא אמר⁴⁵.

(גליון תקעא)

מ

טעוה"ד בקונ' צ"א שי"ל לחה"פ תשי"א

יום א' דחזה"מ פסח תשי"א:

בלי אחריות כלל וכלל

א' שאל כ"ק אדמו"ר שליט"א, שבהקונטרס שי"ל לקראת חה"פ ש.ז. (קונ' צ"א)⁴⁶, כתוב בתחילתו וז"ל: "ובאמת הלא נצטוו על אכילת מצה מבעשור לחדש". ע"כ יקשה דהלא הצייווי הי' בר"ח.

וענה כ"ק אדמו"ר שליט"א, שכנראה הוא טעות המדפיסים וצ"ל "בעשור", וכמ"ש בלקו"ת [אולי הכוונה לד"ה להבין מ"ש בהגדה, וז"ל שם: והלא נצטוו בעשור לחדש הזה כו' ע"כ. המעתיק].

ובהמשך לזה סיפר: פעם אמר כ"ק אדמהאמ"צ נ"ע מאמר, והחוזרים חזרו ואמרו: יפה שעה אחת קורת רוח בעוה"ז מכל חיי העוה"ב, און בא' חסידים איז דאך ניט שייך צו זאגען, ומצד קב"ע התחיל העולם לפלפל בזה לאיזה שיטה אזיל, כי יש בזה כמה שיטות, אך מ"מ איז דער פשט ניט געגאנגען, לבסוף כשנכנסו לכ"ק אדמהאמ"צ שאלוהו מה הפשט בהנ"ל, וענה אדמהאמ"צ שהי' פשוט טעות החוזרים.

(גליון תקעב)

45) נדפס ב"ימי מלך" ח"ב ע' 168, עם שינויים קלים.

46) נדפס בסה"מ תשי"א ע' 220.

מא

בביית הילד מחמת שיצא מתחת כסה"כ

כ"ו ניסן תשי"א (כנראה יחידות, המעתיק):

א' סיפר לכ"ק אדמו"ר שליט"א אודות ילדה שבוכה מאד ואמר כ"ק אדמו"ר שליט"א, שהנשמה קודם ירידתה עמדה תחת כסה"כ ובירידתה יש לה צער מהירידה, וע"כ בוכה הילדה.

(גליון תקעב)

מב

קריאת שיחות במטה

כתבו לכ"ק אדמו"ר שליט"א ע"ד שיש תלמידים הנוהגים לקרוא בשיחות וכיו"ב בלילה לפני השינה – בשכבם על מטתם. וכתבו שהיו שעוררו על זה, שאין זה מן הכבוד כדבעי למיהוי כו'.

הואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לענות ע"ז:

"ימשיכו בזה כמו ע"ע".

(גליון תרא)

מג.

אצל ב"נ אין חסרון ידיעה נחשב לשוגג

בשיחת ש"פ ויגש שאל כ"ק אדמו"ר שליט"א על מה שכתב הרמב"ם בהלכות מלכים רפ"י "בן נח ששגג באחת ממצותיו פטור בכלום. בד"א בשגג באחת ממצות ועבר בלא כוונה, כגון שבעל אשת חבירו ודמה שהיא אשתו או פנויה, אבל . . אם הרג והוא לא ידע שאסור להרוג הרי זה קרוב למזיד ונהרג. ולא תחשב להם שגגה מפני שהיה לו ללמוד ולא למד", עכ"ל הרמב"ם.

ועל זה הקשה כ"ק אדמו"ר שליט"א "ויש לחפש מקור המקור והטעם לזה, שהרי בישראל גם חסרון ידיעה נחשב לשוגג ומאי שנא בכך נח? ובפרט עפ"י הזהירות בנוגע לגר שנתגייר, שלא יאמרו באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה.

לכאורה (הרבי מתח עליו חץ וסימן למילה שלאחריו, דהיינו) הוא גמרא (הרבי הדגיש תיבת גמרא והוסיף בסגריים) (סכרא) (1) במכות דף מ' ע"ב "נביא הוא וממך למד אכסנאי הוא שבא לעיר על עסקי אכילה, ושתייה שואלין אותו אשתך זו אחותך זו מכאן שבן נח נהרג שהיה לו ללמוד ולא למד עב"ל. הרבי הוסיף:

[2] איפה המקור? (הלמ"מ, עב"פ משנה או ברייתא).

וטעם החילוק בין ב"נ וישראל יש לומר עפ"י דברי החבלים בנעימים ח"א סוגיא ב' שביאר הטעם דכיון דיש לו לב"נ רק ז' מצות במילא ודאי היה בידו ללמוד.

אחד התמימים, תות"ל 770

(גליון תרא)

מד.

הוראה מצבא – קבלת עול

הערת המערכת: בקשר ליו"ד שבט, והמשך ההילולא שלו – "באתי לגני", העוסק ע"ד ענין המלחמה וכו', הננו מביאים בזה מענה מכ"ק אדמו"ר שליט"א ע"ד ענין דצבא:

"יבקש בהמוכ[ירות] העתק הנוסח לאנשי צבא באה"ק ת"ו (הנקודות: פתגם הבעש"ט שכל ענין שרואים בו' – הוראה במילוי תפקיד האדם, עאכו"כ ענין תמידי (הנמשך בו"כ ומזן).

נקודת הצבא ויסוד קיומו – קב"ע. אפילו בפקודה שכלית – אסור לחכות במילואה עד שיתבונן ויבינה בשכלו (ועי"ז יכול לסכן כל הצבא והמלחמה) – כ"א העיקר ה"הנעשה", כך הוא גם בנוגע לחייל שהוא חכם גדול בתכסיסי מלחמה – מוכרח נעשה קודם לנשמע.

כ"ז הוא אפילו אם המפקד הוא בעל מוסר ר"ל ומלא חסרונות וכו' ובלבד שיש לו "סמיכה" (שהועמד כמפקד) ע"י הגענעראל ראשי.

וכנ"ל בקיום כ"ז תלוי גורל כל המדינה. ואם במפקד בו"ד (בשר ודם) כך – עאכו"כ בממה"מ הקב"ה".

מה

לימוד תלמידי הישיבה צ"ל ע"פ סדרי הישיבה

בהתוועדות שמח"ת תשכ"ו תבע כ"ק אדמו"ר שליט"א שילמדו מקרא, משנה, גמרא, אגדה וקבלה, והגיע לדינו תשובה של כ"ק אדמו"ר שליט"א בענין זה⁴⁷:

"עיקר דיב[ו]ר הנ"ל הי' – לאלו – שאין להם עוד סדר ע"פ תורה בהנ"ל, משא"כ תלמידי הישיבה שלכל לראש צ"ל הלימוד ע"פ סדרי הישיבה ורק בהזמן שמחויין לסדרים שייך הנ"ל, וג"ו לא לכאו"א, וצ"ל בזה ע"פ התיעצות וחוראת המשפיע!".

(גליון תרב)

מו

התחלת העבודה בביהמ"ק השלישי, כשיבנה בלילה

להלן מצוטט תשובות כ"ק אדמו"ר שליט"א על שאלות ששאלו על המבואר בשיחת מוצש"ק פר' אמור תשל"ח:

(א) שאלה: נתבאר בהשיחה, כשיבנה ביהמ"ק – בלילה זה – יהי' התחלת העבודה מתרומת הדשן.

ולכאורה הרי תרומת הדשן היא בהמשך להעבודה דיום שלפני זה, וכמובן בפשטות-הרמת הדשן שנשאר על המזבח מהקרבנות דיום שלפנ"ז, וא"כ היאך יתכן הרמת הדשן לפני עבודת הקרבנות בביהמ"ק החדש?

וע"ז ענה כ"ק אד"ש (כ"ו אייר תשל"ח):

(47) נדפס באג"ק חכ"ד ע' ז, צילום כתי"ק שם [בהמבוא] ע' 24.

"הרי תוספתי דהקרבנות שמיכאל מקריב מנשמותיהן בו' (מדרש - הובא
במ"ז או"ח סי' קך). כן - סידור המערכות לפני עלות השחר (תמיד פ"ב)".

(ב) בהמשך למענה זו שאלו עוד: הרי בהשיחה מבואר - "עכ"פ פון די קרבנות וואָס
אלי הנביא בריינגט"?

וע"ז ענה כ"ק אד"ש (ב' סיון תשל"ח):

"קרוב לודאי שבס' רמ"ע מפאנו (עשרה מאמרות?) שאלו' מקריב ב'
תמידים בכל יום. ואין הזמ"ג לחפש ולכן ציינתי למיכאל ולהמ"ז".

הערת מקבל המענה: מצאתי זה בס' עשרה מאמרות מאמר אם כל חי, ח"ג פכ"ג.

(גליון תרג)

מז

בענין חלל הימני, ג"ן סדרים ות"ק שנה

שאלה: בתניא - בענין חלל הימני שאין בו דם, ולכאור' בשניהם יש דם?

תשובה: ראה עין חיים שער נ' פרק ד' בלקומי תורה שיר השירים לא, א על
פי "ספרי הרפואה" אין חלל הימני מחדש ענין הדם (כי בא לשם מחלל
השמאלי ששם מתקבץ מהנוף" אלא שנתחדש בו חלק האויר הנותן חיים באדם
OXYGEN-

שאלה: ג"ן סדרים, לכאורה נ"ד?

תשובה: ראה שם הגדולים לחיד"א חלק ספרים סוף אות - ג'

שאלה: ת"ק שנה גשמיות?

מענה: כן הוא בפסחים צ"ד, א ושם.

שאלה: חשבון ת"ק שנה?

מענה: לקומי תורה אמור לד, א.

(גליון תרד)

מח

לע"ל יהיו לויים ל"כהנים"

שאלה: בכתבי האריז"ל (הובא בתניא פ"ג) שלעתיד לבוא יהיו הלויים – כהנים ולכאורה איך זה מתאים עם מה שכתוב ביחזקאל (מד, יג) על הלויים – "ולא יגשו אלי לכהן לי גו"?

תשובה: "מפני שעבדו ע"ז ולא שייך לנידו"ד. וראה רד"ק".

וברד"ק (שם, יב): "תחת שהיו משרתים את ישראל לפני גילוליהם כו". ועיי"ש. – המערכת.

(גליון תרו)

מט

ישראל שחטא קבל חלקו מהקליפה

שאלה: בקונטרס "ומעין" מאמר ז' פרק א' (עמ' 77) מבואר: "ישראל . . שחטא ופשע וגרם סילוק הרצון ממנו ואז מקבל שפעו כדוגמת הבע"ח ונוטל חלק בראש ממה שהמשיך לסט"א, כו".

ולכאורה איך יכול לקבל מהקליפה?

תשובה (ה' מנ"א תשל"ח):

"ה"ז חלקו, ואינו מקבל חיות מהם, וע"ד שר המדינה, לבושי הטבע".

(גליון תרו)

נ

יש קונה עולמו בשעה אחת

שאלה: באור התורה וארא ע' קכ"ד (בחצע"ג) מבואר ע"ד ר"א בן דורדיא ש"הניח ראשו בין ברכיו וגעה בבכי עד שיצתה נשמתו" (ע"ז יז, א) "וע"ז אמר [רבי] יש קונה עולמו בשעה אחת . . ולכן א"צ לבחי' ימים ע"ד בא בימים כו", עכ"ל. [היינו שלא היה צריך ללבושים (בחינת "ימים")].

ולכאורה, איך מתאים זה עם מה שכתוב בלקוטי תורה להאריז"ל (לתהלים לב) שאף שהיה לר"א בן דורדייא "קונה עולמו בשעה אחת", מכל מקום הוא היה זקוק ללבושים (ובסגנון כ"ק אדמו"ר הצ"צ: "בא בימים")?

תשובה (ח' שבט תשל"ט): "שממשיכים (1 האור 2) הכלי".

(באוה"ת מבואר ע"ד המשכת האור, שהוא ממשיך "ממקור האור, כמשל הנהר (כמאמר אדה"ז בזה)". (בל"ת שם מבואר ע"ד ענין הכלים).

(גליון תרח)

נא

להזכיר שם האם בתפלה

ע"ד מה שנדפס במכתב-עת מקור להזכיר שם האם בתפלה מגמרא שבת [סו, ב] ועוד – העיר כ"ק אדמו"ר שליט"א (כ"ו אייר תשל"ח):

"ראה ג"כ זח"א פד, א. ובניצוצי זחר שם".

ובזהר שם: "[דוד אמר] והושיעה לבן אמתך, וכי לא הוי בריה דישי, איהו עד דאיהו אמר בשמא דאמיה ולא בשמא דאבוי, אלא הא אוקימנא דכד ייתי ב[ר] נ[ש] לקבל מלה עלאה לאדכרא בעי למהך במלה דאיהו ודאי, ועל דאָ אדכר לאמיה ולא לאבוי" – המערכת.

ולהעיר מאגרות קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א ח"ח ע' רפ"א (ועד"ז בכ"מ):

"ובטח יודיע ג"כ שם אמו, כמבואר בזהר הק' ומרומז גם בש"ס שבעניני בריאות הן בגשמיות והן ברוחניות צריך להזכיר בשם האם (עיין זהר ח"א פ"ד, א. שבת סו, ב. פנים יפות ס"פ בהעלותך. דברי תורה מהד"ת ס"ה)".

(גליון תרח)

נב

טראַכט גוט וועט זיין גוט

להלן תשובה שהואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לענות לא' שביקש ברכה על חולה

מקרובי משפחתו, (בשנת תשכ"ב?):

"לפלא אז מ'רעט און מ'רעט וכשמגיע לפועל – כאו"א חושב שהכוונה למי שהוא אחר לא אליו!"

כו"ב פעמים מוכא פתגם – הוראת רבותנו נשיאנו: מראכט גוט וועט זיין גוט, (שהכוונה שהמח' תועיל בזה) – וכהיפך מזה "ממציא" מחשבות באופן הפכי, ולמרות שנמצאים בחודש אדר שנצ[ט]ווינו להרכות בשמחה, שרוי בעצבות, (עי' תניא בזה) וכו', וחותרים בדבר מלכות: מראכט גוט וועט זיין גוט בנראה ונגלה".

(גליון תרי)

נג

לימוד הרמב"ם בתוכנית הישיבה

מענת כ"ק אדמו"ר שליט"א להנהלת ישיבה, אודות לימוד הרמב"ם בתכנית סדרי הלימודים בישיבה:

"לימוד משנה תורה אינה שייכת לסדר לימוד דישיבה כמובן".

(גליון תריא)

נד

כתיבת "ב"ה" בראש המכתב

להלן מצוטט מענה כ"ק אדמו"ר שליט"א לשלוחי המל"ח על מכתב שמסרו לכ"ק אדמו"ר שליט"א – שקבלו ממשחו:

"בהזדמנות – כדאי לעודדם לכתוב בראש מכתב שלהם "ב"ה" וכמה וכמה תועליות בזה".

(גליון תריא)

נה

מקום ואופן החתונה

להלן מענה כ"ק אדמו"ר שליט"א לבני משפחה שכתבו בקשר למקום ואופן החתונה:

"אודות מקום ① ואופן החתונה שכתבו "ולא יהי' חתונה גדולה כ"ב" ②.

① הרי שם (כמדומה) יש מחיצה העושה מהאולם כ' אולמות וא"כ ה"ז באופן שהשמחה במעונו

② בחומריות – אבל דוקא עי"ז גדולה ברוחניות ואפילו בגשמיות יהודית

הערת המערכת: בקשר להערה מס' 1 של כ"ק אדמו"ר שליט"א, עיין גם באג"ק ח"ט ע"א. בקשר להערה מס' 2 של כ"ק אדמו"ר שליט"א, עיין גם באג"ק ח"ה ע' נג, ח"ו ע' קלא, ח"ז ע' שטו.

(גליון תריב)

נו

ונתת מהודך עליו, האם נתחסר אור ממשה

להלן מובא שאלה ששאל אחד מאנ"ש את כ"ק אד"ש, והמענה.

בספר המאמרים למהר"ש, תורת שמואל תרכ"ה מאמר להבין דאדם קדמא וכו' ע"ש (מיוסד בדרמ"צ מצות מינוי מלך).

שאלה: ס"ב בדרך ט"ו נאמר שם: וכך הי' במשה שנאמר בו ונתת מהודך עליו נתינה ממש שנתחסר בו אותו האור שנתן ליהושע וכן לזקנים דכתיב ואצלתי מן הרוח אשר עליך כו'. וברש"י בהעלותך י"א פסוק י"ז נאמר: ושמתי עליהם למה משה דומה באותו שעה לנר שמונח ע"ג מנורה והכל מדליקין הימנו ואין אורו חסר כלום ספרי שם.

מענה: נוסף על הנ"ל הבין מיני' ובי' ברש"י וספרי – למה לא פי' כן גם בונתת דיהושע ובפי' הוא חידוש יותר? ועכצ"ל דשאני התם דכתיב ונתת ועפ"ז תתחזק הקושיא (בלאה"כ) בהמאמר כתב וכן בזקנים כו' – והרי בהם לא נאמר נתינה. ומהו ההכרח לפרש שנחסר במשה גם בענין הזקנים, וי"ל: כ' הדעות בנוגע לזקנים – הם כ' הדעות בבמדב"ר פט"ו: א) בזקנים הי' כמדליק נר (פיסקא יט), ב) שמשכר הניתן למשה נטלו הזקנים (פיסקא כה) [ועפ"ז

מובן – מאי בנייהו] – והסיום שם ועפ"כ משה לא חסר כלום – הוא בפשטות, מפני שמילא ה' את החסרון. ועפ"ז מובן: (1) מה ששינה הל' בזה בפיסקא זו – מהל' בפ' יט – "משה משלו לא חסר כלום" [כי לדעה זו – היסר בשעת מעשה]. (2) וכאן מוסיף: שלסוף מ' שנה א"ל ואינה בהקודמות אף דקרא דמביא בה ג"כ נאמר בסוף מ' שנה, (3) שינוי הראיות דב' הפיסקות. וק"ל.

רק דעה א' בנוגע ליהושע. כנ"ל שפירש ונתת (ואפ"ל בדוחק עכ"פ, שזהו שם המושאל, שהרי פי' שצ"ל ב' ענינים: וסמכת ונתת, ועפ"ז מובן המדר"ר פכ"א, ט"ו: וסמכת – כמדליק נר מנר, ונתת כמערה מכלי לכלי) –

והנה ע"פ הביאור במאמר יוקשה: ומה שביהושע צ"ל באופן דחסר (מפני ריחוק הערך) עאכו"כ בנוגע לזקנים – ולזה מוכרח להביא במאמר גם הענין דזקנים – להביאור שבמאמר – י"ל דלדעה זו ירד משה ממדר"י (בירידת בנ"י ממדר"י, דכלום נתתי לך גדולה אלא בו'), ורש"י בפ"י עה"ת שלכל לראש ענינו – פשט הביא דעה דכנר מנר, בהמשך לפי' (1) לפני זה (יא, כב) דמשמעו – דדבר קשה דיכר משה [ודעת ר"ש שם דגם באותה שעה הי' משה בדרגה בכל ביתי נו' – כהדעה שהובאה במאמר] (3) ולהעיר מהו"א (ג, א).

הערת המערכת: ראה בארוכה בלקו"ש ח"ח בהעלותך (ב).

(גליון תריג)

נז

בענין שידוכים

להלן מובא מכתב מכ"ה שבט תשי"ג (לא נתפרסם באגרות קודש)⁴⁸ ששלח כ"ק אדמו"ר שליט"א לאחד מאנ"ש:

שלום וברכה!

במענה על מכתבו מכ"א שבט, בו כותב ע"ד הנכבדות שמציעים לכתו . . תחי' עם האברך מר . . שי':

(48) מאז כבר נדפס באגרות קודש חכ"א ע' קצד, וב'צדיק למלך" ח"ד ע' 96.

הנה אם מבין התמימים ואנ"ש לא נמצא ענין המתאים בשבילה, וכן אין ביניהם חילוק בשנים יותר מדי, וגם בתו מסכמת מרצונה הטוב על הצעה זו, אזי כראי לקרב הדבר. והשי"ת ינחם בדרך הטוב לפני בתו תחי' בגשמיות וברוחניות גם יחד.

בברכה (חי"ק)

(גליון תרי"ד)

נח

בענין הנ"ל

להלן מובא מכתב⁴⁹ בהמשך לענין הקודם:

שלום וברכה!

במענה על הודעתו מקשוה"ת של בתו תחי', יתן השי"ת שיהי' בשעה טובה ומוצלחת ובבנין עדי עד על יסודי התורה והמצוה כפי שהם מוארים במאור שבתורה זוהי תורת החסידות.

והנה ידוע דרך הקדושה שהוא לאט לאט. ובמילא, צריך הי' למצוא דרכים המתאימים לקרב את המיול"ח לתורת החסידות דרכי' והנהגותי'. ובפרט ע"פ מרו"ל דחתנו כבנו, וידוע שמצות חינוך בבן היא מוטלת על האב, ובפרט מצות חינוך דתלמוד תורה שהוא מדאורייתא על האב, וכפסק רבינו ז"ל בהלכות ת"ת בתחלתו ובכמה מקומות. ופשוט אשר לימוד תורת החסידות הוא בכלל זה.

בברכת מול טוב (חי"ק)

(גליון תרי"ד)

(49) מכתב זה נרפס באגרות קודש חכ"א ע' קצח, וב"צדיק למלך" ח"ד ע' 96, ושם בהוספת התאריך י"ב אדר תשי"ג.

נט

השלמות לספר השליחות

מאז פירסומו של "ספר השליחות" (קה"ת, כפ"ח תשמ"ז) שיגרו אלי רבים מאנ"ש הערות והארות, וכן תוספות לחומר שנדפס שם. להלן ב' קטעים ממכתבים הקשורים בביקור השלוחים באה"ק בשנת תשט"ז (שחומר עד"ז נדפס שם עמ' 578, ובנסמן ב' מבוואר לשם עמ' 24 הע' 31), שלא פורסמו ע"ע⁵⁰:

ב"ה. א' מנ"א תשמ"ז

הנהלת צעירי אגודת חב"ד

סניף תל אביב

ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

. . . בודאי למותר לעוררם אשר ינצלו ביקור השלוחים שליט"א, שעלו מכאן למושך איזה שבועות לאה"ק ת"ו בתור ב"כ אנ"ש ובאי כחי, ומנייכו ומיניהו יתקלם שם עילאה. ואחכה לבשו"ט ומפורטות.

בברכת הצלחה (חי"ק)

* * *

ב"ה. יד מנ"א תשמ"ז

הנהלת צעירי אגודת חב"ד

סניף תל אביב

ה' עליהם יחיו

שלום וברכה!

50) המכתב הראשון דלקמן נדפס בשלימותו באגרות קודש חי"ג ע' שכ. המכתב השני נדפס עם שינויים קלים באגרות קודש חי"ג ע' שע.

מאשר הנני קבלת מכתבם מד' מג"א, ואחכה להמשך בשורות הטובות, ובפרט בסידור ובניצול שהות השלוחים שליט"א באה"ק ת"ו ככל הדרוש, ומוכן שזהו תלוי בשיתוף פעולה של כל אנ"ש אשר באה"ק ת"ו, ובוה הצעירים צריכים להיות מהלוקחים בראש, כיון שכחותיהם עדיין לא נשתמשו כ"כ שנים בעניני חול, מרצם צ"ל גדול יותר והרתיחה דימי הבחרות עד ימי העמידה צריכים להשתמש כ"כ, כבכל שאר עניני הבריאה בכדי לעשות לו דירה בתחתונים, ע"י עניני תורה ומצות, וע"פ המבואר בחסידות שענין דירה היא שאדם נמצא בה בכל עצמותו ועד"ז בדירת אדם העליון – מוכרח לזה הפצת המעינות, סתים דאורייתא שע"ז מתקשרים בסתים דקוב"ה.

המצפה לבשו"ט, וחותרם בכרכת הצלחה מופלגה
בעבודתם בקדש, שזהו תלוי בזה שיהיו כולם
כאחד, וכמבואר בדברי רבנו הזקן בתניא פרק ל"ב.

(חי"ק)

. . . יקחו מקופות המנבית המיוחדת . . . מאתיים ל"י בתור השתתפוי
בהוצאות הקשורות בביקור הנ"ל . . .

הרב מרדכי מנשה לאופר
(גליון תרי"ט)

ס

הוצאת ספר תרגום אנגלי לספר יד החזקה

ע"ד הוצאת ספר תרגום אנגלי להלי תפלה ח"ב וברכת כהנים בספר יד – החזקה
להרמב"ם, ע"י הוצאת ספרים וגשל מאזנים, ארץ הקודש ת"ו. הואיל כ"ק אדמו"ר
שליט"א לענות (ז' תמוז תשמ"ט):

נת' ות"ח וגדול זכות הרמב"ם וכו'.

וזה א-לי ואנוהו גו' דפוס נאה,

לכאורה הי' בשלימות עוד יותר

כאם יתוסף חוט השני להזכיר וואו מיהאלט

אזכיר עה"צ.

(גליון תרכ"ו)

סא

ע"ד אמירת תחנון בג' תמוז וח"י אלול

על שאלת א' מאנ"ש ע"ד אמירת תחנון ביום ג' תמוז וח"י אלול, הואיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לענות (ט' תמוז ה'תשמ"ט):

"ענינים התלויים ברנש – אין מקום לשאול כיון שזוהי הוכחה שאין רנש".

(גליון תרכח)

סב

ליקוי לבנה בט"ו באב

הננו מפרסמים בזה מ"ש כ"ק אדמו"ר שליט"א לא' בקשר לשאלתו ע"ד הליקוי לבנה שהי' בט"ו באב בלילה (בארצות הברית), שלכאורה הוא כעין סתירה מיני' ובי', שבזמן דקיימא סיהרא באשלמותא (המורה על גודל העלי' של ישראל הדומין ללבנה) ותשש כחה של חמה בט"ו באב – נעשה ליקוי לבנה, שהוא סימן רע לישראל:

"בל ליקוי לבנה באיזה חודש שיהי' – זמנו רק בבא חציו החודש, ועי"ז נעשה הליקוי, וזהו תוכנו (שהארץ בדיוק בין השמש והלבנה)".

ובהמשך לזה כתב כ"ק אדמו"ר שליט"א, שאין לומר (כדי לבאר סתירה הנ"ל) שבענין ליקוי לבנה יש גם ענין טובה ומעלה -

ש"הרי זה סימן רע ואיזה מעלה יש בה?! ומה לזה ולשלימות?!

כשאומרים סימן טוב לאיש פ' (עם פ') (או הפכו) – אין הפי' שבבל הענינים כולם שלהם צ"ל 100% טוב ממש.

[ולדוגמא:] נושא פסל מיכה הי' בשעת שירת הים".

(גליון תרלא)

סג

אות בספר תורה

הננו לפרסם בזה תשובה מכ"ק אדמו"ר שליט"א לסטודנטית אחת ששמעה ש"יש ששים רבוא אותיות לתורה" ושלכל יהודי יש אות בספר – תורה וכו', ופנתה לכ"ק אדמו"ר שליט"א בבקשה, לדעת היכן נמצא האות שלה, וענה כ"ק אדמו"ר שליט"א (בחודש סיון ה'תשמ"ט):

"רק ה' יודע".

(גליון תרלא)

סד

כלל שמביאים התחלת כתוב ומתכוונים (גם) על המשכו

התשובה שלפנינו נכתבה כמענה לילד שפנה לכ"ק אדמו"ר שליט"א, בתש"מ, ודנה אודות הכלל לצטט התחלת הכתוב מתוך כוונה שהפירוש וכיו"ב יוסב גם על ההמשך. למען שלימות הענין נעתיק תחילה את מכתבו של השואל, וז"ל:

"איך וויל דאָ מודיע זיין כ"ק אדמו"ר שליט"א אַז כמדומה אַז איך האָב געהערט ביי די פארבריינגען שבת ר"ח תמוז [תש"מ]⁵¹ אַז פאַרוואָס איז מען ניט מייחס קרח'ן ביז יעקב, ווייל יעקב האָט געבעטען "בסודם אל תבוא נפשי".

וויל איך באמערקן אַז רש"י אין ויחי זאָגט, אַז בסודם אל תבוא נפשי האָט יעקב געמיינט די מעשה פון זמרי בן סלוא, און בקהלים אל תחד כבודי מיינט די מחלוקת פון קרח. דאָ אויך אין קרח בריינגט רש"י אַראָפּ דעם טייל פון פסוק, בקהלים אל תחד כבודי".

כ"ק אדמו"ר שליט"א אישר את הדברים [ע"י העברת קו על המלים: "אז כמדומה אז"], אלא שאחרי המלים "בסודם אל תבוא נפשי" – הוסיף:

"גן"

ובשולי המכתב כתב:

"נהנתי בראותי שמשים לב לכהנ"ל. ובפשוט דהראי' [הוא מ"בקהלם אל תחד כבודי" (בגוכתי"ק סובבו מלים (מודגשות) אלו – במכתב השואל – בעיגול וצויינו בסימן-חץ לכאן)] וכ"ב במדרו"ל.

בכ"ז אמרתי כנ"ל – ע"פ הכלל בכ"מ שמביאים ההתחלה וסומכים על ההמשך,

ומתאים כלל זה כאן ביחוד – כי בכמדב"ר ובתנחומא כאן בפ' קורח – מתחיל בתחלת הכתוב (אף ששייך בתהמשך – לזמרי, או למרגלים) בסודם אל גו' – (נוסף על הענין דלחידודי) שכבר פי' בפ' ויחי".

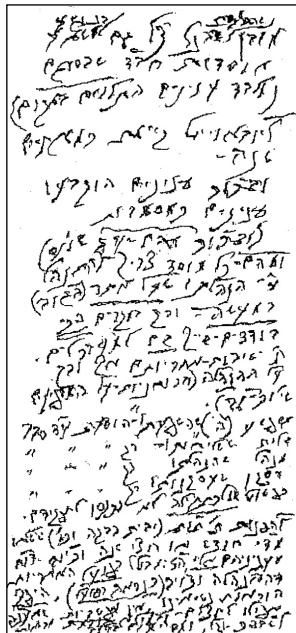
(גליון תרלט)

סה

הצעות שונות במוסדות חב"ד

התשובה שלפנינו נכתבה, כמענה לכמה שהציעו לתן כמה ענינים בקשר לשיפור מצב החינוך במוסדותנו באירופה ועוד, ועל כך מוסבת תשובת כ"ק אדמו"ר שליט"א (שנרשמה על ידי הטלפון) – (ד' אלול תשמ"ז):

מובן שההצעות דהנ"ל צ"ל גם בנוגע לשאר מוסדות חב"ד שבסוגם, (מלבד ענינים התלויים במקום)

ליוכאוויטש קיימת כמאתיים שנה – ובכו"ב ענינים הוקבעו ענינים במסמורות (ובכו"ב עפ"י שו"ע)

ומהם – כל מוסד צריך להתנהל ע"י הנהלתו שעל אתר (בנו"ר) במעשה – רק במקרים הכי בודדים גם למעבר לים

ת' ישיבות אחריותם אך ורק על ההנהלה (הרוחניות – על המשפיעים שי' וכיו"ב)

משפיע(ה) שהשפעתו – הודעה ע"ד 770

שליח ששליחותו – " " "

מנהל שהנהלתו – " " "

עסקן שעסקנותו – " " "

כפשוט שמלכתחילה לא נכנסו לתפקידם

להפנות ת' תו"ת (ובית רבקה וכו') שישלחו מידי חודש או חצי שנה וכיו"ב דו"ח מעניניהם אלי - ה"ז: מבטל בפועל האחריות דהתנהלה וכיו"ב (כנראה בפועל), היפך הוראות נשיאינו – אין אפשריות שאענה אפי' לחציים – ובמילא גורמות מביאות לשבה"ב.

ומסיים בטוב.

(גליון תרמב)

סו

אין חלום בלא דב"ט

בהתוועדות ש"פ מקץ תש"מ, נתבאר בפרש"י וישב (לז, י) ד"ה הבוא נבוא: "והלא אמך כבר מתה, והוא לא היה יודע שהדברים מגיעין לבלהה שגדלתו כאמו. ורבותינו למדו מכאן שאין חלום בלא דברים בטלים כו" – שגם לפי פירוש הראשון של רש"י אפשר להיות דברים בטלים בחלום (אמיתי), ומה שמחדש ב"ורבותינו למדו" הוא – שבכל חלום מוכרח להיות דב"ט, "שאין חלום בלא דב"ט", ע"כ.

ועל זה הקשה א' בשעתו:

(א) מכיון שגם לפי פירוש הראשון אפשר להיות בחלום דב"ט – למה צריך רש"י לומר "והוא לא היה יודע שהדברים מגיעין לבלהה" הרי אפשר להיות שפרט זה ("ירח") הוא דברים בטלים?

וענה על כך כ"ק אדמו"ר שליט"א:

"אצל בן ה' פשוט, שבאם אפ"ל חלום בלא דב"ט ה"ז אצל בן זקוניו דיעקב".

שוב הוסיף הלה ושאל: (ב) איך הוא הלימוד מכאן שבחלום מוכרח להיות דב"ט – והרי גם כשנאמר שירח קאי על רחל ולא על בלהה, מוכח מכאן רק שבחלום אפשר להיות דב"ט, ואיך למדו מכאן שבחלום מוכרח להיות דב"ט?

וע"ז ענה כ"ק אדמו"ר שליט"א:

"ע"פ הנ"ל".

(גליון תרמד)

סז

חגירת אבנט בכניסה לביה"כ

שמעתי מהררי"ל שי' ביסטריצקי ששמע בעצמו מפה קדשו של כ"ק אדמו"ר שאין להכנס לביהכ"ס באבנט (גארטל).

ומענין לענין, באותו מעמד אמר עוד כ"ק אדמו"ר שקיטל צ"ל אַזאַ וואָס מ'טוט אן איבערן קאפּ, (היינו שסגור בחלקו מלפניו, ולא כאלו שפתוחים לפניהם עד למטה וסוגרים אותם בכפתורים).

הרב שניאור זלמן ווילשאנסקי, ראש הישיבה
(גליון תשי"ז)

סח

גדולים מתורתם אומנתם

על דו"ח שנכתב בשם הוועד אודות "קרן לפיתוח מחנה ישראל" [צוה למסור בערב יוה"כ תש"נ]:

נת' ות"ח ת"ח והזמן גרמא (בהיותו קרוב) ליחיד ועאכו"כ לצבור ועאכו"כ לעוסקי בצ"צ שגדולים מתורתם אומנתם.

אזכיר עה"צ

(גליון תשל"ג)

סט

תנאי בנתינת שם ביהכנ"ס

בנדון בקשת רשות מהרבי שיקראו הביהכ"נ במאריסטאון בשם "בית הכנסת לוי יצחק דמאריסטאון" [כ' מנחם אב תשד"מ]:

בודאי במחיצה הטובה לא רק בדיעבד וכו' וכן שיהי' ג"כ ביה"מ [=בית המדרש] (שיעורי תורה ברבים) ועפי"ז (סימן בחץ וסיבב את בקשת הרשות בהמכתב, והוסיף:)

אזכיר עה"צ ויבשרו טוב

(גליון תשלג)

ע

ע"ד "הניגון הידוע"

א' הבע"ב רצה בדוקא – ובעקשנות – להראות כדינער שלנו "ווידאו" של מסיבה שלו באה"ק, בה סיימו "בניגון הידוע".

בהתאם להדו"ח והשאלה אודות זה ענה הרבי ע"י א' המזכירים שיקבלו תשובה מהרבי, ושבינתיים לא לבטל המסיבה – ו-נישט טאָן אַ ווילדע זאָך, ואח"כ ענה בזה הלשון [כסלו ה'תשמ"ח]:

המוסד הוא מחלקה ובהמשך לתו"ת, שנתיסד ומתנהל ע"י שלוחי כ"ק מו"ח ארמו"ר ואביו – נבג"מ.

עפ"י פשוט – שבכל הנ"ל צ"ל עפ"י רצונם (עפ"י השערה אמיתית ...) באם אינו יכול לשער – ישאל הנהלה המרכזית דתו"ת

בהמשך למענה זו, הלכתי בלילה ההוא לבית "חתן הנשף", ולאחר שיחה ארוכה שינה את דעתו והחלטנו שבמקום "ניגון הידוע", יזמרו "אני מאמין" וכן נעשה ברוב פאר. כשקבלתי "משקה" מהרבי בשבת שלפני החגיגה הי' ניכר שביעת רצון וענה פעמיים – זאָל זיין בהצלחה רבה על הדו"ח שאחר החגיגה ענה:

נת' בעתו – והקודמיו – ות"ח ת"ח.
אזכיר עה"צ ויבשר טוב

(גליון תשלג)

עא

ברכה ליום הולדת

בנדון בקשת ברכה ליום הולדת:
מנהגי יום הולדת
התחלת מזמור פדה בשלום וגו'
אזכיר עה"צ

(גליון תשלג)

עב

ברכה לסיום הרמב"ם

מענת הרבי בנוגע לסיום הרמב"ם הראשון [תשמ"ה]:

אזכיר עה"צ שיהא כל הנ"ל בהצלחה רבה ביותר מן המשוער

בדו"ח שאחר הסיום כתבתי שהיו נוכחים שם גם מנהיגי עדות לא דתיים וכו', והשתדלתי לקרבם בזהירות המתאימה, וע"ז הגיב הרבי:

ונכון כמוכן

ובהמשך המכתב כתבתי: ויתן השי"ת שנוכל לבשר עוד בשורות טובות בהנ"ל ובשאר הענינים. הרבי סיבב התיבות "עוד בשורות טובות בהנ"ל ובשאר הענינים" והוסיף:

נת' ות"ח ת"ח. אזכיר עה"פ על הציון

(גליון תשלג)

עג

בענין נתינת צדקה לרפואה

בנדון עשיר גדול שהי' חולה במחלה הידועה וקיבל ברכה וב"ה נתרפא. לאח"ז הבטיח לתת סכום הגון ואח"כ חזר בו מתוך לחץ משפחתי.

כתבתי אודות זה להרבי, וענה:

יסביר לזונ' תי' שח"ן במצב כזה לחזור מהכטחה לצדקה – היינו להקב"ה שחוא הרופא כל בשר (והרופאים בשר ודם אך שלוחיו).

לנסוע עה"פ להתראות עמו ועם זונ' בפ"ע וגם ביחד ולהסביר כנ"ל.

אזכיר עה"צ

מאז עברו י"ב שנים והוא ב"ה בריא, והתחיל לתת סכומים גדולים.

(גליון תשלג)

עד

בענין רפואה

מענה לגביר בנדון רפואה במשפחתו [תשמ"ב]:

כיון שדר. מענדלער שי' עוסק בכהנ"ל (במחקר) - יבקש הרב הערסאן שי'
שיברר דעתו בכ"ז ואולי יש לו גם עוד הצעות
אזכיר עוה"פ עה"צ

(גליון תשלג)

עה

בענין הנ"ל

בנדון "רפואה" במשפחה של א' הבע"ב.

וכן תעשה ואח"כ יתייעץ ברופא ידיד או ברופא דר. מענדלער מה לעשות
בדיקת המזוונות
אזכיר עה"צ

(גליון תשלג)

עו

בנדון מקוה במאריסטאון

בנדון מקוה נשים במאריסטאון [ר' תשרי תשמ"ה]:

כהחלמת וועד המרכזי דרבני חב"ד שלימ"א

(גליון תשלג)

עז

לשלוח לעוד נדבן

בנוגע להדפסת הספר The Lamplighters עם הרבה תמונות וכו', שלחנו הספר לכל השייכים אלנו במספר רב וגם שלחנו העתק מהספר להרבי ביחד עם דו"ח, וע"ז ענה:

להחזיר המצור"ב וישתמש בו לשלוח לעוד נדבן כו'. ויבשר טוב כל הימים ובהוספה רבה כו'. אזכיר עה"צ

(גליון תשלג)

עח

מסחר בחודש אלול

בנדון בע"ב מצליח שרצה להכנס לכמה מסחרים – בחודש אלול. לשאלה הא' ציין למכתבו שכדאי להכנס,

ובאם אפשר בחודש אלול בשמומו"צ.

אזכיר עה"צ

שלום חתנו שי'.

לשאלה הב' ענה:

צע"ג – אם כדאי. (ובכל אופן, אינו קשור לעסקו דהאניאות) והתבונן בזה עוה"פ לאחרי הכוח"ט – בשנת הבעל"ט.

(גליון תשלג)

עט

התפשטות במסחר

מענה לא' הבע"ב שלנו שרצה להתפשט גם במסחרים אחרים וכו':

פזור הנפש גדול – אבל כיון שכנראה רצונו חזק בזה יעשה כן ואזכיר עה"צ להצלחה ולבשור"ט.

(גליון תשלג)

פ

קופת צדקה בכל מכונית

בנדון אסון ר"ל שקרה במסחרו של א' הבע"ב:

- ① כדאי שיכתיחו אמירת קדיש ויעזרו בכסף באופן מתאים כאם זקוקים לזה, למשפחת היהודי.
 ② כדאי שינהיגו שבכל אומום דהנ"ל תהי' קופת צדקה אוכיר עה"צ

(גליון תשלג)

פא

גימי קארטער

פרעזידענט גימי קארטער בשעתו ענה לנו בחיוב שישתתף בחגיגה השנתית דמוסדות חב"ד שע"י מאריסטאון. אמנם בינתיים (חדשיים אח"כ) דיבר שלא כהוגן בנדון ירושלים עיה"ק והשטחים ונעשה רושם עוז כנגדו מצד כמה חוגים מאחבנ"י באמריקא. שאלנו אז חו"ד ק' האם לבקש אופנים – אין א' איידעלען אופן – לבטל ביאתו להדינער שלנו:

לא לבטל – והרי משתדלים כל ההנהלה שידבר בראוי, וזכות הרבים מסייעתם והשם יצליחם ויבשר טוב. ויהי' כ"ז בהצלחה רבה

(גליון תשל"ג)

פב

מזוזה במעטפה תוך מעטפה

לאברך שאביו הי' חולה ושהה בבית הרפואה, והי' מאד לא רגוע:

יביאו לו תניא ויקרא בו מזמן לזמן וכן מזוזה (ברוקה) במעטפה תוך מעטפה אוכיר עה"צ ויב"ט

(גליון תשלג)

פג

תנאי להו"ל ספר

לאברך שהכין ספר משיעוריו ושאל אם להוציאו לאור, ענה:

בודאי עפ"י מאמר חז"ל בתועלת שקו"ט עם חברים, "זר(י)ב" שלו וכו' עשה כן בהמצוב"ז ויהא בשמומו"צ אוכיר עה"צ

(גליון תשלג)

פד

נסיעה רק ביפוי כח מלא מהבעל

לאשה א' ששאלה בנוגע לנסיעה לאיזה מקום, ענה:

באם שואלת ביפוי כח מלא מבעלה שי'
תעשה כנ"ל אוכיר עה"צ

(גליון תשמא)

פה

מגבית באניתו של מר דוד שי טשעים

בנדון מגבית שעשו ביום כ"ב תמוז תשמ"ט באני' הגדולה של ר' דוד טשעים שי':

אוכיר עה"צ לבשור"ט בהוספה על המשוער וכמו שנא' מן המיצר (בין המצרים) ענני במרחב.

(גליון תשמא)

פו

תנאי להו"ל ספר

לאברך שעמד להוציא לאור ספר משיעוריו:

להוציא הספר הנ"ל לאחרי הנהח ע"י עוד אחד מבין וכו"ב אוכיר עה"צ

(גליון תשמא)

פז

פי' והעמידו תלמידים הרבה

בהיות פעם לבקור הרב סוויפט
 הואיל כ"ק מו"ח אדמו"ר לאמר לו, הדיוק והעמידו תלמידים הרבה ולא רבים
 זיי ואלעזר לאנג זיין תלמידים.
 ואולי יש לפרש, שתמיד בכמות (כזמן) וכאיכות (במהות) יהיו בכחי' תלמידים
 תמיד לקבלה ולשגשוג וכו'.

(גליון תשמא)

פח

נתינת שם

לאברך ששאל אודות נתינת שם, ענה:
 בענין שמות – ידועה הוראת כ"ק מו"ח אדמו"ר שבוה על החורים שי' להחליט
 ויהא לאוי"ש"מ.

(גליון תשמא)

פט

ראיית ניסים

לאברך שהודיע להרבי אודות ענין נסי במשפחתו, ענה:
 כשם שראו חסדי ה' ביום ב' ד' תמוז בן בודאי יצליחם גם לעתיד לבוא ותבשרו
 טוב

(גליון תשמא)

צ

תנאי להתפלל באריכות

אה שאמרתי רחוקה
 וצ"ע בספר לוי אגז
 כסבל הישיבה -
 הכי יאלה לה ואתה וס'
 גאעות שאחרי הספרי

לפנינו צילום מהוספת רבינו בגוכתי"ק,
 על מכתב להררשד"ב שי גורקאוו מיום א'
 טבת תשי"ב*, ע"ד תשלומים למי שמתפלל
 באריכות ועי"ז אינו שומר סדרי הישיבה
 כדבעי:
 מה שמאריך בתפלה ועי"ז חסר
 בלימוד כסדר הישיבה - הרי ימלא זה
 ובתום' בשעות שאחרי הסדר.

*האיגרת בשלמותה נדפסה באג"ק כ"ק אדמו"ר חכ"א ע' קלט ואילך, וצילום
 הכתי"ק בא בפרסום ראשון, ותודתנו נתונה להת' שמואל שי גאלדבערג שנתן לנו
 הכתי"ק ע"מ לפרסמה.

(גליון תשנח)

צא

תורת החשבון

$$\begin{aligned} & \lambda \int_0^1 \frac{g(f+\delta)}{f(f+\delta) - a^2 w^2 \delta^2} \cdot c = \frac{T g w_0}{\lambda - a w} \\ & \Sigma 2g\lambda = \frac{1}{4\pi^2} \int_0^{\infty} \int_0^{\infty} \frac{2g^2 (f+\delta) \log \frac{f+\delta}{f} d\omega d\delta}{f(f+\delta) - a^2 w^2 \delta^2} = \\ & = \frac{1}{4\pi^2} \int_0^{\infty} \int_0^{\infty} \frac{2g^2}{a^2 w} \left[\frac{f+\delta}{f} \log \frac{\sqrt{f(f+\delta)} + a w}{\sqrt{f(f+\delta)}} + \dots \right] \\ & = \frac{1}{4\pi^2} \int_0^{\infty} \int_0^{\infty} \frac{2g^2}{a^2 w} \sqrt{\frac{f+\delta}{f}} \log \left(1 + \frac{a w}{\sqrt{f(f+\delta)}} \right) \\ & = \frac{2}{4\pi^2} \sum_{-\infty}^{\infty} \int_0^{\infty} \frac{a^{2n} w^{2n} g^2}{f^{n+1} (f+\delta)^n (2n+1)} d\omega \\ & \Sigma f\lambda^2 = \frac{1}{4\pi^2} \int_0^{\infty} \int_0^{\infty} \frac{g^2 (f+\delta)^2 d\omega d\delta}{[f(f+\delta) - a^2 w^2 \delta^2]^2} = \frac{1}{4\pi^2} \int_0^{\infty} \int_0^{\infty} \frac{g^2}{a^2 w} \left[\frac{f+\delta}{f} \left[\log \left(1 + \frac{a w}{\sqrt{f(f+\delta)}} \right) + \dots \right] \right] \end{aligned}$$

(גליון תשנח)

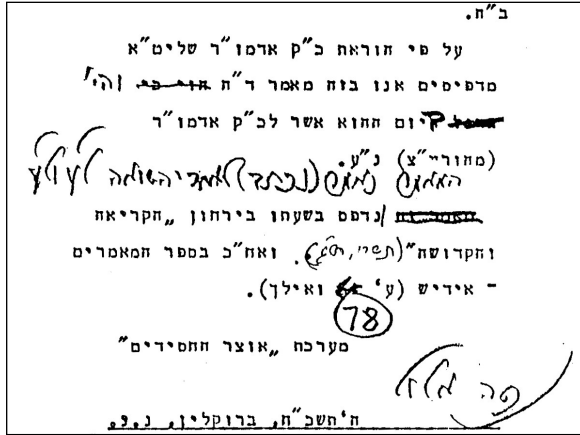
לקראת י"ג אייר -
 יאָרצייט הו"ה וכו' ישראל
 ארי' ליב ז"ל, אחיו של כ"ק
 אדמו"ר נשיא דורנו,
 מדפיסים אנו - בפרסום
 ראשון - צילום מעמוד
 בתורת החשבון שקרוב
 לודאי נכתב בכתי"י של
 הו"ח ר' ישראל ארי' ליב:

צב

כתי"ק פרסום ראשון

להלן פיענוח הכתי"ק (בא בהדגשה):

ב"ה.

על פי הוראת כ"ק אדמו"ר שליט"א מדפיסים אנו בזה מאמר ד"ה הו"כ והי' גדול ביום ההוא אשר לכ"ק אדמו"ר (מוהרי"צ) נ"ע.

המאמר נאמר (נכתב) לאחר השואה לעול"ע [לא עתה ולא עלינו] מאמר זה ונדפס בשעתו בירחון "הקריאה והקדושה" (תשרי, תש"ג).

תש"ג). ואח"כ בספר המאמרים - אידיש (ע' 54 78 ואילך).

מערכת "אוצר החסידים"

ב"ה אלול ה'תשכ"ח, ברוקלין נ.י.

(גליון תשס"ב)

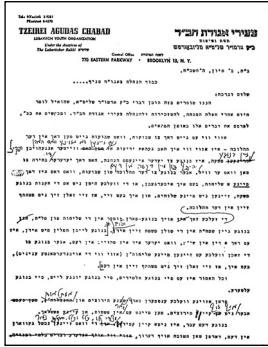

צג

התקנות על שתיות יי"ש

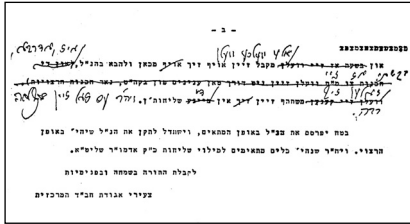
ביום ב' לחדש סיון תשכ"ז, לאחר תפלת מנחה, קרא כ"ק אדמו"ר להמזכירות והנהלת צעירי אגודת חב"ד, דיבר בפניהם שיחה קצרה, וביקש לפרסם את הדברים באופן המתאים. לקראת חג השבועות, מדפיסים אנו בזה הגהות כ"ק אדמו"ר על השיחה. [מה שבכ"ק בא באותיות מודגשות].

"אזוי ווי עס גייט דאך צו שבועות, וואס שבועות גייט מען דאין אין דער תהלוכה - איז אזוי ווי איך האב געהאט ידיעות אז עס זיינען דא אזוינע וואס האָבן ווייטער אנגעהויבן מקיל זיין בנוגע משקה, איז בנוגע צו יעדערס איינעמס מנהג, האט דאך

יעדערער די בחירה צו טאָן וואָס ער וויל היפך פון מיין בקשה אין דעם. אָבער בנוגע צו דער תהלוכה פון שבועות, וואָס דאָס איז דאך מיינע א שליחות, בעט איך איבערגעבן, אז די וועלכע היטן ניט אפ די תקנות בנוגע משקה, זיינען ניט מיינע שלוחים. און איך בעט זיי, אז זיי זאָלן זיך ניט משתתף זיין אין דער תהלוכה. די זעלבע זאָך איז אויך בנוגע – פארן זומער אין די שליחות פון מל"ח, בנוגע גיין שמח"ת אין די שולן משמח זיין אידן וכיו"ב.

[בנוגע לייגן תפילין מיט אידן, איז עס דאך א דין אין שו"ע, וואָס יעדער איד איז מחוייב אין דעם. אָבער בנוגע צו די זאָכן וועלכע עס זיינען מיינע שליחותין (אזוי ווי די אויבענדערמאנטע ענינים), בעט איך, אז זיי זאָלן ניט משתתף זיין אין דעם].

וכל האמור איז עס סיי בנוגע תלמידים סיי בנוגע יונגעלייט, סיי בנוגע עלטערע.

פראן אַזוינע וועלכע ענטפערן פאַרשידענע תירוצים און אמתלאות. אָבער איך זוך ניט קיין תירוצים. מען מיינט עס גאר אין פשטות, אן פשט'לאך.

בנוגע דעם עבר, איז ניט קיין קפידא מצדי ח"ו, כלל וכלל. נאָר די וואָס זיינען נכשל געוואָרן אין דעם, דאַרפן טאָן תשובה אויף דערוף, אַלע וועלכע וועלן מקבל זיין אויף זיך מכן ולהבא בהנ"ל, איז אדרכא בקשתי אז זיי זאָלן זיך משתתף זיין אין די שליחותין. ויה"ר אז עס זאָל זיין בהצלחה רבה.

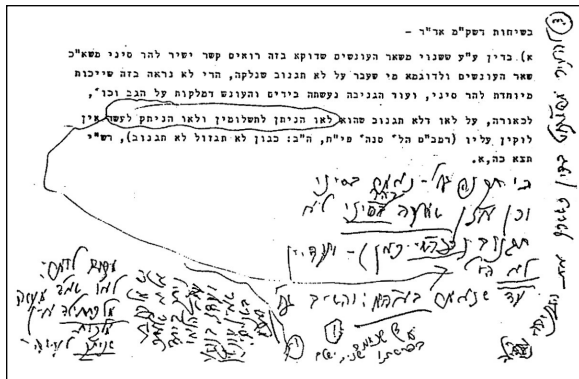
[גליון תשנ"ט]

צד.

כתי"ק פרסום ראשון

להלן פיענוח הכתי"ק⁵³:

- 1) כי תקנה גו' – נאמר בסיני וכן אזן שמעה בהר סיני לא תגנוב (כפרש"י כאן) – ועדיין לא היה לאו הניתן לתשלומין ולא הניתק לעשה עד שנאמר באה"מ [באהל מועד]: והשיב גו'

- 2) מקום לומר לאו שא"ב [שאינ בון] מעשה מלכתחילה אין מלקות שניתק לעשה – יש מלקות אלא שלאח"כ ניתק ביחד עם הלאו ועד"ז בנוגע שאין עונשים בשנים: ואכ"מ
- 3) להעיר מהשקו"ט בדין כשרף את הגניבה והגזילה

[גליון תשסב]

צה

מענות שונות – רובם בקשר למוסדות חב"ד בניו דזשערסי

לפנינו כו"כ מענות קודש מכ"ק אדמו"ר בענינים שונים, הנדפסים כאן ב"פרסום ראשון", ותודתינו נתונה להרה"ח ר' משה שיחי' הערסאן שליח ראשי למדינת נ. דז. ומנהל ישיבתינו, שמסרם לנו לזכות בהם את הרבים.

על דו"ח שנכתב בסמיכות לימי חג הפסח:

53) נדפס בשיחות קודש תשל"ו חלק א' ש"פ משפטים עמוד 510-511 תחת הכותרת הוספה לאח"ז ושם נדפס עם כמה הוספות, וכן המילים "אף שנאמר בפרשתינו שנים ישל"ם שאינו כתי"ק כ"ק אדמו"ר שליט"א. להשלמת הענין ראה לקו"ש חלק ט"ז משפטים שיחה ב'.

נת' ות"ח ודבר בעתו בחודש הנאולה בנו"ר ובסמיכות לימי חג הפסח זמן חרותנו אזכיר עה"צ

בנדון פתיחת חנות דכשרות באחד העיירות במדינת נ. דו.:

בכלל נכון הנ"ל ונחויץ ומוב – אבל כמוכז צ"ל באופן הלשול הרושם שהמוסד (הישיבה) נכנס למסחר, ודכשרות וכו' אזכיר עה"צ. להחזיר המצו"ב לשאלה של אחד הגבירים, האם לקנות במקום טוב שטח אדמה גדול מאוד, לצורך בני' מסחרי:

במצב האי ברור דעתה (הכלכלי) – לא כדאי להכנס בכ"ז. אזכיר עה"צ.

במענה על נסיעה לעבר הים:

באם בהסכמת זוג' תי'. אזכיר עה"צ

כשעורר כ"ק אדמו"ר על שבע מצות בני נח, היה הצעה חדשה שדברתי ע"ז עם הרב זלמן שמעון דווארקין ז"ל, ושאלתי האם כדאי ומותר להתענין בזה. הנ"ל ענה שעל ענין כזה צריכים לשאול דעת ק' של כ"ק אדמו"ר, וכן עשיתי:

כאשר ימצו כל הדרכים האחרים ישאלו ע"ז זה ג"כ.

לא' השלוחים במדינת נ. דו. שמקש ברכתו הק' של כ"ק אדמו"ר למבצע חדש וחשוב:

בודאי כל הנ"ל בהסכמה של הנהלת של (כאן סימן הרבי בחץ לעבר המילה R.C.A. (Rabbinical College of America), אזכיר עה"צ

להרב אשר זעליג שי' הערסאן שכתב ע"ד תכנית עבודה במבצע "הקהל" שעורר כ"ק אדמו"ר:

בודאי בהסכם אביו שי'. ויהא בהצלחה רבה אזכיר עה"צ

עסקן צבורי במדינה מסוימת עבר אצל כ"ק אדמו"ר ביום א' לקבל ברכה וצדקה, ולאח"ז שלח דו"ח מפורט מהצלחת עבודתו במדינה ההיא, וכתב שבפגישותיו עם אנשים, שואלים, אותו לפעמים אודות אותו האיש, ועונה כפי יכלתו:

ע"ד יחס בני' לאותו האיש – אין כדאי להכנס לזה כלל – כי הפרסום שלו (ודתו) ודאי – ותירוץ השאלות שיתעוררו אין הזמ"ג.

מענה ע"ד מינוי למשרה במוסדות:

במפורסם בנוגע לאישים בפרט שייך להנהלה ולפלא שכתב לכאן. אזכיר עה"צ.

לאחר איזה שנים כתבתי שוב אודות אברך למלאות משרה במוסדות במאריסטאון:
**כמפורסם שאלות בנוגע לקיחת ר"מ – עובדים במשרדי ישיבות וכיוצ"ב
 שייכות להנהלה.**

בנדון שהמצב הכספי של המוסדות דחוק, ושהדינער השנתי אינו הולך בהצלחה
 לע"ע:

אזכיר עה"צ להנ"ל והרי היום, יום סגולה וכו'

(הי' זה ביום יו"ד כסלו – והמצב נשתנה הרבה לטוב בזמן קצר).

להלן כמה מענות בעניני מקוואות:

על דו"ח מחודש תמוז תשמ"ט אודות עניני טהרת המשפחה ומקוה באטלאנטיק
 סיטי ומבאריסטאון, וגם אודות מגבית כספית שהיתה באני' של מר דוד טשעיס שי':

**אזכיר עה"צ לבשור"ט בהוספה על המשוער וכמו שנא' מן המיצר (בין
 המצרים) ענני במרחב.**

במענה על דו"ח אודות שטח אדמה באטלאנטיק סיטי, לצורך בנין מקוה כשרה:

יהי' בשעה טובה ומוצלחת. אזכיר עה"צ

על שאלה מאלול תשמ"מ, האם לקנות בית מיוחד במאריסטאון לצורך מקוה נשים
 או לבנות בשטח 66 אקער – בזמן ההוא הייתי טרוד בכמה ענינים אחרים וחשובים⁵⁴:

תפסת מרובה כו' וישאל בשנת תשמ"ה

בהמשך להנ"ל שאלתי עוה"פ בו' תשרי תשמ"ה – יא"צ הרבנית הצדקנית מרת
 חנה נ"ע:

בהחלטת וועד המרכזי דרבני חב"ד שלימ"א.

פעם נגש אלי אברך וסיפר שיש לו שני ילדים, ומאז עברו כבר כשש עשרה שנים,
 ואין לו יותר ילדים, וניסו כבר כל הדרכים בדרכי הטבע, ושום דבר לא הועיל, ולכן
 מבקש שיסדרו לו יחידות אצל כ"ק אדמו"ר, וכיון שזה היה כבר אחרי תשל"ח, אמרתי
 לו שאין זה בידי מצד המצב, אבל הצעתי לו שיכתוב לכ"ק אדמו"ר ואני אסדר המכתב
 למזכירות, וכן עשה. לאחר 10 ימים, כשלא קיבל תשובה, חזר אלי, והצעתי שיכתוב

(54) עיין לעיל אות עו, המובא מגל' תשלג.

עוה"פ, ושכדעתי לצרף איזה שורות מצידוי. כתבתי לכ"ק אדמו"ר שהוא וזוג' עסקן הרבה לבניית מקוה כשרה בסביבתם, והוא הפרעזידענט של המקוה. בקשתי ברכת כ"ק אדמו"ר שבזכות זה יתן להם השי"ת זחור"ק. בפעם הזאת נתקבל ברכה.

אזכיר עה"צ

ושנה לאח"ז נולד להם בת, וכשהיתה בת ג' או ד' שנה באו כולם ביום א' לקבל ברכה וצדקה מכ"ק אדמו"ר, ולהילדה נתן כ"ק אדמו"ר ב' שטרות

על דו"ח משנת תשמ"ט אודות קבוצה של שלושים אנשים נשים וטף שבאו ביום ראשון לקבל ברכה וצדקה מכ"ק אדמו"ר וחזרו לביתם "אין א געהויבענעם שטימונג":

ותהא פעולה נמשכת ובהוספה והזמן גרמא. אזכיר עה"צ

להלן כמה מענות בעניני רפואה

ידיד נאמן שלנו בקש עצת וברכת כ"ק אדמו"ר בנוגע לסדר השתלת לב:

כדעה אחידה דשני רופאים מומחים. הזכרתיו אתמול עה"צ

גביר ותומך שעשו לו ניתוח בראש ועבר בהצלחה ואח"כ חזרה לו המחלה ועשו לו עוה"פ ניתוח ואמרו לו שבאם ח"ו תחזור שוב המחלה לא יוכלו לנתח פעם שלישית:

דיוק בכשרות אכו"ש. בדיקת התפילין והמוזוות. אזכיר עה"צ

(ומאז עברו כבר כ"ד שנה ות"ל הכל בסדר, וכן תהי' בעתיד).

מענה לאחד על בקשת ברכה בעניני רפואה:

מכתב פ"נ נת'. אזכיר עה"צ לכל הנ"ל ויבשרו טוב.

בנדון רפואה במשפחה של א' המקורבים:

אזכיר עה"צ. בדיקת תפילין והמוזוות באם לא נברקו במשך י"ב חדשים האחרונים.

שליח א' התעקש לסדר מנורה בעיר ברשות הרבים, מבלי הבט על המצב שלא הכין הענין כראוי קודם שנתפרסם הדבר בעתונות ושזה גרם מחלוקת ואי נעימות בסביבה, ובמיוחד מסענאטאר א' שהי' עד אז ידיד נאמן של ליובאוויטש.

בבקורנו במשרדו טען הסענאטאר שקשה לו להבין איך שניגשו להענין – כולל פרסומות קודם שבקשו חו"ד שהוא היודע בטוב מצב העיר ההוא והתנגדותם לזה.

על דברים אלו שבדו"ח, הגיב כ"ק אדמו"ר:

והרי בזה צודק הוא [היינו הסענאטאר]

כ"ק אדמו"ר צידד שלא להמשיך הענין בעיר ההוא לע"ע כבקשת הסענאטאר ותמורת זה לקבל עזרתו להחליף התעמולה מעיר פרטית זו לעיר הבירה "טרענטאן"

וכן עשינו. ע"ד המנורה בעיר הבירה ענה כ"ק אדמו"ר:

לאחר שיגששו באופן המתאים ויבררו שיש סכומים להצלחה

אח"כ כתב כ"ק אדמו"ר השורות דלהלן ע"מ למוסרו להשליח ההוא:

① מלכתחילה אמרתי שיוזרו פון אנצינדן א מחלוקת (ומכו"כ מעמים).

② בטלנות הכי גדולה שלא התחילו קודם לכל פעולה בהנוגע ל . . .

בפרסומות ע"ד המנורה כוואשינגטאן והשתתפות הפרעזידענט וכו' ובפרסומות ע"ד המנורה בניו יורק והשתתפות האטארני כללי איבראמס שי'.

③ כו"כ מהעסקנים בעיר הנ"ל לא ידעו כלל מהמעמים שכתבתי במכתבי,

וכנראה שכמה גם עתה אין יודעים ע"ד כל הנ"ל.

④ לאחרי אז מ'האט דערלאזן שרבנים ארטאדאקסים דהעיר יפסקו דין

להיפך – יביא הוא וכו' הענין לערכאותיהם!?

הערה: שנים מועטים אח"כ נעשית מנורה ברשות הרבים דעיר פרטית ההוא,

לאחר הכנה מתאימה ובהתייעצות ועזרתו של הסענאטאר ידיד ליובאוויטש.

להלן כמה מענות אודות מיהו יהודי

בימים ההם נתקבל הצהרה רשמי מהמזכירות בנדון מיהו יהודי שעמד אז על

הפרק. כתבתי שבדעתי לפרסמו לאנשים חשובים, חברי הפעדערישאן וכו':

בהתדברות עם שאר השלוחים שי'

בשנת תשמ"ט נדבן גדול, שהיה חתן הכבוד בדינער שלנו, אמר שבפועל יבא אל הדינער אבל לא ימשיך לתמוך בליובאוויטש בגלל הנ"ל. אחר פגישה ידידותית במשרדו, חזר בו ושלח סכום הגון.

בדו"ח הזה כתבתי גם אודות סענעטאר מפורסם בוואשינגטאן שצלצל אלינו ימים אחדים קודם הדינער ואמר שספק אצלו האם ישתתף בדינער שלנו בגלל הנ"ל. דברתי אתו בזה בלי התרגשות. בפועל החליט להשתתף וכן היה:

נת' ות"ח. אזכיר עה"צ

על עוד דו"ח בענין זה:

אזכיר עה"צ לבשור"ט והומן גרמא וכו'.

מענה על דו"ח כללי:

נת' ות"ח על הבשורה טובה. בן ימשיך לבשר טוב בזה ובכל.
אזכיר עה"צ.

על דו"ח מערב י"ט כסלו תשמ"ה:

נת' ות"ח ודבר בעתו (כאן סימן הרבי בחץ לעבר המילים) ערב י"ט כסלו

בנוגע לקניית 66 אייקערס ענה כ"ק אדמו"ר לחיוב ועידוד בברכה להצלחה
"למעלה מן המשוער".*

(* להלן מודפס בזה עוד ענין בנוגע ל-66 אייקערס . .

בתקופה שעמדו לבנות ב-66 אייקערס הכין האדריכל ציור מהתכנית של הבנינים שיבנו ב-66 אייקערס, וכשכתבתי לרבי דו"ח שלחתי גם הציור הנ"ל, והיה בדעתי לקבל בחזרה הציור, בכדי שבדינער שהיה אמור להתקיים ביום ראשון הסמוך, אוכל להציב שם הציור.

ביום חמישי בשבוע שלפני הדינער בקשתי מהרב יהודה לייב שי' גרונור שישאל את הרבי האם אפשר לקבל את הציור בחזרה, בכדי שאוכל להראותו בהדינער שעורכים ביום ראשון. ואז מסר לי הרב גרונור שהרבי שם את הציור בחדרו הק' מול פניו הק' בצורה שיוכל לראות את זה כל הזמן! וכששאל מהרבי האם אפשר לקבל בחזרה את הציור, הגיב הרבי הרי יש עוד זמן עד להדינער אז שישאר כאן בנתיים! ורק ביום ראשון הוציא הרבי את הציור בכדי להראותו בהדינער שהתקיים באותו יום.

[גליון תשס"ט]

כשהודיעו לכ"ק אדמו"ר שביום ב' פרשת במדבר יתקיים פגישה עם המוכרים ואז נמסור להם 150 אלף דולר בתור דמי קדימה, ענה כ"ק אדמו"ר:

**מצור"ב השתתפות. נת' ות"ח ת"ח על הבשור"מ. ויהא כהנ"ל בשמומו"צ
בבל אזכיר עה"צ ויבשרו טוב.**

[כ"ק אדמו"ר שלח 15 שטרות של 100 דולר = ס"ה \$1500. אז אמרו לנו מהמזכירות שבשבוע ההוא כמעט שלא יצאו מענות, ולענין זה הגיב כ"ק אדמו"ר מיד בכדי שנקבל השתתפותו הק' קודם הפגישה עם המוכרים].

לתועלת הוקראים מודפס בזה עוד מענה בנוגע לה66 אייקערס שהודפס בקונ' צדי"ק למלך ח"ז ע' 372:

ג

דוגמא בולמת ממני בעצמי:

ישנה התכנית של "66 אקר" שהיא תכנית פאר וכשתגמר תהי' PILOT תכנית בשביל כל השלוחים שי' בבל העולם

הרב . . שי' והעסקנים והוא . . בראשם הם בעלי מריץ ומעונינים היו בתכנית 66 אקר ובכ"ז זה בנו"ב חדשים שלא הזכרתי ואפילו לא שאלתי מהנעשה אודותה בלל ובלל

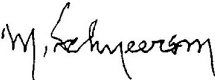
והמעם כדי שלא לבלבל מהתכנית דעור לבתי חב"ד דעתה

(כל מענות הנ"ל – גליון תשסז)

אגרת קודש - פרסום ראשון

ט"ו חשוון תשנ"ב

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON Lubavitch 770 Eastern Parkway Brooklyn, N. Y. 11213 493-9250	מנחם מענדל שניאורסאהן ליובאוויטש 770 איסטערן פארקוויי ברוקלין, נ.י.
By the Grace of G-d 15th of Cheshvan, 5752 Brooklyn, N. Y.	
Mr. Arkadiusz Rybicki President of the Council for Polish-Jewish Relations Office of the President of the Republic of Poland Warsaw	
Dear Mr. Rybicki,	
This is to acknowledge receipt of your letter in which you express deep sorrow about the terrible anti-semitic incident that took place last month in front of the synagogue in Warsaw; that the perpetrators were captured and will be prosecuted, and that the behavior was condemned by President Walesa, etc. You also express the hope that in the future intolerance and prejudice will disappear from the Polish people, and that you are working towards this end.	
We appreciate the sentiments expressed in your letter, and we pray that your hope and efforts will materialize very soon indeed.	
Apropos of the above I would like to add that last month, in the beginning of Tishrei, we ushered in the current Jewish New Year, 5752, with the celebration of Rosh Hashanah, the anniversary of the creation of the first man, Adam. Our Sages of the Talmud explain why the creation of man differed from the creation of other living species and why, among other things, man was created as a single individual, unlike other living creatures created in pairs. One of the reasons--our Sages declare-- is that it was G-d's design that the human race, all humans everywhere and at all times, should know that each and all descend from the one and the same single progenitor, a fully developed human being created in the image of G-d, so that no human being could claim superior ancestral origin; hence would also find it easier to cultivate a real feeling of kinship in all inter-human relationships.	
Indeed, although Rosh Hashanah is a Jewish festival, our prayers for a Happy New Year include also all the nations and dwellers on earth. And true happiness includes everyone's peace and prosperity both materially and spiritually.	
With prayerful wishes, 	

צו

שביבי יחידויות

לכבוד ג' תמוז, מדפיסים אנו לקט יחידויות מכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו המתפרסמים כאן בפרסום ראשון.

הערה כללית: הלשונות אינם מדויקים.

ר' אברהם סופר – המהדיר של חידושי המאירי – יכל להיכנס לרבי מתי שרצה, ותמיד כשנכנס ביקשו הרבי שיחזור "ווארט" מזקינו החתם סופר, ופעם כשהיה ביחידות אמר לרבי שעכשיו נזכר ששמע פעם שהחת"ס אמר שנגלה דתורה ופנימיות התורה הם תורה אחת, ולכן מובן שבכל דין בנגלה דתורה יש בזה סודות של פנימיות התורה, ואמר החת"ס שבדין של מיגו יש "דע גרעסטע סודות", והרבי הרהר לרגע ואמר "גרועסע סודות איז דא אָבער דע גרעסטע?! (בלשון תמי"), ולאח"ז אמר הנ"ל שלא זוכר במדויק ואולי הי' הלשון "גרועסע סודות" ולא "דע גרעסטע סודות".

(מפי ר' י.כ.)

הרה"ג הרה"ח הרב מרדכי גרשון שפאלטער זצ"ל [היה רב ומו"צ בעיר סאניק שבפולין, ולאח"ז הי' רב ומו"צ בארה"ב, והרבי שלח אליו כמה פעמים דיני תורות מסובכים, והרבי התבטא עליו פעם ביחידות לבנו הרה"ח הרה"ת ר' צבי אלימלך ז"ל בביטויים נדירים] כתב פעם פלפול בענין ידיעה ובחירה, ע"ד הדרש וחסידות פולין [הענין נדפס בספרו אמרי מרדכי עה"ת בתחילת פרשת בראשית, בדרך אגב יש להעיר שהרבי עורר וזירו הרבה פעמים את בנו הנ"ל שידפיס את החידושים של אביו] ומצד דקות הענין ומצד היותו איש חסיד אמיתי, ולא רצה לכתוב עניני חסידות שאין להם יסוד אמיתי, שלח הפלפול לכ"ק אדמו"ר (וכן שלחו לאדמו"ר מסאטמאר הקודם), שיעיין בהענין לראות האם כדאי להדפיסו, (וכעבור זמן קצר ענה לו האדמו"ר מסאטמאר שהענין מתקבל על הדעת וכו'), אמנם לא קיבל שום תשובה מהרבי. תקופה לאח"ז נכנס הנ"ל ליחידות אצל הרבי [זה הי' בשנות היודיים] ולקח אתו העתק מהפלפול, ואמר להרבי ששלח מכתב בענין ידיעה ובחירה ולא קיבל ע"ז שום תשובה. וענה לו הרבי שהמכתב לא הגיע אליו, ואמר הנ"ל שיש לו העתק המכתב ואם הרבי מסכים יתנו עכשיו, והרבי הסכים. הנ"ל נתן את המכתב, והרבי החזיקו בין אצבעותיו הק', [כידוע האופן איך שהרבי קרא את המכתבים], ותוך כמה שניות עבר על כל הדפים והחזירו ואמר שכדאי להדפיסו, הנ"ל חשב שמפני כבודו הסכים הרבי עם מה שכתב, ולכן אמר להרבי שראה שהרבי עבר על הענין במהירות עצומה, אמנם הוא רוצה לדעת האם כדאי להדפיסו, וא"ל הרבי: צי דען זענט איר מיר חושד אַז איך האָב ניט דורך גיקוקט דעם גאַנצען ענין, ואמר לו הרבי כל הפלפול קושיא אחר קושיא, תירוץ אחר

תירוץ, וראי' אחר ראי', כאילו קורא מתוך הכתב. והנ"ל יצא מהיחידות מלא התפעלות ואמר שמוח כזה לא הי' כבר זמן רב, ועכשיו אני יודע שזה באמת פלפול טוב.

(מפי נכדו)

שמעתי מהרה"ג ר' מאיר צבי שיחי' גרוזמאן:

בנסעו לכ"ק אדמו"ר לתשרי כ"ו או כ"ז הנה שלח ע"י אחד התמימים מכתב למוסרו לכ"ק אדמו"ר.

ור' מאיר צבי שיחי' גרוזמאן ידע שהמכתב הוא ביקורת על הישיבה, ולכן קרא את המכתב, ותוכן המכתב הי' ביקורת חריפה על הישיבה והאשים את ההנהלה על הנ"ל.

ובהכנסו ליחידות כתב לכ"ק אדמו"ר שיש לו מכתב מבחור אבל אינו מחזיק מתוכן המכתב ולכן שואל האם למוסר המכתב לכ"ק אדמו"ר.

וענה לו כ"ק אדמו"ר שהוא רק שליח וממילא אין לו בעלות לעכב המכתב. ומסר מיד לכ"ק אדמו"ר המכתב של הבחור.

ולקח כ"ק אדמו"ר המכתב ואחזו ידו הק' בלי לפתוח המכתב, ואמר לו, שימסור להבחור: שעיקר הישיבה הם הבחורים, והמשפיעים, הראשי ישיבות והרמ"ם הם רק טפל לישיבה, עכתד"ק כ"ק אדמו"ר (היינו שהמענה של כ"ק אדמו"ר הי' שהאשמה הוא על התלמידים ולא על ההנהלה).

וזה הי' מענה חד וחלק למכתבו ומבלי לראות כל המכתב מה שכתב הבחור.

ר' מאיר צבי שיחי' סיפר שממש יצא מן הכלים בראותו רוח הקודש ממש, עיניו ראו ולא זר אזניו שמעו ולא אחר.

כמו"כ סיפר שבהמשך להנ"ל אמר לו כ"ק אדמו"ר שימסור להתמימים: אַז אַ בחור ווייס ניט קיין שאגת ארי' פאַרשעמט ער דעם בעש"ט און דעם מגיד, און דעם אַלטען רבי"ן און דעם מיטעלען רבי"ן און דעם צמח צדק און דעם רבי"ן מהר"ש און דעם רבי"ן נ"ע און דעם שווער (כ"ק אדמו"ר פירט כל הנשיאים בנפרד).

(הרב אליקים שיחי' וואלף)

בשנת תשכ"ז נכנס אחד ליחידות לפני הבר מצוה של בנו, וכתב שהיות שיש לו אמצעים לעשות בר מצוה בהרחבה, לכן מתכוון לעשות חגיגת ב"מ גדולה, ואמר לו כ"ק אדמו"ר שהתורה חסה על ממונם של ישראל, ובמקום הרחבה בגשמיות שיחליפו בהרחבה ברוחניות, ולכן החליט שהבחור הבר המצוה יחזור ב' מאמרים בע"פ, ולפני הב"מ נכנסו בחור הבר מצוה ואביו ליחידות, ואמר האב שבהמשך לתשובת כ"ק אדמו"ר שיהיה הרחבה ברוחניות יחזור בחור הב"מ ב' מאמרים בע"פ, וחי"ך כ"ק אדמו"ר חיוך רחב מאד, והיה ניכר שביעות רצון על פניו הק'.

(מפי ר' ש.ב.צ.א.)

בשנת תשל"ו נכנס חתן לפני חתונתו ליחידות ובין הדברים אמר לו כ"ק אדמו"ר בנוגע לטהרת המחשבה [הלשון לא כ"כ מדוייק] "זאלסט זען אַז ביי דיר אין שטוב זאַלען זיך וואַלגערען ספרים אויפן טיש, אַזוי אַז בשעת ס'קומט אַ מחשבה בלתי רצוי' כאַפט מען אַ ספר און מקוקט אַריין"

(מפי בעל המעשה)

בשנת תשט"ו נכנס א' ליחידות לפני הבר מצוה שלו, ואביו רצה שילבש בגדים ארוכים כמנהג משפחתו. וא"ל כ"ק אדמו"ר שמכיון שלומד בישיבה שבה כולם לובשים בגדים קצרים אינו כדאי שיתלבש בצורה אחרת משאר הבחורים.

(מפי קרובו של בעל המעשה)

בחור אחד שלמד בישיבת מיר (בברוקלין) נכנס בשנות הכפ"ן ליחידות וכ"ק אדמו"ר שאלו האם הוא לומד חסידות? והשיב שלא. ושאלו כ"ק אדמו"ר למה אינו לומד, והשיב ע"ד כי אין זה נהוג בישיבתו. וענה לו כ"ק אדמו"ר האם לברך ברכת המוציא לחם כו' לפני האכילה, גם כן לימדו אותך בישיבה, או שזה אתה יודע לבד? וד"ל.

(מפי בעל המעשה)

(כל יחידויות הנ"ל מגליון תשע)

צח

לימוד במקום שלבו חפץ

אחד כתב לרבי שיש לו שני הצעות היכן ללמוד, והוא נוטה ללמוד במקום פלוני אבל לא מתנגד ללמוד במקום השני, ושאל את הרבי היכן ללמוד, וע"ז הי' המענה:

ע"פ מאמר חז"ל במקום שלבו חפץ

לעשות ניתוח ביעוץ עוד מומחה

לאחד ששאל את הרבי האם לעשות ניתוח, ענה הרבי:

באם עוד מומחה א' ייעץ לעשות כן. אזכיר עה"צ

תנאים להדפסת עיתון בעניני יהדות

בחור שלמד בתפארת בחורים רצה להדפיס עיתון (בשם "נפש") בעניני יהדות בשפה האנגלית, ושלה לרבי העתק מהעיתון הראשון שרוצה להדפיס, וע"ז הי' המענה במוצאי ש"ק סליחות תשל"ו:

בטח הוגה זה (בפרט – התוכן) ע"י עוד מומחים בכיו"ב (והנהלת ישיבתם, – כיון ששמה הוזכר כמה פעמים ובמילא נושאה באחריות). וק"ל. ועפ"מ"נ ותשועה ברוב יועץ.

בכלל טוב ונכון וכו', בכ"ז כיון שנוער לרבים כדאי שיוגה עוה"פ – לברר היש צורך לצרף עלון "לוח התיקון" וכיו"ב.

ובכל אופן להדפיס (בחותם של גומי וכיו"ב) בראש כל מופס ב"ה.

בע' 11 – שישמרו על קדושת הע' כיון שבו פסוקים וכו'.

מכאן ולהבא – מוכרחת הגהת משפיע דרא"ת, התדברות עם שאר המתעסקים בכיו"ב, בכדי למנוע כפילות וכו', אזכיר עה"צ

תקופה אח"כ נסע ללמוד בישיבה אחרת ורצה להמשיך להוציא לאור את העיתון מהמקום ההוא, וכשביקר במוריסטאון שאל אותי האם אוכל לסייעו בהוצאה לאור ואמרתי לו שניפגש ונדון בפרטים וכו', והוא כתב לרבי שרוצה להמשיך להו"ל את העיתון וכתב שדיבר עם הרב הערסאן שיסייעו וכו' ושסיכמו ביניהם להתדבר עוד עד"ז, קודם שיחליט.

הרבי הקיף בעיגול את המילים הרב הערסאן וכתב:

לפלא הסלקא דעתך – מרוד בריבוי ענינים

בחורים נשלחו ללמוד תורה ולא לענינים אחרים

לרגל שנת המאה להתייסדו תומכי תמימים מודפס בזה מענה בנוגע לתלמידי הישיבה:

סו"ם מאלק ע"ד הכחורים שי' שם להסבירם שנשלחו שמה ללמוד תורה ובאם עוסקים בפוליטיקה וכיו"ב – איני מוכן לקחת ע"ע בטול תורה שלהם בתור שלוחים ויחזרו בהקדם להמקום שמשם נשלחו וק"ל וד"ל.

(כל הנ"ל גליון תשע)

צט

אגרות קודש - פרסום ראשון

מכתב א' - א' דחנוכה תשכ"ט

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON Lubavitch 770 Eastern Parkway Brooklyn 13, N. Y. HYecinth 3-9250	מנחם מענדל שניאורסאהן ליובאוויטש 770 איסטערן פארקוויי ברוקלין, נ. י.
By the Grace of G-d 1st Day of Chanukah, 5729 Brooklyn, N. Y.	
Greeting and Blessing:	
I duly received your correspondence, and you will no doubt forgive me for not acknowledging same promptly, due to the burden of duties, a delay to which you are no doubt already accustomed.	
I want to particularly thank you for your good wishes in connection with the 40th anniversary. As I have mentioned and written before on several occasions, based on G-d's promise to Avrohom, "I will bless those who bless you," it is in this spirit that I reciprocate all good wishes, and may G-d bless you and yours with an added measure of blessings exceeding the original quantity. This includes, of course, also your wife, and that you should both have true Yiddish and Chasidish Nachas from your children and their offspring, as well as Nachas from each other.	
In regard to your reference to your brother Moshe, I was especially pleased to see him at the Farbrengen on Yud-Tes Kislev, and I asked him to convey to you my personal regards, as well as some points of the discussion at the Farbrengen which he will retain in his memory. No doubt he fulfilled my request.	
I was also gratified to note from your letter that there is a better bank available now to do business with, better than the previous bank and its famous manager.	
May G-d grant that things brighten up for you and continue to become ever brighter, in accordance with the Mitzvo and message of the Chanukah lights which we kindle in growing numbers from day to day.	
Wishing you and your wife and all yours a happy and inspiring Chanukah,	
With blessing, <i>M. Schneerson</i>	

מכתב ב' - ט"ז כסלו תשכ"ז

RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON
Lubavitch
770 Eastern Parkway
Brooklyn 13, N. Y.
HYacinth 3-9250

מונחם מענדל שניאורסאהן
ליובאוויטש
770 איסטערן פארקווי
ברוקלין ג. י.

By the Grace of G-d
16th of Kislev, 5727
Brooklyn, N. Y.

Greeting and Blessing:

I duly received your letter of November 21st with the clippings, as well as the previous correspondence. I appreciate your thoughtfulness in sending me these newspaper cuttings.

As for your mentioning the fact that you had requested to "leave me out", surely you know that there is a Psak Din (in the Responsa of the Rashbo, quoted also in the Shulchan Aruch) to the effect that it is a Mitzvo to give public acknowledgment to the doers of a Mitzvo. Especially as in the present case there is also the aspect of Zechus Horabim, and it is well that such good works be publicized in order that they be emulated. Moreover as I had occasion to point out - and I believe also to you - the good works of Baalei Batim are usually more effective in their wider and pro-founder influence than the good works of a Rov which are taken for granted.

I heartily reciprocate your good wishes for Yud Tes Kislev. May G-d grant that all these blessings be augmented by G-d's blessings, in a measure far exceeding human measures, and that, together with your wife, you should have true Yiddish Chassidish Nachas from all your children and their offspring.

To conclude with the traditional blessing for the "Chassidic RosH Hashono" of Yud Tes Kislev

גוט יום טוב
לחנה טובה בלי סוף החסידות ודרכי החסידות
תאכזרו ותחתכו

מכתב ג' - טז כסלו תשכ"ז

<p>RABBI MENACHEM M. SCHNEERSON Lubavitch 770 Eastern Parkway Brooklyn 13, N. Y. HYacinth 3-9250</p>	<p>מנחם מענדל שניאורסאהן ליובאוויטש 770 איסטערן פארקוויי ברוקלין 13 נ.י.</p>
<p>By the Grace of G-d 4th of Teveth, 5722 Brooklyn, N. Y.</p>	
<p>Greeting and Blessing:</p> <p>I received your letter of December 4th, in which you write, all too skimpily, about the Yud Tes Kislev Farbreng. I was glad to receive indirect reports, however, that it was a considerable success, and that it was largely due to your efforts, not only in the preparation for it, but also as the Chairman of the affair.</p> <p>Inasmuch as you wrote your letter during Chanukah, when the lights of Chanukah are kindled in increasing numbers, thus illuminating the home as well as the "outside," in a growing measure, may this be so also in your case. Our Sages say that G-d does not deal despotically with His creatures, and He wants to send His blessings in a growing measure, but at the same time He expects the Jew to provide the channels and vessels to receive His blessings, namely, all matters of Torah and Mitzvoth, which He also expects in a growing measure.</p> <p>I am certain that the last observation is superfluous in your case, since you are aware of it, but I made it as an extra point of encouragement, since there may be some people who like to tease and minimize the importance of the Torah and Mitzvoth and the activities in behalf of this cause. That is why the Shulchan Aruch begins with the admonition not to be discouraged by the scoffers, who may be particularly stung by the vitality and enthusiasm with which a Jew dedicates himself to the Torah and Mitzvoth.</p> <p>May G-d grant that you will have good news to report both in regard to your communal activities as well as your personal affairs, and that you will do so with true joy, and in a growing measure.</p> <p style="text-align: right;">With blessing <i>M. Schneerson</i></p> <p>Just received the cable with the Pidyon, which will be read at the holy resting place of my father-in-law of saintly memory.</p>	

(גליון תשעב)

מוקדש

לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו

כ"ק אדמו"ר זי"ע

ויתן השי"ת שנזכה לבשר לכ"ק אדמו"ר, אך טוב וחסדים גלויים – בטוב הנראה והנגלה – במילוי שליחותו ובכל העניינים הכלליים והפרטים בגו"ר גם יחד מתוך בראיות הנכונה בכל הפרטים. ונזכה מיד ממש להתגלות משיח צדקינו ולהבטחת תורתנו הק' שאמרה כ"ק אדמו"ר בל"ג בעומר תשכ"ז ב"פאראד" ימים מספר לפני מלחמת ששת הימים: "וישבתם לבטח בארצכם ונתתי שלום בארץ וגו' וחרב לא תעבר בארצכם וגו' ואולך אתכם קוממיות" אכ"ר.

נדפס ע"י

הרה"ת ר' משה וזוגתו מרת פערל

בנם הרה"ת ר' אשר זעליג וזוגתו מרת שרה

בניהם ובנותיהם

יוסף, חוה מושקא, לוי יצחק, חנה, רבקה, הינדא נעכא, דבורה לאה,

מנוחה רחל, מנחם מענדל

בתם מרת שרה מלכה ובעלה הרב שלמה חיים בראפמאן

בניהם ובנותיהם

חנה, רחל לאה, דובער, שיינא, מנחם מענדל, נחמי, שמואל

בנם הרה"ת ר' מנחם מענדל וזוגתו מרת חנה מלכה

בניהם ובנותיהם

אליעזר אלימלך, חי' מושקא, רבקה, ארי' לייב, דאבא פייגא, לוי יצחק, נחמי'

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות

הערסאן

לזכות

החתן הרב התמים ר' **מנחם מענדל** שיחי

והכלה מרת **חנה רחל** שתחי

צויבל

לרגל נישואיהם בשעתומ"צ ביום ט"ו סיון תשס"ה

ע"י הוריהם

הרה"ת ר' **אלימלך** ומרת **ליבא** שיחיו **צויבל**

הרה"ת ר' **חיים דוד** ומרת **מרים** שיחיו **קאגאן**

לזכות

הרה"ת ר' אלימלך וזוגתו מרת ליבא

בניהם ובנותיהם

משה,

רחל דינה ובעלה הרה"ת ר' מיכאל גורארי'

בניהם ובנותיהם

חי' מושקא, משה אליהו, לוי יצחק, חנה, רבקה

הרה"ת ר' יוסף יצחק וזוגתו מרת חנה

בניהם ובנותיהם

חי' שרה, מנחם מענדל, צבי יעקב, מאיר אברהם, שמשון,

הינדא מינקא

לאה ובעלה הרה"ת ר' בן ציון חיים אסטער

בניהם ובנותיהם

חי' מושקא, מנחם מענדל, לוי יצחק, צבי יעקב, דינה איידיל,

אפרים פישל

חנה ובעלה הרה"ת ר' מנחם מענדל גאלדבערג

בניהם ובנותיהם

דוד, לוי יצחק, חי' איטא, צירעל

הרה"ת ר' אברהם וזוגתו מרת חי' פייגיל

בנם ובתם

ביילא פרומיט, משה

הרה"ת ר' מנחם מענדל וזוגתו מרת חנה רחל

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות

צויבל

לזכות

מרת אסתר רבקה שתחי' קאגאן

מרת מרגולית שתחי' המונד

ולזכות

הרה"ת ר' חיים דוד וזוגתו מרת מרים

בניהם ובנותיהם

שרה מיכל ובעלה הרה"ת ר' אברהם הלוי ציטראן

בנם ובתם

יוסף יצחק מאיר, חי' מושקא

שרה מיכל ובעלה הרה"ת ר' יוסף בער טאוגער

ובנם מנחם מענדל

חנה רחל ובעלה הרה"ת ר' מנחם מענדל צויבל

שולמית, אברהם, חי' מושקא, שלמה שמואל, מנחם מענדל,

שאול ישראל זאנוויל, שניאור זלמן, פריידא, נחמה, יוסף יצחק מאיר

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות

קאגאן

לזכות

הרה"ת ר' שלום וזוגתו מרת **טויבא צבי** שיחיו
שפאלטר

ולזכות ילדיהם ונכדיהם

הרה"ת ר' **יוסף יצחק** וזוגתו מרת **חי' שצערא**
וילדיהם

צבי אלימלך, וגאלדא שיחיו **שפאלטר**

הרה"ת ר' **יעקב שמואל** וזוגתו מרת **מרים דבורה**
וילדיהם

חי' מושקא, מנחם מענדל, וחנה שיחיו **הלפרין**

הרה"ת ר' **נחמי'** וזוגתו מרת **ביילא רייזל**
וילדיהם

מנחם מענדל, ומרדכי שיחיו **שוסטערמאן**

הרה"ת ר' **שלום ישעי'** וזוגתו מרת **חנה**
וילדיהם

מנחם מענדל, ומירל שיחיו **דייטש**

הרה"ת ר' **מנחם מענדל** וזוגתו מרת **לאה**
וילדיהם

מושקא, ופאיא חסיא שיחיו **לברטוב**

הרה"ת ר' **יעקב קאפיל הכהן** וזוגתו מרת **רבקה** שיחיו **כהן**

הת' **צבי אלימלך, הת' ישעיהו, חי' מושקא, ומנחם מענדל**
שיחיו לאורך ימים ושנים טובות

שפאלטר

לזכות

שמחה יצחק בן זיסלא חנה

לרפואה שלימה וקרובה ברמ"ח אבריו ושס"ה גידיו

נדפס ע"י

ר' שמחה יצחק וזוגתו מרת דבורה ליבא

בניהם ובנותיהם

שרה חנה ובעלה ר' חנוך העניך סופרין

ובניהם **מנחם מענדל, וארון דוד**

אסתר, דוד, נתן מאיר חיים

שיחיו לאורך ימים ושנים טובות

לערנער

לע"נ

מרת **ליבא** בת ר' **ברוך** ע"ה

וועג

נפטרה א' דראש השנה ה'תשס"ה

ת.נ.צ.ב.ה

מוקדש
לחיזוק ההתקשרות לנשיאנו
כ"ק אדמו"ר נשיא דורינו

ונזכה זיך האַלטן בחוזק אין דעם רבי'נס קליאַמקע
ונלך באורחותיו הק' אשר הראנו נצח סלה ועד
ומיד ממש ירחם השי"ת ויקויים היעוד
”והקיצו ורננו וגו'” והוא בתוכם ובראשם

נדפס ע"י
הנהלה ותלמידי התמימים
ישיבת תות"ל, תפארת בחורים וחדר ליובאוויטש
מאָריסטאון